جمهوری اسلامی افغانستان
وزارت معارف

پلان استراتیژیک سوم ملی معارف

۱۳۹۶-۱۴۰۰ هـ ش

پلان استراتیژیک سوم ملی معارف

(۱۳۹۶ – ۱۴۰۰)

این سند، ملکیت عام و تام وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان بوده، که در هیچ صورت قابل طبع و نشر نمی باشد مگر اینکه از قبل از وزارت معارف افغانستان اجازه اخذ گردیده باشد. نظریات و دیدگاه هایی که ضمیمه این سند میباشد به هیچ عنوان نمایانگر احساسات شخصی افراد نبوده و فقط نمایانگر موضوعات تعلیمی و تربیتی در افغانستان میباشد.

ناشر:

وزارت معارف جمهوری اسلامی افغانستان

محمد جان خان وات، کابل – افغانستان

www.moe.gov.af

دیزاین پشتی: وزارت معارف

عکس پشتی: بتر فلای ورکس، حق کاپی محفوظ است

طبع شده در: ریاست عمومی پلان و ارزیابی – وزارت معارف

© ۲۰۱۶، وزارت معارف، جمهوری اسلامی افغانستان، تمام حقوق محفوظ است

معارف در افغانستان

مشعل خان تکر، نوامبر ۲۰۱۵

فهرست موضوعات

1. پیام جلالتمآب وزیر معارف ..... م
2.خلاصه 1
دستاوردهای کنونی و اقدامات برای رفع نیازمندی های جدید 1
وزارت های همکار 2
همکاران بین المللی 2
اهداف سکتور تعلیم و تربیه 2
مقاصد و نتایج متوقعه 2
چارچوب استراتیژیک و نتایج متوقعه 3
کیفیت و مرتبط بودن 3
دسترسی متوازن 5
مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو 6
تطبیق 7
خطرات 7
مراقبت 7
هزینه و تمویل پلان 8
تخمین ها و کسر بودجوی پلان (خلاء تمویل) 10
3.مقدمه: رویکرد نوین بر فرصت های موجود، مثمریت، مؤثریت و شفافیت خدمات تعلیمی 13
3.1 تاریخچه 13
3.2 آمادگی ها برای انکشاف پلان استراتیژیک سوم 13
3.3 هدف عمومی پلان استراتیژیک سوم ملّی معارف 14
3.4 مکانیزم و روش تهیه و انکشاف پلان استراتیژیک 14
4. مرورکلی سکتور تعلیم و تربیه : دستاوردهای خوب ولی ناکافی 17
4.1 وضعیت اجتماعی، بشری و جمعیت شناختی: نفوس، فقر، تغذیه ، معلولیت و بیجا شدگان 17
4.2 وضعیت تنوع لسان ها، مذاهب و میزان سواد در کشور 18
4.3 وضعیت اقتصادی و مالی دولت 19
4.4 تعلیم و تربیه 19
4.4.1 دسترسی 19
4.4.2 کیفیت و مرتبط بودن 21
4.4.3 مدیریت 23
4.5 قانون اساسی، پالیسی های معارف و تعهدات بین المللی 24
4.6 نقش تعلیم و تربیه در حکومتداری 25
4.7 وزارت های همکار 27
4.8 شرکای انکشافی 29
5. چارچوب استراتیژیک 31
5.1 اهداف سکتور 31
5.2 مقاصد و نتایج متوقعه 32
5.3 استراتیژی ها 34
5.3.1 کیفیت و مرتبط بودن 35
5.3.1.1 مرور و اصلاح نصاب درسی دوره های مختلف تعلیمی در همه سطوح 36
5.3.1.2 تطبیق نصاب تعلیمی جدید 38

5.3.1.3 حصول اطمینان از اینکه معلمان و استادان، لیاقت و شایستگی لازم برای تدریس را کسب نموده و به اساس معیار ها و مقررات ملی استخدام شده اند. 39
5.3.1.4 انکشاف مهارت های رهبری و مدیریت مدیران مکاتب به منظور توانمند سازی آنها در جهت بهبود کیفیت پروسه تدریس، ادارات تعلیمی و محیط مکاتب با مشارکت و سهم گیری جوانب ذیدخل 40
5.3.1.5 حصول اطمینان از اینکه مکاتب و فضاهای تعلیمی همه شمول، مصئون، مساعد برای یادگیری و تأمین کننده ارتباط اجتماعی مثبت می باشند. 40
5.3.1.6 بهبود کیفیت خدمات حمایوی به معلمان و مدیران مکاتب و ارتقای سطح پاسخگویی و مسئولیت پذیری آنان 41
5.3.1.7 انکشاف و تطبیق سیستم ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان 41
5.3.2 دسترسی متوازن 42
5.3.2.1 پلانگذاری و ایجاد سیستم های سروی یا تعیین موقعیت مکاتب در سطح مکاتب و محلات به منظور شناسایی و پیگیری اطفال خارج از مکتب و جلوگیری از پدیده ترک مکتب از طریق سیستم هشدار اولیه 43
5.3.2.2 بهبود سیستم جذب جدیدالشمولان در تعلیمات تخنیکی و مسلکی بویژه با تمرکز خاص بر جوانان اقشار فقیر و محروم جامعه و دهات. 44
5.3.2.3 افزایش شمولیت بخصوص شمولیت دختران از ساحات دورافتاده در برنامه های تعلیمات عمومی، تخنیکی و مسلکی و غیره 44
5.3.2.4 انکشاف مکانیزم های افزایش شمولیت شاگردان، و بهبود میزان ابقاء و ماندگاری آنها در مکاتب و تکمیل دوره های تعلیمی توسط آنها (تعلیمات عمومی،تعلیمات تخنیکی و مسلکی و سوادآموزی و غیره). 45
5.3.2.5 ایجاد یا توسعه مکاتب / مراکز و برنامه های ارایه کننده روش های بدیل تعلیمی در دهات و ساحات دورافتاده. 46
5.3.2.6 ایجاد مراکز تعلیمی " عاری از موانع" 48
5.3.2.7 فراهم آوری خدمات تعلیمی درحالات اضطرار برای عودت کنندگان و بیجاشدگان داخلی 49
5.3.2.8 تشویق و ترغیب سکتور خصوصی به سهمگیری و مشارکت در عرضه خدمات تعلیمی 49
5.3.2.9 افزایش و بهبود میزان سرمایه گذاری مردمی در تعلیم و تربیه و آموزش مهارت ها (بخصوص تعلیم دختران در مناطق روستایی) 51
5.3.2.10 جلب حمایت فعال رهبران و متفذین محلّی از تعلیم و تربیه 51
5.3.2.11 افزایش آگاهی عامه در رابطه به اهمیت آموزش مهارت ها به جوانان 52
5.3.2.12 نظارت فعال مردم محل از تطبیق دقیق استندردهای عرضه خدمات 52
5.3.3. مدیریت شفاف و مؤثر 52
5.3.3.1 انکشاف چارچوب قانونی و ساختار تشکیلاتی مبتنی بر نتایج، توأم با لایحه وظایف و قابلیت های مشخص. 53
5.3.3.2 اصلاح و یا ایجاد مکانیزم ها و طرزالعمل های قرارداد عرضه و تأمین خدمات، و عقد تفاهمنامه های مشارکت و همکاری 53
5.3.3.3 تطبیق سیستم توزیع منابع مبتنی برنتایج/ و مبتنی برنورم به منظور عرضه متوازن خدمات 53
5.3.3.4 استخدام و توظیف منابع بشری ماهر و شایسته به منظور پلانگذاری، مدیریت و عرضه خدمات بطور مؤثر 54
5.3.3.5 ایجاد سیستم ها برای بهبود شفافیت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری و مبارزه با فساد به منظور مدیریت مؤثر منابع 54
5.3.3.6 تطبیق سیستم مؤثر و منسجم مراقبت و ارزیابی از فعالیت ها 55
5.4 روش های ابتکاری جهت فایق آمدن بر چالش های موجود 56
6. تدابیر و آمادگی ها برای تطبیق پلان 61
6.1 پلان ها و بودجه های عملیاتی سالانه 61
6.2 اصلاح ساختارقانونی و اسناد تقنینی وزارت معارف 61
6.3 ارتقای ظرفیت 62
6.4 صلاحیت ها و مسئولیت های تفویض شده به ادارات غیرمرکزی وزارت معارف 62
6.5 همکاری با سایر وزارت خانه ها 63
6.6 نقش نهادهای جامعه مدنی و مؤسسات غیردولتی 63
6.7 نقش سکتور خصوصی 64
6.8 نقش شرکای انکشافی 64
6.9 نقش والدین و مردم محل 65
6.10 خطرات و کاهش خطرات 65

6.10.1 جدول تحلیل خطرات 66
6.10.2 نظات از سکتور 74
6.10.3 پروسه نظارت از تطبیق پلان 74
6.10.4 گزارشدهی 75
6.10.5 نظارت از روند حصول نتایج تعلیمی 75
6.10.6 نظارت از عملکرد تدریس معلمان 76
6.10.7 جدول شاخص های نظارتی سکتور 76
7. منابع موردنیاز: تأمین و تدارک منابع و ابزارهای مورد نیاز برای تحقق اهداف تعیین شده 87
7.1 هزینه ها و تأمین منابع مالی پلان استراتیژیک 87
7.2 بودجه انکشافی 88
7.3 بودجه عادی 89
7.4 تمویل مالی 90
7.5 تهیه مدل شبیه سازی پلان استراتیژیک سوم 92

شاگردان مکتب در قریه نادعلی ولایت هلمند

ساک، نیل چپمان (راف)، ۲۰۱۰

فهرست اختصارات

AOAD	مؤسسه دسترسی برای اطفال معلول افغانستان
AFMIS	سیستم معلوماتی مدیریت مالی افغانستان
Afs	واحد پول رسمی رایج در افغانستان، افغانی
AKF	بنیاد آغاخان
ALC	مراکز آموزش تسریعی
ALCS	سروی ملّی وضعیت زندگی در افغانستان
AMICS	سروی کلستر چند شاخصه افغانستان
ANDS	استراتیژی انکشاف ملّی افغانستان
ANQF	چارچوب ملّی تثبیت قابلیت ها- افغانستان
AREU	واحد تحقیق و ارزیابی افغانستان
ARTF	صندوق وجهی بازسازی افغانستان
BEPA	پروگرام تعلیمات اساسی در افغانستان- (اداره هکاری های تخنیکی جرمنی)
BESST	پروگرام ایجاد سیستم های حمایت تعلیمی برای معلمان
CBE	آموزش های محلّی
CBR	ارتقای ظرفیت برای نتایج
CCP	برنامه میثاق شهروندی
CD	ارتقای ظرفیت
CDC	شورای انکشافی قریه
CEDAW	کنوانسیون رفع هر گونه تبعیض علیه زنان
CLC	مراکز محلّی سوادآموزی
CPAN	شبکه عمل محافظت اطفال
CPD	انکشاف حرفوی متداوم
CSO	مؤسسه جامعه مدنی
CSO	اداره مرکزی احصائیه
DAD	بانک معلوماتی کمک های تمویل کنندگان
DED	آمریت های معارف ولسوالی ها
DM Literacy	معینیت سواد آموزی
DM TVET	معینیت تعلیمات تخنیکی و مسلکی و آموزش های حرفوی
DP	شرکای انکشافی
ECD	رشد دوران اولیه طفولیت
ECCD	مراقبت ها و رشد دوران اولیه طفولیت
EDB	بورد انکشاف تعلیم و تربیه
EFA	تعلیم و تربیه برای همه
EJSR	مرور مشترک سکتور تعلیم و تربیه
ELA	توسعه سوادآموزی در افغانستان
EMIS	سیستم معلوماتی اداره معارف
EQUIP	برنامه ارتقای کیفیت معارف

ESA	تحلیل وضعیت تعلیم و تربیه
FTI	برنامه ابتکار سریع برای تعلیم و تربیه
GDP	تولید ناخالص داخلی
GE	تعلیمات عمومی
GER	نسبت شمولیت ناخالص
GMU	واحد مدیریت کمک ها
GoA	حکومت افغانستان
GPE	مشارکت جهانی برای تعلیم و تربیه
ICT	تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی
IDP	افراد بیجاشده داخلی
IGoA	حکومت اسلامی افغانستان
IIEP	انستیتوت بین المللی پلانگذاری تعلیمی
IRoA	جمهوری اسلامی افغانستان
HDI	شاخص مقایسه توسعه انسانی
HDR	گزارش توسعه انسانی (برنامه توسعوی ملل متحد)
HRD	انکشاف منابع بشری
HRDB	بورد انکشاف منابع بشری
IMF	صندوق بین المللی پول
ISAF	نیروهای بین المللی کمک به امنیت
INSET	آموزش داخل خدمت معلمان
IT	تکنالوژی معلوماتی
LCEP	برنامه سواد آموزی برای تقویت محلات
LEAP	ارتقای سطح سواد پولیس افغان
M&E	مراقبت و ارزیابی
MAIL	وزارت زراعت، آبیاری و مالداری
MDG	اهداف انکشافی هِزاره سوم
MICS	سروی کلستر چند شاخصه
MoCIT	وزارت مخابرات و تکنالوژی معلوماتی
MoE	وزارت معارف
MoF	وزارت مالیه
MoHE	وزارت تحصیلات عالی
MoHRA	وزارت حج و اوقاف
MoI	وزارت داخله
MoLSAMD	وزارت کار، امور اجتماعی، شهداء و معلولین
MoPH	وزارت صحت عامه
MoRR	وزارت مهاجرین و عودت کنندگان
MoRRD	وزارت احیاء و انکشاف دهات
MoUD	وزارت انکشاف شهری
MoWA	وزارت امور زنان
MPI	شاخص مقایسه چند بُعدی فقر
MTFF	چارچوب مالی میان مدت
NAPWA	پلان عمل ملّی برای زنان افغانستان
NDP	برنامه انکشاف ملّی

NER	نسبت خالص شمولیت
NESP	پلان استراتیژیک ملّی معارف
NESP II	پلان استراتیژیک دوّم ملّی معارف
NESP III	پلان استراتیژیک سوّم ملّی معارف
NFEMIS	سیستم معلوماتی مدیریت تعلیمات غیر رسمی
NGO	مؤسسات غیر دولتی
NPP	برنامه اولویت های ملّی
NQA	اداره ملّی قابلیت های
NRVA	ارزیابی خطرات و آسیب پذیری ملّی
NSP	برنامه همبستگی ملّی
NTA	کارمندان تخیکی داخلی
O&M	عملیات و حفظ و مراقبت
ODA	کمک های انکشافی رسمی
OECD	سازمان همکاری های اقتصادی و انکشافی
PED	ریاست معارف ولایت
PFM	مدیریت مالی عامّه
PRT	تیم بازسازی ولایتی
PCR	نسبت شاگرد به شعبه
PTR	نسبت شاگرد به معلّم
TSR	نسبت معلم به شاگرد
PRESET	آموزش قبل از خدمت معلمان
REU	واحد تحقیق و ارزیابی
SBS	حمایت بودجوی از سکتور (ها)
SCA	کمیته سویدن برای افغانستان
SDG	اهداف انکشاف پایدار
SMC	کمیته/ شورای مدیریت مکاتب
SWAp	رویکرد سکتوری به تعلیم و تربیه
SY	سال شمسی
TA	همکاری/ کارمند تخنیکی
TB	کتب درسی
ToC	تئوری تغییر
TTC	مرکز تربیه معلّم
TVET	تعلیمات تخنیکی و مسلکی و آموزش های حرفوی
UNAMA	مأموریت همکاری ملل متحد در افغانستان
UNDAF	چارچوب همکاری های انکشافی ملل متحد
UNDP	برنامه توسعوی ملل متحد
UNESCO	سازمان آموزشی، علمی و فرهنگی ملل متحد
UNHCR	کمیساریای عالی ملل متحد در امور پناهندگان
UNICEF	صندوق کودکان ملل متحد
UNSCR	فیصله شورای امنیت ملل متحد
WB	بانک جهانی

معارف و آینده مهاجرین افغان

سبیسشین ریچ، کمیسیون عالی ملل متحد برای مهاجرین، ۲۰۱۵

1. پیام جلالتمآب وزیر معارف

معارف افغانستان از سال 2001 به این سو رشد جشمگیری داشته است. دولت جمهوری اسلامی افغانستان با حمایت همکاران انکشافی و نهاد های جامعه مدنی توانسته است بیشتر از 13,000 مکتب جدید را تاسیس کند. وزارت توانسته است برای بیشتر این مکاتب تعمیر و دیگر تسهیلات لازم را اعمار و فراهم نماید. تعداد اطفال شامل مکاتب، پس از سقوط رژیم طالبان، از حدود 1 میلیون به حدود 9 برابر افزایش یافته که تقریباً 39 فیصد آنها را اناث تشکیل میدهد. حدود 30 فیصد معلمان تعلیمات عمومی کشور را معمان اناث تشکیل میدهد. از سوی دیگر، بیشتر از 60 فیصد فارغان دارالمعلمین ها محصلین اناث میباشند. استراتیژی های چون تعلیمات محلی دامنه عرضه خدمات تعلیم و تربیه را برای میلیون ها طفل در دورترین نقاط کشور، در ساحاتیکه قبلاً از تعلیم و تربیه اثری نبود، گسترش داده است. اکنون معارف به یک مسیر حیاتی جهت مشارکت مردم در آینده کشور و دستیابی به ثبات و دموکراسی در افغانستان تبدیل گردیده است. با این وجود، هنوز هم چالش های فراوان فراروی تعلیم و تربیه در افغانستان قرار دارد که نباید مورد غفلت قرار گیرند. ما باید کیفیت و تناسب تعلیم و تربیه را با بازار کار و ضرورتهای کشور بهبود بخشیم تا کودکان کشور بتوانند با فرا گرفتن دانش و مهارتهای لازم جذب بازار کار شوند. ایجاد اصلاحات اساسی در نصاب تعلیمی و شیوه های آموزشی در محراق این استراتیژی قرار دارد. بهبود مهارت های معلمان یکی از اولویت های این اصلاحات خواهد بود. ما فرصت های بدیل در تعلیم و تربیه را افزایش خواهیم داد تا از منابع موجود استفاده اعظمی صورت گیرد. به عنوان مثال، فراهم نمودن صنوف بعد از وقت برای کارآموزان بخش خصوصی در مکاتب تعلمیات عمومی و تشویق معلمان تعلمیات عمومی جهت مشارکت و تدریس در کورس های سواد آموزی. ما تلاش خواهیم کرد تا میزان بی سوادی را در 5 سال آینده بطور چشمگیر کاهش دهیم. ما تعداد مکاتب بدون دیوار احاطه و زیربنا را به حد اقل رسانیده و به جهت رسیدن به اهداف انکشافی پایدار به پیش خواهیم رفت. وزارت معارف برنامه اصلاحات ارتقای ظرفیت پایدار را روی دست میگیرد تا اطمینان حاصل نماید که قوای بشری لازم را برای ایجاد این تغییرات در نظام تعلیم و تربیه دارا میباشد.

پلان استراتیژیک سوم معارف با اشتراک همه جوانب ذیدخل معارف ترتیب گردیده است. این پلان پروسه دستیابی به چشم انداز آینده روشن کشور را با توجه به محدودیت های موجود تنظیم نموده است. این پلان بالای ساحاتی بیشتر تمرکز نموده است که نیاز به پیشرفت بیشتر دارد. وزارت معارف پلان های لازم را جهت مشارکت بخش خصوصی، مردم محل و جامعه مدنی در تطبیق برنامه هایی که مشارکت آنها ضروری است تهیه نموده است. بی تردید، سرمایه گذاری دولتی در بخش تعلیم و تربیه با تطبیق استراتیژی های جدید افزایش خواهد یافت، اما وزارت معارف همچنان بر مشارکت و سهم گیری همه جوانب ذیدخل در عرضه خدمات تعلیم و تربیه برای مردم تأکید دارد.

قلب پلان استراتیژیک سوم ملی معارف مراقبت دقیق از نتایج حاصله از تطبیق پلان است. تقویت ظرفیت مراقبت و ارزیابی وزارت معارف برای ما و همکاران ما از اهمیت زیادی برخوردار می باشد. ما یافته های مراقبت و ارزیابی را با همکاران انکشافی، مردم محل و مستفیدین تعلیم و تربیه شریک میسازیم. پلان استراتیژیک سوم معارف اهداف سنجش پذیر و قابل وصول را جهت رسیدن به مقاصد نهایی واقع بینانه تعلیم و تربیه برای 5 سال آینده تعین نموده است. وزارت معارف در مقابل استفاده شفاف از منابع موجود پاسخگو بوده و دستآورد ها را جهت ایجاد اعتماد نسبت به نظام اداری وزارت معارف منتشر خواهد کرد. ما استراتیژی های خویش را بر حسب ضرورت و بر اساس نتایج حاصل از تجربیات خویش تعدیل خواهیم نمود. وزارت معارف با توسل به پلان استراتیژیک سوم ملی معارف این وزارت را به یک سازمان شاگرد و معلم محور متحول ساخته و زمینه تطبیق و مراقبت از نتایج این مهمترین مشارکت ملی به انکشاف افغانستان را مهیا می سازد.

داکتر اسدالله حنیف بلخی

وزیر معارف

بچه های افغان در جریان تکرار حروف با معلم شان در صنف

مارک فایلوگا، ۲۰۱۰

2. خلاصه

دستاوردهای کنونی و اقدامات برای رفع نیازمندی های جدید

از سال 2001 تاکنون دولت جمهوری اسلامی افغانستان با حمایت همکاران بین المللی دستاوردهای قابل توجه در روند بازسازی سیستم تعلیمی کشور داشته است. شمار اطفال شامل مکتب تقریباً نه برابر افزایش یافته است یعنی حدود 9.2 میلیون شاگرد در سال 1394 که 39٪ آن اناث می باشد. تعداد مکاتب کشور از 3400 باب در سال 1381 به 16400 باب درسال 1394 رسیده است. با این وجود هنوز تقاضای زیاد برای دریافت خدمات تعلیمی در کشور وجود دارد. اولویت های حکومت جدید تکمیل پروسه اعمار ساختمان مکاتب، بهبود کیفیت و مرتبط بودن برنامه های تعلیمی با نیازمندی های کشور و آماده ساختن فارغان مکاتب برای انجام فعالیت های سودبخش ومولد می باشند.

در طول پنج سال آینده، وزارت معارف درنظردارد میزان شمولیت در دوره ابتدایی را که درحال حاضر درسطح پایین قراردارد و میزان شمولیت در دوره متوسطه بخصوص برای اطفال اقشار فقیر و محروم جامعه در ساحات دورافتاده و دهات جایی که تنها 21٪ دختران و 43٪ پسران به مکتب دسترسی دارند، ارتقا ببخشد. وزارت معارف همچنین، در نظردارد فعالیت های خویش را ساده و مؤثرتر ساخته، مدیریت، هماهنگی و مؤثریت منابع و کمک ها را تقویت نماید.

یکی از چالش های عمده بهبود روند جمع آوری ارقام و معلومات، گزارش دهی و تحلیل ارقام است بخصوص در زمینه رسیدگی به تفاوت در اجرات در سطح کل کشور. دراین راستا، پروسه تحلیل سکتور معارف به منظور ایجاد مبنای علمی برای تحلیل و پلانگذاری انجام شده است. پلان استراتیژیک سوم معارف به عنوان یک چارچوب عملی برای طرح و تطبیق برنامه های کشورهای تمویل کننده (مانند برنامه اکویپ، جی پی ای وغیره) مورد استفاده قرارخواهد گرفت. جدول ذیل خلاصه ای از وضعیت فعلی شاخص های تعلیمی را همراه با اهداف کیفی مورد نظر در پلان استراتیژیک سوم و اهداف بین المللی انکشاف پایدار (SDG) الی سال 1409/ 2030 ارایه میدارد.

الف) شمولیت، صنوف و معلمان	1394 (2015)	1396 (2017)	1400 (2021)	1409 (2030)
مجموع شمولیت (همه برنامه ها، 000)	9,200	9,716	11,400	13,600
شمولیت ناخالص دوره ابتدایی	111.5%	114.1%	118.9%	112.0%
شاخص توازن جنسیتی در شمولیت ناخالص ابتدایی	0.67	0.69	0.77	0.96
شمولیت ناخالص در دوره ثانوی	66.9%	76.6%	95.4%	122.0%
شاخص توازن جنسیتی در شمولیت ناخالص دوره ثانوی	0.57	0.63	0.69	0.81
شمولیت ناخالص در دوره متوسطه	42.2%	46.3%	65.4%	98.9%
شاخص توازن جنسیتی در شمولیت ناخالص دوره متوسطه	0.52	0.55	0.64	0.73
شمار اطفال در صنوف محی (000)	333.8	550	400	100
نسبت شاگرد به شعبه (تعلیمات عمومی)	40.8	40.6	40.0	36.6
نسبت کتاب درسی به شاگرد	6.1	8.1	12.0	12.0
٪ معلمان اناث (تعلیمات عمومی)	33.3%	35.1%	40.7%	46.0%
مجموع شمولت در تعلیمات تخنیکی و مسلکی (000)	81.5	82.4	153.6	499.2
٪ شمولیت اناث در تعلیمات تخنیکی و مسلکی	7.1%	18.9%	25.9%	33.0%
٪ مکاتب دارای تعمیر مناسب و قابل استفاده	51%	51%	62%	89%
تعداد سوادآموزان (000)	392.9	410	600	800
٪ سواد آموزان اناث	53.9%	57.2%	60.2%	62.5%

ارقام و اهداف کمی براساس مدل پروجکشن محاسبه گردیده است.

وزارت های همکار

وزارت معارف مسئولیت اصلی سکتور تعلیم و تربیه را در افغانستان به عهده دارد. اگرچه دیگر وزارت ها و ادارات دولتی نیز در تطبیق برنامه ها سهیم می باشند. وزارت تحصیلات عالی، وزارت کاروامورراجتماعی، شهدا و معلولین، وزارت حج و اوقاف، وزارت امور زنان و وزارت احیا و انکشاف دهات بعضی خدمات تعلیمی را فراهم نموده و یا از آن حمایت می نمایند. همکاری دوجانبه در راستای تطبیق برنامه های تعلیمی باید در بین وزارت های مربوطه توسعه و بهبود یابد.

همکاران بین المللی

همکاران بین المللی افغانستان مانند اداره انکشاف بین المللی ایالات متحده، اداره انکشاف بین المللی انگلستان، بانک جهانی، ادارات ملل متحد، سفارت های کشورهای سویدن، کانادا، جرمنی، استرالیا، جاپان، ناروی، فنلند و دنمارک در پروسه پلانگذاری استراتیژیک وزارت معارف و انکشاف پلان استراتیژیک سوم نقش فعال داشته اند. جامعه مدنی و نهادهای غیردولتی تطبیق کننده و همکار معارف مانند کمیته سویدن، بنیاد آغا خان، حمایه اطفال و مؤسسه اکبر نیز از طریق اعزام نمایندگان شان در پروسه تهیه و انکشاف پلان استراتیژیک سهم فعال داشته اند. برنامه تعلیمات محلی بطور ویژه از حمایت مداوم نهادهای جامعه مدنی برخوردار گردیده است. مؤثریت کمک ها همیشه به عنوان یک اولویت اساسی درنظرگرفته شده است اما درحال حاضر برای موفقیت پلان استراتیژیک حیاتی است.

اهداف سکتور تعلیم و تربیه

پلان استراتیژیک سوم معارف در سه بخش اصلی تنظیم گردیده است: 1) کیفیت و مرتبط بودن؛ 2) دسترسی متوازن و 3) مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو. پلان های استراتیژیک گذشته ساختارسازمانی وزارت معارف را انعکاس میدادند و به برنامه های مختلف تقسیم شده بود. تغییر جدید درپلان استراتیژیک سوم این است که مرور پلان شده ساختار وزارت معارف و فعالیت های هریک از برنامه ها را پیش بینی می کند.

هدف عمومی پلان استراتیژیک عبارت است از تربیه و آماده ساختن شهروندان مسلمان، متدین، سالم، رشید، مسئولیت پذیر و مولد از طریق سیستم تعلیمی فعلی به منظور رشد اجتماعی-اقتصادی پایدار و تقویت همبستگی اجتماعی درکشور.

جامعه افغانستان یک جامعه متأثر از جنگ و ناامنی است. سیستم تعلیمی کشور ملزم به ایجاد یک ذهنیت برای اطفال و جوانان کشور است که نشان می دهد آینده کشور متعلق به آنهاست. تعلیم و تربیه باید نیازمندی های مادی و معنوی افراد را مرفوع ساخته و احساس مشترک مسئولیت اجتماعی را در آنها ایجاد نماید.

مقاصد و نتایج متوقعه

تئوری تغییر که براساس آن پلان استراتیژیک تهیه شده است در نمودار ذیل بطور مختصر ارایه می گردد. اساساً سه بخش عمده (کیفیت و مرتبط بودن، دسترسی متوازن، و مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو) ساختاری هماهنگ از نتایج متوقعه را که به تحقق هدف عمومی مورد نظر پلان استراتیژیک کمک خواهد کرد، تشکیل میدهد. مقاصد عمومی هر بخش قرارذیل می باشد:

1) **کیفیت و مرتبط بودن خدمات تعلیمی:** شاگردان در همه سطوح دانش، مهارت ها، نگرش ها و ارزش هایی را کسب خواهند نمود که لازمه یک شهروند مولد، صحتمند و مسئولیت پذیر می باشد و او را برای سهم گیری و مشارکت مؤثر در روند تأمین رفاه اجتماعی آماده ساخته و برای اشتغال مصئون و پایدار در بازارهای داخلی و بین المللی مجهز می نماید.
2) **دسترسی متوازن به خدمات تعلیمی:** افزایش دسترسی متوازن و همگانی به فرصت های تعلیمی مرتبط، مصئون و باکیفیت برای اطفال، جوانان و بزرگسالان بخصوص زنان و دختران در کشور.
3) **مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو:**انکشاف و تقویه مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو برای ارایه و فراهم آوری خدمات تعلیمی باکیفیت و متوازن بطور شفاف، مقرون به صرفه و مؤثر در سطح مرکز و ولایات.

چارچوب استراتیژیک و نتایج متوقعه

سه بخش عمده پلان استراتیژیک از طریق تطبیق استراتیژی های مختلف تحقق خواهد یافت که تحت هر استراتیژی نتایج متوقعه مشخص در سطوح مختلف قراردارند. این نتایج نظر به سطح عبارتند از نتایج بلند مدت، نتایج میان مدت و تعدادی از محصولات (نتایج بلافاصله) که در نتیجه تطبیق فعالیت های سالانه وکوتاه مدت قابل حصول خواهند بود. چارچوب تطبیقی پالیسی های پلان استراتیژیک و جدول نتایج بلندمدت، میان مدت و کوتاه مدت با جزئیات کامل ضمیمه این سند می باشد. پلان استراتیژیک همچنین دربردارنده یک تحلیل وضعیت مفصل از خطرات، استراتیژی های کاهش خطرات و چارچوب نظارت و ارزیابی می باشد که اهداف کمی سالانه هر بخش جهت نظارت توسط وزارت معارف در طول پنج سال آینده را احتوا می نماید. چارچوب نظارت و ارزیابی به روند نظارت و پیگیری از تطبیق درست فعالیت های پلان و همچنین اصلاح استراتیژی ها و یافتن راه حل های مورد نیاز جهت رفع مشکلات تطبیق نیز کمک خواهد کرد.

کیفیت و مرتبط بودن

اولویت وزارت معارف و همکاران انکشافی آن عبارت است از بهبود و ارتقای کیفیت معارف و میزان مرتبط بودن آن با نیازمندی های کشور. ازاینرو، در گام نخست استراتیژی هایی معرفی می گردند که برای انکشاف یک نصاب تعلیمی باکیفیت و مرتبط با نیازمندی های کشور لازم و ضروری اند و به تعقیب آنها استراتیژی هایی معرفی می گردند که تطبیق بهتر نصاب تعلیمی و ارزیابی از آن را تضمین می نمایند. پلان استراتیژیک سوم کیفیت نصاب تعلیمی و میزان مرتبط بودن آن با نیازمندی های کشور را بهبود و ارتقاء می بخشد. همچنین سیستم ارزیابی آن را جهت حصول اطمینان از تمرکز بر نتایج یادگیری انکشاف خواهد داد.

به تعقیب بازنگری وظایف و مسئولیت های وزارت معارف که به عنوان یک استراتیژی مدیریتی طرح گردیده، نصاب تعلیمی جدید باید بطور هماهنگ و جامع همه برنامه های معارف (تعلیمات عمومی و اسلامی، سوادآموزی، تخنیکی و مسلکی) را مورد توجه قرار دهد. نصاب تعلیمی جدید بکارگیری روش های مؤثرتر و مناسب تر یادگیری را برای شاگردان مهیا می سازد. به منظور بهبود ظرفیت و مهارت های مورد نیاز بازار کار، سکتور معارف پیوند بین پروسه تعلیمی را با صنعت، متشبثین، صاحبان مشاغل و غیره تقویت خواهد کرد تا اطمینان حاصل گردد که مهارت های فارغان مکاتب جوابگوی تقاضای بازار کار می باشند. این موضوع مستلزم انجام یک بررسی کلی از وضعیت تعلیمات تخنیکی و مسلکی دولتی و گسترش حمایت های لازم از سکتور خصوصی (رسمی و غیررسمی) است که شامل آموزش بخش عمده ای از شاگردان تخنیکی و مسلکی می گردد. (آموزش شاگردان تخنیکی و مسلکی در سکتور خصوصی ، حداقل ده برابر تعداد شاگردان مکاتب تخنیکی و مسلکی دولتی خواهد بود).

بخش	1. کیفیت و مرتبط بودن				
هدف عمومی	**شاگردان در همه سطوح دانش، مهارت ها، نگرش ها و ارزش هایی را کسب خواهند نمود که لازمه یک شهروند سالم، رشید، مسئولیت پذیر و مولد می باشد و او را برای سهم گیری و مشارکت مؤثر در روند تأمین رفاه اجتماعی آماده ساخته و برای اشتغال مصئون و پایدار در بازارهای داخلی و بین المللی مجهز می نماید.**				
نتیجه متوقعه بلندمدت-1	**ظرفیت فعلی سیستم تعلیمی کشور در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان و نظارت مداوم از آن با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی آنها، بهبود یافته است.**				
نتایج متوقعه میان مدت	1.1 نصاب تعلیمی جدید برای همه برنامه ها و همه دوره ها انکشاف یافته است.		1.2 کتب درسی، مواد آموزشی و کتب رهنمای معلم مطابق با نصاب تعلیمی جدید، اصلاح گردیده و انکشاف یافته اند.		1.3 سیستم ملّی ارزیابی تعلیمی شاگردان انکشاف یافته و تطبیق گردیده است.
نتیجه متوقعه بلندمدت -2	**ظرفیت فعلی مکاتب/ مراکز تعلیمی در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان/ سوادآموزان بهبود یافته است.**				
نتایج متوقعه میان مدت	2.1 معلمان و استادان آموزش های مسلکی را دریافت نموده اند و بر اساس شایستگی و لیاقت و مطابق به مقررات و نورم های ملّی استخدام شده اند.	2.2 مراکز تعلیمی مصئون، همگانی و مساعد برای یادگیری که تأمین کننده روابط اجتماعی مثبت می باشند، از طریق مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو و توأم با مشارکت جوانب ذیدخل ایجاد گردیده اند.	2.3 برای معلمان حمایت های لازم فراهم گردیده و سطح مسئولیت پذیری آنان، ارتقاء یافته است.	2.4 مواد آموزشی و کتب درسی با کیفیت در مکاتب و مراکز آموزشی استفاده میشود.	2.5 محیط های مصئون و مساعد در مکاتب و مراکز تعلیمی و در مطابقت با نورم ها و استندردها، ایجاد شده است.

بخش	2. دسترسی متوازن				
هدف عمومی	**فزایش دسترسی متوازن و همگانی به فرصت های تعلیمی مرتبط، مصئون و باکیفیت برای اطفال، جوانان و بزرگسالان بخصوص زنان و دختران در کشور.**				
نتیجه متوقعه بلندمدت -1	**دسترسی متوازن و همگانی به فرصت های تعلیمی و آموزش های حرفوی، تخنیکی و مسلکی مرتبط، مصئون و باکیفیت افزایش یافته است.**				
نتایج متوقعه میان مدت	1.1 پلان بهبود مکاتب برای همه برنامه ها درسطح ولایات و ولسوالی ها و براساس نیازمندی مردم محل تهیه و ترتیب گردیده است.	1.2 صنوف محلّی و تسریعی ایجاد شده اند.	1.3 معلمان مسلکی اناث درهمه ساحات بخصوص قریه جات استخدام و توظیف شده اند.	1.4 آموزش های حرفوی و مسلکی فراهم شده است و با در نظرداشت نیازمندی های سکتور خصوصی حمایت های لازم فراهم گردیده است.	1.5 مؤثریت برنامه های سوادآموزی در کاهش میزان بی سوادی در سراسر کشور، افزایش یافته است.
نتیجه متوقعه بلندمدت-2	**میزان مشارکت و تعهد مردم محل (والدین شاگردان) در تعلیم و تربیه بشمول تعلیمات تخنیکی و مسلکی افزایش یافته است.**				
نتایج متوقعه میان مدت	**شورای مکاتب / مراکز تعلیمی بصورت فعال در حمایت از پروسه تعلیم و تربیه و آموزش مهارت های حرفوی دخیل می باشند.**				
بخش	3. مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو				
هدف عمومی	**انکشاف و تقویه مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو برای ارایه و فراهم آوری خدمات تعلیمی باکیفیت و متوازن بطور شفاف، مقرون به صرفه و مؤثر در سطح مرکز و ولایات.**				
نتیجه متوقعه بلندمدت- 1	**چارچوب قانونی برای معیاری نمودن ارایه خدمات تعلیمی و مسئولیت ها بهبود یافته است.**				
نتایج متوقعه میان مدت	1.1 چارچوب قانونی و ساختار تشکیلاتی مبتنی بر نتایج توأم با لایحه وظایف و قابلیت های مشخص انکشاف یافته است.				
نتیجه متوقعه بلندمدت-2	**مکانیزم های مشارکت و همکاری با جامعه مدنی، سکتور خصوصی و همکاران انکشافی ایجاد گردیده است.**				
نتایج متوقعه میان مدت	2.1 سیستم ها و طرزالعمل های قرارداد عرضه خدمات توسط بخش خصوصی، مشارکت و همکاری متقابل اصلاح و یا ایجاد گردیده است.				
نتیجه متوقعه بلندمدت-3	**همه منابع (بشمول منابع بشری) بصورت مؤثر مورد استفاده قرارگرفته ، مدیریت درهمه سطوح بصورت شفاف پاسخگو بوده و مقابله با فساد در تمام سطوح بهبود یافته است.**				
نتایج متوقعه میان مدت	3.1 سیستم توزیع منابع مبتنی برنتایج/ و مبتنی برنورم به منظور عرضه متوازن خدمات تطبیق گردیده است.	3.2 منابع بشری ماهر و شایسته به منظور پلانگذاری، مدیریت و عرضه مؤثر خدمات، استخدام و توظیف شده اند.	3.3 سیستم های بهبود شفافیت، پاسخگویی و مسئولیت پذیری و مبارزه با فساد برای مدیریت مؤثر منابع ایجاد گردیده اند.		
نتیجه متوقعه بلندمدت -4	**پروسه مراقبت و ارزیابی در حمایت از روند تصمیم گیری تقویت شده و بهبود یافته است.**				
نتایج متوقعه میان مدت	سیستم مؤثر و منسجم مراقبت و ارزیابی از فعالیت ها، به منظور تسهیل و حمایت از پروسه تصمیم گیری، تطبیق گردیده است.				

استراتیژی های دیگر، میزان دسترسی مکاتب را به کتب درسی، از طریق بهبود هماهنگی ها، غیرمرکزی سازی، پلانگذاری و تهیه بخشی از کتب مورد نیاز بطور امتحانی توسط ناشران خصوصی، افزایش خواهد داد. تهیه کتب و مواد آموزشی کمپیوتری نیز بصورت امتحانی تطبیق خواهد شد.

شش ساحه مهم که در بخش بهبود کیفیت برآنها تمرکز صورت خواهد گرفت، بطور مختصر قرارذیل می باشند:

1. بهبود میزان مرتبط بودن نصاب تعلیمی جهت ایجاد ارزش های اجتماعی مثبت و مهارت های مورد نیاز، و کاربردی ساختن علم و دانش برای افراد، مردم و کشور؛
2. تربیه و استخدام معلمان مسلکی از طریق تدویر برنامه های آموزشی قابلیت محور، ایجاد و تقویت سیستم های حمایوی تضمین کیفیت و طرح طرزالعمل های انعطاف پذیر استخدام؛
3. تربیه و استخدام کادر اداری مکاتب بشمول مدیران مسلکی در بخش های مدیریت، اداره، بهبود مکتب و نظارت از معلمان؛
4. ایجاد محیط مصئون و مساعد (فیزیکی و روانی) در مکاتب و صنوف درسی، مطابق به معیارهای صحی، بدون تبعیض، همگانی، دوست دار اطفال و مناسب برای آموزش و یادگیری در مکاتب و صنوف درسی؛
5. ارتقای ظرفیت مسلکی معلمان به منظور انکشاف و بهبود مداوم در کیفیت پروسه تدریس در مکاتب دولتی، خصوصی و محلی. مرور و اصلاح پالیسی های موجود در رابطه به ارزیابی معلمان با درنظرداشت مکانیزم ارتقاء شغلی و اعطای تصدیق نامه ها از طریق تطبیق برنامه ملّی تصدیق و اعتباردهی.
6. ارزیابی مداوم و بی طرفانه از نتایج و دستاوردهای تعلیمی شاگردان در کشور

دسترسی متوازن

دومین بخش عمده پلان استراتیژیک سوم ملی معارف عبارت است از بهبود و افزایش میزان دسترسی متوازن به فرصت ها و خدمات تعلیمی برای همه. توازن یکی از عناصر ضروری و مهم در پلان استراتیژیک می باشد و در بخش های مختلف از بُعد استراتیژیک به آن توجه صورت گرفته است. تفکیک میزان و نحوه دسترسی به تعلیم و تربیه بر اساس جنسیت به وزارت این امکان را میدهد که دسترسی متوازن دختران و پسران به خدمات تعلیمی را بطور جداگانه نظارت و تحلیل نماید. همچنین در پلان استراتیژیک، پالیسی های مشخص جهت افزایش فرصت های متوازن تعلیمی برای اقشار محروم و آسیب پذیر جامعه نیز طرح و اتخاذ گردیده اند. در این راستا، وزارت معارف، استراتیژی تعلیمات فراگیر یا همگانی را به منظور شامل ساختن تمامی گروپ های خاص اطفال در تعلیم و تربیه تطبیق خواهد نمود تا از دسترسی متوازن تمامی اقشار جامعه به خدمات تعلیمی اطمینان حاصل نموده و به رفع نیازمندی های موجود در کشور از طریق نظارت دقیق از اجراات و فعالیت ها، بطور استراتیژیک رسیدگی و تمرکز نماید.

به منظور تطبیق این پالیسی، از دو رویکرد عمده در طرح استراتیژی ها استفاده صورت گرفته است: الف. استراتیژی های مربوط به بخش عرضه خدمات تعلیمی و ب. استراتیژی های مربو ط به بخش تقاضا برای خدمات تعلیمی.

الف- استراتیژی های مربوط به عرضه خدمات تعلیمی: این دسته از استراتیژی های طرح شده در پلان به منظور رسیدگی به چالش های ذیل اتخاذ گردیده اند:

- جغرافیایی- تفاوت های موجود بین وضعیت تعلیمی در شهرها و مناطق روستایی
- جنسیتی- وضعیت دسترسی و ادامه تعلیم دختران در مکاتب تعلیمات عمومی و در برنامه های تعلیمی دیگر
- شمولیت- میزان شمولیت شاگردان با نیازمندی های خاص، اطفال خانواده های بیجاشده، عودت کنندگان و دیگر گروه های محروم جامعه در مکاتب

در افزایش دسترسی، از روش های مختلف جهت ارایه فرصت ها و خدمات تعلیمی استفاده می گردد که شامل تعلیمات قبل از مکتب، آموزش های محلی، تعلیمات اساسی (دوره ابتدایی و ثانوی)، تعلیمات متوسطه، ، تعلیمات اسلامی، و تعلیمات تخنیکی و مسلکی می باشند. دیگر روش های بدیل تعلیمی عبارتند از: صنوف آموزش تسریعی، مراکز آموزش محلی، کورس های سوادآموزی، برنامه های آموزش کلان سالان، آموزش در مساجد، برنامه های آموزش از راه دور و آموزش در خانه. همچنین، به منظور تسهیل دسترسی متوازن به تعلیم و تربیه، تطبیق این برنامه ها در دیگر مناطق نیز گسترش خواهد یافت؛ از امکانات موجود با روش های نوین استفاده خواهد شد؛ مراکز آموزش غیر رسمی ایجاد و یا از سهولت های تکنالوژی معلوماتی به منظور فایق آمدن بر چالش ها و مشکلات مربوط به موقعیت جغرافیایی و محدودیت های دسترسی به فرصت های تعلیمی در کشور، استفاده صورت خواهد گرفت.

ب- استراتیژی های مربوط به تقاضا برای خدمات تعلیمی: بعضی از موانع مهم مربوط به تقاضا برای خدمات تعلیمی عبارتند از: فقر و آداب و رسوم اجتماعی (مانند ازدواج های قبل از وقت) که مشکلاتی از قبیل نبود مکاتب در فواصل مناسب و نبود معلمان اناث و دیگر موارد، باعث تشدید و تقویت این موانع می شوند. تسهیل دسترسی متوازن به خدمات تعلیمی با درنظرداشت موانع و مشکلات مربوط به عرضه و تقاضا جهت حصول اطمینان از اینکه تمامی شاگردان تعلیمات اساسی را تکمیل نموده و از خدمات و فرصت های تعلیمی موجود بطورکامل مستفید می گردند بسیار مهم و ضروری می باشد.

دراین راستا، سهم گیری فعال، مشارکت مؤثر و تعهد عملی مردم محل یکی از استراتیژی های مهم و کلیدی بشمار رفته و مورد تشویق و نظارت مداوم قرارخواهد گرفت. دولت جمهوری اسلامی افغانستان، طرح میثاق شهروندی را به راه انداخته است تا از طریق آن از روند عرضه حداقل خدمات اساسی به همه شهروندان کشور اطمینان حاصل نماید. دراین راستا، از شوراهای انکشافی قریه به حیث مکانیزم های اولیه و اساسی عرضه خدمات، در ارتباط و هماهنگی نزدیک با برنامه های ارتقای ظرفیت و اعطای کمک به تطبیق پلان بهبود مکاتب استفاده صورت خواهد گرفت. درحال حاضر، مذاکرات در مورد طرح مکانیزم های مؤثر جهت تمویل این فعالیت ها و برنامه های محلی بین وزارت های سکتوری بخصوص وزارت های مالیه، معارف و انکشاف دهات جریان دارد. مطابق به پلان استراتیژیک سوم، شوراهای انکشافی قریه در هماهنگی با شورای مدیریت مکاتب کار خواهند کرد تا بتوانند پروسه پلانگذاری، نظارت و ارزیابی از عرضه خدمات به مردم را در سطح محلات توسعه و بهبود ببخشند.

مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو

پلان استراتیژیک سوم روند حمایت از مدیریت و ادارات معارف را به منظور بهبود کیفیت و دسترسی به خدمات تعلیمی، بهبود و ارتقاء خواهد بخشید. بسیاری از استراتیژی ها مشترک بوده و بر برنامه ها در همه سطوح تأثیر مستقیم یا غیر مستقیم خواهند داشت بر این اساس، مرور و اصلاح ساختار سازمانی وزارت معارف و پلانگذاری منابع بشری، اولین گام ها در راستای بهبود هماهنگی و مؤثریت در درون ساختار مدیریتی وزارت معارف بشمار می روند که در نتیجه تطبیق این مرور، فعالیت های اساسی و فرعی وزارت و براساس آن لایحه وظایف و صلاحیت های قانونی ادارات معارف، بطور واضح تعیین و مشخص خواهند شد. دراین راستا، طرزالعمل های جدید و بهتر به منظور استخدام، آموزش، رهنمایی شغلی و ارتقای ظرفیت مسلکی کارمندان داخل تشکیل وزارت معارف، طرح و ارایه خواهد گردید. این طرح ها بر ارتقای ظرفیت کارمندان بویژه کارمندان ولایتی تمرکز خواهند داشت و از رشد مسلکی و متوازن کارمندان و مطابقت آن با نیازمندی ها، در همه ولایات اطمینان خواهد داد.

غیرمرکزی سازی و تفویض صلاحیت های بیشتر به ادارات ولایتی یکی از اولویت های وزارت معارف و سیستم تعلیمی کشور می باشد. در پلان استراتیژیک سوم، ادارات معارف ولایات و ولسوالی ها و مکاتب نقش و سهم بیشتری در پروسه پلانگذاری، تعیین بودجه و نظارت از روند مصرف آن خواهند داشت. ضعف های مدیریتی و نحوه تفویض صلاحیت ها از طریق تطبیق استراتیژی های انکشاف منابع بشری و در هماهنگی نزدیک با برنامه CBR که اخیراً تطبیق آن آغاز گردیده، مورد توجه و رسیدگی جدی قرارخواهند گرفت. روند استخدام و تقرر کارمندان معارف در هماهنگی کامل با پروسه اصلاح ساختار تشکیلاتی، وظایف و عملکردها خواهد بود. همکاران تخنیکی داخلی (NTAs) در قبال حصول نتایج متوقعه پلان استراتیژیک و نتایج بدست آمده از برنامه ارتقای ظرفیت کارمندان داخل تشکیل وزارت، پاسخگو خواهند بود.

وزارت معارف در نظر دارد تا تفاهمنامه های موجود را با شرکای انکشافی و دیگر شرکای کاری (از قبیل وزارت های سکتوری) تجدید نموده و تفاهمنامه های جدید همکاری با ادارات محلی، جامعه مدنی، شرکای انکشافی معارف ، سکتور خصوصی و دیگر جوانب ذیدخل را اصلاح و ترتیب نماید. علاوه براین تفاهمنامه ها، وزارت معارف بسته عرضه حداقل منابع مورد نیاز به مکاتب و مراکز تعلیمی را جهت حصول اطمینان از تأمین خدمات حمایوی و تمویل هماهنگ و مداوم فعالیت ها تهیه خواهد کرد. بعد از نا امنی، فساد دومین مشکل عمده و اساسی است که افغانستان با آن روبروست. وزارت معارف محو فساد در همه سطوح را به عنوان یکی از اولویت های اصلی خویش درنظرگرفته است. براین اساس، این وزارت استراتیژی مؤثری را جهت مقابله با فساد در همکاری نزدیک با وزارت های ذیدخل طرح و تطبیق خواهد کرد تا اعتماد دولت و کشورهای تمویل کننده به روند عرضه شفاف و متوازن خدمات از طریق توزیع متوازن منابع، نشر عمومی پالیسی ها، نورم ها، پلان ها، نتایج و گزارش ها تقویت گردد. طی چند سال گذشته، ظرفیت مراقبت و ارزیابی از نحوه اجراات سیستم تعلیمی کشور بطور قابل توجهی بهبود یافته است. علاوه بر این، تحت برنامه های طرح شده در پلان استراتیژیک سوم نیز، ظرفیت مراقبت و ارزیابی وزرات در همه سطوح انکشاف و بهبود خواهد یافت که شامل تدویر

برنامه های آموزشی و اصلاح لوایح و مقررات جهت تفویض مسئولیت ها و صلاحیت های بیشتر برای جمع آوری، حفظ و نگهداری و استفاده از معلومات خواهد بود. بازدیدهای نظارتی از جانب مسئولین مرکزی و ولایتی به منظور تصدیق صحت ارقام و معلومات صورت خواهد گرفت. به منظور ارایه گزارش و شریک سازی معلومات از تجهیزات لازم (تکنالوژی معلوماتی و تخته های نمایش) استفاده خواهد شد. یک اصل دیگر در پلان استراتیژیک سوم همانا انجام ارزیابی های مستقل توسط جانب سوم جهت تأیید ارقام و معلومات جمع آوری شده، می باشد.

تطبیق

تطبیق پلان استراتیژیک در محدوده چارچوب فعلی پلان های عملیاتی انجام خواهد شد. همه کارمندان وزارت معارف و دیگر جوانب ذیدخل در رابطه به دیدگاه جدید و اولویت های وزارت معارف رهنمایی ها و آموزش های لازم را خواهند دید. پلان های عملیاتی سالانه براساس اهداف کمی و نتایج سالانه که در چارچوب نظارت و ارزیابی نیز مشخص گردیده اند، تهیه وترتیب خواهند شد. آموزش ها و رهنمودهای لازم فراهم خواهد گردید تا اطمینان حاصل گردد که تمامی کارمندان و جوانب ذیدخل از فعالیت ها و مسئولیت هایشان درک واضح و کامل دارند.

مرور و تعیین مجدد مسئولیت ها، وظایف و عملکردها، مبنای اولیه و اساسی طرح مجدد نقش ها و مسئولیت های جدید جوانب ذیدخل در روند تعلیم و تربیه در افغانستان را پایه ریزی می نماید.

برنامه ارتقای ظرفیت کارمندان بعد از مرور کلی وظایف و عملکردهای وزارت راه اندازی خواهد شد تا اطمینان حاصل گردد که تمامی کارمندان جهت تطبیق اولویت های پلان استراتیژیک آماده و موجود می باشند. ریاست های مرکزی برنامه ها در وزارت، ریاست های معارف ولایات و آمریت های معارف ولسوالی ها مسئولیت تعیین اهداف کمّی، تنظیم و انسجام منابع در جهت تطبیق و دست یابی به اهداف دارای اولویت پلان را برعهده خواهند داشت. در پروسه تطبیق پلان استراتیژیک روابط جدید کاری با وزارت های ذیربط ، نهادهای جامعه مدنی، مؤسسات غیردولتی و سکتور خصوصی ایجاد خواهد شد تا به تطبیق هماهنگ و مؤثرتر برنامه های مورد نظر کمک نماید. روابط کاری با شرکای بین المللی نیز تحت پلان استراتیژیک مجدداً تنظیم و اصلاح خواهد شد. دراین بین به نقش مهم والدین شاگردان و مردم محل نیز توجه جدی و بیشتر صورت خواهد گرفت.

خطرات

در پلان استراتیژیک یک بخش خاص به تحلیل و ارزیابی خطرات احتمالی اختصاص داده شده است که فهرستی از استراتیژی های کاهش خطرات احتمالی که تطبیق پلان با آنها مواجه خواهد بود را ارایه می نماید. این خطرات و احتمالات آن در جدولی به نام جدول خطرات تنظیم شده است. درجدول خطرات، خطرات احتمالی تطبیق پلان از نقطه نظر میزان احتمال وقوع و تأثیر بالقوه بر دست یابی به نتایج متوقعه پلان مورد ارزیابی قرارگرفته است.

همچنین استراتیژی هایی برای کاهش خطرات در پلان درنظرگرفته شده است که درمجموع بغیر از عمدتاً مشکل ناامنی، دیگر خطرات جدی و تهدیدهای احتمالی بالقوه که بتواند بر دست یابی به نتایج متوقعه پلان اثر قابل توجه داشته باشد، زیاد نیست. از مجموع 25 نتیجه متوقعه که درپلان درنظرگرفته شده است، تعداد 6 نتیجه متوقعه ممکن است با خطرات جدی و ریسک بالا مواجه گردد، 11 نتیجه متوقعه احتمالاً با خطر کمتر و 8 نتیجه متوقعه دیگر با خطرات احتمالی متوسط مواجه خواهند بود.

مراقبت

پروسه مراقبت از کارکردها در سطح ادارات مرکزی وزارت معارف نیز براساس پلان های عملیاتی، اهداف تعیین شده، بودجه تخصیص داده شده، و پروسه نظارت و ارزیابی از انجام فعالیت ها صورت خواهد گرفت. گزارش های تطبیقی از پلان، معلومات لازم را در رابطه به میزان پیشرفت فعالیت ها، دست یابی به اهداف و مصرف بودجه تخصیص داده شده در سطوح مختلف و در مطابقت با اهداف پلان استراتیژیک فراهم خواهد نمود. پلان استراتیژیک همچنین در بردارنده یک تعداد اقدامات و آمادگی ها (با نتایج متوقعه و اهداف کمّی مشخص) جهت افزایش سطح مشارکت و سهم گیری مردم محل و نشر معلومات بصورت شفاف خواهد بود تا از طریق انجام آن درسطوح مختلف، سیستم جمع آوری معلومات در سطح مکتب تقویت شده و بهبود یابد.همچنین، وزارت معارف گزارش های تطبیق پلان درسطح ملی، ولایتی و ولسوالی را توحید نموده و در داخل یک سیستم واحد و جامع مدیریت معلومات قرارخواهد داد. درنخست شوراهای مدیریت مکاتب در رابطه به مرور پلان های انکشافی مکتب آموزش آموزش داده

می شوند، بعد از آن نظریات و پشنهادات شان را برای رسیدگی و رفع مشکلات ارایه و شریک خواهند نمود. این شوراها همچنین در هماهنگی و همکاری نزدیک با مدیریت مکاتب، جلسات مرور و ارزیابی وضعیت تعلیم و تربیه را در مکاتب تحت اثرشان راه اندازی خواهند کرد. وزارت معارف نیز در این راستا، روند تطبیق برنامه میثاق شهروندی را از طریق هماهنگ ساختن بیشتر روند تخصیص کمک ها با برنامه های ملی و محلی تقویت خواهد نمود.

در پلان استراتیژیک، همچنین یک چارچوب نظارتی و مراقبتی در نظر گرفته شده است که دربردارنده دامنه وسیعی از نتایج متوقعه و محصولات می باشد. این چارچوب مراقبتی، از اجراات و کارکردهای بخش های مربوطه و همچنین از نقش وزارت های همکار، مؤسسات و نهادهای جامعه مدنی و غیردولتی، سکتور خصوصی و مردم محل در ارایه خدمات تعلیمی در سراسر کشور و در مطابقت با اهداف پلان استراتیژیک، نظارت و ارزیابی خواهد نمود. نتیجه این ارزیابی ها و برنامه های نظارتی اساس مستحکمی را برای گزارش دهی و مرور سالانه سکتور معارف فراهم خواهد ساخت که لازمه طرح استراتیژی های جدید و اصلاح استراتیژی های موجود می باشد.

روند ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان و اجراات معلمان نیز تحت چارچوب نظارتی پلان استراتیژیک مورد نظارت و ارزیابی قرارخواهد گرفت. بدین منظور، وزارت معارف سیستم های جدید ارزیابی را برای ارزیابی شاگردان و تصدیق دهی معلمان از طریق برنامه ارتقای ظرفیت بکار می گیرد.

هزینه و تمویل پلان

دست یابی به اهداف تعلیمی موردنظر درپلان استراتیژیک تا سال 1400/ 2021 و مقابله با چالش های موجود با درنظرداشت وضعیت امنیتی فعلی کشور، گزاف و پرهزینه خواهد بود. تقاضا برای دریافت خدمات تعلیمی درحال گسترش بوده و بطور روزافزون برکیفیت و مرتبط بودن خدمات با نیازمندی های کشور تأکید و تمرکز بیشتر صورت می گیرد.

در سال 2016، توقع میرود که بودجه معارف متشکل از 64.5٪ مصارف عملیاتی (عمدتاً معاشات) و 35.5٪ مصارف انکشافی باشد. براساس گزارش های اخیر، بودجه عادی معارف تقریباً بطورکامل به مصرف رسیده است، درحالی که بودجه انکشافی فقط 50٪ به مصرف رسیده است. بنا براین، وزارت معارف مصمم است که مصرف مؤثر بودجه انکشافی را با همکاری جوانب ذیدخل و همکاران بین المللی خویش بهبود و ارتقاء بخشد؛ دراین میان، سهم گیری و مساعدت کشورهای تمویل کننده یکی از پیش شرط های اصلی موفقیت، نخست در تطبیق پلان استراتیژیک و دست یابی به اهداف و مقاصد آن و نهایتاً تحقق اهداف انکشاف پایدار می باشد. اهداف کمّی مندرج در پلان استراتیژیک براساس بحث و مشوره های گسترده و همه جانبه با همکاران بین المللی و رهبری دولت افغانستان و بخصوص با مسئولین برنامه ها در داخل وزارت معارف در طول چندین ماه تعیین و مشخص گردیده است. در روند تعیین اهداف کمّی، معیارهای کلیدی مانند ظرفیت تطبیقی وزارت، میزان قابلیت تطبیق فعالیت ها با درنظرداشت وضعیت دشوار کشور و میزان موجودیت منابع بطورکافی مورد توجه قرارگرفته است.

مصارف انکشافی عمده پلان عبارتند از اعمار مکاتب و مراکز تعلیمی و برنامه های ارتقای کیفیت معارف بشمول تدویر صنوف محلی و برنامه آموزش اطفال خارج از مکتب، اصلاح نصاب و تربیه معلم. مصارف مربوط به خرید تجیهزات (بشمول لابراتوار های ساینس، کمپیوتر و ورکشاپ های تخنیکی و مسلکی)، اصلاح ساختاری وزارت، برنامه های ارتقای ظرفیت و استفاده از ظرفیت های تخنیکی داخلی دیگر فعالیت های پر هزینه می باشند که از طریق بودجه عادی وزارت درحال حاضر قابل تمویل نمی باشند. نمودار ذیل خلاصه ای از مصارف پیش بینی شده بودجه انکشافی تحت پلان استراتیژیک را ارایه مینماید:

به أساس ارقام خلاصه بودجه که در ذیل ذکر است

بخش اول) کیفیت و مرتبط بودن	1,062,545,329
بخش دوم) دسترسی متوازن	379,759,417
بخش سوم) مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو	159,455,146

مجموع بودجه انکشافی موردنیاز برای سه بخش عمده پلان استراتیژیک در جدول و نمودار فوق نشان داده شده است. فیصدی تخصیص بودجه برای هریک از سه بخش عمده پلان استراتیژیک برای پنج سال آینده به ترتیب عبارتند از 66.3٪، 23.7٪ و 10٪ که مبالغ آنها به دالر امریکایی به ترتیب برابراست با 1062.55 میلیون دالر، $379.76 و $159.46 که مجموع آن می شود 1601.76 میلیون دار امریکایی.

تخمین ها و کسر بودجوی پلان (خلاء تمویل)

به عنوان بخشی از پروسه ترتیب پلان استراتیژیک و تعیین اولویت های پالیسی و نتایج متوقعه برای هریک، یک مودل پروجکشن (پیش بینی) تهیه گردید که به عنوان یک ابزار برای تخمین شاخص ها و منابع مورد نیاز و پلانگذاری مالی مورد استفاده قرارگرفت. بنابراین، پیش بینی میزان کمک های انکشافی تعهد شده برای تطبیق پلان استراتیژیک براساس تخمین می باشد. یکی از ملاحظات احتیاطی این است که کمک های خارج از بودجه دولت برای تعلیم و تربیه تحت پلان استراتیژیک سوم به میزان 65٪ کل بودجه انکشافی تخصیص داده شده توسط دولت به وزارت معارف محاسبه شده است، یعنی حدوداً مبلغ 46.6 میلیارد افغانی معادل 0.69 میلیارد دالر امریکایی برای دوره پنج ساله پلان استراتیژیک.

درنتیجه با مقایسه منابع مالی موجود (داخلی و خارجی) برای تمویل مصارف پلان شده در پلان استراتیژیک معلوم می گردد که حدود 18٪ یا 55.7 میلیارد افغانی از مجموع کل بودجه تخمین شده (داخلی و خارجی) کسری بودجه یا خلاء تمویل در طول مدت تطبیق پلان وجود خواهد داشت. یادآوری می گردد که این مقدار کسری بودجه درطول مدت پنج سال آینده یکنواخت نخواهد بود، و از 10.9٪ در 2017 تا 21.5٪ الی 2021 نوسان خواهد داشت.

کسری بودجه 18٪ معادل 832.2 میلیون دالر در محدوده شرایط و احتمالاتی است که قابل مدیریت و کنترول می باشند، و این درحالی است که اکثر کشورهای تمویل کننده تا هنوز مقدار و سقف کمک های خویش به سکتور تعلیم و تربیه را رسماً اعلان نکرده اند و سقف کمک ها بعد از کنفرانس بروکسل مشخص خواهد شد. لازم به ذکر است که محاسبه این مقدار کسر بودجه در پلان استراتیژیک با درنظرداشت سناریوهای مختلف و بحث برسر گزینه های ممکن برای وزارت معارف و کشورهای تمویل کننده انجام شده است. همچنین، درروند پیش بینی منابع مالی مورد نیاز و نیازمندی های بودجوی پلان، از یک سو تارگیت های مختلف مورد سنجش و آزمایش قرارگرفته و از طرف دیگر به محدودیت ها و ظرفیت های مالی فعلی و آینده سکتور معارف توجه شده است.

شاخص های مالی و مصارف عمده (مبلغ به افغانی)

در جدول ذیل شاخص های مالی و مصارف عمده پلان استراتیژیک سوم معارف، برای سال های 1396 الی 1400 ارایه شده است.

شاخص مالی	1394 (2015)	1395 (2016)	1396 (2017)	1397 (2018)	1398 (2019)	1399 (2020)	1400 (2021)
مجموع مصارف عادی وزارت معارف (میلیون افغانی)	30,411	31,187	33,680	36,220	38,883	41,675	44,599
فیصدی معاشات و حق الزحمه	92.0%	93.0%	92.7%	92.0%	91.3%	90.5%	89.8%
مجموع مصارف انکشافی وزارت معارف (میلیون افغانی)	*5,873*	16,178	16,002	19,971	22,317	23,467	25,560
تولید ناخالص داخلی (اسمی)	1,210.9	1,370.6	1,555.9	1,754.1	1,977.5	2,229.4	2,513.4
فیصدی مصارف عادی دولت از کل تولید ناخالص داخلی	*19.0%*	20.1%	19.6%	18.4%	18.4%	18.4%	18.4%
فیصدی مصارف انکشافی دولت از کل تولید ناخالص داخلی	*6.9%*	12.3%	7.5%	6.6%	6.6%	6.6%	6.6%
فیصدی مصارف عادی وزارت معارف از کل مصارف عادی دولت	12.9%	11.3%	9.9%	9.4%	9.2%	9.0%	9.0%
فیصدی مصارف انکشافی وزارت معارف از کل مصارف انکشافی دولت	7.1%	9.6%	9.6%	9.6%	9.7%	9.7%	9.7%
مجموع بودجه عادی تخصیص داده شده به وزارت معارف (میلیون افغانی)	30,411	31,187	30,260	30,362	33,599	37,012	41,727
مجموع بودجه انکشافی تخصیص داده شده به وزارت معارف (میلیون افغانی)	16,505	16,187	1,400	1,112	1,303	1,469	1,665
فیصدی کمک های خارج از بودجه وزارت معارف از کل مصارف انکشافی دولت	36.1%	36.6%	71.4%	62.2%	61.4%	60.8%	70.0%
مجموع کمک های خارج از بودجه وزارت معارف (میلیون افغانی)	9,329	9,329	9,329	9,329	9,329	9,329	9,329
کسر بودجه وزارت بغیر از کمک های خارج از بودجه (میلیارد افغانی)	-	-	14,751	19,336	21,782	22,105	24,431
کسر بودجه وزارت بشمول کمک های خارج از بودجه (میلیون افغانی)	-	-	-5,422	-10,007	12,453	12,776	15,102
فیصدی کسر بودجه وزارت بشمول کمک های خارج از بودجه درمقایسه با کل بودجه تخصیص داده شده	-	-	-10.9%	-17.8%	20.3%	19.6%	21.5%
مجموع کسر بودجه در طول مدت تطبیق پلان (1396-1400)			18.0%				

منبع: ریاست عمومی پلان و ارزیابی، وزارت معارف، ۱۳۹۵

دختران در حال اشتراک در صنوف تعلیمات غیر رسمی که در بیرون یکی از مساجد ولایت هلمند تدویر شده است

هولت، یونیسف، ۲۰۱۰

3. مقدمه: رویکرد نوین بر فرصت های موجود، مثمریت، مؤثریت و شفافیت خدمات تعلیمی

3.1 تاریخچه

تاکنون، دولت جمهوری اسلامی افغانستان با حمایت شرکای بین المللی خویش دستاوردهای قابل توجه در روند بازسازی سیستم تعلیمی کشور داشته است. شمار اطفال شامل مکتب تقریباً نه برابر افزایش یافته است. در زمینه اعمار و بازسازی مکاتب وهمچنین افزایش شمولیت مجموعی شاگردان پیشرفت های چشمگیری صورت گرفته است، یعنی افزایش شمولیت از تقریباً 0.9 میلیون شاگرد در سال 1380/ 2001 (تقریباً 0٪ دختران) به بیش از 9.2 میلیون شاگرد در سال 1394 / 2015 که 39٪ آنها دختران می باشند. به منظور کاهش فاصله بین مکاتب و خانه اطفال، مکاتب جدید در ساحات روستایی ایجاد گردیده اند. تعداد مکاتب کشور از 3,400 باب در سال 1380 به 16,400 باب درسال 1394 رسیده است. برای بیش از 8,000 مکتب ساختمان اعمار گردیده است تا محیط مصئون و مساعد برای یادگیری فراهم گردد. شوراهای مکاتب نقش مهّم در جلب مشارکت و سهم گیری مردم محل در روند تعلیم و تربیه اطفال و نظارت از آن در سطح محلات ایفاء نموده اند که در این راستا تعداد زیاد شورای مکاتب ایجاد و فعال گردیده است. با توجه به تقاضای روزافزون برای خدمات تعلیمی در کشور و با درنظرداشت اولویت های حکومت وحدت ملی، تکمیل پروسه اعمار مکاتب درحال ساخت، اعمار و تجهیز مکاتب بیشتر، بهبود کیفیت و میزان مرتبط بودن برنامه های تعلیمی و همچنین آماده ساختن فارغان مکاتب به حیث شهروندان مفید و مولد و مطابق با نیازهای بازار کار به یکی از اولویت های اساسی مبدل شده است. در جنوری سال 2016 ضرورت تغییر بنیادی در رویکرد ها در پیام جلالتمآب داکتر اشرف غنی رئیس جمهور کشور منعکس گردید که از جانب شرکای انکشافی نیز مورد استقبال و حمایت قرارگرفته است.

آگاهی و درک عمومی از مؤثریت سیستم تعلیمی کشور تأثیر قابل توجهی بر تقویت اعتماد و باور در درون حکومت خواهد داشت. رئیس جمهور و رهبری حکومت وحدت ملّی به ضرورت اعتمادسازی در ارایه خدمات تعلیمی از طریق بکارگیری روش های جدید مشارکت، بهبود شفافیت و تمرکز بر نتایج فعالیت ها کاملاً اذعان دارد. دراین راستا، ارتقای مؤثریت سیستم تعلیمی موجود و نقش آن در بهبود رشد اقتصادی کشور یکی از ضرورت های عاجل و اولویت های اصلی بشمار میرود.

3.2 آمادگی ها برای انکشاف پلان استراتیژیک سوم

دولت جهموری اسلامی افغانستان درحال حاضر بر روی تهیه مسوده استراتیژی انکشاف ملی کار می کند تا از طریق آن تمامی برنامه های انکشاف اقتصادی و اجتماعی کشور را با درنظرداشت نیازمندی های مردم طرح نماید. دراین رابطه، طرح میثاق شهروندی سنگ بنای عرضه خدمات مؤثر به حساب می آید.

پلان استراتیژیک سوم براساس درس ها و تجارب آموخته شده از تطبیق پلان های استراتیژیک قبلی و با مشارکت فعال جوانب ذیدخل[1] از طریق یک کمیته رهبری و تعدادی گروپ های کاری تخنیکی انکشاف یافته است. همچنین، یک تحلیل از وضعیت موجود سکتورتعلیم وتربیه تهیه گردید تا اساسات و معلومات لازم برای انجام مباحثات تخنیکی و پلانگذاری فراهم نماید.

[1] نماینده وزارت امورزنان درمباحثات و جلسات مشورتی در رابطه به طرح و انتخاب مکانیزم های استخدام معلمان اناث، ارتقاء مسلکی و حمایت از آنان به منظور افزایش شمار شاگردان و معلمان اناث در دهات و قریه جات، اشتراک فعال داشته است.

پلان استراتیژیک[2] همچنین به عنوان چارچوبی برای طرح تطبیقی برنامه های تمویل کنندگان مانند برنامه اکویپ و مشارکت جهانی برای تعلیم و تربیه عمل خواهد کرد. این پلان جدید رویکردی تازه را با تمرکز خاص بر نتایج و روش های مؤثرتر عرضه خدمات به مردم افغانستان، معرفی می کند.

3.3 هدف عمومی پلان استراتیژیک سوم ملّی معارف

هدف عمومی پلان استراتیژیک سوم عبارت است از ایجاد چارچوب جدید برای درک و شناسایی اولویت های اجتماعی و اقتصادی کشور و اینکه سیستم تعلیم و تربیه موجود باید برعرضه مؤثر خدمات تعلیمی، فراهم آوری فرصت های بهتر تعلیمی برای اطفال وجوانان ، و تأمین ارتباط بیشتر برنامه های تعلیمی با نیازهای مردم ، تمرکز نماید.

این پلان به خطوط رهنمای ترسیم شده توسط جلالتمآب رئیس جهمور افغانستان و اولویت های تعیین شده در سند تحلیل وضعیت سکتور معارف توجه و تمرکز خواهد داشت. دراین راستا، بهبود کیفیت و مرتبط بودن برنامه های تعلیمی، افزایش شمولیت اطفال سن مکتب بخصوص دختران در مکاتب ومراکز تعلیمی، ساده و مؤثر سازی عملکرد ها و فعالیت های وزارت معارف، بهبود و ارتقای بیش از پیش مؤثریت و هماهنگی مدیریت کمک ها و برنامه های تعلیمی ، از ساحات اساسی و مهّمی است که در پلان استراتیژیک سوم بر آنها تمرکز صورت گرفته است.

3.4 مکانیزم و روش تهیه و انکشاف پلان استراتیژیک

تمامی پروسه های انکشاف پلان، تعیین ساحات پالیسی و مرور گزینه های پالیسی پشنهاد شده توسط گروپ های تخنیکی پلان با مدیریت کمیته رهبری تهیه پلان و تحت ریاست جلالتمآب وزیر صاحب معارف به پیش برده شده اند. دراین میان، ریاست عمومی پلان و ارزیابی وزارت معارف سکرتریت کمیته رهبری و پروسه انکشاف پلان را برعهده داشته است.

بورد انکشاف منابع بشری[3] نیز از روند تهیه و ترتیب پلان توسط گروپ های تخنیکی و از طریق گروپ تخنیکی مشترک نظارت نموده است. تعیین پالیسی ها، نتایج متوقعه، استراتیژی ها و محصولات مورد نظر خطوط اساسی ترسیم شده در پلان استراتیژیک را تحت سه بخش عمده : 1) کیفیت و مرتبط بودن ، 2) دسترسی متوازن، و 3) مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو معرفی می نماید. برخلاف رویکرد سنتی موجود در پلان های استراتیژیک قبلی ، ساختار جدید تعیین شده در این پلان، تمامی اقدامات کلی موردنیاز برای انکشاف تعلیم و تربیه در افغانستان را برای پنج سال آینده، طرح و ارایه می نماید.

سند اولیه پلان استراتیژیک توسط وزارت معارف در سال 2015 تهیه گردید. سند تحلیل وضعیت سکتور تعلیم وتربیه نیز به منظور شناسایی پیشرفت ها، دستاوردها، چالش ها و نیازهای آینده مورد استفاده قرارگرفت. دراین سند بطور گسترده از ارقام سیستم معلوماتی وزارت معارف، نتایج ارزیابی ملی خطرات و آسیب پذیری و دیگر سروی ها و گزارش های ارزیابی انجام شده استفاده شده است. علاوه براین ، مرور مشترک وضعیت تعلیم و تربیه در افغانستان که در سال 2015 توسط وزارت معارف انجام گردیده است نیز معلومات تحلیلی جدید در رابطه به وضعیت تعلیم و تربیه فراهم می نماید.

---

[2] پلان استراتیژیک سوم معارف یک پلان با مالکیت ملی افغان هاست که با رهبری ومدیریت متخصصین دولت افغانستان و با حمایت جامعه مدنی و شرکای بین المللی انکشاف یافته است. در تهیه این پلان از رهنمود انستیتوت بین المللی پلانگذاری تعلیمی و برنامه مشارکت جهانی برای تهیه پلان استراتیژیک استفاده گردیده است.

[3] بورد انکشاف منابع بشری یک گروپ تخنیکی بین الوزارتی است که متشکل از جوانب ذیدخل در سکتورمعارف مانند شرکای انکشافی، مؤسسات غیردولتی و نمایندگان نهادهای جامعه مدنی می باشد.

تیمی از مشاوران تخنیکی به منظور تسهیل پروسه و ارایه مشوره های لازم به گروپ های کاری توظیف گردند. گروپ های کاری تخنیکی که متشکل از کارمندان کلیدی وزارت معارف، نمایندگان وزارت های همکار در تعلیم و تربیه، نمایندگان شرکای انکشافی و نهادهای جامعه مدنی ومؤسسات غیردولتی بودند، یکجا و بطور مشترک بر روی تهیه سند پلان و براساس مشوره ها همکاری نموده اند.

همچنین در این راستا، مجموعه ای از ورکشاپ ها در طول مدت پنج ماه برای شریک سازی نتایج مرور مشترک سکتور تعلیم و تربیه، تحلیل وضعیت تعلیم و تربیه در افغانستان، توصیه ها و راه های حل ، تهیه مسوده چارچوب پالیسی ها و شریک سازی آن ، تعیین نتایج متوقعه ، استراتیژی ها و اهداف کمّی پلان راه اندازی و تدویر گردید. علاوه براین، یک مدل پروجکشن نیز برای تخمین شاخص های تعلیمی و شبیه سازی وضعیت احتمالی معارف در آینده و اینکه کدام سناریوها و گزینه های موجود تا پنج سال آینده قابل تطبیق خواهند بود، تهیه گردید. در خلال این ورکشاپ ها، مدل پروجکشن با گروپ های بیشتری از جوانب ذیدخل درپروسه به منظور مرور و اخذ نظریات مشورتی آنان شریک گردید.

پروسه تحریر متن پلان استراتیژیک و تخمین بودجه آن توسط تعدادی از متخصصان وزارت معارف و با استفاده ازمشوره های تخنیکی تکمیل گردیده است. دراین میان، از مسئولین وکارمندان معارف ولایات، ولسوالی ها و نمایندگان سکتورخصوصی نیز دعوت بعمل آمد تا نظریات و پشنهادات شان را در رابطه به مسوده ابتدایی اولویت های پلان استراتیژیک و نهایی سازی آن از طریق ورکشاپی که توسط وزارت معارف در ماه جولای 2016 تدویر گردید، ارایه نموده و شریک سازند. در این راستا، به منظور جمع آوری نظریات و پشنهادات، فورم نظرخواهی توزیع گردید و بعد از تحلیل و ارزیابی معلومات جمع آوری شده، نکات و پشنهادات عمده در سند مسوده نهایی پلان گنجانیده شد. در نهایت، مسوده نهایی پلان استراتیژیک با جوانب ذیدخل، رهبری حکومت و بورد انکشاف منابع بشری نیز شریک گردید. یک نهاد مستقل (جانب سوم) با حمایت مالی و تخنیکی دفتر مرکزی برنامه مشارکت جهانی (که در حال حاضر مراحل مقدماتی آن جریان دارد) کل پروسه انکشاف پلان استراتیژیک سوم را مورد مرور و ارزیابی قرارداده، نتایج و پشنهادات ارزیابی خویش را به بورد انکشاف منابع بشری ارایه نمود که اصلاحات لازم و تغییرات نهایی بعد از تکمیل پروسه ارزیابی، در سند پلان شامل گردید. به این ترتیب، سند نهایی پلان استراتیژیک سوّم از جانب وزارت معارف و شرکای انکشافی آن به رهبری حکومت افغانستان جهت منظوری پیشکش گردید.

دختران افغان در حال دوش به قطار ها جهت دریافت تجهیزات مکتب

تجهیزات مکتب برای اطفال افغان، ۲۰۰۹

4. مرورکلی سکتور تعلیم و تربیه : دستاوردهای خوب ولی ناکافی

تکمیل تحلیل وضعیت سکتور تعلیم و تربیه اولین گام برای تهیه مسوده پلان استراتیژیک بشمار میرود[4]. تحلیل وضعیت سکتور همراه با گزارش مرور مشترک خلاصه ای از نقاط قوت و ساحات نیازمند بهبود و اصلاح چه در داخل سکتور و چه خارج از آن را با توجه به پیشرفت ها، چالش ها و راه های حل پیشنهادی برای تغییر رویکرد ارایه ومعرفی می نماید. این نتایج و یافته های عمده قرار ذیل می باشند:

4.1 وضعیت اجتماعی، بشری و جمعیت شناختی: نفوس، فقر، تغذیه ، معلولیت و بیجا شدگان

براساس تخمین نفوس اداره احصائیه مرکزی افغانستان (CSO) ، مجموع نفوس کل کشور در سال 1394 (2015) حدوداً 28.6 میلیون نفر تخمین شده است (14.7 میلیون مردان و 13.9 میلیون زنان). نفوس مسکون کشور (بدون احتساب نفوس کوچی) حدوداً 27.1 میلیون تخمین شده است (٪51 ذکور و 49٪ اناث) که حدود 75.3٪ نفوس کشور در دهات سکونت دارند. نفوس غیر ساکن (کوچی ها) در افغانستان حدوداً 1.5 میلیون نفر تخمین می شود. رشد سالانه نفوس (براساس تخمین های سروی ملی خطرات و آسیب پذیری) احتمالاً 3.2٪ خواهد بود که به همین مقدار فشار جمعیتی اضافی بر سیستم تعلیمی کشور وارد می نماید. سطح فقر در کشور بسیارگسترده بوده وتقریباً بطور ثابت در کل کشور 36٪ و در ساحات روستایی عمدتاً زیر خط فقر برآورد می شود. بهبود و رشد عرضه خدمات بستگی به تأمین امنیت بهتر و پایدار در کشور دارد، بنابراین، تدابیر و اقدامات لازم در وضعیت بی ثبات فعلی باید در جهت پیشرفت های عملی، مشخص و قابل سنجش در درازمدت و در راستای رشد و رفاه کشور اتخاذ گردند.

براساس گزارش اداره احصائیه مرکزی که در سروی ملّی وضعیت زندگی در افغانستان سال 2014 آمده است، تقریباً همه اطفال در کشور از سوء تغذیه رنج می برند که اکثر این اطفال کم وزن بوده و بیش از 5/1 از آنها اضافه وزن دارند. در هر دو صورت، سوء تغذیه اطفال با سطح سواد مادر ارتباط منفی داشته است. یعنی اطفالی که مادرانشان از سطح سواد متوسطه و عالی برخوردار می باشند در مقایسه با اطفال مادران بی سواد، به احتمال بسیار کم دچار کم وزنی و کندی در رشد می شوند.

در افغانستان، معلولیت براساس تفاوت های جنسیتی، انگیزه های مذهبی، نگرش های قومی ، باورهای سنتی و حتی با توجه به موقعیت اقتصادی فرد، نگریسته و قضاوت می شود. با این حال، معلولیت به عنوان یکی از موانع اصلی شمولیت اطفال در مکتب بشمار میرود. شمار افراد معلول درافغانستان، تقریباً در حدود **800,000** نفر تخمین زده می شود که 2.7٪ از کل نفوس کشوررا تشکیل میدهد. براساس گزارش مؤسسه **AAOD** ، 95٪ از کل اطفال دارای معلولیت به خاطر نبود محیط تعلیمی مناسب و مساعد به مکتب نمی روند. شامل ساختن اطفال دارای معلولیت و فراهم آوری فضای تعلیمی مساعد و ثمر بخش برای آنها یکی از چالش های عمده بحساب می آید. مشکل جابجایی جمعیت بخصوص مهاجرت های اجباری (و برگشت) یک عامل عمده و تأثیر گذار در پلانگذاری عرضه خدمات تعلیمی می باشد. براساس تخمین اداره پناهندگان ملل متحد (**UNHCR**) حدود 20٪ نفوس افغانستان را عودت کنندگان تشکیل میدهند. همچنین، تخمین می شود که الی مارچ 2016 حدود 1.2 میلیون نفر بیجاشده داخلی وجود داشته است که در 31 ولایت از 34 ولایت کشور مستقر شده اند.

در فبروری 2014، پالیسی ملی بیجاشدگان داخلی توسط وزارت مهاجرین و عودت کنندگان (**MoRR**) تهیه گردید که این پالیسی، چارچوب جامع مسئولیت ها ومکلفیت های ملّی ادارات کشور را به منظور رسیدگی به مشکلات بیجاشدگان در افغانستان با رویکردی مبتنی برحقوق بیجاشدگان و در مطابقت با مقررات ملی و بین المللی، تعیین ومشخص می نماید. این پالیسی همچنین حقوق بیجاشدگان را برای برخورداری از فرصت های معیشت و زندگی، دسترسی به اسناد، سکونت، زمین، املاک و خدمات بطور مشترک و برابر با دیگر شهروندان کشور، نیز مشخص کرده است.

---

[4] تخمین نفوس فعلی کشور براساس ارقام احصائیوی آخرین سرشماری نفوس که در سال 1979 صورت گرفته است، می باشد. درتحلیل وضعیت فعلی، همچنین از تخمین های اداره جمعیت سازمان ملل متحد نیز استفاده گردیده است که براساس آن نفوس افغانستان در سال 1394 / 2015 را 32.024 میلیون برآورد کرده است.

از حیث ارتباط خاص با پلان استراتیژیک سوم ، پالیسی بیجاشدگان داخلی (فصل 7.1.8) بر مسئولیت وزارت معارف در رابطه به "حصول اطمینان از اینکه تعلیم و تربیه تا سطح ابتدایی و متوسطه برای همه اطفال خانواده های بیجا شده (دختران و پسران) رایگان و اجباری می باشد" نیز تأکید میورزد. بنابراین،اقداماتی که از جانب کارمندان وزارت معارف درساحاتی[5] که بیجا شدگان مستقر گردیده اند، صورت میگیرد باید این موارد را در بر گیرند: مساعد نمودن زمینه دسترسی اطفال بیجاشده به مکاتب و مراکز تعلیمی (حتی در مواردی که اسناد و مدارک تعلیمی مفقود گردیده است)؛ حمایت از معلمان بیجا شده ، توسعه شعبات درسی و تهیه کتب و مواد درسی.

دراین راستا و براساس پالیسی دولت، وزارت معارف در جهت تسهیل شمولیت اطفال بیجا شده و عودت کننده و همچنین فراهم آوری حمایت ها و مساعدت های لازم برای آنها و معلمان شان بطور مداوم تلاش خواهد کرد. همچنین، این وزرت تعهد می نماید که مکتب و صنوف درسی جدید را در مناطق و ساحاتی که شمار زیادی از عودت کنندگان و بیجاشدگان سکونت دارند، اعمار نموده و برای شامل ساختن افراد بیجاشده و عودت کنندگان در داخل سیستم تعلیمی کشور کوشش نماید.

درحال حاضر، وزارت معارف به تعداد محدودی از مکتب که تحت حمایه دولت افغانستان در کشورهای تاجیکستان، هند و عربستان سعودی قرار دارند، کمک می نماید. همچنین، زمینه تعلیم اطفال پناهنده افغان که از طریق مکاتب کشور میزبان خدمات تعلیمی دریافت می نمایند نیزتحت تفاهمنامه های چند جانبه تسهیل شده است و افغان هایی که مکاتب خصوصی دارند و یا مکتبی را تحت حمایه سازمان های بین المللی اداره می کنند نیز از طریق نماینده اعزامی وزارت معارف در این کشورها، حمایت های لازم را دریافت نموده و امور تعلیمی پناهندگان را پیش می برند. وزارت معارف دراین راستا، به تدوام حمایت های خویش از این مکاتب و تعلیم و تربیه پناهندگان دراین کشورها ادامه خواهد داد.

4.2 وضعیت تنوع لسان ها، مذاهب و میزان سواد در کشور

لسان های دری و پشتو لسان های رسمی کشور بحساب می آیند، و در مناطقی که ساکنان آن عمدتاً به یکی از لسان های رایج از قبیل ازبکی، ترکمنی، پشه ایی، نورستانی، بلوچی و پا میری تکلم می کنند، لسان مذکور در کنار لسان های دری و پشتو، به عنوان لسان های رسمی سوّم بشمار میروند. براساس ماده 16 قانون اساسی کشور، دولت مکلّف است، برنامه های مؤثر را برای رشد و انکشاف همه لسان های رایج در افغانستان طرح و تطبیق نماید.

حد اوسط لسان تدریس در مکاتب استفاده از یکی از لسان های رسمی کشور -دری یا پشتو- است که به میزان اکثریت ساکنان مناطقی که به لسان مادری شان تکلم می کنند، بستگی دارد. در مناطقی که تعداد ساکنان آن تقریباً بطور مختلط به دری و پشتو تکلم می کنند، بعضی مکاتب صنوف درسی را به بطور متعادل به لسان های دری و پشتو ارایه می کنند. همه شاگردان لسان های رسمی را به عنوان بخشی از نصاب تعلیمی مکتب می آموزند. کتاب های مضمون لسان به عنوان بخشی از نصاب تعلیمی مکاتب به شکل کتاب لسان های سوم نیز تهیه و چاپ می گردند که هدف آن رشد و تقویه لسان های محلی کشور در ساحاتی است که اکثر ساکنان آن به همان لسان تکلم می نمایند.

تقریباً همه مردم افغانستان مسلمان اند و کمتر از 1٪ جمعیت کشور را غیر مسلمانان تشکیل میدهند. هر دو مذهب سنی و شیعه ، مذاهب رسمی کشور می باشند درحالی که پیروان مذاهب دیگر نیز در انجام و ادای مناسک مذهبی شان تحت شرایط تعیین شده در قانون اساسی افغانستان آزاد می باشند. نصاب تعلیمی تعلیمات اسلامی و مضامین آموزش های اسلامی در دوره های تعلیمات عمومی با در نظرداشت نفوس پیروان هر دو مذهب سنّی و شیعه انکشاف می بابد که براساس آن کتب درسی جداگانه نیز تهیه و فراهم می گردد.

افغانستان درمیان کشورهای جهان در ردیف کشورهایی قرار دارد که پایین ترین میزان سطح سواد را دارا می باشد. سطح سواد در بین مردان (15 سال به بالا) 62٪ و دربین زنان 18٪ می باشد، در حالی که این فیصدی بطور اوسط در کشورهای کم درآمد به ترتیب 70٪ و 57٪ می باشد.

تنها 1 زن از 5 زن در افغانستان با سواد است و میزان سواد برای زنان در ساحات روستایی سه برابر پایین تر از میزان سواد زنان در مناطق شهری است.

---

[5] پالیسی ملّی بیجاشدگان، فصل 7.1.8 قابل دسترس در لینک زیر: http://www.bing.com/search?q=National+IDP+POlicy+Afghanistan&src=IE-TopResult&FORM=IETR02&conversationid

4.3 وضعیت اقتصادی و مالی دولت

اقتصاد افغانستان در طول یک دهه گذشته از سال 1382 (2003) تاکنون رشد بالایی داشته است. درحال حاضر، اقتصاد کشور در مرحله انتقال قراردارد و رشد آن از سال 1392 به این سو کاهش یافته است. رشد اقتصادی در سال های 2014 و 2015 به ترتیب 2.1٪ و 2.6٪ بوده است. رشد بالای اقتصادی افغانستان در دهه گذشته به دلیل حمایت های صورت گرفته از سوی کشورهای تمویل کننده و کمک های اعطاء شده توسط آنها و همچنین حضور نیروهای نظامی بین المللی در این کشور، اتفاق افتاده است. خدمات بشمول (تعلیم و تربیه و صحت) به عنوان عناصر اصلی و تأثیر گذار دراین رشد بحساب می آیند. سهم زراعت در تولید ناخالص داخلی تقریباً به 25٪ در سال 1393 (2014) محاسبه شده است. تولید ناخالص داخلی در سال 1393 (2014) متشکل از 28٪ سهم ترانسپورت و ارتباطات، 13٪ ساختمان ، 10٪ تولید ، 8٪ تجارت و 13٪ مدیریت عامه بوده است. در سال 1394 دولت میزان جمع آوری عایدات را تا بیش از 20٪ افزایش داده است که عمدتاً از طریق جمع آوری مالیات و سود بانکی بوده است. در سال 1394، مصارف عملیاتی دولت 19.4٪ و مصارف انکشافی آن 6.9٪ از مجموع کل تولید ناخالص داخلی بوده است. دلایل اصلی افزایش های اخیر در مصارف دولت ، افزایش هزینه های امنیتی ، افزایش تعداد کارمندان ملکی بخصوص در سکتور تعلیم و تربیه و صحت، و مصارف و هزینه های بالا در بخش زیربناهای عامه بوده اند.

در سال 1394، سهم سکتور تعلیم و تربیه 14.1٪ از مجموع کل مصارف عامه (به استثنای بدهی ها) ، ٪15.5 از مجموع کل مصارف عادی دولت، 10.3٪ از مجموع مصارف انکشافی دولت و 3.7٪ از مجموع کل تولید ناخالص داخلی محاسبه شده است. همچنین، کاهش های اخیر دربودجه احتیاطی، توانایی های دولت برای تمویل برنامه های دارای اولویت را نیز محدود ساخته است.

4.4 تعلیم و تربیه

در تحلیل وضعیت سکتور تعلیم و تربیه بر تعلیمات عمومی از صنف 1 الی 12 بشمول تعلیمات قبل از مکتب ، سوادآموزی، تعلیمات تخنیکی و مسلکی و تحصیلات عالی تمرکز شده است . همچنین به تحلیل وضعیت اجتماعی – اقتصادی کشور به عنوان یکی از زمینه های انکشاف تعلیم و تربیه نیز در تحلیل وضعیت پرداخته شده است. افغانستان با 44٪ نفوس زیر 15 سال جمعیت بسیار جوان دارد (ارقام اداره احصائیه مرکزی، 2016) که درنتیجه، دارای نفوس بالای اطفال سن مکتب نیز می باشد، یعنی حدود 7.8 میلیون شاگرد در تعلیمات اساسی (سنین 6 الی 15 سال ، صنوف 1 الی 9).

طوری که گفته شد، طی 15 سال گذشته، روند نوسازی و اصلاحات در تعلیم و تربیه پیشرفت های قابل توجهی داشته است. اگرچه باید تأکید کرد که چالش های عمده و قابل توجه در بخش دسترسی و کیفیت در بین ولایات کشور هنوزهم باقی است. روند جمع آوری ، تحلیل و گزارش دهی ارقام و معلومات مستلزم انکشاف بیشتر ظرفیت های کاری می باشد بنحوی که وزارت معارف را قادر سازد که براساس آن یک تصویرواضح و جامع از اجراات مختلف در سراسر کشور ترسیم نماید. به عنوان مثال، فیصدی شاگردان اناث که در پاراگراف پایین ذکر گردیده تقریباً 39٪ گزارش شده است. اگرچه پایین ترین فیصدی شاگردان اناث در تعدادی از ولایات به میزان 14٪ است و بالاترین آن در سایر ولایات[6] 47٪ می باشد. افزایش معلمان اناث به عنوان یک استراتیژی کلیدی در پلان استراتیژیک سوم نیز درنظرگرفته شده است، براین اساس موجودیت معلمان اناث در حال حاضر بطور اوسط 33٪ در سطح ملی است. درحالی که این میزان از 1.8٪ تا 74٪ متغیر می باشد بطورواضح نشان میدهد که توجه دراین بخش باید بیشتر بر ولایات و مناطق دارای اولویت متمرکز باشد و همچنین استراتیژی های مناسب و مطابق به نیازمحلات طرح و اتخاذ گردد.

4.4.1 دسترسی

میزان شمولیت در مکاتب از کمتر از 1 میلیون شاگرد در سال 2001 به 9.2 میلیون شاگرد در سال 2015 افزایش یافته است. میزان شمولیت ناخالص (عمدتاً اطفال بالای سن مکتب) برای پسران درهمه سطوح بالا می باشد که نشان میدهد اطفال ذکور دیرتر به مکتب شامل می شوند. چالش های مهم سرراه وزارت معارف عبارتند از کاهش میزان تکرار و ترک مکتب، و حصول اطمینان از فراغت شاگردان با مهارت و قابل استخدام در بازار کار. میزان اوسط ماندگاری در مکتب (امید به ماندن در مکتب) 9.6 سال محاسبه شده است در حالی که این میزان برای شاگردان ذکور در

[6] منبع: سیستم معلوماتی وزارت معارف، 2016

شهرها درمقایسه با شاگردان اناث در دهات به ترتیب از 12.4 به 4.4 در تغییر می باشد. ارقام بدست آمده از سیستم معلوماتی وزارت معارف که در مدل شبیه سازی پلانگذاری تعلیمی نیز از آنها استفاده شده است نشان میدهد که میزان مجموعی شمولیت خالص 59.6٪ (72.0٪ ذکور، 46.1٪ اناث) می باشد. در جدول ذیل، شمولیت ناخالص براساس صنف و دوره (ابتدایی و متوسطه تعلیمات عمومی) و براساس جنسیت برای سال 2016 بصورت تخمینی نشان داده شده است:

صنوف	شمولیت ناخالص (ذکور)	شمولیت ناخالص (اناث)
1-6	3,797,303	2,513,107
7-9	1,145,098	675,972
10-12	675,142	330,830
13-14	116,510	51,295

منبع: ریاست سیستم مدیریت معلومات معارف، وزارت معارف، ۲۰۱۶

چالش عمده دیگر افزایش سطح پایین میزان مجموعی حاضری[7] در دوره ابتدایی می باشد. درحال حاضر تنها 55٪ اطفال 7-12 ساله در مکتب حاضر می باشند. دراین ارقام عدم توازن گسترده دیده می شود: 78٪ در مناطق شهری، 50٪ درمناطق روستایی؛ 79٪ برای خانواده های ثروتمند و 40٪ برای خانواده فقیر (غالباً کوچی). وزارت معارف تخمین می کند که حدود 3.5 میلیون طفل خارج از مکتب می باشند. همچنین، حدود **1,681,250**شاگرد یا **18.3**٪مجموع کل شاگردان در سال 2014 غیر حاضر دایمی بوده اند درحالی که نامشان هنوز هم در کتاب حاضری شامل می باشد. ممکن است این شاگردان جزء بیجاشدگان و یاهم به عنوان شاگرد حاضر در دیگر مکاتب محاسبه شده و یا هم در میان اطفال خارج ازمکتب بحساب آیند. بر اساس گزارش **AMICS** در سند تحلیل وضعیت، از اطفال خارج از مکتب به عنوان اطفال کارگر نیز استفاده می گردد. از مجموع 42٪ اطفال سن 5-14 ساله حاضر در مکتب ، بیش از نیمی از آنها (51٪) در فعالیت های مربوط به اطفال کارگر شامل می باشند. از مجموع 25٪ اطفال شامل در فعالیتهای اطفال کارگر کمتر از یک سوم آنها شامل مکتب نیز می باشند (31٪) . درمیان اطفال شامل در فعالیت های اطفال کارگر که به مکتب نیز شامل اند، تفاوت های قابل توجهی از بعد جنسیت، سکونت، منطقه ، سطح سواد مادر و وضعیت اقتصادی و اجتماعی خانواده وجود دارند.

همه این موارد بر اهمیت تطبیق ستراتیژی های طرح شده در پلان استراتیژیک به منظور شناسایی اطفال خارج از مکتب و اطفالی که در خطر ترک تعلیم قرار دارند و لزوم اتخاذ اقدامات مؤثر به منظور حصول اطمینان از شمولیت و حضور آنان در مکتب و تکمیل[8]دوره های تعلیمی ، بیش از پیش تأکید میورزند. یکی از استراتیژی هایی که باید در طول دوره تطبیق پلان استراتیژیک مورد حمایت و نظارت دقیق قرارگیرد، انکشاف پالیسی و نصاب تعلیمی دوره یک ساله تعلیمات محلی قبل از مکتب[9] می باشد. این استراتیژی ممکن است با استراتیژی صنوف آموزش محلی نیز مرتبط گردد، رویکردی که می تواند چالش های اساسی افزایش دسترسی ، ماندگاری و بهبود کیفیت یادگیری شاگردان در دوره ابتدایی در مناطق و محلات دوردست را رفع نماید. آموزش محلی یکی از استراتیژی های وزارت معارف در بخش تعلیمات عمومی است که برای توسعه تعلیم و تربیه رسمی در مناطق دورافتاده و روستایی تطبیق می گردد. فراهم آوری خدمات تعلیمی در نزدیکی محل سکونت اطفال از طریق ایجاد صنوف آموزش محلی برای افزایش دسترسی متوازن اطفال به تعلیم وتربیه، افزایش سطح ماندگاری و بهبود کیفیت دستاوردهای تعلیمی شاگردان درقریه جات دوردست نهایت مهم و ضروری می باشد. بنابراین، لازم است، این استراتیژی ها در خلال تطبیق پلان استراتیژیک سوم تحت تطبیق آزمایشی قرار گیرند تا از عرضه دوامدار آموزش محلی در سطح قریه جات کشور، اطمینان حاصل گردد.

---

[7]میزان حاضری بطور خالص محاسبه میشود. بعنوان مثال، فیصدی شاگردان در یک گروپ سنی شمولیت در مکتب که در دوره ابتدایی و یا متوسطه حاضر می باشند، نسبت به کل جمعیت همان گروپ سنی (سن رسمی شمولیت درمکتب)

8میزان تکمیل دوره ابتدایی درحال حاضر 31٪ می باشد که برای دختران این میزان 21٪ ؛ و برای پسران 40٪ است، به عبارت دیگر تقریباً نصف فیصدی پسران.این میزان در ساحات روستایی پایین تراست.

[9]به صفحات 29، 31، 36، و بعدی جهت کسب معلومات بیشتر درمورد برنامه ای قبل از مکتب و آموزش دوران اولیه طفولیت مراجعه شود. درحال حاضر، در سند تحلیل وضعیت سکتور تعلیم وتربیه میزان حاضری در دوره قبل از مکتب 13٪ برای 5 ساله ها می باشد..

میزان حاضری در دوره متوسطه 32٪ می باشد (٪21 برای دختران، 43٪ برای پسران)، درحالی که این فیصدی در مناطق روستایی[10] به نصف کاهش می یابد. شکاف جنسیتی در دوره متوسطه بطور قابل توجهی بالاست . دلایل عدم حاضری در مکتب اقتصادی، فرهنگی، امنیتی و صحی البته با ملاحظات اقتصادی می باشند که دلایلی چون هزینه فرصت های از دست رفته در ازای تعلیم و فاصله زیاد بین مکتب و خانه از عمده ترین دلایل عدم حضور طولانی تر شاگردان درصنف بیان گردیده اند. کمبود معلمان اناث[11] (برای دختران) و کیفیت پایین و مرتبط نبودن تدریس به عنوان عوامل عمده بیان گردیده اند. درحالی که شمار شاگردانی که دوره متوسطه را تکمیل می کنند، همزمان با افزایش میزان تقاضا برای تحصیلات عالی، بطور مداوم درحال افزایش است؛ وزارت معارف تحت پلان استراتیژیک سوم، استراتیژی هایی را برای افزایش فرصت های کاریابی برای فارغان لیسه ها در کشور تطبیق خواهد کرد تا به آنها در یافتن شغل مناسب و ثمربخش کمک نماید.

منبع: گزارش EJSR ، وزارت معارف 2016، تعلیمات عمومی، تعداد شاکردان بر اساس صنف و جنسیت (ذکور، سمت راست-اناث، سمت چپ)

درسال 2015، تقریباً 49٪ مکاتب فاقد تعمیر قابل استفاده ، 62 ٪ فاقد دیوار احاطه ، 31٪ فاقد آب آشامیدنی ، 33٪ فاقد تشناب و تسهیلات حفظ الصحه و 76٪ فاقد برق بوده اند. بهبود کیفیت زیربناهای تعلیمی یکی از اولویت های پلان استراتیژیک سوم جهت فراهم آوری فضای مساعد و مناسب تعلیمی، تسهیلات باکیفیت و بهبود نسبت شاگرد به شعبه وصنف درسی می باشد. تقاضا برای دریافت خدمات تعلیمی هنوز هم در سطح بالایی قراردارد و اکثر شاگردانی که درحال حاضر دوره ابتدایی را آغاز می کنند، احتمال کمی وجود دارد که همه آنها بتوانند همه دوره های تعلیمی را تکمیل نمایند. رفع چالش های مورد نظر بستگی به موفقیت در دست یابی به افزایش و بهبودی در میزان حضور شاگردان درمکتب در مقایسه با میزان فعلی آن، تضمین تدوام روند افزایشی میزان فارغان دوره ابتدایی وادامه تعلیم در دوره ثانوی و تکمیل آن و حصول اطمینان از اینکه تقریباً همه شاگردان مهارت های کافی و مفید در طول دوره های تعلیمی را جهت وارد شدن به بازار کار بعد از فراغت از مکتب کسب نموده اند. این درحالی است که میزان موفقیت در رفع این چالش ها بویژه در رابطه به دختران از تضمین بالایی برخوردارنمی باشد.

4.4.2 کیفیت و مرتبط بودن

در حقیقت، ، به آن اندازه که به مشکلات دسترسی، تاکنون، توجه صورت گرفته است، به مشکلات مربوط به کیفیت و مرتبط بودن خدمات تعلیمی، تمرکز نشده است. بخصوص اینکه رسیدگی به مشکل خطرناک تفاوت در کیفیت خدمات تعلیمی در سطح مرکز و ولایات یک ضرورت مبرم و عاجل می باشد، عواملی مانند: موجودیت تسهیلات وساختمان مکاتب، اصلاح نصاب تعلیمی مبتنی بر نتایج و مرتبط به تقاضای بازار کار، میزان مسلکی

---

[10] براساس گزارش .AMICS 2012مقایسه میزان حاضری در دوره ابتدایی در گزارش های ملّی MICS در مناطق مختلف این میزان متفاوت است ؛ 49٪ در منطقه سند پاکستان (2014)، ٪57.9 در پنجاب، ٪73.2 در بنگلادش (14/2013) و ٪76.3 در نپال (2014)

[11] در تقریباً 80 ولسوالی از مجموع 364 ولسوالی کشور، هیچ معلّم اناث وجود ندارد، و دراکثرولسوالی ها معلم اناث مسلکی یافت نمی شود بخصوص در صنوف دوره متوسطه که دلیل عمده ترک تعلیمی بین دختران بشمار میرورد.

.

بودن و حضور معلمان در صنف ، موجودیت کتب درسی و مواد آموزشی مناسب و نحوه ارزیابی شاگردان برکیفیت خدمات تعلیمی تأثیر قابل توجهی دارند. قابل ذکر است که کیفیت خدمات تعلیمی غالباً در سطح ولایات و ولسوالی ها پایین تر از مراکز شهرها است.

نتایج گزارش سروی MICS در سال 2013 نشان میدهد که همه اطفالی که در صنف اول در دوره ابتدایی شامل می گردند، از هر 5 نفر 4 نفر یا (84٪) آنها احتمالاً دوره ابتدایی را تکمیل می نمایند(میزان تکمیل دوره ابتدایی). هرچند خوشبختانه، این میزان بین پسران و دختران و اطفال شهری و روستایی تقریباً مشابه است. به عبارت دیگر، درتحلیل وضعیت سکتور تعلیم و تربیه ، به سطح پایین میزان تکمیل دوره ابتدایی به عنوان یک شاخص نگران کننده توجه شده است. در گزارش ALCS (14/2013) اداره احصائیه مرکزی، میزان تکمیل دوره ابتدایی 58.1٪ برای پسران و 40.3٪ برای دختران محاسبه شده است. میزان تکمیل دوره ابتدایی عبارت است از مجموع تعداد کل جدیدالشمولان در صنف 6 (بدون محاسبه تکرارکنندگان) و بدون درنظرداشت سن آنها به عنوان فیصدی ازمجموع کل جمعیت 13 ساله یعنی سن شمولیت در صنف 6. اگرچه این شاخص، سن جمعیت را بدرستی اندازه گیری نمی کند اما میزان دسترسی به صنف آخر دوره ابتدایی و سطح پیشرف و تکمیل آن را بخوبی نشان میدهد. در هنگام مقایسه این شاخص با درنظرداشت مناطق شهری و دهاتی و تقسیمات جغرافیایی تفاوت های فاحشی نیز بین دو جنسیت وجود داشته است. در سال 2011، میزان تکمیل دوره ابتدایی در مناطق شهری 42٪ ، در مناطق دهاتی 28٪ ، در مرکز 45.7٪ و در جنوب کشور 17٪ بوده است. پلان استراتیژیک سوم جهت نظارت مداوم از میزان پیشرفت در تطبیق استراتیژی های بهبود کیفیت و همچنین به منظور ارزیابی میزان مؤثریت برنامه های ارتقای ظرفیت در کاهش دادن تفاوت ها در بین مناطق کشور و بین اطفال باجنسیت های متفاوت، این شاخص ها را مورد اندازه گیری و تحلیل قرار خواهد داد. بهبود کفیت پروسه تدریس یکی از اولویت های مهم وزارت معارف در پلان استراتیژیک سوم می باشد. درحال حاضر، نیمی از معلمان تحصیلات رسمی قابل قبول دارند. بنابراین، وزارت معارف درنظردارد مهارت های مسلکی همه معلمان را علیرغم کمبود معاش از طریق افزایش حمایت های مسلکی و فراهم آوری فرصت های رشد حرفوی براساس سیستم ملّی تصدیق و اعتباردهی، بهبود و ارتقاء دهد. دراین راستا، یکی از استراتیژی های کلیدی پلان استراتیژیک سوم جهت افزایش شمار معلمان اناث در مناطق روستایی این خواهد بود که بهترین متقاضیان شغل معلمی را که دارای بالاترین سطح تعلیم باشند، برای احراز پست های معلمی انتخاب نموده و از طریق آموزش عملی حین کار، شمولیت در برنامه های ارتقای ظرفیت و اعطای تصدیق نامه، تحت حمایت های حرفوی و مسلکی قرار خواهد داد. علاوه براین، از وضعیت حاضری معلمان استخدام شده، نظارت مداوم صورت خواهد گرفت و مدیران مکاتب نیز در قبال اجراات آنها پاسخگو خواهند بود.

منبع: گزارش EJSR 2015

در سند تحلیل وضعیت سکتور تعلیم و تربیه بر ضرورت بهبود کیفیت نصاب تعلیمی و مرتبط بودن آن با نیازهای شاگردان و جامعه و همچنین انکشاف سیستم ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان جهت حصول اطمینان از تمرکز کافی بر نتایج یادگیری، تأکید شده است که در این زمینه، یک ارزیابی از نتایج یادگیری شاگردان صنف 6 به همکاری تخنیکی یک دانشگاه خارجی و تحت برنامه اکویپ (EQUIP) انجام شده است. هنوز نظام تعلیمی کشور، فاقد امتحان استندرد ملی جهت ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان در دوره های ابتدایی و متوسطه می باشد که این موضوع باعث شده است، ارزیابی نتایج تعلیمی شاگردان به چالشی مهم برای شاگردان ، والدین آنها، صاحبان مشاغل و نظام تعلیمی کشورمبدل گردد. نتایج تحقیقات اداره کمک های تخنیکی و انکشافی آلمان (GIZ)، سازمان علمی، فرهنگی و تعلیمی ملل متحد (UNESCO) و اداره انکشاف بین المللی

ایالات متحده، همگی بر اصلاح نصاب تعلیمی موجود و انکشاف سیستم ارزیابی برای تعلیمات تخنیکی و مسلکی و تعلیمات عمومی و همچنین ارزیابی مهارت خواندن در صنوف پایین، تأکید و توصیه دارند. دیدگاه و پالیسی جدید دولت در رابطه به اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی ایجاب می کند که نصاب تعلیمی جدید باید مرتبط، مبتنی بر نتایج و کاربردی بوده و جوانان را برای اشتغال در بازار کار آماده نماید تا آنها بتوانند با بدست آوردن کار و درآمد کافی، از زندگی بهتری برخوردار گردند. علاوه براین، والدین شاگردان و مردم نیز خواهان نوعی از تعلیم و تربیه، اند که از کیفیت بهتر برخوردار بوده و با نیازمندی هایشان بیشتر مرتبط باشد. بنابراین، یکی از نکات عمده و مورد توجه در پلان استراتیژیک سوم موضوع انکشاف سیستم ملّی ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان می باشد.

یکی از اولویت های دیگر وزارت معارف تحت پلان جدید عبارت است از افزایش فیصدی سهمیه توزیع کتب درسی به مکاتب و همچنین بهبود و ارتقای کیفیت فیزیکی و محتوایی کتب درسی. دراین راستا، استراتیژی هایی نیز جهت شامل ساختن مطابع خصوصی در پروسه چاپ وانتقال کتب به مکاتب و همچنین پرداخت هزینه انتقال، بطور آزمایشی تطبیق خواهد شد و درنهایت، تهیه کتب و مواد آموزشی کمپیوتری نیز به عنوان یک برنامه آزمایشی درپلان استراتیژیک در نظرگرفته شده است.

به منظور بهبود مهارت های مورد نیاز بازار کار و ظرفیت های مسلکی مرتبط به آن و همچنین ارتقای سطح مهارت ها و قابلیت های موردنظر فارغان مکاتب جهت پاسخگویی به تقاضای بازار کار، سکتور تعلیم و تربیه به ارزیابی ارتباط موجود بین خدمات تعلیمی و تحصیلی با نیازمندی های صنعتی و صاحبان مشاغل کشور پرداخته و آن را تقویت خواهد نمود. دست یابی به این هدف مستلزم انجام مرور و اصلاح رویکردها و ساختار دوره های تعلیمی بخصوص انجام ارزیابی از عملکرد سیستم رسمی تعلیمات تخنیکی و مسلکی و توسعه حمایت های مشخص و دقیق از سکتور خصوصی رسمی و غیر رسمی، می باشد. طوری که در سند تحلیل وضعیت (صفحه 22) نیز ذکر شده است، " تاکنون، تقریباً همه توجهات صورت گرفته در بخش تعلیمات رسمی تخنیکی و مسلکی تنها بر جنبه عرضه خدمات تخنیکی و مسلکی متمرکز بوده است، حال آنکه بر جنبه تقاضا برای این نوع تعلیمات هیچ توجهی صورت نگرفته است." تحقیقات نشان میدهند که اکثر شاگردان تعلیمات تخنیکی ومسلکی در مراکز خصوصی تعلیمات تخنیکی و مسلکی مشغول تحصیل اند. حال آنکه تنها، به تعداد 61,000 تن شاگرد در مراکز تعلیمات تخنیکی ومسلکی دولتی مصروف تحصیل می باشند. قابل یادآوری است که هزینه آموزش فی شاگرد دراین مراکز در مقایسه با مراکز تعلیمات عمومی 5 تا 8 برابر بیشتر می باشد. تخمین ها نشان میدهند که آموزش مهارت های تخنیکی و مسلکی در سکتورخصوصی رسمی و غیررسمی حداقل 10 برابر بیشتر است (600,000 تا 1,000,000 شاگرد). ارتباط مشخص بین برنامه های سکتور دولتی (از قبیل کورس های سوادآموزی بعد از ساعات کاری، موجودیت سیستم تصدیق دهی و ارزیابی وغیره) برای بهبود اقتصاد فردی و اجتماعی در کشور فواید زیادی خواهد داشت.

4.4.3 مدیریت

درحال حاضر، ساختار تشکیلاتی و ظرفیت فعلی وزارت معارف پاسخگوی نیازمندی های موجود در بخش عرضه مؤثر خدمات تعلیمی باکیفیت نمی باشد. براین اساس، رهبری وزارت معارف اقدامات هماهنگی را جهت رسیدگی به این مشکل اتخاذ نموده است. هماهنگی و مؤثریت برنامه ها و فعالیت های وزارت معارف از طریق طرح وتعیین لایحه وظایف عملیاتی واضح و مشخص برای ادارات و ریاست های معارف از یک سو و از بین بردن فعالیت های موازی و پراکنده از سوی دیگر، بهبود خواهد یافت. برنامه "ارتقای ظرفیت برای نتایج " یا CBR با این هدف طرح گردیده است تا به مشکل وابستگی ادارات دولتی به حمایت های تخنیکی موقت و ناپایدار تمویل کنندگان که با کمبود ظرفیت لازم برای طرح برنامه ها و پروژه ها، فعالیت های موازی و نبود توافق جمعی بر نتایج درسطح مرکز و ولایات همراه و عجین شده است، رسیدگی وتوجه جدی نماید.

غیر مرکزی سازی یکی از اولویت های سیاسی بسیار مهم برای نظام تعلیمی کشور می باشد. مطابق به برنامه های طرح شده در پلان استراتیژیک سوم، ریاست های معارف ولایات، آمریت های معارف ولسوالی ها و مکاتب کشور سهم و مشارکت بیشتر ومؤثرتر در پروسه پلانگذاری و نظارت از مصرف بودجه خواهند داشت. دراین راستا، تمرکز اصلی گزارش 1394/ 2015 مرور مشترک سکتور تعلیم تربیه هم بر بهبود مدیریت مصرف بودجه در سطح ادارات ولایتی وولسوالی بوده است. اصلاح قوانین و ارتقای ظرفیت وزارت معارف نیز برای عرضه خدمات مداوم و با کیفیت مهّم خواهد بود که این پروسه ها تحت پلان استراتیژیک مورد نظارت و ارزیابی قرارخواهند گرفت(برای معلومات بیشتر به بخش 6.10 مراقبت مراجعه گردد). تقویت منظم و سیستماتیک پروسه های مدیریتی و نظارتی جهت بهبود اجراات وزارت معارف نیز یکی از ضرورت ها و اولویت های دیگر

مطروحه در پلان استراتیژیک می باشد. بدین منظور، پروسه انکشاف پلان های عملیاتی ولایات و ولسوالی ها به تدریج با پلان های عملیاتی ملّی جهت تقویت سیستم معلوماتی معارف و تحصیلات عالی هماهنگ و مرتبط خواهد شد تا پروسه های نظارت، مراقبت و ارزیابی از تطبیق فعالیت ها را که در نتیجه آنها ارقام ومعلومات مورد نیاز برای پلانگذاری استراتیژیک و تخمین بودجه برای آینده فراهم می گردد، تقویت کرده و بهبود ببخشد. مشکلاتی چون ضعف مدیریتی، ظرفیت پایین و نبود صلاحیت ها و اختیارات لازم نیز ازطریق تطبیق استراتیژی های ارتقای ظرفیت منابع بشری و درهماهنگی با برنامه CBR که درحال حاضر تطبیق آن اغاز گردیده است، مورد رسیدگی و نظارت قرارخواهند گرفت.

مردم افغانستان به فساد به عنوان دومین چالش اساسی که کشور با آن روبرو است، می نگرند. دراین راستا، وزارت معارف محو و از بین بردن فساد در ادارات ومراکز تعلیمی در همه سطوح را به عنوان یک اولویت کاری مهّم درپلان استراتیژیک درنظرگرفته است. ساحات اصلی مورد نظر در این فعالیت عبارتند از: استخدام معلمان، مدیریت شکایات و شناسایی و انتخاب شرکت های قراردادی واجد شرایط و عرضه کنندگان خدمات از طریق پروسه های شفاف.

ظرفیت مراقبت و ارزیابی وزارت معارف از نحوه اجراات سیستم تعلیمی کشور در طی چند سال گذشته درسطح دو آمریت مربوطه، بطور قابل توجهی بهبود یافته است؛ آمریت مراقبت و گزارش دهی تحت تشکیل ریاست سیستم معلوماتی برای اداره معارف و آمریت تحقیق و ارزیابی تحت تشکیل ریاست پالیسی و پلان استراتیژیک مسئولیت تطبیق پروسه مراقبت و ارزیابی از اجراات سیستم تعلیمی کشور را برعهده دارند. جمع آوری معلومات دقیق و معتبر در رابطه به شاخص های تعلیمی، ظرفیت ها و توانایی های وزارت معارف را برای پلانگذاری مؤثر و دقیق، انجام ارزیابی های معتبر و تعیین اولویت ها برای آینده افزایش و ارتقاء می بخشد. بنابراین، وزارت معارف تحت پلان استراتیژیک سوم، از روش های دقیق و شفاف جمع آوری معلومات استفاده خواهد کرد تا از خطرات و عواملی که باعث کاهش شمولیت شاگردان می گردند نظارت بعمل آورد. همچنین، پروسه مرور مشترک سکتور تعلیم و تربیه به منظور کمک به وزارت معارف و شرکای انکشافی آن جهت بهبود و تقویت هماهنگی ها در پروسه های پلانگذاری ، نظارت و مراقبت از تطبیق فعالیت ها، ادامه خواهد یافت.

درسند تحلیل وضعیت، ضرورت ارزیابی و امکان سنجی استفاده از روش های بدیل عرضه خدمات که غالباً گزاف و پرهزینه می باشند، معرفی و پیشنهاد گردیده است که این روش های بدیل عرضه شامل اعطای قراردادها، استفاده از منابع بیرونی، همکاری های دو جانبه (دولتی-خصوصی)، تأمین هزینه بعضی خدمات بطور مشترک و عرضه خدمات تعلیمی ارزان توسط سکتور خصوصی، می باشند.

باتوجه به همه این موارد و با درنظرداشت محدودیت های مالی و کمبود بودجه در همه برنامه های تعلیمی، تأکید می گردد که وزارت معارف باید در جهت افزایش و بهبود مؤثریت برنامه ها بیشتر تلاش نماید تا از این طریق بتواند مسئولیت ها و اولویت های اصلی خویش را بهتر شناسایی نموده، سطح مشارکت اش با دیگر ادارات ذیربط ، مردم محل و بخش خصوصی را افزایش داده و آنها را در روند عرضه خدمات تعلیمی با کیفیت بیشتر سهیم سازد. انجام موفقانه این اقدامات مستلزم انجام ترتیبات و تدابیر قانونی در سطوح بالا می باشد که نهایتاً به تغییر نقش وزارت معارف از عرضه کننده عمده خدمات تعلیمی به یک نهاد رسمی نظارتی از تعلیم و تربیه کمک خواهد کرد.

4.5 قانون اساسی، پالیسی های معارف و تعهدات بین المللی

قانون اساسی فعلی افغانستان دسترسی شهروندان کشور را به تعلیم و تربیه رایگان "الی سطح لیسانس در نهادهای تعلیمی دولتی" برسمیت شناخته و حق قانونی آنها میداند. براساس قانون اساسی موجود، تعلیمات اساسی تا صنف 9 ، بخصوص تعلیم دختران، اجباری است و از رشد علمی، فرهنگی ، هنری ،ذهنی، اخلاقی و لسان های ملّی و محلی در کشور حمایت می نماید. همچنین، این قانون جمع آوری عایدات برای تأمین مالی خدمات دولتی را مجاز میداند.

قانون معارف ، لوایح و اسناد تقنینی، چارچوب های قانونی لازم را برای دولت و دیگر ادارات عرضه کننده خمات عامه جهت انکشاف وتطبیق برنامه های تعلیمی درکشور تعیین و مشخص می نمایند. پالیسی های سکتور تعلیم وتربیه در ساحات مختلف و به منظور رفع نیازهای جدید طرح وتهیه می گردند، مانند پالیسی آموزش محلی، تربیه معلم و غیره. لوایح مربوط به مکاتب خصوصی راه را برای توسعه سرمایه گذاری خصوصی در تعلیم و تربیه و مشخص شدن نحوه فعالیت مکاتب خصوصی در کشور، مساعد ساخته است.

تعهدات بین المللی دولت افغانستان در قبال اهداف انکشافی هزاره (MDG) و تعلیم و تربیه برای همه (EFA) که در سال 2005 امضاء گردید، با

اهداف استراتیژیک دولت در زمینه تعلیم و تربیه و رشد و انکشاف کشور هماهنگ بوده است. مهلت نهایی افغانستان برای دست یابی به این اهداف سال 2020 ۱۲می باشد. علاوه براین، دولت افغانستان به اهداف جهانی انکشاف پایدار(SDG) و دست یابی به آنها تا سال 2030 نیز متعهد می باشد.

قانون اساسی افغانستان و دیگر اسناد تقنینی که اخیراً به تصویب رسیده اند، چارچوب های قانونی گسترده ای را برای انکشاف تعلیم و تربیه در کشور فراهم می سازند، اگرچه ضرورت اصلاح اسناد تقنینی ای که نیاز به با زبینی دارند، در رهنمود پالیسی های جدید که توسط رهبری دولت جدید ارایه گردیده، مشخص گردیده است. بخش های مربوط به اسناد تقنینی که جهت بازبینی و اصلاح مشخص گردیده اند، شامل این موارد می باشد: تأمین مالی تعلیم و تربیه و سهم آن در بودجه ملّی، رسیدگی به تداخلات وظیفوی ومشکلات هماهنگی بین وزارت های ذیدخل در سکتور تعلیم و تربیه، اصلاح و تعیین واضح مسئولیت های اصلی وزارت معارف وسلب مسئولیت های غیرمرتبط به معارف و انتقال آنها به دیگر وزارت های سکتوری، فراهم سازی فضا برای توانمند سازی بیشتر سکتورخصوصی در زمینه معارف، تصدیق و اعتباردهی و ارزیابی از اجراات، و فراهم آوری حمایت های لازم به نهادهای خصوصی عرضه کننده خدمات کارآموزی و آموزش مهارت ها.

علاوه براین، لازم است که بخش های جداگانه پالیسی های تعلیمی که در سال های اخیر انکشاف یافته اند، از طریق یک پروسه مشورتی به یک پالیسی جامع تعلیمی در سطح ملّی مبدل گردند. انجام این امر به عنوان یک اقدام عاجل بعد از اخذ منظوری پلان استراتیژیک سوم، هماهنگی ها و همنوایی لازم و ضروری برای پلانگذاری تعلیم و تربیه و مدیریت آن را در راستای پالیسی جامع تعلیم وتربیه درسطح کشور، فراهم می سازد.

وزارت معارف، درحال حاضر، رایزنی هایی را با سایر وزارت ها و جوانب ذیدخل در سکتور تعلیم وتربیه به منظور حصول اطمینان از مطابقت و هماهنگی پلان های استراتیژیک با اسناد تقنینی جهت مساعد ساختن و تقویت بیشتر فضا و زمینه های همکاری چند جانبه، آغاز نموده است.

4.6 نقش تعلیم و تربیه در حکومتداری

مطابق ساختارتشکیلاتی دولت جدید، شورای انکشاف منابع بشری کابینه دولت مسئولیت مرور و تصویب برنامه های دارای اولویت و تخصیص بودجه به سکتور تعلیم و تربیه را قبل از تقدیم آن به کابینه برعهده دارد. مسئولیت عرضه خدمات درسکتور تعلیم وتربیه بطور وسیع بین وزارت های معارف (صنوف 1 الی 12، 13و 14) بشمول تعلیمات تخنیکی و مسلکی و تربیه معلم؛ تحصیلات عالی (صنف 13 و بالاتر)؛ و وزارت کار و امور اجتماعی ، شهدا و معلولین (کودکستان، آموزش های حرفوی) تقسیم گردیده است.

مسئولیت عرضه خدمات تخنیکی و مسلکی به جوانان بین سنین 16 تا 24 سال برعهده وزارت معارف می باشد، و مسئولیت فراهم آوری این نوع از خدمات تعلیمی برای دیگر گروپ های سنی، برعهده وزارت کارو اموراجتماعی است. درحالی که بعضی وزارت های دیگر نیز آموزش های تخنیکی و مسلکی ارایه می کنند، مانند انستیتوت های عالی تخصصی تحت پوشش وزارت صحت عامه که کورس های نرسنگ و قابلگی دایر می نمایند. کارهای مقدماتی و اولیه جهت انکشاف چارچوب ملّی قابلیت ها آغاز گردیده است. دراین راستا، بورد ملّی قابلیت ها ایجاد و مسوده پروپوزل آن نیز تهیه و ترتیب شده است. درحال حاضر، هر وزارت مسئول انکشاف نصاب تعلیمی، تطبیق ارزیابی ها و تصدیق دهی فارغان برنامه های تعلیمی مربوطه شان می باشند.

تحت رهبری وزیر معارف، برنامه های تعلیمی وزارت (تعلیمات عمومی، تعلیمات اسلامی، انکشاف نصاب و تربیه معلم ، تعلیمات تخنیکی ومسلکی ، سوادآموزی، انکشاف اداره معارف) توسط معینان مربوطه شان در سطح ملی به پیش برده می شوند. ریاست های معارف ولایات و آمریت های معارف ولسوالی ها مسئولیت تطبیق برنامه های متذکره را در سطح ولایات و ولسوالی ها بر عهده داشته و به معینیت های مربوطه شان در مرکز وزارت و همچنین ادارات محلی در سطح ولسوالی ها و مرکز ولایات پاسخگو و گزارش ده می باشند. رؤسای مراکز تعلیمی و انستیتوت ها و مدیران مکاتب مسئولیت مدیریت و نظارت مداوم از روند عرضه خدمات را برعهده داشته و به آمریت معارف ولسوالی و شورای مدیریت مکتب پاسخگو و گزارشده می باشند. با افزایش سریع شمار شاگردان در یک دهه گذشته، رهبری و مدیریت تعلیم و تربیه در عین زمان به چالش های زیادی رسیدگی نموده است، مانند، شامل ساختن شاگردان جدید در مکاتب و همچنین ارتقای ظرفیت برای عرضه خدمات با کیفیت.

[12] گزارش مختصر از اجراات در ضمیمه پلان استراتیژیک سوم شامل گردیده است.

بورد انکشاف منابع بشری (HRDB) و کمیته هماهنگی تعلیم و تربیه (ECC) به حیث عرصه هایی برای بحث در مورد پالیسی ها و هماهنگی برنامه های تعلیمی بین وزارت های ذیدخل در سکتور تعلیم و تربیه و شرکای انکشافی آن عمل کرده است. دراین راستا، دستاوردهای عمده عبارتند از مرور مشترک سکتور تعلیم و تربیه و پلانگذاری مشترک.

سیستم معلوماتی اداره معارف بطور قابل توجهی درحال گسترش در سطح ولایات و ولسوالی ها می باشد. این سیستم حمایت های لازم را برای تصمیم گیری مبتنی براسناد در روند پلانگذاری، تخصیص منابع و نظارت از عرضه و نشر خدمات و نتایج تعلیمی فراهم می نماید. سیستم معلوماتی معارف تاکنون توانسته است حجم زیادی از ارقام کمّی را از سطح کشور جمع آوری نماید. همچنین، ریاست سیستم معلوماتی معارف در نظر دارد، ارقام موردنیاز در مورد کیفیت ونتایج فعالیت های تعلیمی را نیز، در آینده جمع آوری، تحلیل و نشر نماید. دراین رابطه، تدویر برنامه های آموزشی و نحوه نظارت از پروسه چک نمونوی ارقام، استراتیژی هایی اند که جهت بهبود سطح اعتبار و صحت ارقام جمع آوری شده ، تطبیق خواهند شد.

وزارت معارف اخیراً مرور و بازبینی مسئولیت ها و کارکردهای اصلی خویش را به منظور شناسایی ساحاتی که با وظایف دیگر وزارت ها و ادارات تداخل دارند و همچنین جهت بررسی امکان انتقال بعضی از این مسئولیت ها به دیگر جوانب ذیدخل مانند وزارت ها، سکتور خصوصی و شورا های محلّی، آغاز نموده است. هدف اصلی از تطبیق این استراتیژی، بهبود سیستم حکومتداری در سکتور تعلیم و تربیه از طریق تمرکز بر ظرفیت های موجود برای انجام مسئولیت های کلیدی و استفاده از روش های بدیل جهت عرضه خدمات فرعی، می باشد. وزارت معارف، فعلاً، ظرفیت های لازم برای عرضه مستقیم همه خدمات مورد نیاز را دارا نمی باشد و لازم است که بر اولویت های اصلی از طریق جلب همکاری جوانب ذیدخل، پاسخگویی بهتر به مردم افغانستان و تمرکز بیشتر بر نتایج بخصوص در رابطه به آماده ساختن جوانان افغان برای وارد شدن به بازار کار، تمرکز نماید. براساس توافقات بدست آمده با کشورهای تمویل کننده و همکاران انکشافی دولت افغانستان در زمینه تعلیم و تربیه، عرضه تحصیلات عالی که مسئولیت وزارت تحصیلات عالی است، در پلان استراتیژیک سوم شامل نمی باشد. اگرچه، نمایندگان وزارت تحصیلات عالی در پروسه انکشاف پلان استراتیژیک سوّم دخیل بوده اند، امّا نقاط مشترک بین دو وزارت بعنوان مثال در بخش تربیه معلم از طریق تنظیم تفاهمنامه همکاری مشخص خواهد شد. آموزش های قبل از خدمت در محدوده پلان استراتیژیک سوم، بطور عمده جزء مسئولیت های وزارت تحصیلات عالی بشمار می آید که بطور مشخص همکاری در زمینه انکشاف نصاب تربیه معلم، استخدام و اعزام معلمان را شامل می گردد.

پلان استراتیژیک سوم، در وضعیت دشوار اقتصادی و امنیتی و در شرایطی تطبیق می گردد که تفاهمنامه های دو جانبه و چند جانبه دولت با جوانب ذیدخل نیز با کمترین نتایج مورد انتظار، درحال اختتام می باشند. این عوامل باعث شده است که دولت افغانستان در موقعیتی دشوار قرارگیرد که از یک سو با گزینه های مشخص و معدودی روبرو ست و از سوی دیگر انتخاب از بین گزینه های موجود آسان نیست. وضعیت فعلی امنیت در کشور، فشار زیادی را بر میزان تخصیص منابع دولتی که در سند تحلیل وضعیت نیز بیان گردیده، وارد نموده است. مطابق سند مذکور، فقط 14.1٪ مصارف عامه (بدون احتساب بدهی ها) ، ٪15.5 مصارف عادی و 10.3٪ مصارف انکشافی و 3.7٪ تولید ناخالص داخلی[13] به سکتور تعلیم و تربیه اختصاص داده شده است. درعین زمان، چالش هایی چون میزان مصرف پایین بودجه انکشافی به خاطر نبود ظرفیت های لازم، نا امنی و پلانگذاری بیش از حد خوش بینانه، ضرورت آوردن تغییرات و اصلاحات لازم را بیش از پیش نشان میدهند.

در سند تحلیل وضعیت براین نکته تأکید شده است که با توجه به اینکه دولت با کسری در عایدات و بودجه داخلی مواجه است، درعین زمان مجبور است با رشد غیرقابل پیش بینی تقاضا برای خدمات عامه که در نتیجه منازعات و ناامنی ها در کشور بوجود می آید، نیز مدارا نماید. دراین رابطه، دولت مکلف است برای طبقات محروم، بیجا شدگان و مردم مناطق روستایی خدمات اساسی تعلیمی را که به آن نیاز دارند، فراهم و عرضه نماید. بدون درنظرداشت چالش هایی که هم شاگردان و هم سیستم تعلیمی کشور با آن روبرواست، وزارت معارف مکلف است از طریق تطبیق برنامه ملّی میثاق شهروندی (CCP) و تطبیق پالیسی های مربوط به توانمند سازی محلات و در جهت توسعه دسترسی به تعلیم و تربیه و بهبود کیفیت خدمات تعلیمی درسراسر کشور، تمامی اطفال بخصوص دختران، اطفال دارای معلولیت، اطفال بیجاشده داخلی در اثر ناامنی ها و عودت کنندگان را در سیستم تعلیمی رسمی کشور شامل سازد. دراین راستا، وزارت معارف می تواند میزان دسترسی به خدمات تعلیمی را از طریق تهیه منابع اضافی در بخش زیربناها و ایجاد صنوف آموزش محلی و صنوف تسریعی افزایش داده و از مرتبط بودن نصاب تعلیمی با نیازهای اطفال بخصوص دختران،

[13] سند تحلیل وضعیت سکتورتعلیم و تربیه – صفحه 75

اطفال بیجا شده داخلی و سایر اقشار محروم جامعه اطمینان حاصل نماید.

ظرفیت در مرکز با حمایت تخنیکی برنامه های انکشافی بهبود یافته است، امّا، جهت فایق آمدن بر مشکل عملکرد و اجراات ضعیف در سطح ولایات و ولسوالی ها، هنوز هم لازم است بر ضرورت تطبیق برنامه های ارتقای ظرفیت در ولایات و ولسوالی ها در طول سال های آینده، توجه بیشتر صورت گیرد. در طرح و تطبیق برنامه CBR که قبلاً نیز معرفی گردید، بر ارتقای ظرفیت بست های رهبری و مدیریت در سطح مرکز و ولایات تمرکز صورت گرفته است. بنابراین، مدیران ادارات ولایتی، مکلف اند که به تطبیق منسجم تر برنامه های تعلیمی مطروحه در پلان استراتیژیک تعهّد جدی سپرده و مسئولیت دست یابی به نتایج مورد نظر در پلان عملیاتی سالانه را نیز برعهده گیرند.

بخصوص اینکه، دست یابی به حکومتداری خوب و با اقتدار، از طریق آوردن تغییرات و اصلاحات لازم در قوانین و مقررات موجود با هدف تطبیق و مدیریت پروسه غیرمرکزی سازی در مطابقت کامل با قانون مدیریت مالی عامه، ممکن خواهد بود. همچنین، از برنامه های آموزشی و تسهیلات ارتباطی مؤثر نیز جهت بکارگیری گسترده تکنالوژی های ارتباطی و معلوماتی در پروسه جمع آوری بهتر ارقام و معلومات، نشر و شریک سازی آن، ایجاد هماهنگی بین برنامه ها و منسجم ساختن سیستم های معلوماتی، استفاده صورت خواهد گرفت. تفویض مسئولیت ها و صلاحیت های بیشتر برای جمع آوری معلومات و استفاده از ارقام در پلانگذاری درسطح مکاتب، ولسوالی ها و ولایات بخش عمده ای از این برنامه خواهد بود. بعنوان مثال، مدیران مکاتب و آمرین معارف ولسوالی ها در بهترین موقعیت برای جمع آوری معلومات درسطح مکاتب قراردارند، آنها می توانند معلومات لازم در رابطه به اطفال خارج از مکتب و همچنین شاگردان غیر حاضر دایمی را که روند تصمیم گیری درباره آنها را تسهیل می سازد، از طریق راه اندازی سروی ها از مکاتب جمع آوری نموده و از صحت ارقام و معلومات جمع آوری شده اطمینان دهند. علاوه براین، ولسوالی ها و ولایات نیز قادر خواهند شد، ارقام و معلومات صحیح و قابل اعتبار در رابطه به مراکز تعلیمی و کمیت و کیفیت خدمات ارایه شده را جهت پلانگذاری برای توسعه بیشتر فرصت های آموزشی و تعلیمی در کشور، تهیه و فراهم نمایند.

حمایت از پروسه انکشاف پلان های بهبود مکاتب نیز به عنوان یک فعالیت مهّم در پلان استراتیژیک سوم درنظرگرفته شده است که در حال حاضر، بودجه قابل توجهی نیز به این منظور اختصاص داده شده، و آمادگی ها و تدابیر لازم جهت حصول اطمینان از شفافیت در تطبیق پروسه و مسئولیت پذیری ادارات محلّی، ادامه دارد. با درنظرداشت موارد فوق، وزارت معارف یکبار دیگر بر ضرورت تعیین اهداف واقع بینانه تر توسط مدیران که مسئولیت تحقق اهداف تعیین شده را برعهده خواهند داشت، تأکید میورزد؛ نکته ای که بطور مکرر در جلسات مشترک تعیین اهداف برآن تأکید صورت گرفته است.

علاوه براین، تقویت حکومتداری خوب از طریق طرح برنامه های حمایتی مؤثرتر و افزایش تعهد و مسئولیت در قبال آوردن شفافیت بیشتر درفعالیت ها و حمایت مؤثرتر از پلان و بودجه، دست یافتنی خواهد بود. افغانستان به کمک های مالی خارجی به سکتور تعلیم و تربیه وابسته است، به همین خاطر، داشتن یک چارچوب مالی برای 3 الی 5 سال آینده که کمتر بوروکراتیک، بیشتر عمل گرا و درعین حال مطابق به ساختارهای مالی موجود در کشور باشد، کاملاً ضروری و لازم است. این روش باعث اعتماد سازی و بالارفتن سطح شفافیت متقابل می گردد. همچنین، بر سر این موضوع که امضای تفاهمنامه های جدید با شرکای انکشافی، از مراحل اولیه تطبیق پلان سوم، مشروط و منوط بر مسئولیت پذیری بیشتر آنها در قبال عرضه خدمات به مستفید شوندگان و پاسخگو بودن در برابر رهبری دولت و کشورهای تمویل کننده خواهند بود، توافق و تفاهم جمعی وجود دارد. مشارکت آزادانه و مؤثر جوانب ذیدخل در پروسه انکشاف پلان استراتیژیک سوم یکی از شاخص های تشریک مساعی درجهت دست یابی به حکومتداری بهتر می باشد. میزان مؤثریت این تشریک مساعی و تلاش های جمعی نیز به عنوان بخش جدایی ناپذیر از روند تطبیق پلان استراتیژیک مورد مراقبت و ارزیابی قرار خواهد گرفت.

4.7 وزارت های همکار

وزارت معارف مسئولیت عمده و اصلی عرضه خدمات تعلیمی در سطح کشور را برعهده دارد. اگرچه، سایر وزارت ها و ادارات دولتی نیز برخی برنامه ها را دراین زمینه، طرح و تطبیق می نمایند. آموزش های اکادمیک و تحصیلات عالی مسئولیت وزارت تحصیلات عالی بوده و طوری که قبلاً نیز گفته شد، تعلیمات و آموزش های تخنیکی و مسلکی نه تنها توسط وزارت معارف بلکه توسط وزارت کار و اموراجتماعی، شهدا و معلولین، مؤسسات غیردولتی و وزارت تحصیلات عالی نیز از طریق انستیتوت های مربوطه عرضه و فراهم می گردد. همچنین، لازم به ذکر است که وزارت های حج و

اوقاف، اموز زنان و انکشاف دهات نیز بعضی خدمات معین تعلیمی را ارایه می نمایند.

این یک اصل پذیرفته شده است که همکاری بین وزارت های ذیربط باید درجهت منافع مشترک همه جوانب ذیدخل، بهبود و توسعه یابد. به عنوان مثال، وزارت تحصیلات عالی درحال حاضر، برنامه های کوتاه مدت تربیه معلم را در انستیتوت های تحت اداره خویش دایر می نماید. این روند، به تقسیم بهتر و مؤثر وظایف و مسئولیت ها بین وزارت معارف و تحصیلات عالی کمک می نماید که بر اساس آن، مسئولیت هماهنگی برنامه های داخل خدمت برعهده وزارت معارف قرارگرفته و مسئولیت آموزش معلمان در برنامه های قبل از خدمت به وزارت تحصیلات عالی سپرده شود، البته با تمرکز بیشتر بر توسعه این برنامه ها به سایر مناطق خارج از محدوده شهر کابل. بنابراین، هردو وزارت درآینده قادرخواهند بود که پلان ها و اهداف سالانه شان را با یکدیگر شریک نموده و وظایف و مسئولیت هایشان را درجهت دست یابی به اهداف مورد نظر به پیش ببرند.

از آنجایی که افزایش تعداد دخترانی که به مکتب شامل می گردند و آنهایی که دوره تعلیمی را تکمیل می نمایند، یکی از اولویت ها و ضرورت های مورد نظر در پلان استراتیژیک بحساب می آید، دراین راستا، وزارت معارف در همکاری نزدیک با وزارت اموز زنان جهت تطبیق آزمایشی طرح اعزام معلمان اناث به ساحات روستایی و فراهم آوری امکانات آموزشی و تسهیلات اعاشه و اباته به منظورکمک و تشویق آنها به ادامه تعلیم و تحصیل تا سطوح بالاتر، تلاش خواهد کرد.

برنامه سابق همبستگی ملّی (NSP) به برنامه میثاق شهروندی (CCP) مبدل شده است. تحت این برنامه، وزارت احیاء و انکشاف دهات بعنوان مکمل برای وزارت معارف، میزان اعمار مکاتب را ازطریق اعطای (بسته های کمکی / block grants) به محلات افزایش داده است و درطول تطبیق پلان استراتیژیک سوم نیز این رویکرد با توجه به تأکید زیاد برپروسه غیرمرکزی سازی توسعه خواهد یافت. وزارت انکشاف شهری مسئولیت مدیریت و نظارت از روند تخصیص کمک ها به ساحات شهری را بر عهده دارد. کمک های تخصیص داده شده به زیربناها، فعالیت های عملیاتی و حفظ و مراقبت از طریق وزارت احیاء و انکشاف دهات به شوراهای انکشافی ولسوالی ها (CDCs) به منظور اعمار مکاتب و با اعطای قراردادهای محلّی، صورت خواهد گرفت. در پلان استراتیژیک سوم به اهمیت و ضرورت هماهنگی بین وظایف و مسئولیت های تقسیم شده وزارت های ذیربط در سطح غیرمرکزی (ولایات) و ادارات دومی مربوطه که در عرضه خدمات تعلیمی در سطح ولایات و ولسوالی ها دخیل می باشند، توجه کافی صورت گرفته است.

رشد سریع تکنالوژی های پیشرفته ارتباطات، نقش مهمّ و تأثیرات گوناگون در روند انکشاف افغانستان خواهد داشت. این تکنالوژی ها نه تنها در توسعه و رشد اقتصادی کشور بسیار مؤثراند بلکه هم به عنوان موضوعی مهم برای آموزش و هم به عنوان ابزاری برای عرضه خدمات تعلیمی انفرادی و تعلیمات از راه دور، نقش اساسی و تأثیر گذار خواهند داشت. درساحاتی که دسترسی فیزیکی به خدمات تعلیمی به دلایل جغرافیایی، امنیتی و سایر مسایل، محدود و یا نا ممکن است، شاید بتوان از تکنالوژی های پیشرفته معلوماتی و ارتباطی به عنوان راه های بدیل عرضه خدمات تعلیمی بطور گسترده استفاده نمود. درحال حاضر، میزان استفاده از تجهیزات و تکنالوژی های معلوماتی و ارتباطی در کشور درحال افزایش می باشد. علاوه براین، یک تعداد برنامه های نرم افزاری خاص نیز ،تاکنون، برای افغانستان تهیه گردیده و یا تحت پروسه تولید قرار دارند. دراین راستا، وزارت معارف تفاهمنامه ای را با وزارت مخابرات و تکنالوژی معلوماتی به منظور توسعه استفاده از تجهیزات و تکنالوژی معلوماتی در تعلیم و تربیه امضاء نموده است که وزارت مخابرات و تکنالوژی معلوماتی مسئولیت تأمین منابع مالی مورد نیاز برای تطبیق این تفاهمنامه را برعهده دارد.

بطورکلی این امر به عنوان یک ابتکار مهم برای ریاست های پلان وزارت های مختلف در جهت تهیه تفاهمنامه های همکاری و تعیین منافع و اهداف مشترک، بحساب می آید که لازم است در برنامه های انکشافی ملّی نیز بطور بالقوه شامل گردند. تمرکز بر همکاری های چند جانبه، باید به عنوان یک استراتیژی کلیدی و عمده در پلان استراتیژیک سوم در نظر گرفته شود. به عنوان مثال، درحال حاضر، بعضی تفاهمنامه های همکاری درعرصه اصلاح نصاب و مواد آموزشی الکترونیکی و مبادله الکترونیکی ارقام و معلومات بین وزارت معارف و وزارت مخابرات و تکنالوژی معلوماتی (MoCIT) منعقد گردیده که درآینده نیز این نوع همکاری ها توسعه و ادامه خواهند یافت. وزارت معارف همچنین تفاهمنامه هایی را نیز با وزارت صحت عامه (MoPH) منعقد نموده است تا میزان و کیفیت خدمات صحی را در سطح مکاتب از طریق بهبود و ارتقای این نوع تعلیمات در نصاب تعلیمی، توسعه و بهبود بخشیده و همچنین زمینه استفاده مداوم از خدمات صحی در سطح مکاتب را فراهم نماید. فواید این همکاری ها صرفه جویی در هزینه ها و تحت پوشش قراردادن ساحات بیشتر می باشد.

4.8 شرکای انکشافی

شرکای انکشافی دولت افغانستان درسرتاسر پروسه انکشاف پلان استراتیژیک سوم و تعیین اولویت های اصلی آن، شامل بوده اند. شرکای عمده و اصلی معارف عبارتند از اداره انکشاف بین المللی ایالات متحده (USAID)، اداره انکشاف بین المللی انگلستان (DFID)، بانک جهانی (WB)، ادارات انکشافی ملل متحد و سفارت خانه های کشورهای سویدن، کانادا، جرمنی، استرالیا، جاپان، ناروی، فنلاند و دنمارک. بعضی از این شرکا و همکاران بین المللی در تمویل برنامه های چند جانبه و همچنین حمایت از برنامه های دوجانبه، بطور عمده سهم داشته اند. همچنین، نهادهای جامعه مدنی و مؤسسات غیردولتی همکار درتطبیق مانند، کمیته سویدن برای افغانستان (SCA)، مؤسسه حمایه از اطفال، بنیاد آغاخان (AKF) و مؤسسه اکبر (ACBAR)[14] از طریق اعزام نماینده در جلسات، اشتراک ورزیدند. بخصوص اینکه، برنامه تعلیمات محلّی از حمایت های گسترده نهادهای جامعه مدنی و مؤسسات غیردولتی همکار درتطبیق پلان، مستفید و برخوردار گردیده اند. رهنمود پالیسی های تعلیمی تهیه گردیده درحالی که اغلب از معیارها و هزینه های متفاوت توسط ادارات مختلف استفاده بعمل آمده است. بنابراین، وزارت معارف درنظر دارد که لایحه وظایف و هزینه معین فی واحد عرضه خدمات را در مشوره با شرکای انکشافی خویش با درنظرداشت معیارهای توازن و تداوم تهیه نماید.

مؤثریت کمک ها همیشه به عنوان یک اولویت مطرح بوده است، اکنون این موضوع، به یک امر مهّم و حیاتی درجهت تطبیق موفقانه پلان استراتیژیک مبدل شده است. درحال حاضر، شرکا و همکاران انکشافی وزارت معارف در تلاش اند تا میزان کمک های مالی شان به معارف را افزایش داده و فعالیت های مشترک و دو جانبه شان را بطور مؤثرتر هماهنگ نمایند که نتیجه و تأثیر نهایی آن توجه و تمرکز بیشتر و بهتر بر عرضه خدمات و ارایه گزارش های شفاف و مشترک از میزان دست یابی به نتایج موردنظر خواهد بود.

[14] سایر نهادهای جامعه مدنی که پشنهادات و نظریات شان را شریک نموده اند، عبارتند از: ACTED, AKES, AKF, BRAC, CARE, CFA, CRS, IRC, NAC, SCI, SCA

اطفال افغان در جریان اشتراک در خیمه درسی ولایت بامیان

ژینهوا/لندوف، ویبور، ۲۰۱۳

5. چارچوب استراتیژیک

5.1 اهداف سکتور

بخش هایی از پلان استراتیژیک که در فوق ذکر گردید، میزان پیشرفت ها، چالش های موجود و محدودیت هایی را که سکتور تعلیم و تربیه درطول 5 الی 15 سال آینده با آنها روبرو خواهد بود، مرور و ارزیابی نموده است. علاوه براین، بعضی از مهّمترین تصامیم پالیسی نیز بیان گردیده اند که عبارتند از: بهبود کیفیت و میزان مرتبط بودن خدمات تعلیمی از طریق تمرکز بر مهارت ها و استخدام، بویژه در تعلیمات تخنیکی ومسلکی؛ مشارکت و همکاری با سکتور خصوصی و سایر وزارت ها و ادارات ذیربط مانند وزارت کار و امور اجتماعی، شهدا و معلولین که به دست یابی به این مقصد نیز کمک شایانی خواهد کرد؛ افزایش و تقویت دسترسی متوازن به خدمات تعلیمی، بخصوص در ساحات روستایی و برای اقشار محروم و آسیب پذیر جامعه از طریق غیرمرکزی سازی، افزایش مؤثریت و ساده سازی فعالیت ها؛ مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو از طریق مرور عملی و جامع ساختار سازمانی و صلاحیت های قانونی وزارت معارف و همچنین انکشاف یک پلان جامع ارتقای ظرفیت. روند دست یابی به تمامی این اهداف و مقاصد از طریق ایجاد شفافیت و مسئولیت پذیری بیشتر با تمرکز بر دست یابی به نتایج پایدار و محصولات قابل سنجش، حمایت خواهد شد.

پلان استراتیژیک سوم بطور کلی از سه بخش عمده تشکیل شده است: 1) کیفیت و مرتبط بودن؛ 2) دسترسی متوازن؛ و 3) مدیریت، مؤثر، شفاف و پاسخگو. این پلان با پلان های استراتیژیک قبلی که انعکاس دهنده ساختار سازمانی وزارت معارف بوده و به برنامه های مختلف مانند تعلیمات عمومی و اسلامی، انکشاف نصاب تعلیمی ، تخنیکی و مسلکی و غیره تقسیم شده بودند، کاملاً متفاوت است. تغییری که در شکل و فارمت پلان بوجود آمده است، روند پلان شده مرور ساختار تشکیلاتی وزارت معارف، وظایف و عملکردهای آن را نشان میدهد که تحت آن تمامی فعالیت های مشترک برنامه های اصلی و فرعی وزارت، ساده سازی و توحید خواهند شد. بخش های مورد نظر در این مرور شامل تدارکات، مالی و نصاب تعلیمی و غیره خواهند بود.

هدف عمومی پلان استراتیژیک عبارت است از تربیه و آماده ساختن شهروندان مسلمان، متدین، سالم، رشید، مسئولیت پذیر و مولد از طریق سیستم تعلیمی فعلی به منظور رشد اجتماعی-اقتصادی پایدار و تقویت همبستگی اجتماعی درکشور. افغانستان کشوری است، متأثر از جنگ و منازعات که در وضعیتی شکننده و دشوار قراردارد. بنابراین، اولویت دادن به ایجاد و تقویت همبستگی اجتماعی و ذهنیت بخشیدن به اطفال و جوانان کشور در رابطه به اینکه آینده افغانستان متعلق به آنهاست، بسیار ضروری و لازم به نظرمی آید. از اینرو، نظام تعلیمی کشور باید در راستای واقعیت بخشیدن به این ذهنیت و تحقق آن درعمل، دانش و مهارت های لازم را برای اطفال و جوانان کشور فراهم نماید.

تعلیم وتربیه، سنگ بنای اساسی تلاش ها برای رفع نیازمندی های مادی و معنوی افراد جامعه و ایجاد احساس مسئولیت مشترک اجتماعی بحساب می آید. ویژگی های مردم و جامعه افغانستان کاملاً شناخته شده است. افغانستان، کشوری است که مبتنی بر قواعد و اصول اسلامی بوده و براساس آن اداره می گردد. مردم افغانستان، از گروپ های مختلف قومی تشکیل شده است که درطول قرن های متمادی درکنار یکدیگر به کار و زندگی پرداخته اند. افغانستان در قلب آسیا قرار داشته و تاریخی برابر با قدمت ظهور دین مقدس اسلام و سابقه مرکزیت تمدن اسلامی دارد. آرمان و آرزوی نهایی افغانستان این است که به الگویی برای تحمل و همپذیری، همکاری و رفاه برای کشورهای همسایه و منطقه تبدیل گردیده و درآن به حقوق زنان و اقلیت ها احترام گذاشته شود. بنابراین، پلان استراتیژیک سوم ملی معارف نیز درجهت تحقق و دست یابی به این آرمان بلند ملّی انکشاف یافته است: اصولی که برنامه های تعلیمی در افغانستان براساس و مطابق به آنها پیش برده می شود، باید شامل موضوعاتی راجع به نصاب تعلیمی و روش های تدریس، شوق به تحقیق و کنجکاوی در مورد تاریخ و وضعیت فعلی جهان باشد. شاگردان درهمه سطوح باید احساس همپذیری و احترام متقابل به دیدگاه های مختلف را در خود توسعه دهند. افغانستان برای تشویق و تقویت احساس زیبایی شناختی شاگردان با داشتن صنایع دستی مشهور و آثار تاریخی شناخته اش در سطح جهان، درموقعیتی خوبی قرار دارد و بخصوص با داشتن تنوع فرهنگی زیاد، می تواند منبع خوبی برای اقتدار و افتخار باشد. این ارزش های معنوی باید از طریق انجام مهارت ها و فعالیت های عملی، قابل تحقق و دست یابی بوده و به سود افراد و

خیر و صلاح جامعه باشد. لهذا، پلان استراتیژیک سوم، بر مرتبط بودن نصاب تعلیمی و روش های تدریس و همچنین توجه و تمرکز بر تقاضا برای خدمات تعلیمی، قویاً تأکید میورزد. در این راستا، به اطفال و جوانان در رابطه به نحوه سهم گیری در روند رشد و انکشاف جامعه، آموزش های لازم ارایه خواهد شد. همچنین، از ادارات و نهادهای محلّی نیز، به منظور همکاری و بذل مساعی مشترک در چارچوب سیستم رسمی تعلیم و تربیه و با هدف معرفی و شناساندن ارزش های مورد نظر آن به همه اطفال کشور، دعوت بعمل خواهد آمد.

5.2 مقاصد و نتایج متوقعه

توسعه و بهبود سیستم تعلیم و تربیه در افغانستان در طول پنج سال آینده، نیازمند پیگیری و تعقیب مقاصد و نتایج متوقعه ای است که در جدول ذیل معرفی گردیده اند، این مقاصد و نتایج متوقعه بنیان تئوری تغییری را پایه ریزی می کند که براساس آن پلان استراتیژیک طرح گردیده است: هریک از سه بخش عمده (کیفیت و مرتبط بودن، دسترسی متوازن، و مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو) مقاصد و اهداف خاصی دارند، که قرارذیل می باشد:

کیفیت و مرتبط بودن خدمات تعلیمی: شاگردان در همه سطوح دانش، مهارت ها، نگرش ها و ارزش هایی را کسب خواهند نمود که لازمه یک شهروند مولد، صحتمند و مسئولیت پذیر می باشد و او را برای سهم گیری و مشارکت مؤثر در روند تأمین رفاه اجتماعی آماده ساخته و برای اشتغال مصئون و پایدار در بازارهای داخلی و بین المللی مجهز می نماید.

دسترسی متوازن به خدمات تعلیمی: افزایش دسترسی متوازن و همگانی به فرصت های تعلیمی مرتبط، مصئون و باکیفیت برای اطفال، جوانان و بزرگسالان بخصوص زنان و دختران در کشور.

مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو:انکشاف و تقویه مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو برای ارایه و فراهم آوری خدمات تعلیمی باکیفیت و متوازن بطور شفاف، مقرون به صرفه و مؤثر در سطح مرکز و ولایات. پلان استراتیژیک مجموعه ای از نتایج بلند مدت را که انتظارمیرود در طول مدت پنج سال آینده تحقق یابند، مشخص میسازد. شاخص هایی نیز که براساس آنها نحوه و میزان دست یابی به این نتایج مشخص و اندازه گیری می گردد، توأم با ابزار ها و روش های تأیید معلومات نیز معرفی گردیده اند:

بخش	1. کیفیت و مرتبط بودن		
هدف عمومی	شاگردان در همه سطوح دانش، مهارت ها، نگرش ها و ارزش هایی را کسب خواهند نمود که لازمه یک شهروند مولد، صحتمند و مسئولیت پذیر می باشد و او را برای سهم گیری و مشارکت مؤثر در روند تأمین رفاه اجتماعی آماده ساخته و برای اشتغال مصئون و پایدار در بازارهای داخلی و بین المللی مجهز می نماید.		
شاخص ها	• *میزان استخدام (براساس جنسیت)* • *فیصدی رضایت صاحبان مشاغل از قابلیت های فارغان مکاتب*	اسناد و منبع تأیید	• گزارش سروی های ملی • گزارش سروی های ملی صاحبان مشاغل
نتیجه متوقعه بلندمدت-1	**ظرفیت فعلی سیستم تعلیمی کشور در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان و نظارت مداوم از آن با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی آنها، بهبود یافته است.**		
شاخص ها	• شمولیت و سهم گیری جوانب ذیدخل از قبیل مراجع علمی، صاحبان مشاغل و گروپ ها ی اجتماعی شامل در پروسه انکشاف نصاب تعلیمی • ارزیابی جوانب ذیدخل از مرتبط بودن نصاب تعلیمی در وضعیت فعلی و در طول مدت تطبیق پلان	اسناد و منبع تأیید	• گزارش تیم انکشاف نصاب تعلیمی • گزارش سروی های انجام شده از مشاغل و میزان رضایت مردم
نتیجه متوقعه بلندمدت -2	**ظرفیت فعلی مکاتب/ مراکز تعلیمی در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان/ سوادآموزان بهبود یافته است.**		
شاخص ها	• *فیصدی مکاتب دارای حد اقل معیار های کیفیت* • *تعداد فارغان واجد شرایط از همه برنامه ها*	اسناد و منبع تأیید	• گزارش سالانه مکاتب • ارقام احصایوی معتبر در مورد دستاوردهای تعلیمی شاگردان

بخش	2. دسترسی متوازن		
هدف عمومی	افزایش دسترسی متوازن و همگانی به فرصت های تعلیمی مرتبط، مصئون و باکیفیت برای اطفال، جوانان و بزرگسالان بخصوص زنان و دختران در کشور.		
شاخص ها	• *میزان شمولیت خالص و ناخالص در سطوح مختلف تعلیمی* • *تعداد و نوعیت مراکز تعلیمی (براساس جندر)* • *میزان تکمیل دوره های تعلیمی (براساس دوره تعلیمی و جندر)*	اسناد و منبع تأیید	• ارقام احصایوی / سیستم معلوماتی معارف
نتیجه متوقعه بلندمدت -1	دسترسی متوازن و همگانی به فرصت های تعلیمی و آموزش های حرفوی مرتبط، مصئون و باکیفیت افزایش یافته است.		
شاخص ها	• *میزان شمولیت خالص و ناخلص براساس برنامه های تعلیمی*	اسناد و منبع تأیید	• ارقام احصایوی / سیستم معلوماتی معارف
نتیجه متوقعه بلندمدت-2	میزان مشارکت و تعهد مردم محل (والدین شاگردان) در تعلیم و تربیه بشمول تعلیمات تخنیکی و مسلکی افزایش یافته است.		
شاخص ها	• *تعداد شوراهای فعال مکاتب* • *کمک های نقدی و غیر نقدی مردم*	اسناد و منبع تأیید	• گزارش ولسوالی ها • گزارش شوراهای مکاتب • گزارش ریاست تحرک اجتماعی و مدیریت شوراهای مکاتب
بخش	3. مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو		
هدف عمومی	انکشاف و تقویه مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو برای ارایه و فراهم آوری خدمات تعلیمی باکیفیت و متوازن بطور شفاف، مقرون به صرفه و مؤثر در سطح مرکز و ولایات.		
شاخص ها	• *فیصدی موارد فساد گزارش شده به عنوان مشکل عمده* • *فیصدی میزان رضایت از خدمات تعلیمی*	اسناد و منبع تأیید	• سروی ها و گزارش های ملی
نتیجه متوقعه بلندمدت- 1	چارچوب قانونی برای معیاری نمودن ارایه خدمات تعلیمی و مسئولیت ها بهبود یافته است.		
شاخص ها	• تأییدیه متخصصان خارجی مدیریت مؤثر	اسناد و منبع تأیید	• گزارش متخصصان خارجی مدیریت مؤثر
نتیجه متوقعه بلندمدت-2	مکانیزم های مشارکت و همکاری با جامعه مدنی، سکتور خصوصی و همکاران انکشافی ایجاد گردیده است.		
شاخص ها	• تعداد برنامه های تعلیمی دارای مکانیزم جهت مشارکت فعال جوانب ذیدخل	اسناد و منبع تأیید	• اسناد مربوطه در ریاست پلان
نتیجه متوقعه بلندمدت-3	همه منابع (بشمول منابع بشری) بصورت مؤثر مورد استفاده قرارگرفته ، مدیریت درهمه سطوح بصورت شفاف پاسخگو بوده و مقابله با فساد در تمام سطوح بهبود یافته است.		
شاخص ها	• تأییدیه کمیته مستقل مشترک نظارت و ارزیابی مبارزه با فساد	اسناد و منبع تأیید	• گزارش کمیته مستقل مشترک نظارت و ارزیابی مبارزه با فساد
نتیجه متوقعه بلندمدت -4	پروسه مراقبت و ارزیابی در حمایت از روند تصمیم گیری تقویت شده و بهبود یافته است.		
شاخص ها	• تأییدیه تیم مرور مشترک سکتور تعلیم و تربیه	اسناد و منبع تأیید	• گزارش مرور مشترک سکتور تعلیم وتربیه

نتایج متوقعه بلند مدت مورد نظر در پلان استراتیژیک برای یک دوره طولانی و دیدگاه بلند مدت، طرح گردیده است و تحت حمایت وزارت معارف و شرکای انکشافی آن قابل دست یابی خواهد بود. توقع میرود که دست یابی به اهداف و نتایج متوقعه مورد نظر حداقل درمدت پنج سال آینده و تحت بعضی شرایط در مدت طولانی تر، محقق گردد. به منظور تسهیل روند مراقبت دوامدار از پروسه دست یابی به نتایج و ارایه گزارش از میزان پیشرفت آن، هریک از نتایج متوقعه بلندمدت به نتایج میان مدت و شاخص های معین تقسیم شده است که امکان ارایه گزارش سالانه از نحوه و میزان پیشرفت در پروسه تطبیق و اجراات را در محدوده زمانی تعیین شده در پلان، فراهم می نماید. اهداف کمّی تعیین شده برای تطبیق فعالیت های عملیاتی سالانه، در جدول چارچوب منطقی مشخص گردیده اند. پروسه مرور مشترک سکتورتعلیم وتربیه، شرایط لازم جهت آوردن اصلاحات مورد نیاز دررابطه به زمان بندی تطبیق فعالیتها و همچنین سازگار ساختن استراتیژی ها با شرایط واقعی تطبیق پلان را، ممکن خواهد ساخت. علاوه براین، وزارت معارف و شرکای انکشافی آن را در راستای دست یابی به اهداف و نتایج موردنظر متعهد و مکلف خواهد ساخت.

درصورت موجودیت و دردسترس بودن منابع مالی موردنیاز و به منظور توسعه و شامل سازی برنامه های حاوی نتایج موفق تعلیمی، تطبیق آزمایشی آنها در محدوده پلان استراتیژیک سوم، روی دست گرفته خواهد شد.

5.3 استراتیژی ها

استراتیژی های اتخاذ شده در پلان استراتیژیک سوم، ترکیبی است از رویکرد عملی به محدودیت و چالش های موجود درعرصه تعلیم و تربیه و دیدگاه های جلالتمآب رئیس جمهور افغانستان. بدین وسیله اذعان می گردد که توقعات و انتظارات از تطبیق پلان های استراتیژیک قبلی کاملاً برآورده و محقق نشده است که دلایل عمده آن کمبود منابع مالی مورد نیاز و بی ثباتی درسراسر کشور بوده است. اگرچه، ملاحظات غیرواقعی، مدیریت ناکارا و موجودیت فساد را نیز می توان جزء عواملی دانست که برتطبیق پلان تأثیر قابل توجهی داشته اند.

کمبود و نبود ظرفیت های لازم در بین کارمندان معارف و همچنین نبود توجه و تمرکز کافی بر تداوم و مؤثریت فعالیت ها و برنامه های تعلیمی که از طرف شرکای انکشافی معارف و مؤسسات تطبیق کننده بیان گردیده است و تمرکز بر گزارش و نشر شفاف معلومات در رابطه به نتایج بدست آمده، نیز عوامل مهمی اند که برتطبیق پلان اثرداشته اند.

در پلان استراتیژیک سوم، استراتیژی های کلیدی برای بهبود مسئولیت پذیری و پاسخگویی، مرتبط بودن خدمات و ارتقای ظرفیت طرح و تعیین شده است. هریک از استراتیژی های پلان استراتیژیک سلسله نتایج متوقعه پلان را از مرحله دست یابی به اهداف کمّی سالانه درسطوح عملیاتی الی نتایج متوقعه میان مدت و نهایتاً نتایج متوقعه بلند مدت و مقاصد عمومی تعیین شده برای هر بخش درراستای دست یابی به هدف عمومی و نهایی پلان استراتیژیک، شامل می گردد. دست یابی به هریک از نتایج متوقعه میان مدت از طریق تطبیق مجموعه ای از فعالیت ها و برنامه های مشخص با شاخص های اندازه گیری خاص جهت نظارت، مراقبت و گزارش دهی از روند پیشرفت آنها، ممکن خواهد بود. به عنوان مثال، اولین نتیجه متوقعه میان مدت طرح شده در پلان مربوط به بخش دسترسی متوازن عبارت است از: پلان های انکشافی مراکز تعلیمی و مکاتب درسطح ولایات/ ولسوالی ها تهیه شده است، براین اساس، در پلان استراتیژیک برای این نتیجه متوقعه میان مدت 5 شاخص ذیل تعیین شده است:

1) فیصدی مکاتب و مراکز تعلیمی دارای نتایج جدید سروی محلی از مکاتب
2) فیصدی ولایات و ولسوالی های دارای نتایج دقیق حاصله از سروی از منابع و فرصت های تعلیمی
3) تعداد ولسوالی های دارای پلان تعلیمی به منظور رفع نیازمندی های تعلیمی و آموزشی مبتنی بر تخمین های واقعی و فرصت های موجود
4) فیصدی ولسوالی های دارای پلان و بودجه حساس به جندر
5) فیصدی ولسوالی هایی که منابع و بودجه را براساس اصول تخصیص متوازن منابع دریافت نموده اند.

هر شاخص دارای اهداف کمّی سالانه و مجموعه ای از محصولات نهایی یا نتایج کوتاه مدت خواهد بود که از طریق تطبیق برنامه ها و فعالیت های مختلف حداکثر درمدت یک سال مالی که جزئیات مفصل هریک در پلان عملیاتی سالانه آمده است، تحقق خواهند یافت. اهداف کمّی بصورت مجموعی و عموماً به شکل فیصدی و یا ارقام به منظور تحقق نتایج مورد نظر، بیان گردیده اند. بنابراین، پلان استراتیژیک، آنعده فعالیت های جاری و اجراات عادی را که تطبیق آنها پلان و زمان مشخص ندارند، احتوا نمی کند، بلکه، آنعده اهداف استراتیژیک را که لازمه تحقق پالیسی های کلان می باشند، تعیین و مشخص می نماید.

5.3.1 کیفیت و مرتبط بودن

اولویت های وزارت معارف و شرکا و همکاران انکشافی آن عبارت است از بهبود کیفیت تعلیم وتربیه و مرتبط بودن خدمات تعلیمی. بنابراین، درنخست، استراتیژی هایی دربخش انکشاف نصاب تعلیمی معرفی می گردند که تأکید اصلی آنها بر افزایش میزان مرتبط بودن نصاب تعلیمی با نیازمندی های اطفال است و به تعقیب آن، استراتیژی هایی تشریح می گردند که بر حصول اطمینان از تطبیق بهتر و با کیفیت نصاب تعلیمی و ارزیابی معیاری از آن، متمرکز اند. این بخش از پلان استراتیژیک، به بیان مأموریت سیستم تعلیمی افغانستان از دو بعد نظری و عملی[۱۵] می پردازد. اگرچه، میزان شمولیت در طول تطبیق پلان پنج ساله استراتیژیک دوم، رشد چشمگیری داشته است، اما هنوز هم کارهای زیادی برای انجام در جهت رفع توقعات و انتظارات مردم در رابطه به عرضه خدمات تعلیمی با کیفیت و همچنین پاسخگویی به تقاضای صاحبان مشاغل درکشور برای استخدام فارغانی که دارای مهارت ها و قابلیت های لازم باشند، وجود دارد. تغییرات و تحولاتی که به سرعت درسطح جهان اتفاق می افتد، فرصت ها و انکشافات جدیدی را بوجود می آورد که نیاز است، سیستم تعلیمی افغانستان نیز برای هماهنگ و همگام شدن با آنها، آمادگی و تدابیر لازم را اتخاذ نماید. گزارش یک ارزیابی معتبر که از دستاوردهای تعلیمی شاگردان صنف 6 در رابطه به مهارت های سواد شاگردان مذکور، از قبیل خواندن، نوشتن و حساب کردن، در سال 2013، صورت گرفته است، نشان میدهد که سطح مهارت های سواد شاگردان صنف 6 افغان با شاگردان صنف 4 در کشورهای همسایه[۱۶] برابراست. نتیجه این ارزیابی این نظر را بیش ازپیش تقویت می کند که تمرکز بیشتر و بهتر بر بهبود کیفیت خدمات تعلیمی و مرتبط ساختن آن با نیازمندی های اطفال یکی از اولویت های اساسی است.

کیفیت عمومی خدمات تعلیمی و مرتبط بودن آن از طریق انکشاف یک نصاب تعلیمی مرتبط و مواد درسی با کیفیت در هماهنگی کامل با روند آموزش و تربیه معلمان و همچنین استخدام و اعزام شمار بیشتری از آنها بخصوص به مناطق روستایی، تقویت خواهد شد. پلان استراتیژیک سوم، درمجموع انکشاف استراتیژی ها برای رسیدن به این نتایج و تعیین شاخص ها برای مراقبت و ارزیابی از میزان پیشرفت فعالیت ها را شامل می گردد. استراتیژی مرکزی این پلان عبارت است از اصلاح و انکشاف نصاب تعلیمی جامع و مبتنی براسناد توأم با تطبیق آزمایشی برنامه ها جهت کاربرد تکنالوژی های جدید در پروسه تدریس و یادگیری، مراقبت و گزارش دهی از میزان دست یابی به نتایج. به منظور حصول اطمینان از اینکه نصاب تعلیمی جدید درعمل قابل تطبیق بوده و تمامی ارزش های مورد نظر جامعه و معیارهای لازم برای یک افغانستان مدرن و پیشرفته درآن شامل گردیده است، از نمایندگان سکتور تجارت، صاحبان صنایع و مشاغل، متخصصین و نهادهای جامعه مدنی جهت اشتراک در پروسه انکشاف نصاب تعلیمی جدید و اخذ مشوره، دعوت بعمل خواهد آمد.

همچنین، جهت حصول اطمینان از نتیجه بخش بودن نصاب تعلیمی جدید، یک ارزیابی اولیه در آغاز پروسه و یک ارزیابی در جریان پروسه تطبیق نصاب صورت خواهد گرفت.

در پلان استراتیژیک سوم، استراتیژی های جدید برای چاپ و توزیع کتب درسی اتخاذ شده است و تا سال 2021 بصورت آزمایشی و مرحله ای تطبیق خواهند شد. در ذیل شش ساحه مهم در بخش بهبود کیفیت که برآنها تمرکز صورت خواهد گرفت، بطور خلاصه بیان می گردد:

1) نخستین فعالیت در بخش انکشاف نصاب، بررسی میزان مرتبط بودن نصاب تعلیمی موجود و بهبود آن خواهد بود تا از طریق آن بتوان ارزش های مناسب اجتماعی و مهارت های مورد نیاز را برای شاگردان فراهم ساخته و دانش را برای تمامی افراد، محلات ، جوامع و کشور قابل استفاده ساخت.

2) یکی از فعالیت های مرتبط به انکشاف نصاب، تربیه معلمان مسلکی از طریق فراهم آوری برنامه های آموزشی قابلیت محور، ایجاد سیستم حمایوی برای معلمان توأم با تضمین کیفیت و اعزام و توظیف آنها در مکاتب با استفاده از پروسه های انعطاف پذیر استخدام، می باشد.

---

[15] پلان استراتیژیک سوم، مرورکلی از استراتیژی ها جهت تقویت کیفیت ومرتبط بودن تعلیم و تربیه درافغانستان ارایه می نماید. نتایج متوقعه و محصولات موردنظر در جدول مراقبت و ارزیابی پلان مشخص گردیده است. جزئیات مفصل دررابطه به فعالیت های تطبیقی در پلان ارایه شده است.

[16] Lumley, Tom; Mendelovits, Juliette; Stanyon, Rachel; Turner, Ross & Walker, Maurice. (March 2015). Class 6 proficiency in Afghanistan 2013: Outcomes of a learning assessment of mathematical, reading and writing literacy. Melbourne: ACER

3) تطبیق و عرضه نصاب تعلیمی از طریق تربیه و استخدام کارمندان اداری و مدیران مسلکی صورت خواهد گرفت، بدین منظور کارمندان اداری و مدیران مکاتب در زمینه رهبری و مدیریت اداری، بهبود جمع آوری ارقام و معلومات و نظارت از پروسه تدریس و معلمان آموزش های لازم را دریافت خواهند کرد.

4) یادگیری موفقانه مستلزم داشتن مکتب، صنوف درسی و محیط مناسب یادگیری (فیزیکی و روانی)، صحی، مصئون، بدون تبعیض، همگانی و دوستدارطفل می باشد.

5) ارتقای مداوم ظرفیت مسلکی معلمان، بهبود مداوم کیفیت تدریس و آموزش در مکاتب دولتی و خصوصی و صنوف محلی را تضمین خواهد کرد که مستلزم اصلاح پالیسی ها در رابطه به ارزیابی معلمان و ارتقای شغلی آنان می باشد. براین اساس، پلان استراتیژیک سوم، برنامه ملّی تصدیق و اعتباردهی معلمان را تطبیق خواهد کرد.

6) تمرکز نهایی بر برنامه های ارتقای ظرفیت در زمینه طرح و تطبیق ارزیابی های معیاری از نتایج تعلیمی شاگردان خواهد بود.

به منظور تحقق اهداف فوق، وزارت معارف به تطبیق منظم و گام به گام استراتیژی های بهبود کیفیت که در ذیل معرفی خواهند شد، با توجه به پروسه انکشاف نصاب تعلیمی، خواهد پرداخت، هریک از این استراتیژی ها اساساً مورد بررسی قرارخواهند گرفت.

5.3.1.1 مرور و اصلاح نصاب درسی دوره های مختلف تعلیمی در همه سطوح

- به منظور تقویت ساختار قانونی نصاب تعلیمی در کشور، وزارت معارف در نظر دارد یک مرکز ملّی نصاب تعلیمی را ایجاد نموده و تمامی اداراتی را که درحال حاضر در بخش انکشاف نصاب تعلیمی و تحت برنامه های مختلف (تعلیمات عمومی، اسلامی، تخنیکی و مسلکی، تربیه معلم و سوادآموزی) و بطور پراکنده فعالیت می نمایند؛ مدغم نموده و تحت اداره مذکور منسجم سازد. دراین راستا، یک پلان جامع ارتقای ظرفیت به منظور تقویت ظرفیت قانونی، اداری و فردی کارمندان انکشاف نصاب، طرح و تطبیق خواهد شد. دراین رابطه، مجموعه ای از متخصصان داخلی انکشاف نصاب تعلیمی از طریق شمولیت در برنامه های ماستری ، آموزش های مسلکی لازم در زمینه تهیه و انکشاف نصاب تعلیمی را دریافت خواهند کرد. همچنین، مکانیزمی ایجاد خواهد شد تا براساس آن بتوان مشوره های مؤثرتر و پشنهادات سازنده در رابطه به اصلاح نصاب را از مراجع و جوانب ذیدخل اخذ و دریافت نمود. این جوانب ذیدخل عبارتند از: اطفال و جوانان - به حیث مستفید شوندگان مستقیم خدمات تعلیمی- سکتور خصوصی، کارمندان ادارات دولتی، استادان دانشگاه ها، مصرف کنندگان محصولات آموزشی، معلمان و سایر جوانب ذیدخل که به نصاب و محتوای نصاب تعلیمی علاقمندی دارند، مانند وزارت صحت عامه که مسئولیت تهیه نصاب آموزشی تعلیمات صحی در مکاتب را بر عهده دارد و وزارت تحصیلات عالی که مسئول هماهنگ ساختن نصاب تعلیمی با نصاب تحصیلات عالی می باشد.
- نورم ها و استندردهای لازم برای انکشاف نصاب تعلیمی و تطبیق آن، طرح و تهیه خواهد شد. چارچوب نصاب تعلیمی مورد مرور و بازبینی قرارخواهد گرفت. علاوه براین، یک چارچوب ملّی برای ارزیابی دستاوردهای تعلیمی (نتایج تعلیمی شاگردان) و همچنین چارچوب نظارت از تطبیق نصاب به منظور هموار ساختن زمینه مرور و اصلاح مفردات درسی و مواد آموزشی، انکشاف خواهد یافت.
- همچنین، یک پلان استراتیژیک برای مرکز ملّی انکشاف نصاب تعلیمی انکشاف خواهد یافت و زمینه های ارتباط کاری و تخنیکی مرکز ملّی انکشاف نصاب ،حداقل، با یکی از مراکز بین المللی انکشاف نصاب در کشورهای منطقه، فراهم خواهد شد.
- با وجود اینکه نیازهای تعلیمی پسران و دختران در افغانستان، با نیازهای آنان برای ورود به تحصیلات عالی و بازار کار مشابه می باشد، با آنهم دختران نیازهای خاصی دارند که باید مورد توجه قرارگیرند. این نیازها نه تنها مربوط به نیازهای شخصی آنان مانند تعلیمات صحی دوره نوجوانی یا جوانی می شود بلکه شامل دانش و مهارت هایی نیز می گردد که آنها را برای بهره جویی از فرصت های اقتصادی موجود در شهرها و دهات، آماده ساخته و از همه مهمتر باعث ارتقا و بهبود توازن در موقعیت اجتماعی آنها در جامعه می گردد. براین اساس، اصلاح نصاب تعلیمی موجود بر ابعاد جنسیتی تعلیم و تربیه قویاً متمرکز خواهد بود.
- بر اساس نیازمندی های بازار کار و مشوره با جوانب ذیدخل و در جریان انکشاف نصاب تعلیمی جدید، یک تعداد قابلیت های مشخص برای مؤلفین، (در هر صنف و صنف آخر در هر دوره تعلیمی)، تعیین خواهد شد تا براساس آن، مؤلفین بتوانند موضوع و محتوای تعلیمی مناسب برای تدریس و یادگیری را انکشاف داده و رهنمایی های واضح برای تدریس موضوعات متذکره را برای معلمان فراهم نمایند. علاوه براین،

مؤلفین می توانند براساس قابلیت های تعیین شده، رهنمایی های تخنیکی لازم در رابطه به نحوه تطبیق نصاب تعلیمی، چارچوب و ابزارهای ارزیابی جهت سنجش دستاوردهای تعلیمی شاگردان در صنف درسی و در سطح کشور، برای مدیران مکاتب نیز، فراهم نمایند. طرح و تطبیق سیستم ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان با نظارت دقیق و مؤثر از روند پیشرفت های تعلیمی شاگردان به وزارت معارف در هماهنگ ساختن مؤثرتر تلاش ها درجهت افزایش امکان دست یابی به نتایج مورد نظر، کمک شایانی خواهد نمود.

تعلیمات عمومی:

- تحت پروسه اصلاح نصاب تعلیمی، چارچوب نصاب تعلیمی موجود مورد مرور و بازبینی قرار خواهد گرفت تا براساس آن مراحل، محتوا، مقاصد، پلان و استراتیژی های تدریس و یادگیری بخصوص در رابطه به ساحات یادگیری بهبود و ارتقاء یابد. (این ساحات یادگیری قرار است کاهش یافته و یا با هم ترکیب گردند). همچنین تحت این پروسه، نتایج تعلیمی مانند (دانش، ارزش ها، نگرش ها، مهارت ها و کاربرد آنها به حیث قابلیت های مورد نیاز در دنیای واقعی) در همه صنوف و دوره های تعلیمی بشمول تعلیمات قبل از مکتب با تمرکز بر مهارت خواندن در صنف اول و موضوعات مشترک مانند صحت، محیط زیست و آب و هوا، حقوق بشر، مبارزه با فساد، تکنالوژی معلوماتی و غیره ... بهبود یافته و انکشاف خواهد یافت.
- با توجه به اینکه درحال حاضر، زمان لازم برای یادگیری برای اکثر شاگردان کم و محدود است، مجموعه ای از اهداف و قابلیت ها در نصاب تعلیمی تعیین خواهند شد که واقع بینانه تر بوده و درعوض به کاهش حجم صفحات کتب و تمرکز بیشتر بر موضوعات درسی کمک قابل توجهی خواهد نمود؛ در مقایسه با کتب موجود که در طول یک سال تعلیمی بطور کامل تدریس نمی شوند و یا بطور سطحی تدریس می گردند. از طرف دیگر، روش یادگیری حفظی و طوطی وار برای شاگردان و ارزیابی براساس آن، برای همیشه پایدار و قابل استفاده نخواهد بود. نصاب تعلیمی و مضامین درسی که از قابلیت انتخاب و انعطاف بیشتری برخوردار باشند و برای شاگردان امکان انتخاب و گزینش بیشتری را فراهم سازد، نهایتاً منجر به اتخاذ روش هایی خواهد شد که حس پرسشگری در شاگردان را برانگیخته و آموزش شاگرد- محور و یادگیری فعال در پروسه تدریس را تقویت خواهد نمود. بنابراین، در روند تدریس بر انکشاف و رشد مهارت تفکر انتقادی و تحلیلی شاگردان بیش از پیش تمرکز و توجه صورت خواهد گرفت.
- در نصاب تعلیمی جدید بر یادگیری عملی و آموزش مهارت های زندگی تأکید بیشتر صورت خواهد گرفت و معلمان نیز تعداد زیادی از مهارت ها و روش های تعلیمی لازم را از طریق شمولیت در برنامه های داخل خدمت انکشاف مسلکی فرا خواهند گرفت. نورم ها و استندردهای ملی تعیین شده در نصاب تعلیمی در مطابقت کامل با فرهنگ و رسوم مردم افغانستان خواهد بود و درعین حال با معیارهای جدید بین المللی نصاب تعلیمی و روش های تعلیمی عصری همگام و هماهنگ خواهد بود. این رویکرد ها به نصاب تعلیمی در طول دوره انکشاف پلان استراتیژیک سوم معارف بصورت آزمایشی تطبیق خواهند شد.

سواد آموزی:

- مواد آموزشی شاگرد – محور- وزارت معارف تلاش خواهد نمود تا از طریق پروسه ای که درحال حاضر در ریاست های مختلف برنامه های معینیت سوادآموزی آغاز گردیده است، تنوع و گوناگونی مواد آموزشی سوادآموزی را به منظور رفع نیازمندی های گروپ های مختلف سوادآموزان، افزایش دهد. سوادآموزان از روش های عملی تدریس که توسط معلمان تعلیمات عمومی استفاده می گردند، مستفید خواهند شد، این معلمان عمدتاً به حیث استاد در کورس های سوادآموزی نیز خارج از ساعات رسمی مکاتب کار می کنند.
- همچنین، سوادآموزان کورس های سواد آموزی از مضامین مرتبط به نیازمندی های شان که در مشوره با ریاست انکشاف نصاب برنامه تعلیمات تخنیکی و مسلکی و در مطابقت با ساختار جدید وزارت معارف انکشاف یافته اند، مستفید خواهند شد. برای مثال، مضامین آموزش عملی زراعت و مهارت های مکانیکی و تخنیکی از طریق ارایه مواد آموزشی مناسب و مرتبط در کورس های سوادآموزی، تدریس خواهند شد.

تعلیمات اسلامی:

- وزارت معارف تلاش خواهد کرد تا منابع لازم برای چاپ و توزیع کتب جدید تعلیمات اسلامی را افزایش دهد. در کتب و مواد آموزشی جدید تعلیمات اسلامی به موضوعاتی از قبیل احترام به حقوق زنان، کمک به فقراء، جلوگیری و رفع منازعات و غیره مسایل پرداخته خواهد شد.

تعلیمات تخنیکی و مسلکی:

- شامل ساختن برنامه تعلیمات تخنیکی و مسلکی در روند اصلاحات کلی نصاب تعلیمی نشان دهنده اهمیت مرتبط بودن تجارب آموزشی در مکاتب و همچنان مراکز تخنیکی و مسلکی است که پلان استراتیژیک سوم آن را در نظر دارد. وزارت معارف با همکاری جوانب ذیدخل، سلسله مهارت های شامل نصاب تعلیمی و برنامه ها را مرور می نماید تا برنامه ها پاسخگو به تقاضای متقاضیان باشد. مرور و بازبینی نصاب تعلیمی مبتنی بر تقاضای بازار کار خواهد بود. حداقل نورم ها و استندردهای لازم برای قابلیت های مورد نظر در هر حرفه در مشوره با صاحبان مشاغل و کار، تهیه و تعیین خواهد شد، همچنین مفردات درسی و مواد آموزشی براساس این قابلیت ها مورد بازبینی و اصلاح قرارخواهند گرفت. نصاب تعلیمی جدید تعلیمات تخنیکی و مسلکی بر ایجاد تعادل و توازن بین دانش، مدیریت و مهارت های عملی تمرکز خواهد نمود.
- علاوه بر پروسه اصلی مرور نصاب تعلیمی تعلیمات تخنیکی و مسلکی، وزارت معارف همچنین در نظر دارد که مواد آموزشی شاگردان مراکز خصوصی تعلیمات تخنیکی و مسلکی (برنامه استاد-شاگردی) را که علاقمند پیوستن به مکاتب دولتی تخنیکی و مسلکی می باشند، تهیه نموده و از طریق آن دانش عمومی و مسلکی آنان را بهبود بخشد و همچنین زمینه کسب مهارت های مدیریتی را که لازمه انکشاف حرفوی و افزایش درآمد بیشتر می باشد، برای آنان فراهم نماید.
- در عین حال، وزات معارف با مشارکت سکتور خصوصی، برنامه های سواد آموزی و حساب را در زمان و جاهایی که پاسخگو به نیاز های تخنیکی و مسلکی شاگردان باشد تدویر میکند تا آنها از آموخته های شان در کارآموزی استفاده نمایند (بگونه مثال: با استفاده صنوف تعلیمات عمومی در صبح زود و یا بعد از ظهر خارج از ساعات درسی).

تربیه معلّم:

- نصاب تعلیمی کورس های داخل خدمت تربیه معلم براساس یافته ها و نتایج بدست آمده از ارزیابی تربیه معلم که تحت برنامه اکویپ 2 انجام گردیده اند، مورد بازبینی و اصلاح قرارخواهد گرفت. در پروسه بازبینی نصاب تعلیمی تربیه معلم، به اصلاح نصاب تعلیمی مکاتب، قابلیت محور ساختن نصاب تعلیمی تربیه معلم و همچنین انکشاف سیستم ارزیابی قابلیت محور در مراکز تربیه معلم ، توجه و تمرکز صورت خواهد گرفت. دراین راستا، به بازبینی و انکشاف نصاب تعلیمی و مواد آموزشی برنامه های دیپلومه برای معلمان صنوف پایین، با توجه به اهمیت مهارت خواندن و حساب در این صنوف، تمرکز خاص صورت خواهد گرفت تا اطمینان حاصل گردد که تمامی این معلمان، قابلیت های لازم برای تدریس را کسب نموده اند.

5.3.1.2 تطبیق نصاب تعلیمی جدید

- مواد نصاب تعلیمی – چارچوب نصاب تعلیمی جدید زمینه بهبود و انکشاف مفردات درسی، برنامه های آموزشی، کتب، پلان های تعلیمی و مواد ممد درسی را فراهم میسازد. معلمان، مدیران مکاتب و ناظران تعلیمی نیز در رابطه به ویژگی های نصاب تعلیمی جدید و روش تطبیق آن، آموزش های لازم را کسب خواهند کرد. زمان لازم و فرصت های آموزش و تمرین عملی در تعلیمات تخنیکی و مسلکی و تعلیمات عمومی افزایش خواهد یافت.
- بهبود شرایط آموزشی – وزارت معارف یک تعداد عواملی را که کیفیت تعلیم و تربیه را کاهش میدهند، مورد توجه و رسیدگی قرار میدهد. مانند کمبود وقت کافی برای تدریس، نسبت بالای شاگرد به معلم، کمبود لابراتوار های مجهز، لابرانت ها، کتابخانه ها و فضای سپورتی در مکاتب.
- به اساس گزارش ها، درحال حاضر، بخش عمده ای از وقت و زمان آموزش و تدریس در مکاتب به دلیل استفاده از روش های غیر مؤثر تدریس تلف میشود. امروزه، آموزش در برگیرنده روش های استفاده بهتر از وقت در هنگام اخذ حاضری از شاگردان، جمع آوری اوراق و مرور نتایج کارخانگی می باشد. سایر روش های تدریس که می تواند زمان محدود تدریس در مکاتب دو شفته و سه شفته را جبران نماید، روش های آموزش گروپی شاگردان است که این روش ها در مواقعی که معلم مصروف کار با گروپ های کوچک می باشد و یا بر حل مسأله ای خاص متمرکز می باشد، مورد استفاده قرار می گیرند.

- لازم است، مدت زمانی که شاگردان صرف آموختن نصاب تعلیمی جدید می کنند، افزایش یابد. در حال حاضر "مکلفیت درسی" (تعداد روز ها در سال و ساعات در روز) جهت حصول اطمینان از آموزش و یادگیری کافی و مناسب بسیار کوتاه است، بخصوص اینکه غیر حاضری معلمان و نبود توجه لازم به اهداف تعلیمی در پروسه تدریس در صنف این مشکل را تشدید می کند. قدم بعدی جهت دست یابی به نورم های تعیین شده، کاهش نسبت شاگرد به معلم است. ارزیابی ها نشان میدهند که تعداد شفت ها در یک مکتب بر طول مدت روزهای تعلیمی و کیفیت تدریس در آن مکتب، تأثیر گذار می باشد. دراین راستا، وزارت معارف در دوره تطبیق پلان استراتیژیک سوم معارف، تعداد مکاتب دو شیفته را کاهش خواهد داد و در عین حال از فعالیت مکاتب سه شیفته جلوگیری می نماید.
- از روند تطبیق نصاب تعلیمی در مکاتب توسط مدیران مکاتب و ناظران تعلیمی نظارت بعمل خواهد آمد و نتایج و توصیه های عملی به منظور اخذ تصامیم لازم در زمینه با ریاست های ذیربط شریک خواهد شد.

5.3.1.3 حصول اطمینان از اینکه معلمان و استادان، لیاقت و شایستگی لازم برای تدریس را کسب نموده و به اساس معیار ها و مقررات ملی استخدام شده اند.

- بهبود ارتباط بین جنبه های تخنیکی تعلیم و تربیه – موازی با تحلیل کارکرد ها و طرح برنامه های ارتقای ظرفیت، که هر دو در واقع استراتیژی های اساسی در پلان استراتیژیک سوم معارف بحساب می آیند، وزارت معارف تلاش خواهد نمود تا همآهنگی میان وظایف مرتبط به یکدیگر در وزارت را بهبود بخشد. به منظور بهبود میزان پاسخگویی سیستم تعلیمی کشور، تمرکز عمده برنامه های ارتقای ظرفیت بر آموزش موضوعاتی چون پلانگذاری، مدیریت، انکشاف نصاب، تربیه معلم، نظارت تعلیمی و ارزیابی شاگردان خواهد بود. وزارت معارف پالیسی ها، قوانین و مقررات جدیدی را که لازم است توسط ریاست های معارف ولایات و آمریت های معارف ولسوالی ها و تحت نظارت آنها مدیریت و تطبیق شوند، معرفی خواهد نمود. دراین راستا، کارمندان ولایتی نیز در رابطه به پروسه ها و طرزالعمل های جدید آموزش خواهند دید، آنها همچنین مسئولیت انتقال دانش و معلومات کسب شده به سایر کارمندان در سطح ولسوالی ها را نیز بر عهده خواهند داشت.
- بهبود و انسجام تربیه معلم و حمایت از آن – وزارت معارف پروسه بازنگری و انکشاف نصاب تعلیمی، رهنمای معلم و مواد ممد درسی تربیه معلم را در مطابقت و هماهنگی با پروسه انکشاف نصاب تعلیمی شاگردان به پیش خواهد برد. در نصاب تعلیمی تربیه معلم به تفاوت ها بین نیازهای شاگردان در صنوف پایین در دوره ابتدایی و نیازهای شاگردان در صنوف متوسطه و بالاتر تا حد ممکن توجه و تمرکز لازم صورت خواهد گرفت. برنامه های آموزش داخل خدمت و برنامه های حمایوی تربیه معلم به بهبود کیفیت تدریس در مکاتب کمک خواهند کرد و با بهره گیری از نتایج بدست آمده از مرور و ارزیابی برنامه های آموزشی، این برنامه ها بیشتر به برنامه های مهارت محور و متمرکز بر یادگیری شاگردان، مبدل خواهند شد. معیار های تدریس و قابلیت های لازم برای شغل معلمی با دیگر بخش ها مانند آموزش بزرگسالان، سواد آموزی بزرگسالان، تعلیمات تخنیکی و مسلکی و تعلیمات اسلامی هماهنگ خواهند شد. معیار های مورد نظر هر یک از برنامه های متذکره نیز به اساس مشخصات همان برنامه ترتیب می گردند. دراین راستا، ریاست عمومی مرکز ساینس و تکنالوژی وزارت معارف نیز به منظور بهبود کیفیت تدریس تجارب ساینسی با استفاده از کیت ها و لابراتوارهای ساینس، ریاضی و کمپیوتر، حمایت های تخنیکی و آموزشی بیشتر را برای معلمان فراهم خواهد نمود.
- سیستم تصدیق و اعتباردهی معلمان[17] برای افغانستان تهیه و ترتیب شده و بعد از آزمایش مقدماتی آماده تطبیق ابتدایی خواهد بود. طرح ارزیابی و تصدیق دهی مدیران مکاتب نیز آماده گردیده و نهایی خواهد شد. روش های مختلف جهت شامل سازی معلمان در سیستم تصدیق و اعتباردهی مذکور تعیین شده اند و در هماهنگی کامل با پروسه انکشاف مسلکی معلمان به پیش برده خواهند شد. برنامه ها و دارالمعلمین های خصوصی نیز برای کسب جواز فعالیت و حصول اطمینان از کیفیت خدمات تعلیمی عرضه شده به شاگردان، مکلف اند تا معیارهای ملّی متذکره را رعایت نمایند.

[17] برنامه ALSE که توسط USAID تمویل گردیده است در ماه سپتامبر سال 2016 معلومات فشرده ای را در رابطه به تحلیل میزان اقتصادی بودن معلمان دارای تصدیق نامه در مقایسه با معلمان بدون تصدیق نامه ارایه خواهد نمود.

- مشارکت به اساس عقد تفاهمنامه های همکاری با دیگر وزارت ها، زمینه بهبود موثریت برنامه ها را فراهم میسازد. به عنوان مثال: وزارت تحصیلات عالی و وزارت معارف هریک بر بخش های مختلفی از برنامه انکشاف مسلکی معلمان تمرکز خواهند داشت، این امر باعث کاهش تداخل کاری شده و مسیر رشد مسلکی را برای معلمانی که علاقمند ادامه تحصیل الی سطوح ماستری می باشند، هموار می سازد. طوری که قبلاً نیز اشاره شده است، وزارت معارف از طریق تمرکز بر ارایه برنامه های آموزش داخل خدمت به معلمان و فراهم آوری حمایت های مسلکی لازم برای آنها، روند تصدیق و اعتباردهی معلمان را تکمیل خواهد نمود. وزارت تحصیلات عالی به عرضه برنامه های قبل از خدمت خواهد پرداخت و مشترکاً با وزارت معارف، میکانیزم هایی را برای رفع نیازمندی ها و پاسخگویی به تقاضای زیاد برای معلمی در ساحات غیر از شهر کابل، طرح و تطبیق خواهد نمود. همچنین، تفاهمنامه های همکاری مشترک میان وزارت معارف و وزارت کار و امور اجتماعی، شهدا و معلولین نیز به امضا رسیده است که ساحات مسؤلیت هر دو وزارت را مشخص ساخته و هماهنگی و اشتراک مساعی را تقویت مینماید.
- انستیتوت های تربیه معلم به عرضه برنامه های انکشاف مسلکی برای معلمان تخنیکی و مسلکی با تمرکز خاص بر ارتقای فابلیت های آنان در تدریس و آموزش مهارت های عملی به آنان، ادامه خواهند داد.
- یک مکانیزم شفاف و مبتنی بر قابلیت ها به منظور استخدام معلمان جدید در مراکز ولایتی تربیه معلم مطابق به معیارها و لوایح و نیازمندی مراکز تعلیمی ایجاد خواهد شد. به منظور ارتقای کیفیت آموزش مهارت های عملی در مکاتب تخنیکی و مسلکی بر استخدام استادان ماهر از سکتور خصوصی، تمرکز بیشتر صورت خواهد گرفت.

5.3.1.4 انکشاف مهارت های رهبری و مدیریت مدیران مکاتب به منظور توانمند سازی آنها در جهت بهبود کیفیت پروسه تدریس، ادارات تعلیمی و محیط مکاتب با مشارکت و سهم گیری جوانب ذیدخل

- انکشاف و تقویت مدیریت مکاتب – نحوه نظارت مدیران مکاتب از عملکرد معلمان، کمیت و کیفیت حمایت های فراهم شده از سوی آنها و همچنین میزان درک و ارزیابی آنها از نحوه و شرایط یادگیری شاگردان بر روند آموزش در مکاتب و جریان تدریس در صنوف درسی، تأثیر قابل توجهی دارد.
- در پلان استراتیژیک سوم معارف، یک سلسله اهداف مشخص برای افزایش مجموعی میزان شمولیت در برنامه های تعلیمی بخصوص افزایش شمولیت دختران و زنان در همه برنامه ها برای پنج سال آینده در نظر گرفته شده است. در حال حاضر، شمولیت شاگردان اناث کمتر نشان داده می شود، این درحالی است که اشتیاق و علاقمندی آنان به تعلیم و تربیه کم نبوده و در عین حال مزایای رشد اقتصادی قشر اناث نفوس کشور، نیز بخوبی درک و شناسایی نگردیده است. بنا براین، جهت تشکیل و تقویه یک کادر حرفوی متشکل از زنان متخصص برای پیشبرد نقش رهبری و مدیریت ادارات تعلیمی و مکاتب کشور در طول مدت تطبیق پلان استراتیژیک، تلاش های خاصی صورت خواهد گرفت.
- مدیران مکاتب در زمینه تطبیق "چارچوب قابلیت های مدیران مکاتب" و همچنین بکارگرفتن" مواد آموزشی مدیریت مکتب" ، آموزش های لازم را دریافت خواهند نمود. آنها همچنین مسئولیت تطبیق چارچوب نصاب تعلیمی، قانون و لوایح تعلیمی از قبیل قانون معارف، لوایح مربوط به تطبیق ساعات و روزهای تعلیمی، لوایح مربوطه به وظایف آمرین معارف ولسوالی و آمرین معارف ولایت، و لوایح مربوط به نحوه سهم گیری و فعالیت شوراها و مردم محل را برعهده خواهند داشت.

5.3.1.5 حصول اطمینان از اینکه مکاتب و فضاهای تعلیمی همه شمول، مصئون، مساعد برای یادگیری و تأمین کننده ارتباط اجتماعی مثبت می باشند.

- لازم است تا مدیران مکاتب با نحوه همکاری با مردم محل، سایر جوانب ذیدخل و همچنین تعامل با معلمان و شاگردان آشنایی کامل داشته باشند. ترتیب و تطبیق پلان انکشافی سالانه مکاتب با مشوره و اشتراک جوانب ذیدخل، بخش مهمی از این استراتیژی بحساب می آید. مدیران مکاتب از سهمگیری و مشارکت شاگردان در طرح و تطبیق پیشنهادات عملی برای ایجاد فضای مناسب و مصئون در مکاتب اطمینان خواهند داد. همچنین، در این استراتیژی، اطفال و دانش آموزان متعلق به خانواده های بیجا شده داخلی، عودت کنندگان، اقلیت ها و اقشار محروم جامعه نیز شامل خواهند بود. دراین راستا، استراتیژی هایی نیز جهت جلوگیری از خشونت و بدرفتاری (چه از طرف معلم و چه از طرف شاگردان) در محدوده چارچوب نصاب تعلیمی، طرح و تطبیق خواهند شد.

- میزان علاقمندی شاگردان به سهم گیری در پروسه انکشاف محلی نیز از طریق تطبیق فعالیت های ماورای نصاب تعلیمی، تقویه خواهد شد. فعالیت های ماورای نصاب تعلیمی به از بین بردن فاصله موجود بین تعلیمات تئوری در مکاتب و کاربرد آن در زندگی واقعی کمک خواهد نمود.
- تدوام مباحثات و مشوره ها با جوانب ذیدخل- وزارت معارف به منظور بحث و تبادل نظر با آنعده جوانب ذیخدل که در پروسه انکشاف تعلیم و تربیه بطور مستقیم و یا غیر مستقیم دخیل بوده و درعین حال دانش، حمایت و مشارکت لازم برای تطبیق مؤثر پلان را دارا می باشند، جلسات کاری و مشورتی لازم را بطور منظم تدویرخواهد نمود. علاوه براین، وزارت معارف و وزارت صحت عامه به منظور توسعه خدمات صحی و فراهم آوری حمایت های لازم (معاینات صحی، واکسیناسیون، تعلیمات صحی و غیره) برای اطفال و تسهیل استفاده مردمی از امکانات صحی مکاتب، بر روی انکشاف استراتیژی جامع صحت مکاتب بطور مشترک کار خواهند نمود. یک مقدار بودجه نیز در پلان استراتیژیک برای توسعه و تطبیق این برنامه درنظرگرفته شده است که از روند مصرف و تطبیق آن بطور منظم نظارت بعمل آمده و گزارش ارایه خواهد شد.
- تسهیلات و زیربناهای مکاتب از قبیل (صنوف درسی، لابراتوارها، دیوارهای احاطه، تسهیلات آب آشامیدنی و حفظ الصحه) از طریق همکاری نزدیک با مردم و سکتور خصوصی، اعمار خواهند شد. در دیزاین مکاتب و اتخاذ تدابیر امنیتی لازم برای محافظت از آن، به تهیه موارد مهم از قبیل ملزومات و وسایل کاربردی مکتب، نیازمندی های جندر، و استفاده از مواد محلّی و همچنین حفظ و مراقبت، توجه خواهد شد.
- مکاتب با لابراتوارهای کمپیوتر و ساینس، کیت های ریاضی و سایر مواد آموزشی مورد نیاز تجهیز خواهند شد و علاوه بر آن، به معلمان و تکنیسین های لابراتوار نیز در زمینه نحوه استفاده از تجهیزات لابراتواری رهنمایی ها و آموزش های لازم فراهم خواهد شد.

5.3.1.6 بهبود کیفیت خدمات حمایوی به معلمان و مدیران مکاتب و ارتقای سطح پاسخگویی و مسئولیت پذیری آنان

- فراهم آوری حمایت های لازم برای معلمان یکی از بخش های عمده نقش رهبری و مدیریتی مدیران مکاتب بحساب می آید. ناظران تعلیمی مکاتب و اعضای علمی مراکز ساینس نیز بطور دوامدار حمایت های کاری و رهنمایی های مسلکی لازم را جهت بهبود و ارتقای عملکرد معلمان و مدیران مکاتب فراهم خواهند نمود. نظارت منظم و ترتیب گزارش از وضعیت تدریس در صنوف و نحوه مدیریت مکتب، بخش اصلی حمایت ها را تشکیل می دهد. علاوه براین، در نتیجه این ارزیابی ها و تطبیق پروسه تصدیق دهی، معلمان درقبال تطبیق موفقانه وظایف تدریسی خویش، پاسخگو و مسئول باقی خواهند ماند. دراین راستا و به منظور تعیین قابلیت ها، تصدیق دهی، مشخص نمودن حوزه های اصلی فعالیت و کاربرد روش های جدید، یک چارچوب جدید نظارت برای ناظران تعلیمی و اعضای علمی مراکز ساینس، طرح و تطبیق خواهد شد. همچنین، کادری متشکل از اعضای مسلکی نظارت تعلیمی و اعضای علمی مراکز ساینس از طریق شمولیت در برنامه های ماستری نظارت تعلیمی، تحت آموزش قرار خواهند گرفت تا از طریق تدویرکورس های آموزشی کوتاه مدت سایر کارمندان نظارت تعلیمی و اعضای علمی مراکز ساینس در ولایات و ولسوالی ها را آموزش دهند .
- استراتیژی نظارت و ارزیابی- به عنوان بخشی از رویکرد پلان استراتیژیک در راستای بهبود کیفیت مدیریت تعلیم و تربیه، وزارت معارف از کیفیت نصاب تعلیمی در همه ابعاد و در دوره های مختلف تعلیمی و براساس پلان از قبل تعیین شده بطور منظم نظارت و ارزیابی بعمل خواهد آورد.
- سیستم تصدیق و اعتباردهی معلمان شامل همه معلمان اعم از ذکور و اناث خواهد شد. از آنجایی که میزان دسترسی به فرصت های آموزشی و تعلیمی با توجه به جنسیت معلمان متفاوت می باشد، لذا وزارت معارف به منظور نظارت از نحوه تقرر معلمان اناث و به حداکثر رسانیدن مزایای سیستم جدید، بطور منظم ارزیابی های لازم را انجام خواهد داد و در نتیجه، اقدامات حمایتی لازم در این رابطه شناسایی و اتخاذ خواهند شد. یکی از اولویت های شناسایی شده در نتیجه ارزیابی ها از تطبیق نصاب تعلیمی، تحلیل میزان ترک تعلیم در صنف 4 ،بخصوص در بین دختران، و یافتن راه های حل مناسب برای کاهش آن خواهد بود. بهبود میزان تکمیل صنوف تعلیمی توسط شاگردان مستقیماً به کیفیت تدریس و مرتبط بودن نصاب تعلیمی مرتبط می باشد.

5.3.1.7 انکشاف و تطبیق سیستم ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان

- استراتیژی ارزیابی ملّی دستاوردهای تعلیمی شاگردان و سیستم های آن –سیستم ها و ابزارهای سنجش پیشرفت تعلیمی و مطابقت آن با نصاب تعلیمی جدید برای رهنمایی، تنظیم و هماهنگی فعالیت های ارزیابی بخصوص در سطح مکاتب و صنوف درسی ، بسیار مهم و ضروری

می باشند. درحال حاضر، این سیستم ها جدای از هم بوده و نتایج معتبر و قابل اتکاء را در دسترس قرارنمی دهند. نتایج یک تحقیق عمده که در سال 2013 انجام گردیده است، نشان میدهد که سطح مهارت شاگردان مکاتب کشور در خواندن و نوشتن و حساب در مقایسه با مهارت شاگردان در کشورهای های همسایه پایین می باشد. در گزارش این تحقیق علاوه بر بهبود روش های تدریس جهت رفع این مشکل به ضرورت استفاده از روش های مؤثرتر و سیستم های ارزیابی ملی نیز توصیه شده است. تحت پلان استراتیژیک سوم معارف، ظرفیت های ملّی جهت راه اندازی و تطبیق ارزیابی های معتبر از دستاوردهای تعلیمی شاگردان و ارایه راه حل های فوری برای بهبود کیفیت آموزش و یادگیری، ارتقاء وبهبود خواهد یافت.

- ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان- در پروسه آموزش و یادگیری شاگردان فکتورهای زیادی دخیل اند. دراین میان، معلمان در تضمین دست یابی به نتایج یادگیری و نظارت از آن و همچنین استفاده از روش هایی که تضمین کننده یادگیری متناسب با درک برای شاگردان می باشند، نقش عمده ای ایفا می نمایند. ارزیابی نهایی از دستاوردهای تعلیمی شاگردان و مقایسه آن با سطح نتایج تعلیمی شاگردان در مرکز و ولایات، بخشی از پروسه ارزیابی قابلیت های معلمان خواهد بود. مسئولیت پذیری و پاسخگویی در قبال بهبود بخشیدن به نتایج تعلیمی شاگردان در سطح مکاتب و صنوف درسی آغاز خواهد شد.
- چارچوب ملّی ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان به عنوان بخشی از روند انکشاف و تجدیدنظرنصاب تعلیمی کشور، طرح و تهیه خواهد شد. ابزارها و موضوعات مورد سنجش برای صنوف و مضامین مورد نظر توسط مرکز ملّی انکشاف نصاب تعلیمی، ریاست تربیه معلّم و ریاست نظارت تعلیمی بطور مشترک، طرح و تهیه خواهند شد. بخشی در داخل سیستم معلوماتی وزارت معارف به منظور ثبت، تحلیل و نشر نتایج دستاوردهای تعلیمی شاگردان ایجاد خواهد شد. همچنین، یک ریاست بنام ریاست ارزیابی دستاوردهای تعلیمی تحت تشکیل ریاست عمومی نظارت تعلیمی ایجاد خواهد شد که مسئولیت مدیریت و نظارت از پروسه های ارزیابی تعلیمی در کشور را برعهده خواهد داشت. آموزش های فشرده و حمایت های تخنیکی نیز به منظور ارتقای ظرفیت کارمندان در زمینه انکشاف و تطبیق سیستم ارزیابی تعلیمی فراهم خواهد شد. دراین راستا، از گزارش های ارزیابی نیز جهت بررسی و تحلیل وضعیت عمومی پیشرفت نتایج تعلیمی درکشور، استفاده صورت خواهد گرفت
- نمونه ها و مدل های فعلی سیستم های مختلف ارزیابی تعلیمی مورد بررسی قرار می گیرند و بر اساس آن، یک سیستم ارزیابی تعلیمی خاص و متناسب با شرایط افغانستان طرح و تهیه خواهد شد. از شاگردان در اخیر صنف 3 از مضامین ریاضی و لسان (با تمرکز بر مهارت خواندن در صنوف پایین)، در صنف 6 و 9 از مضامین لسان، ریاضی، ساینس و اجتماعیات، و در صنف 12 از مهارت های انتزاعی شاگردان با استفاده از ترکیبی از ارزیابی صنفی و ارزیابی آخر سال ، ارزیابی بعمل خواهد آمد. براساس معیارهای تعیین شده، تعدادی از مکاتب، صنوف و شاگردان به عنوان نمونه (سمپل) انتخاب خواهند شد و در پروسه ارزیابی، یک گروه مشخص از شاگردان صنف 3، 6، 9 و 12 بطور مداوم تحت مطالعه قرار خواهندگرفت تا روند پیشرفت تعلیمی آنها بطور دقیق مورد سنجش و ارزیابی قرارگیرد. همچنین، در این ارزیابی ها ممکن است بر مهارت های خواندن شاگردان صنف 2 و صنف 4 نیز که بطور نمونوی انتخاب خواهند شد، تمرکز صورت گیرد.
- مکاتب متوسطه نمونه (مجموعاً 7 مکتب متوسطه نمونه برای دختران و 7 مکتب متوسطه نمونه برای پسران) بطور آزمایشی جهت انجام تحقیقات، توسعه و عرضه خدمات تعلیمی با کیفیت، در زون های مختلف کشور ایجاد خواهند شد. این مکاتب نمونوی از یک تعداد قابلیت های از پیش تعیین شده برای معلمان و استندردهای مشخص برای تدریس و آموزش، تجهیزات، محیط آموزشی، نتایج تعلیمی شاگردان و مدیریت برخوردار خواهند بود. شمولیت دراین مکاتب براساس معیارهای مشخص صورت خواهد گرفت و شاگردانی از زون ها و مناطق مختلف کشور در این مکاتب راه خواهند یافت که نمرات و نتایج تعلیمی عالی کسب نموده باشند. مدت زمان تدریس دراین مکاتب تمام وقت بوده و متناسب با آن خدمات لازم به شاگردان ارایه خواهد شد. این مکاتب نمونوی از معلمان و کارمندان مسلکی برخوردار و با وسایل تدریسی و مواد آموزشی و تجهیزات تکنالوژی معلوماتی مجهز خواهند بود. همچنین، بورد تعیین شده برای هر مکتب به مدیریت مکتب در اداره و پیشبرد روزانه امور کمک خواهد نمود. از معلمان و مدیران سایر مکاتب کشور نیز از طریق راه اندازی سیرهای علمی دعوت بعمل خواهد آمد تا از مکاتب نمونوی و طرز فعالیت ها آنها دیدن نموده و با نحوه عرضه خدمات تعلیمی با کیفیت در این مکاتب آشنایی حاصل نمایند. معاشات

کارمندان مکاتب متوسطه نمونه از بودجه عادی تأدیه خواهد شد و مصارف اعمار، ترمیم، تجهیز و خریداری وسایل مورد نیاز و آموزش معلمان و مدیریت این مکاتب از کود بودجه منظور شده در بودجه انکشافی، درنظرگرفته خواهد شد.

5.3.2 دسترسی متوازن

دومین بخش عمده پلان استراتیژیک سوم معارف بر بهبود دسترسی متوازن به تعلیم و تربیه تمرکزدارد. موضوع توازن در عرضه خدمات تعلیمی یکی از عناصر اساسی پلان استراتیژیک سوم بحساب می آید که از بعد استراتیژیک دربخش های مختلف سند پلان به آن پرداخته شده است. تفکیک میزان دسترسی به خدمات تعلیمی براساس جنسیت به وزارت معارف این امکان را میدهد که میزان متوازن بودن دسترسی به تعلیم و تربیه برای دختران و زنان را در مواقع مختلف مورد تحلیل و ارزیابی قراردهد. همچنین، در سرتاسر سند پلان استراتیژیک، بر پالیسی های مشخص که هدف اصلی آن تأمین دسترسی متوازن به فرصت های تعلیمی برای اقشار محروم جامعه مانند کوچی ها، اطفال دارای معلولیت، عودت کنندگان و بیجاشدگان داخلی است، تمرکز صورت گرفته است. وزارت معارف تحت پلان استراتیژیک سوم تلاش خواهد نمود تا استراتیژی ای را جهت همگانی کردن تعلیم و تربیه و شامل سازی گروپ های خاص در آن، حصول اطمینان از دسترسی متوازن به خدمات تعلیمی برای همه و درعین حال نظارت از عملکرد سیستم به منظور پاسخگویی استراتیژیک به نیازمندی ها، تطبیق نماید. دراین بخش پلان، اهداف مورد نظر، براساس دو رویکرد آتی طرح و تعیین شده اند: استراتیژی های بخش عرضه، و استراتیژی های بخش تقاضا.

الف: استراتیژی های بخش عرضه: دسترسی متوازن و سریع به فرصت های تعلیمی.

درحالت کلی، استراتیژی های اصلی بخش عرضه موارد ذیل را شامل خواهند بود:

- جغرافیایی – تفاوت های جغرافیایی موجود بین شهرها و ساحات روستایی همچنین ساحات محروم و مناطق ناامن .
- جنسیت – استراتیژی های بهبود دسترسی به خدمات تعلیمی و میزان ابقا یا ماندگاری دختران در مکتب و دیگر برنامه های تعلیمی
- شمولیت – استراتیژی های مربوط به اطفال دارای معلولیت، بیجاشدگان داخلی، عودت کنندگان و سایر اقشار محروم جامعه

دسترسی سریعتر به برنامه های تعلیمی شامل توسعه روش های مختلف تعلیمی خواهد بود که تأمین دسترسی به خدمات تعلیمی از طریق آنها امکانپذیر می باشد. درحال حاضر، این روش ها دوره های ابتدایی، متوسطه (تعلیمات اساسی)، صنوف آموزش محلی، تعلیمات اسلامی، تخنیکی و مسلکی و مراکز تعلیمات قبل از مکتب را دربرمی گیرند.

اگرچه، روش های بدیل تعلیمی، آموزش تسریعی، آموزش محلی، برنامه های سواد آموزی و سواد حیاتی، تعلیمات درمساجد، تعلیمات از راه دور و در خانه را نیز شامل می گردند. بنابراین، برنامه های درتلاش خواهند بود تا روش های بدیل تعلیمی را توسعه بخشیده؛ از تسهیلات و امکانات موجود با روش های جدید استفاده نموده؛ مراکز غیررسمی را در صورت امکان، ایجاد نموده؛ و یا از تسهیلات تکنالوژی معلوماتی جهت فایق آمدن برچالش های جغرافیایی و محدودیت های دسترسی دختران، بیجاشدگان و اقلیت ها به خدمات تعلیمی، بهره برداری نمایند.

5.3.2.1 پلانگذاری و ایجاد سیستم های سروی یا تعیین موقعیت مکاتب در سطح مکاتب و محلات به منظور شناسایی و پیگیری اطفال خارج از مکتب و جلوگیری از پدیده ترک مکتب از طریق سیستم هشدار اولیه

- در نتیجه تطبیق پروسه سروی مکاتب در سطح ولسوالی ها، چالش های عمده در بخش دسترسی به مکاتب شناسایی شده و معلومات لازم برای ایجاد مکاتب جدید و صنوف آموزش محلّی فراهم خواهد شد. همچنین، این پروسه را می توان با پروسه سروی اطفال خارج از مکتب که برای شناسایی تعداد و جنسیت و دلایل عدم شمولیت آنها در مکاتب و نیازمندی آنها جهت شمولیت دوباره در مکاتب، راه اندازی می گردد، مدغم نمود. علاوه براین، مدیریت مکاتب نیز قادر خواهند بود تا شاگردانی را که با خطر ترک تعلیم مواجه اند، شناسایی نمایند. در نهایت، براساس معلومات جمع آوری شده، اقدامات لازم جهت جذاب تر ساختن خدمات تعلیمی برای اطفال خارج از مکتب از قبیل استخدام معلمان اناث، شامل سازی والدین در شورای مکاتب و اعمار تسهیلات و زیربناهای تعلیمی و غیره، اتخاذ خواهند شد.ارقام جمع آوری شده درنتیجه سروی یا تعیین موقعیت مکاتب با ارقام موجود درمراکز تعلیمی و برنامه های وزارت (بشمول برنامه استاد – شاگردی تعلیمات تخنیکی و مسلکی) در سطح ولسوالی ها توحید خواهند شد تا در دیتابس سیستم معلوماتی وزارت معارف درج گردیده و برای پلانگذاری مکاتب جدید و تأمین حمایت های لازم در رابطه به ارتقاء مکاتب موجود، توسعه برنامه های تعلیمی یا مدغم نمودن مکاتب در آینده مورد استفاده قرار گیرند. پلان های واضح

که براساس ارقام جمع آوری شده از ولسوالی ها تهیه شده اند به کاهش ناکارایی و موارد فساد برای مثال درخواست بودجه برای مکاتب و معلمان " خیالی" کمک شایانی خواهد کرد.

5.3.2.2 بهبود سیستم جذب جدیدالشمولان در تعلیمات تخنیکی و مسلکی بویژه با تمرکز خاص بر جوانان اقشار فقیر و محروم جامعه و دهات.

- مطالعات نشان میدهند که درحال حاضر، آموزش های تخنیکی و مسلکی در کشور عمدتاً از طریق سیستم های رسمی و غیررسمی سکتور خصوصی عرضه می گردند. این درحالی است که سیستم فعلی تعلیمات تخنیکی و مسلکی دولتی تا هنوز به اساسی ترین و در عین حال گسترده ترین نیازها و ضرورت های سکتور خصوصی در زمینه آموزش مهارت های تخنیکی و حرفوی توجه و رسیدگی لازم ننموده است.
- به عنوان اولین قدم در راستای رسیدگی به وضعیت فعلی تعلیمات تخنیکی و مسلکی و به منظور هماهنگی و مطابقت هرچه بیشتر آموزش های تخنیکی و مسلکی با نیازمندی های جوانان و اولویت دادن به شمولیت اقشار فقیر و مناطق روستایی در مراکز تعلیمات تخنیکی ومسلکی، وزارت معارف در نظر دارد تا لوایح، طرزالعمل ها و رهنمودهای مورد نیاز تعلیمات تخنیکی و مسلکی را انکشاف دهد. این چارچوب قانونی، سکتور خصوصی رسمی و غیررسمی و مراکز دولتی تعلیمات تخنیکی و مسلکی را به هم مرتبط ساخته و روند پاسخگویی بهتر به نیازهای مختلف شاگردان را تضمین خواهد نمود.
- تأکید و تمرکز اصلی برنامه های آگاهی عامه بر افزایش آگاهی عمومی در رابطه به اهمیت تعلیمات تخنیکی و مسلکی و ضرورت آموزش مهارت ها به جوانان خواهد بود. درعین حال، در برنامه های تخنیکی و مسلکی نیز بیشتر بر آموزش مهارت های مورد نیاز بازارکار از طریق انکشاف و تطبیق نصاب تعلیمی جدید و انکشاف قابلیت های جدید برای معلمان و استادان، تأکید و تمرکز صورت خواهد گرفت.
- تلاش ها عمدتاً در راستای توسعه سیستم فعلی استاد- شاگردی سوق داده خواهند شد و از روند ارزیابی، تثبیت و تصدیق مهارت های کسب شده توسط شاگردان نیز بطور خاص حمایت های لازم صورت خواهد گرفت.
- علاوه براین، شاگردان برنامه های استاد-شاگردی از کورس های سوادآموزی و حساب نیز به منظور تکمیل دانش و مهارت های عملی شان مستفید خواهند شد.

5.3.2.3 افزایش شمولیت بخصوص شمولیت دختران از ساحات دورافتاده در برنامه های تعلیمات عمومی، تخنیکی و مسلکی و غیره

- هدف اصلی استراتیژی های دسترسی متوازن به تعلیم و تربیه عبارت است از افزایش میزان شمولیت همه اطفال و تحت تعلیم قراردادن همه گروپ های اجتماعی کشور بخصوص دختران و اطفال محروم و بازمانده از تعلیم. استراتیژی هایی که جهت رسیدن به این هدف مورد استفاده قرارخواهند گرفت، شامل استخدام معلمان اناث از محلات خواهند بود که از طریق انتخاب بهترین "کاندیدان موجود" توأم با فراهم آوری حمایت های تعقیبی برای رشد مسلکی، اعتباردهی حرفوی و در صورت امکان ارایه مشوق های مالی و لوجستیکی برای آنها، تطبیق خواهد شد. استراتیژی های دیگر در بخش عرضه (8-1) و استراتیژی های بخش تقاضا (4-1) و همچنین استراتیژی های بخش کیفیت و مرتبط بودن بر بهبود شمولیت دختران و ماندگاری آنها در مکاتب تأثیر قابل توجهی خواهند داشت.
- به منظور تشویق و تسهیل بیشتر سرمایه گذاری دولت در تعلیمات قبل از مکتب، وزارت معارف اطمینان خواهد داد که تعلیمات قبل از مکتب به عنوان یک اولویت در اسناد تقنینی انعکاس یافته و برسمیت شناخته می شود. اگرچه، دولت به دلیل کمبود منابع لازم در بخش تعلیمات اساسی قادر نخواهد بود تا تعلیمات قبل از مکتب را از طریق مکاتب رسمی به میزان قابل توجهی توسعه دهد، امّا می تواند از توسعه و فراهم آوری تعلیمات مبتنی بر مساجد که با تعلیمات قبل از مکتب هم ارتباط نزدیک دارد برای شامل سازی تعداد زیادی از اطفال بخصوص در دهات ، حمایت نماید.
- آموزش یا تعلیمات محلّی یکی از استراتیژی هایی است که اطفال بخصوص دختران از آن مستفید می شوند، علاوه بردیگر مزایای آن، تعلیمات محلّی فاصله موجود بین خانه اطفال و مکاتب را نیز کاهش میدهد. دراین راستا، بر نهادینه ساختن آموزش محلّی و بخصوص بر نظارت از وضعیت شمولیت دختران و همچنین روند استخدام معلمان اناث، بطور عمده تمرکز صورت خواهد گرفت.

- وزارت معارف تلاش خواهد نمود تا روابط کاری خویش با سایر وزارت خانه ها را جهت ایجاد هماهنگی بیشتر با برنامه های موجود و برنامه های پلان شده از جمله با برنامه حمایت اجتماعی وزارت کار و امور اجتماعی، شهدا و معلولین که شامل انتقال پول نقد می باشد، مستحکم نماید. احتمالاً سایر انواع مشوق های غیرنقدی، تطبیق برنامه توزیع غذا و قرطاسیه در بعضی مکاتب می باشد.
- به منظور گسترش و توسعه زیربناهای تعلیمی مناسب، پروسه پلانگذاری مصارف اعمارمکاتب و تقاضا برای ساخت مکاتب دارای لیلیه بخصوص برای شاگردان اناث مناطق ناامن، کمتر انکشاف یافته و محروم ، درسطح ولسوالی ها و ولایات انجام خواهد شد. همچنین، هماهنگی های بیشتر و مؤثرتر در روند تأمین حمایت های لازم برای برنامه تعلیمات عمومی، تعلیمات تخنیکی و مسلکی و سوادآموزی ایجاد خواهد شد. زیربناهای معیاری مکاتب شامل دیوار احاطه، آب آشامیدنی و تسهیلات حفظ الصحه عمومی می شوند که ملزومات اساسی شمولیت دختران بحساب می آیند.
- استراتیژی آموزش و استخدام جایگزین به منظور افزایش شمار معلمان اناث (و متعاقباً افزایش شمار شاگردان اناث) در مناطق روستایی، انکشاف یافته و اتخاذ خواهد شد. دراین راستا، دو استراتیژی ای که بطور آزمایشی تطبیق خواهند شد، عبارت اند از استخدام معلمان اناث و حمایت از آنها از طریق آموزش و رشد مسلکی بهترین "کاندیدان موجود" در ساحات روستایی، و همچنین استفاده از مشوق ها به منظور تشویق معلمان اناث مسلکی جهت تدریس در ساحات و مناطق دورافتاده. فراهم آوری فرصت های تصدیق و اعتباردهی حرفوی مانند صدور تصدیق نامه موقت رتبه اول به معلمان از پروسه رشد مسلکی آنعده معلمانی که با حداقل معیارهای لازم استخدام می گردند،حمایت خواهد کرد.
- پلانگذاری و سروی محلّی از مکاتب شامل انسجام منابع جهت تشویق و ترغیب شاگردان دارای معلولیت به شامل شدن در مکاتب عادی در ساحاتی که امکان تطبیق آن وجود داشته باشد، می باشد. علاوه براین، برای یافتن منابع اضافی مورد نیاز جهت حمایت از ایجاد مراکز تعلیمی خاص و انکشاف مواد آموزشی آن (از قبیل کتب درسی به خط بریل) برای اطفالی که قادر نیستند در مکاتب عادی درس بخوانند، تلاش ها و اقدامات لازم صورت خواهند گرفت که همکاری و هماهنگی مؤسسات غیردولتی در این راستا، بسیار مهم بحساب می آید.
- وزارت معارف با شرکای انکشافی خویش در رابطه به انتخاب پالیسی اخذ امتحان هماهنگ و سرتاسری در ختم صنف 9 در سطح مرکز و ولایات و درجه بندی شاگردان به درجات A، B و C ، بحث و تبادل نظر خواهد نمود. براساس این درجه بندی، شاگردان دارای درجه A و درجه B مجاز خواهند بود تا تعلیماتشان را تا دوره متوسطه عالی در مکاتب تعلیمات عمومی یا تعلیمات تخنیکی ومسلکی ادامه دهند. شاگردان درجه C باید در برنامه های آموزش مهارت های استاد- شاگردی سکتور خصوصی شامل گردند تا شرایط لازم برای ادامه تعلیم در دوره متوسطه عالی در مکاتب دولتی را احراز نمایند. دراین میان، اولویت اصلی، شامل سازی بخش عمده ای از این شاگردان در مکاتب تعلیمات تخنیکی و مسلکی است تا آنها بتوانند همزمان آموزش های عملی حرفه و مهارت آموزی را در ورکشاپ های خصوصی یا مراکز تولید کسب نموده و دانش و مهارت های مدیریتی لازم برای حرفه مورد نظر را در مکاتب تخنیکی و مسلکی بیاموزند. این پالیسی نه تنها شاگردان را تشویق می نماید تا سطح عملکرد تعلیمی شان را بهبود ببخشند بلکه باعث می گردد که شمار زیادی از جوانان به برنامه های حرفه و مهارت آموزی روی آورده و در افزایش سطح اشتغال و در آمد زایی در کشور سهیم شوند.

5.3.2.4 انکشاف مکانیزم های افزایش شمولیت شاگردان، و بهبود میزان ابقاء و ماندگاری آنها در مکاتب و تکمیل دوره های تعلیمی توسط آنها (تعلیمات عمومی،تعلیمات تخنیکی و مسلکی و سوادآموزی و غیره) .

- یکی از استراتیژی های اساسی در پلان استراتیژیک سوم، افزایش میزان مسئولیت پذیری و ارتقای ظرفیت مدیریتی ادارات ولایتی، ولسوالی و مکاتب کشور می باشد. دراین راستا، اقدامات و تلاش های اولیه درحال حاضر بر ارتقای ظرفیت ریاست های معارف ولایات تحت برنامه CBR ، متمرکز می باشد.
- پلانگذاری تعلیمی مبتنی بر تحلیل شاخص های تعلیمی و تعیین اهداف واقع بینانه در سطح ولایات و ولسوالی ها خواهد بود. به عنوان مثال، تحلیل میزان شمولیت، میزان ترک تعلیم و تکمیل دوره های تعلیمی توسط شاگردان براساس جنسیت، موقعیت جغرافیایی و گروپ های مختلف در ولایات و ولسوالی ها، پروسه شناسایی چالش ها و مشکلات موجود در بخش توازن و کیفیت خدمات تعلیمی در محلات را تسهیل

نموده و به نوبه خود به شناسایی نقاط قوت جهت اتخاذ اقدامات عملی کمک می کند. براین اساس، وزارت معارف طرزالعمل های فعلی تأسیس مکاتب را بازبینی و اصلاح می نماید و مکاتبی را که برخلاف نورم های تعیین شده ایجاد گردیده اند، لغو خواهد نمود.

- یکی از اجزاء و فعالیت های عمده پلانگذاری، سروی اطفال خارج ازمکتب و شناسایی اطفال آسیب پذیرمی باشد. عوامل آسیب پذیری و خطر برای اطفال عبارتند از سطوح مختلف فقر بویژه در ولسوالی ها، شیوع ازدواج های زود هنگام و اجباری، پایین بودن سطح سواد زنان و کمبود معلمان اناث. دراین راستا، وزارت معارف در نظر دارد تا سیستم معلوماتی موجود را بهبود بخشیده و از تکنالوژی تعیین موقعیت جغرافیایی یا GPS برای مشخص نمودن ساحات و مناطقی که نیازمند خدمات تعلیمی می باشند، استفاده نماید. زمانی که تحلیل وضعیت شاخص های تعلیمی هر ولسوالی موجود و دردسترس باشد، می توان از آن در تخمین و تخصیص بودجه مورد نیاز ولایت و ولسوالی مورد نظر استفاده نمود.
- وزارت معارف مقررات و لوایح انعطاف پذیری را به منظور تنظیم پروسه تطبیق برنامه های آموزشی و نظارت از روند دسترسی به تسهیلات تعلیمی، با درنظرداشت نیازمندی های مردم محل و واقعیت های عینی جامعه انکشاف خواهد داد. تخصیص منابع براساس نورم های تعیین شده و در مطابقت کامل با طرزالعمل های موجود وزارت مالیه و لوایح مربوط به مدیریت مالی ادارات دولتی با هدف ارتقای ظرفیت درونی سیستم تعلیمی کشور، بطور متوازن و شفاف، صورت خواهد گرفت. استفاده مؤثر و بهینه از منابع موجود یک اصل مهم بشمار می آید. (بشمول منابع تحت کنترول مستقیم وزارت معارف، منابع مربوط به دیگر وزارت خانه ها و همچنین منابع مربوط به سکتور خصوصی). به عنوان مثال، استفاده از ساختمان های مکاتب تعلیمات عمومی برای سایر برنامه های تعلیمی یکی از این موارد بشمار می آید.

5.3.2.5 ایجاد یا توسعه مکاتب / مراکز و برنامه های ارایه کننده روش های بدیل تعلیمی در دهات و ساحات دورافتاده.

- مراکز و برنامه های ارایه کننده روش های بدیل تعلیمی شامل تعلیمات قبل از مکتب، آموزش های محلّی، آموزش تسریعی، صنوف الحاقیه، صنوف سیّار، صنوف درسی چند صنفه می باشند بشمول آموزش از راه دور که در آن از تسهیلات ارزان تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی داخلی استفاده خواهد شد.
- تعلیمات قبل از مکتب: شواهد تحقیقی نشان می دهند که تعلیمات قبل از مکتب بر شمولیت و تکمیل تعلیمات دوره ابتدایی تأثیر مثبت دارد. به منظور تشویق و تسهیل بیشتر سرمایه گذاری دولت در تعلیمات قبل از مکتب، وزارت معارف اطمینان خواهد داد که تعلیمات قبل از مکتب به عنوان یک اولویت در اسناد تقنینی انعکاس یافته و برسمیت شناخته می شود. اگرچه، دولت به دلیل کمبود منابع لازم در بخش تعلیمات اساسی قادر نخواهد بود تا تعلیمات قبل از مکتب را از طریق مکاتب رسمی در حد قابل توجهی توسعه دهد، امّا می تواند از توسعه و فراهم آوری تعلیمات مبتنی بر مساجد که با تعلیمات قبل از مکتب هم ارتباط نزدیک دارد برای شامل سازی تعداد زیادی از اطفال بخصوص در دهات ، حمایت نماید. تعلیمات قبل از مکتب از طریق آموزش های محلّی نیز توسعه خواهند یافت. مراکز تعلیمات قبل از مکتب در مناطقی که از تسهیلات محلّی (مانند مساجد، مکاتب، فضای موجود در مراکز تعلیمی یا خانه های شخصی) استفاده می کنند، می توانند با پیروی از نصاب تعلیمات اساسی کشور وبا استفاده از روش های ساده وآسان تدریس، ایجاد و راه اندازی شوند. در ساحات شهری، برای تطبیق تعلیمات قبل از مکتب می توان مدل های مشارکت دولتی-خصوصی را شناسایی نموده و انکشاف داد. نظارت دقیق از منابع محدود و ارزیابی از نتایج حاصله از کاربرد آنها به توسعه تدریجی منابع موجود کمک می نماید.
- آموزش محلّی، آموزش تسریعی: انجام یک تحلیل دقیق از شاخص های کلیدی تعلیم و تربیه در سطح ولایات و ولسوالی ها نشان میدهد که آموزش های محلّی و آموزش های تسریعی در افزایش میزان شمولیت شاگردان بخصوص شمولیت دختران نقش مؤثری داشته اند. این نوع آموزش ها که درحال حاضر بطور پراکنده و توسط مؤسسات تمویل کننده تطبیق می شوند، با مشکلاتی چون نحوه انتقال به مکاتب رسمی، تداوم فعالیت ها و تداخل کاری با برنامه های مکاتب رسمی، مواجه می باشند. وزارت معارف، پالیسی آموزش محلّی و آموزش تسریعی را مرور و بازبینی می نماید، همچنین مجموعه ای از وظایف و مسئولیت ها برای عرضه خدمات را که از نظر اقتصادی نیز به صرفه باشند؛ تعیین خواهد نمود. مثلاً ، تعیین مدل مناسب عرضه خدمات با توجه به ظرفیت های موجود در سطح ملّی (مؤسسات غیردولتی/ شوراهای انکشافی قریه)، و مکانیزم های انتقال و با در نظرداشت موضوع تداوم این نوع آموزش ها در آینده. مؤسسات غیردولتی بین المللی بتدریج میزان عرضه مستقیم برنامه های آموزش محلّی را کاهش خواهند داد و بیشتر در روند ارتقای ظرفیت مؤسسات و نهادهای داخلی و نظارت استراتیژیک از پروسه

طرح و تطبیق برنامه های آموزش محلّی مشارکت نموده و سهم خواهند گرفت. لایحه وظایف دقیق و معیاری برای عرضه خدمات در بخش آموزش های محلّی از طریق مکانیزم های تمویل بودجه داخلی و خارجی برای هر ولایت (بعنوان واحد جغرافیایی برای هر برنامه)، تهیه و نشر خواهد شد. در نتیجه تطبیق پروسه های سروی مکاتب و سروی اطفال خارج از مکتب در سطح ولسوالی ها، چالش های موجود دربخش دسترسی به عرضه خدمات، شناسایی خواهند شد که اساس لازم برای ایجاد و تطبیق صنوف آموزش محلّی و آموزش تسریعی در کشور را فراهم می سازند. این صنوف، به عنوان صنوف الحاقیه به نزدیک ترین مکتب مرکزی رسمی فعال در محلّ بحساب خواهند آمد. در ساحاتی که فاصله مکتب مرکزی رسمی موجود در محلّ بسیار زیاد باشد، صنوف آموزش محلّی به مکاتب ابتدایی رسمی، ارتقاء خواهند یافت. شاگردان صنوف آموزش محلّی نیز به مکتب مرکزی رسمی عمدتاً در اخیر صنف 3 انتقال داده خواهند شد، امّا درصورت نیاز الی صنف 6 یا بالاتر نیز امکان انتقال وجود خواهد داشت. شرکای انکشافی ارایه دهنده برنامه های آموزش محلی و تسریعی با مدیران مکاتب و آمرین معارف ولسوالی ها در زمینه پلانگذاری محلّی، مراقبت و گزارش دهی و همچنین انتقال شاگردان و معلمان صنوف محلی به مکتب مرکزی رسمی موجود در محل، از نزدیک همکاری خواهند نمود. وزارت معارف، به منظور تسهیل روند انتقال شاگردان و معلمان صنوف آموزش محلّی، منابع اضافی مورد نیاز مکاتب رسمی مرکزی را در پلان های عملیاتی سالانه، در نظر خواهد گرفت. برنامه های آموزش تسریعی، نیازمندی های تعلیمی شاگردان بالای سن مکتب و اطفال خارج از مکتب را از طریق ارایه روش های سریع جبران فرصت های تعلیمی از دست رفته و شمولیت مجدد آنها در مکاتب، درنظرگرفته و مرفوع می سازد.

- سوادآموزی و آموزش بزرگسالان: وزارت معارف صنوف سوادآموزی را برای آنعده افراد بزرگسال (15 ساله و بالاتر) که فرصت های تعلیمی را از دست داده اند، فراهم خواهد نمود. دراین زمینه، اولویت به جوانانی 15-24 ساله و سوادآموزان اناث داده خواهد شد و از مکاتب رسمی نیز به عنوان مراکز سوادآموزی استفاده خواهد شد. صنوف سوادآموزی در محلاتی که گروهی از بزرگسالان علاقمند به کسب مهارت های اساسی سواد موجود باشند، تدویر می گردد و سوانح شان در مکاتب مرکزی رسمی موجود درمحل جهت نظارت و تأیید معلومات، حفظ و نگهداری خواهند شد. همچنین، صنف های سوادآموزی در شیفت های شبانه مکاتب تعلیمات عمومی به منظور تسهیل پروسه یادگیری جوانانی که در طول روز مصروف کار می باشند، تدویر خواهند شد. علاوه براین، از معلمان مکاتب تعلیمات عمومی نیز در صورت امکان جهت تدریس در این صنوف در نوبت های مختلف (مثلاً صبح زود، در وقت عصر و یا متناسب با وقت سوادآموزان) استفاده بعمل خواهد آمد. به آنعده بزرگسالانی که کورس های سوادآموزی را بطور موفقانه سپری و تکمیل نمایند، تصدیق نامه معادل فراغت صنف 3 مکاتب رسمی، اعطاء خواهد شد. معینیت سوادآموزی و مؤسسات غیردولتی به نمایندگی از وزارت معارف، کورس های سوادآموزی را با استفاده از روش های مشابه و مورد استفاده در آموزش محلّی، راه اندازی و تدویر خواهند نمود. همچنین، برای آنعده جوانانی که کورس های اساسی سوادآموزی را تکمیل نمایند، زمینه ادامه تعلیم در شیفت شبانه مکاتب تعلیمات عمومی فراهم خواهد شد .
- روش های بدیل تعلیمی: علاوه بر مدل های تعلیمی مرسوم و با درنظرداشت شرایط و مقتضیات محلّی، دیگر روش های بدیل و جایگزین نیز جهت فراهم نمودن زمینه های بهتر دسترسی شاگردان به فرصت های آموزشی، شناسایی شده و بکارگرفته خواهند شد که ممکن است بر اساس برنامه های فعلی سوادآموزی و سایر برنامه های تعلیمی غیررسمی موجود درکشور، پایه ریزی و تطبیق شوند. بعضی از این روش های بدیل یا جایگزین شامل مکاتب فصلی، صنوف شبانه، برنامه های خودآموز کمپیوتری و مکاتب سیّار کوچی ها می باشند. همه روش های تعلیمی مذکور با نصاب تعلیمی کشور و پروسه عمومی امتحان و ارزیابی ملّی مرتبط و هماهنگ خواهند شد.
- تکنالوژی های مفید و کاربردی برای افزایش فرصت های تعلیمی: با درنظرداشت وضعیت فعلی افغانستان که نا امنی یکی از دلایل عمده ترک تعلیم و عدم شمولیت برای اطفال بخصوص دختران بحساب می آید، از تکنالوژی های کاربردی موجود می توان به عنوان یک ابزار مهم برای افزایش دسترسی متوازن به تعلیم و تربیه استفاده نمود، با توجه به اینکه قیمت و کیفیت سخت افزارها و نرم افزارهای کمپیوتری تولید شده در داخل کشور نیز از نظر ظرفیت و کارایی به سرعت درحال بهبودی است. درعین حال، امکان اتصال به انترنت در کشور نیز بهتر شده است و می تواند موانع جغرافیایی (مانند نبود سرک و راه های مواصلاتی و وجود فاصله های زیاد جغرافیایی) را از بین ببرد. از سوی دیگر، قیمت تجهیزات در مقایسه با هزینه سنگین چاپ و توزیع کتب درسی با درنظرداشت شرایط نامناسب و دشوار جغرافایی در دهات، منصفانه و اقتصادی

تر می باشد. ابزارهای مناسب آموزشی مانند مدیا پلیرها، قلم های ناطق، تبلت ها و غیره وسایل الکترونیکی را نیز می توان به مکاتب و یا حتی به خانه اطفال، انتقال داد. دراین صورت، هم دختران و هم پسران می توانند به مواد آموزشی با کیفیت صوتی و تصویری دسترسی داشته و تعلیمات شان را حتی درصورت وجود موانع فیزیکی، ادامه دهند.

5.3.2.6 ایجاد مراکز تعلیمی " عاری از موانع "

- پروسه غیرمرکزی سازی به تدریج به سطح مکاتب کشور توسعه و گسترش خواهد یافت و مدیران مکاتب و مردم محل مسئولیت رسیدگی به چالش های مربوط به تسهیلات فیزیکی مکاتب از قبیل دیوارهای احاطه، آب آشامیدنی سالم، دسترسی به تشناب و امکانات حفظ الصحه و همچنین مصئونیت محیط درونی و بیرونی مکاتب را برعهده خواهند داشت. هدف اصلی از ایجاد مراکز تعلیمی "عاری از موانع" این است که اطمینان حاصل گردد که تمامی مکاتب و مراکز تعلیمی به عنوان " محیط های های امن و مصئون " برای شاگردان طرح و اعمار گردیده و عاری از هر گونه موانع برای تعلیم و تربیه آنها می باشند. از سال 2015 تاکنون، بعضی اقدامات اولیه دراین راستا، صورت گرفته است مانند انکشاف پلان عمل که طرح و تطبیق مقررات لازم برای غیر نظامی سازی و جلوگیری از استفاده نظامی از مکاتب و همچنین برجسته سازی موضوع اهمیت مصئونیت مکاتب درکشور، در آن گنجانیده شده است. استراتیژی های مربوط به بخش عرضه خدمات تعلیمی که بر رسیدگی و رفع نیازها و ضرورت های تعلیمی اطفال خانواده های بیجاشده داخلی و عودت کنندگان تمرکز دارند ، حمایت های لازم را در مطابقت با نیازها و شرایط زندگی مردم محل و بطورمشخص و دقیق برای آنها ازجمله گروپ های دواطلب پیره شبانه، فراهم خواهد نمود.
- دررابطه به زیربناهای فیزیکی، وزارت معارف حداقل معیارهای لازم برای مراکز تعلیمی "عاری از موانع" را تعیین و مصارف مربوطه را برآورد و تخمین می نماید، و از میزان پیشرفت های بدست آمده در زمینه فراهم آوری تسهیلات فیزیکی و زیربنایی مکاتب براساس معیارهای متذکره در سطح ولایات و لسوالی ها، بطور مداوم نظارت نموده و گزارش های منظم ارایه خواهد نمود. تحت پلان استراتیژیک سوّم، وزارت معارف با اذعان به اینکه شاگردان نباید در روی زمین و در فضای باز درس بخوانند، کوشش خواهد نمود تا شمار شاگردانی را که درحال حاضر در فضای باز یا در مکاتب فاقد صنوف درسی مناسب و میزو چوکی، تعلیم می بینند، کاهش دهد. بنابراین، پروسه اعمار صنوف درسی جدید با هدف حصول اطمینان از مصئونیت و مجهز بودن محیط مکاتب، تسریع خواهد شد که اولین اولویت دراین راستا، از بین بردن مکاتب سه شیفته یا دو شیفته از طریق اعمار صنوف جدید یا فراهم آوری تعمیرهای کرایی برای مکاتب مورد نظر، خواهد بود. ایجاد شفافیت و پاسخگویی بهتر در پروسه اعمار مکاتب از اولویت های مهّم پلان استراتیژیک بحساب می آیند.
- توسعه و گسترش اصول و معیار های مکاتب دوستدار اطفال از قبیل (همگانی بودن، مصئون بودن، صحی بودن و با کیفیت بودن تدریس و یادگیری) در همه مکاتب و مراکز تعلیمی درنظرگرفته شده است. وزارت معارف دراین راستا، لایحه وظایف و طرز سلوک معلمان و سایر کارکنان مکاتب و کارمندان وزارت معارف را تهیه و نشر خواهد نمود. (به بخش ذیل در رابطه به محلات، و استراتیژی های بخش کیفیت مراجعه گردد).
- مدیران مکاتب، معلمان، والدین، شاگردان و سایر جوانب ذیدخل همگی در قبال نظارت و گزارش دهی موارد تخطی از مقررات تعلیمی و عدم رعایت طرز سلوک تعیین شده برای معلمین و شاگردان، و همچنین موارد عدم رعایت حقوق اطفال (شاگردان)، مسئول و پاسخگو خواهند بود. بد رفتاری و برخورد نامناسب فیزیکی و روانی با شاگردان توسط معلمان، پیامدها و تأثیرات منفی برشغل آنها خواهد داشت. اطلاعیه مقررات رفتاری و طرزسلوک معلمان و شاگردان درمکتب، و مقررات صنف درسی و پیامدهای تخطی از آن در صنوف درسی و در معرض دید همگان قرارداده خواهد شد. با زورگویی، تبعیض، سوء استفاده و بدرفتاری شاگردان با یکدیگر، بطور جدی برخورد خواهد شد که درنتیجه پیامدهای تنبیهی و تأدیبی مشخص نیز برای آنها بهمراه خواهد داشت.
- وزارت معارف استراتیژ ی هایی را اتخاذ خواهد نمود که در ضمن حمایت از مکانیزم های موجود در محل برای محافظت ازمکاتب، ناامنی در محلات را کاهش خواهد داد. علاوه براین، اقدامات لازم در جهت جلب حمایت نیروهای امنیتی بعمل خواهد آمد و از روش های دادخواهی مردمی و تحرک اجتماعی برای تقویت شوراهای مکاتب و به منظور تعیین اهداف و فراهم نمودن زمینه های تعلیم و تربیه و همچنین شناسایی مشکلات و چالش های موجود، استفاده خواهد شد. مردم و اجتماعات محلّی نیز به منظور تضمین امنیت و اطمینان از مصئونیت مکاتب در برابر نا امنی ها، تشویق گردیده و حمایت های لازم از آنها صورت خواهد گرفت. موضوع تعیین مکاتب به عنوان " ساحات غیرجنگی" در پلان

های عملیاتی جدید درنظرگرفته شده است و درمناطق جنگی و ناامن بطور آزمایشی تطبیق خواهد شد. همچنین به منظور جلوگیری از تخریب، سوزانده شدن و یا مسدود شدن مکاتب از سوی شورشیان، شوراهای انکشافی و سایر مکانیزم های موجود در محل، تقویت و حمایت خواهند شد.

5.3.2.7 فراهم آوری خدمات تعلیمی درحالات اضطرار برای عودت کنندگان و بیجاشدگان داخلی

- علاوه بر اقدامات فوق الذکر، استراتیژی هایی نیز به منظور حصول اطمینان از تداوم عرضه خدمات تعلیمی حتی در حالات اضطرار، طرح و تطبیق خواهند شد. وزارت معارف، به منظور طرح و تطبیق برنامه های خاص درحمایت از تعلیم و تربیه در ساحات متأثراز جنگ ها وافزایش میزان دسترسی به خدمات تعلیمی با کیفیت درمناطق محروم و کمتر انکشاف یافته، با شرکای انکشافی خویش مشترکاً کار خواهد کرد. دراین رابطه، وزارت معارف استراتیژی هایی را اتخاذ خواهد نمود که متعاقباً براساس آنها پلان های اضطراری جهت مقابله با بحران های انسانی (مانند: حوادث طبیعی، ناامنی ها و غیره) طرح و تطبیق خواهند گردید.
- تدابیر روزانه و امور عادی مربوط به محافظت و مصئونیت مکاتب، بعد از بازبینی و اصلاح، در برنامه های آموزشی که برای مدیران، معلمان و شوراهای مکاتب تدویرمی گردند، گنجانیده خواهند شد تا کارمندان مکاتب، شاگردان و والدین ضمن کسب آگاهی های بیشتر، از این آموزش ها به عنوان اقدامات پیشگیرانه در هنگام وقایع و رویدادهای مختلف از قبیل خشونت ها و منازعات فردی، حملات، سیلاب ها، رانش زمین، آتش سوزی و زلزله، بطور عاجل استفاده بعمل آورند. درحال حاضر، بودجه موردنیاز برای این نوع برنامه ها درنظرگرفته شده است و از پروسه تطبیق آنها نظارت بعمل خواهد آمد.
- وزارت معارف تحت شرایط تعیین شده در پالیسی ملّی بیجاشدگان داخلی دولت جمهوری اسلامی افغانستان، به فراهم آوری خدمات تعلیمی عاجل برای عودت کنندگان و بیجاشدگان داخلی درکشور، متعهد می باشد. به موضوع آموزش اطفال خانواده های عودت کننده و بیجاشده داخلی و همچنین تهیه مواد آموزشی تربیه معلمان مورد نیاز برای این اطفال، در پروسه انکشاف نصاب تعلیمی که در پلان استراتیژیک سوم گنجانیده شده است، پرداخته خواهد شد. وزارت معارف، شمولیت آسان این دسته از اطفال را درمکاتب از طریق فراهم نمودن حمایت های لازم برای آنها و معلمان بیجاشده، تسهیل خواهد نمود. پلان اعماروتجهیز مجدد مکاتب درسطح ملّی، ولایات و ولسوالی ها با تمرکز خاص بر ساحاتی تهیه و ترتیب خواهند شد که تعداد زیادی از عودت کنندگان و بیجاشدگان داخلی را درخود جای داده اند.
- وزارت معارف بر وجود چالش های مختلف سر راه تعلیم و تربیه شاگردان عودت کننده که درگذشته نصاب تعلیمی متفاوتی را تعقیب می کرده اند و به لسان آموزشی متفاوت تعلیم دیده اند، کاملاً آگاهی و اذعان دارد. درعین حال، وزارت معارف به تلاش ها درراستای ارتقای ظرفیت کارمندان معارف، بهبود سیستم های داخلی و پیشبرد وظایف تعیین شده درجهت مدغم سازی و شامل نمودن همه اطفال محروم به سیستم تعلیمی رسمی کشور، ادامه خواهد داد. درساحاتی که مکاتب رسمی (دولتی) درحال حاضر برای عودت کنندگان و اطفال بیجاشده داخلی وجود ندارند، صنوف آموزش محلّی و آموزش تسریعی ایجاد خواهند شد.
- دولت جمهوری اسلامی افغانستان به توظیف اتشه های تعلیمی در کشورهایی که تعداد زیادی از مهاجرین افغان زندگی می کنند، ادامه خواهد داد و همچنین پروسه تصدیق و برسمیت شناختن اسناد تعلیمی ای را که از سوی مکاتب خارجی صادر گردیده اند، توسط کارمندان ولایتی و ولسوالی و سرمعلمان به محض عودت به افغانستان، تسهیل خواهد نمود.

5.3.2.8 تشویق و ترغیب سکتور خصوصی به سهمگیری و مشارکت در عرضه خدمات تعلیمی

- وزارت معارف به منظور تشویق بیشتر سرمایه گذاری های خصوصی در تعلیم و تربیه، چارچوب ها، مکانیزم ها و طرزالعمل های لازم برای همکاری چند جانبه با سکتور خصوصی را طرح و ترتیب خواهد نمود. (برای جزئیات بیشتر به بخش 5.3.3 مراجعه گردد).
- درحال حاضر، تعداد قابل توجهی از مکاتب خصوصی که عمدتاً در مراکز شهرها فعالیت دارند، خدمات تعلیمی مورد نیاز در بخش های تعلیمات قبل از مکتب، تعلیمات عمومی و اسلامی، تعلیمات تخنیکی و مسلکی و تربیه معلم را به خانواده های نسبتاً ثروتمند در بدل پرداخت پول، عرضه می کنند. وزارت معارف، توسعه مکاتب خصوصی را بیش از پیش تشویق و حمایت خواهد نمود تا از این طریق از میزان فشار موجود بر

مکاتب رسمی بکاهد و منابع عمومی را جهت بهبود بخشیدن به وضعیت دسترسی اطفال به خدمات تعلیمی در دهات و ساحات فقیرنشین، سوق داده و توزیع نماید.

- سکتور خصوصی نیز از طریق عرضه و توسعه بیشتر سیستم استاد- شاگردی درافغانستان، برای توسعه بیشتر فرصت های کاری و اشتغال در این بخش، در آموزش و تعلیم وتربیه سرمایه گذاری نموده و سهم خواهد گرفت. وزارت معارف نیز در همکاری نزدیک با سکتور خصوصی، استراتیژی هایی را دراین زمینه طرح و اتخاذ خواهد نمود و همچنین مکاتب تعلیمات تخنیکی و مسلکی را برای فراهم آوری حمایت های بیشتر از قبیل (دانش، مهارت های مدیریتی و معرفی تکنالوژی های جدید) به استادان سکتور خصوصی و شاگردانی که در ورکشاپ ها / یا مراکز تولید مصروف آموختن مهارت های حرفوی می باشند افتتاح خواهد نمود تا مهارت های حرفوی و میزان درآمد آنها بهبود یابد. این امر به دولت اجازه میدهد که به اهداف موردنظرخویش در سکتور عمومی با مؤثریت بیشتر یعنی در وقت کم و با هزینه کمتر دست یابد.
- از علاقمندی بازار داخلی به رسانیدن کتب درسی به دست مشتریان از طریق تطبیق آزمایشی اعطای مجوز به سکتورخصوصی برای چاپ و فروش عناوین مشخص کتب درسی، بهره بردای خواهد شد. وزارت معارف، موضوع تمویل مالی بیل/ رسید خرید کتاب را که براساس آن مکاتب می توانند کتب مورد نیازشان را خریداری نمایند، مورد بررسی قرارخواهد داد. این امر باعث خواهد شد که سکتور خصوصی نیز در قبال کار خویش احساس مسئولیت نموده و به نوبه خود در حصول اطمینان از دسترسی تمامی اطفال به مواد آموزشی و کتب درسی سهم بگیرند.
- وزارت معارف، عقد قرارداد عرضه خدمات را با سکتورخصوصی در زمینه اعمار مکاتب، تهیه وسایل و مواد آموزشی و ارایه خدمات مشورتی توسعه خواهد داد.

ب- استراتیژی های مربوط به بخش تقاضا برای دسترسی متوازن به خدمات تعلیمی:

تعدادی از استراتیژی های فوق الذکر دربخش عرضه خدمات تعلیمی برتقویت سهم گیری و مشارکت مردم تأکید داشته اند. مشارکت، تعهد و مسئولیت پذیری مردم در قبال تعلیم و تربیه استراتیژی مهمّی بحساب می آید و تشویق مردم به سهم گیری مداوم و مشارکت پایدار در عرضه خدمات تعلیمی و نظارت از آن، روند دسترسی متوازن به خدمات تعلیمی را تضمین خواهد نمود. مطالعات نشان میدهند که مشارکت زنان در پروسه های تصمیم گیری در محلات از طریق شوراهای انکشافی قریه و شوراهای مدیریت مکاتب، شاخصی است که به فرصت های بهتر تعلیمی برای دختران وهمچنین رشد اقتصادی و اجتماعی آنان ارتباط داشته و همه این موارد اهداف کلان پلان استراتیژیک سوم معارف را انعکاس می دهند.

دولت جمهوری اسلامی افغانستان پروسه ای را جهت توسعه برنامه "میثاق شهروندی" با هدف تضمین عرضه حداقل خدمات اساسی به شهروندان کشور از طریق شوراهای انکشافی قریه به عنوان نخستین واسطه های عرضه خدمات عامّه به مردم، راه اندازی نموده است.[۱۸] درحال حاضر، بحث و تبادل نظر در رابطه به طرح مکانیزم های لازم جهت تمویل فعالیت های محلّی از طریق بسته های کمکی (Block Grants) و یا استفاده از دیگر روش ها، بین وزارت های سکتوری از جمله وزارت های مالیه، معارف و احیاء و انکشاف دهات ، جریان دارد. شوراهای انکشافی قریه با شوراهای مدیریت مکاتب (کمیته های مدیریت مکاتب) درجهت توسعه پروسه پلانگذاری و نظارت از روند عرضه خدمات تعلیمی به مردم در قریه جات، کار خواهند نمود.

درشرایط فعلی کشور، بعضی از موانع عمده در بخش تقاضا عبارتند از فقر و رسم و رواج های اجتماعی مانند (ازدواج های زودهنگام) که با مشکلات مربوط به عرضه خدمات تعلیمی مانند، نبود مکاتب در نزدیکی محل سکونت شاگردان، نبود معلمان اناث و دیگر مشکلات، تشدید می گردند. تسهیل روند دسترسی متوازن به خدمات تعلیمی با درنظرداشت مشکلات مربوط به عرضه و تقاضا جهت حصول اطمینان از تکمیل تعلیمات اساسی توسط شاگردان، بطورکلی مستلزم بکارگیری و استفاده کامل از تمامی فرصت های تعلیمی درکشور می باشد. استراتیژی های ذیل باهدف حمایت از بخش تقاضا به خدمات تعلیمی، طرح گردیده اند:

[18] به خلاصه سند " میثاق شهروندی درشهرها" مورخ جون ،2015 ، مؤسسه اکبر، اپریل 2016 مراجعه شود.

5.3.2.9 افزایش و بهبود میزان سرمایه گذاری مردمی در تعلیم و تربیه و آموزش مهارت ها (بخصوص تعلیم دختران در مناطق روستایی)

- درحال حاضر، خانواده ها و مردم محل هم در ساخت زیربناهای معارف و هم در فعالیت های مکاتب ومراکز تعلیمی سهم گیری و اشتراک فعال داشته اند. در پروسه تطبیق برنامه های آموزش محلّی دیده شده است که مردم علاقمندی شان را به اشتراک و سهم گیری در این برنامه ها از طریق فراهم آوری فضای لازم برای صنوف درسی، معرفی و استخدام معلمان مورد نیاز و همچنین حمایت از این صنوف ومکاتب، نشان داده اند. درپروسه پلانگذاری، گزینه های مختلف تعلیمی به کمک مردم محل و در مشوره نزدیک با آنها، مورد شناسایی قرار خواهند گرفت، و برای تأمین منابع مورد نیاز ازقبیل فراهم آوری فضای لازم برای مکاتب و کمک به ارتقای مکاتب ابتدایی، تعهدات و حمایت های مردمی جلب خواهد شد. راه اندازی برنامه های آگاهی عامه و تطبیق مقررات مربوط به برنامه میثاق شهروندی برای احقاق حقوق مردم محل به عملی شدن استراتیژی ها و رسمیت یافتن فعالیت های عرضه خدمات تعلیمی درکشور کمک خواهد کرد. تحت برنامه میثاق شهروندی و پروسه تهیه پلان های انکشافی مکاتب، بودجه اضافی مورد نیاز جهت تطبیق پلان ها و بهبود کیفیت خدمات در اختیار شوراهای محلّی و مردم قرارداده خواهد شد.
- وزارت معارف نقش مردم و شوراهای محلی را در مدیریت این قبیل حمایت ها از طریق تقویت و ارتقای ظرفیت شوراهای مدیریت مکاتب و تأمین حمایت های قانونی لازم برای آنها، برسمیت می شناسد. شوراهای مدیریت مکاتب مسئولیت تشویق و ترغیب مردم را به سرمایه گذاری و سهم گیری بیشتر در اعمار مکاتب از طریق فراهم آوری کمک های مالی و نیروی کار مورد نیاز، برعهده خواهند داشت، همچنین این شوراها مسئولیت دارند تا از نیروی کار ماهر موجود در محل جهت فراهم آوری خدمات مورد نیاز برای آموزش مهارت های زندگی در مکاتب و مراکز تعلیمی استفاده نمایند. نحوه مشارکت مردم در تعلیم و تربیه طور داوطلبانه بوده و معیارهای مشارکت و همکاری برای انسجام منابع با مشوره خود مردم محل و طوری تعیین خواهد شد که باعث کاهش نابرابری و عدم توازن در عرضه خدمات گردد. یکی از ملاحظات اساسی، در این زمینه، این است که کمک به تعلیم و تربیه برای اقشار فقیر اجباری نخواهد بود .
- نحوه مشارکت و سهم گیری مردم محل و نوعیت کمک ها بشمول تهیه زمین برای اعمار مکاتب، رسماً ثبت و درج اسناد رسمی خواهد شد.

5.3.2.10 جلب حمایت فعال رهبران و متفذین محلّی از تعلیم و تربیه

- شناسایی و تحلیل نیازهای تعلیمی مردم محل نقطه آغاز پروسه پلانگذاری مبتنی برنیاز، می باشد. وزارت معارف به منظور بهبود تعلیمات اسلامی درکشور و استقبال از تقاضای مردم به تعلیم و تربیه از مشوره و همکاری با شوراهای محلی، انجمن ها و متنفذین محلّی بشمول عالمان دین و متخصصین تعلیم و تربیه، حمایت و پشتیبانی می نماید. همچنین، از انسجام و تحرک اجتماعی شوراها، شبکه محافظت از اطفال، و شوراهای مدیریت مکاتب حمایت خواهد نمود. شوراهای مردمی، شوراهای مکاتب و شبکه محافظت از اطفال با بزرگان قومی و سایر متفذین محلّی بطور مشترک کار خواهند نمود تا به حصول اطمینان از شمولیت تمامی اطفال سن مکتب (دختران و پسران) و تکمیل تعلیمات اساسی توسط آنها، کمک نموده و درعین حال بتوانند به حیث نیروهای تأثیرگذار در روند تقاضا و عرضه خدمات تعلیمی با کیفیت، عمل نمایند.
- شبکه محافظت از اطفال و شوراهای محلّی بطور مشترک درقابل تأمین امنیت و مصئونیت اطفال و معلمان در مکاتب، مسئول و پاسخگو خواهند بود. گروپ های داوطلب محلّی که مسئولیت محافظت و پیره شبانه را برعهده دارند بشمول شبکه محافظت از اطفال به نوبه خود، امنیت و مصئونیت اطفال را الی رسیدن به مکتب تضمین خواهند نمود و همچنین از فراهم آوری فضا و محیط مصئون تعلیمی اطمینان خواهند داد.
- دسترسی مصئون به تعلیم و تربیه در ایجاد محیط های مساعد یادگیری برای دختران و پسران در مکاتب و مراکز تعلیمی بسیار ضروری است. این مشکل مستقیماً با محیط های زندگی در قریه جات و محیط خانواده های شاگردان ارتباط دارد. دسترسی مصئون به مکاتب و مراکز تعلیمی بستگی به محیط اجتماعی ای دارد که بتواند اطفال را به رفتن به مکتب و آموختن تشویق نماید.
- وزارت معارف از ابتکارات برای راه اندازی بحث های پالیسی در رابطه به نقش مدارس خصوصی و نحوه ثبت و راجسترآنها حمایت و پشتیبانی خواهد نمود. دراین راستا، دو سناریو ذیل را می توان درنظرگرفت: 1) مدارس خصوصی نصاب تعلیمی وزارت معارف را تطبیق خواهند نمود،

2) و یا اینکه یک نصاب تعلیمی آزاد برای مدارس درنظرگرفته شود و از فارغان مدارس براساس مضامین تدریس شده ارزیابی و تصدیق بعمل آید.

5.3.2.11 افزایش آگاهی عامه در رابطه به اهمیت آموزش مهارت ها به جوانان

- این استراتیژی از طریق موارد آتی از استراتیژی های مربوط به بخش عرضه خدمات تعلیمی، بطور مستقیم حمایت خواهد کرد؛ فراهم آوری آگاهی های لازم در رابطه به نوعیت و معیارهای خدمات ارایه شده از جانب وزارت معارف، تشویق مردم به ارایه مشوره و ابراز نظر در مورد چگونگی سازگار ساختن این خدمات با نیازمندی های مردم محل و همچنین طرح استراتیژی ها/ و یافتن راه حل های محلی برای حل مشکلات و چالش های موجود. این استراتیژی دارای دو بُعد عمده می باشد: افزایش آگاهی عامه و تمرکز بر آموزش مهارت ها به جوانان (بشمول دختران). به عبارت دیگر، وزارت معارف از راه اندازی برنامه های آگاهی عامه توسط علماء و متنفذین محلی با هدف افزایش آگاهی عمومی دررابطه به اهمیت تعلیم و تربیه در اسلام (بخصوص تعلیم و تربیه دختران)، حمایت خواهد نمود. با توجه به حق قانونی اطفال به برخورداری از تعلیم و تربیه، وزارت معارف از تطبیق استراتیژی های مؤثر در جهت رفع موانعی که درنتیجه رسم و رواج های غلط اجتماعی بوجود آمده اند، حمایت خواهد نمود. از مردم محل تعهد گرفته خواهد شد تا از شمولیت تمامی اطفال سن مکتب در مکاتب و تکمیل تعلیمات اساسی توسط آنها، اطمینان دهند. کمپاین های آگاهی عامه و توانمند سازی شوراهای مکاتب (درهماهنگی با برنامه میثاق شهروندی و برنامه های انکشافی وزارت انکشاف دهات)، از شمولیت شاگردان در مکاتب، ادامه تعلیم و تکمیل دوره های تعلیمی توسط آنها، و همچنین از کمپاین های ملّی بازگشایی مکاتب مسدود و ارتقای سطح سواد درکشور، حمایت و پشتیبانی می نماید.
- شناسایی و تحلیل نیازهای نوجوانان و جوانان از طریق راه اندازی پروسه های مشورتی و اشتراکی یک ضرورت اساسی بحساب می آید. گروپ های مشورتی متشکل از هر دو جنس ذکور و اناث به شناسایی نیازمندیهای مختلف افراد، کمک نموده و زمینه شریک سازی علایق مختلف را که باعث تسهیل روند عرضه خدمات با کیفیت و تطبیق برنامه های تخنیکی و مسلکی می گردند، مهیّا می سازد. وزارت معارف با مردم محل برای بررسی و تحلیل شاخص های عمده تعلیمی از جمله دستاوردهای تعلیمی شاگردان و سطح سواد زنان و مردان، وضعیت تأهل و اشتغال آنها کار خواهد کرد. نوجوانان وجوانان به منظور سهم گیری در پروسه انکشاف محلات و حمایت از تعلیم و تربیه از طریق برنامه میثاق شهروندی، سازماندهی و منسجم خواهند شد. همچنین، از این گروپ ها در تطبیق فعالیت های انکشافی در سطح قریه جات استفاده خواهد، تا با بکارگیری دانش و مهارت هایشان بتوانند به شهروندان مولد و مفید در جامعه مبدل شوند.

5.3.2.12 نظارت فعال مردم محل از تطبیق دقیق استندردهای عرضه خدمات

- استراتیژی نهایی بخش تقاضا عبارت است از بهبود دسترسی به برنامه های توانمند سازی محلات جهت نظارت از کیفیت خدمات تعلیمی و نحوه دسترسی شاگردان به آن. دراین راستا، ابزارهای مؤثری از قبیل (فورمه های گزارش دهی، نرم افزارهای کمپیوتری و معلوماتی و غیره)، فراهم خواهند شد. علاوه براین، مردم و شوراهای محلّی به سهمگیری در پروسه نظارت از کیفیت خدمات تعلیمی و ارایه گزارش به مردم و نشر آن در سطح مکاتب، ترغیب و حمایت خواهند شد. به مکاتب و مراکز تعلیمی درنشر و ارایه معلومات راجع به وضعیت شمولیت شاگردان و تأمین منابع مورد نیاز برای پلانگذاری و همچنین به منظور حسابدهی و شفافیت بیشتر در کارها، مساعدت وکمک خواهد شد.

5.3.3. مدیریت شفاف و مؤثر

در پلان استراتیژیک سوم معارف یک تعداد استراتیژی های بنیادی به منظور بهبود بخشیدن به حمایت های اداری و مدیریتی هم در بُعد بهبود کیفیت خدمات و هم در بُعد دسترسی متوازن به تعلیم و تربیه، طرح و اتخاذ شده اند. در دیگر بخش ها، بسیاری از استراتیژی ها بطور مشترک و مستقیم یا غیرمستقیم بر برنامه ها درهمه سطوح، تأثیر خواهند گذاشت. استراتیژی ها و شاخص های مربوطه در بخش های مختلف پلان استراتیژیک بطور جداگانه معرفی گردیده اند، و گزارش مختصر از اجراات و وضعیت موجود نیز تحت عنوان هر بخش ارایه خواهد شد. بااین حال، تطبیق فعالیت ها به منظور تحقق نتایج کوتاه مدت مستلزم انجام پلانگذاری های دقیق و تطبیق منسجم آنها خواهد بود تا اطمینان حاصل گردد که برنامه های حمایوی ارایه شده از قبیل برنامه های آموزشی و پروسه های نظارتی از تطبیق فعالیت ها، از مؤثریت و هماهنگی لازم برخوردار می باشند.

5.3.3.1 انکشاف چارچوب قانونی و ساختار تشکیلاتی مبتنی بر نتایج، توأم با لایحه وظایف و قابلیت های مشخص.

- طوری که در بالا هم ذکرگردیده است، ساختار پلان استراتیژیک سوم، ساختار وظایف و عملکردهای مشخص وزارت معارف را با تمرکزخاص بر کیفیت خدمات تعلیمی انعکاس داده و استراتیژی های اتخاذ شده را تحت سه بخش عمده کیفیت، دسترسی و مدیریت دسته بندی می کند. درحال حاضر، وزارت معارف از بُعد ساختاری به برنامه های مختلف تقسیم شده است که مشابه به ساختار وزارت معارف در پلان های استراتیژیک گذشته از جمله (پلان استراتیژیک دوم) می باشد. تفکیک برنامه ها به برنامه تعلیمات عمومی و اسلامی، برنامه انکشاف نصاب و تربیه معلم، برنامه تعلیمات تخنیکی و مسلکی، برنامه سوادآموزی و برنامه مدیریت تعلیم و تربیه باعث گردید که برخی ناکارایی ها و فعالیت های موازی در پروسه های تدارکاتی، انکشاف نصاب، تربیه معلم و غیره، بوجود آید. بدین ملحوظ، اصلاح و پلانگذاری مجدد منابع بشری مورد نیاز، نخستین گام ها درراستای بهبود هماهنگی ها بین ادارات مختلف وزارت معارف و افزایش مؤثریت رهبری فعالیت های آن، بحساب می آیند. مرور و ارزیابی عملکردها از اهمیت بسیار بالایی برخوردار بوده و به اصلاح و واضح ساختن هرچه بیشتر وظایف اصلی و فرعی و عملکردهای وزارت معارف، ادارات و ریاست های مربوطه، کمک می کند. بر روی انتخاب روش های تطبیق اصلاحات با مقامات و ادارات ذیصلاح در سطوح مختلف سیاسی و با تیم کاری که مسئولیت تطبیق اصلاحات ساختاری وزارت معارف را برعهده دارند بر اساس واقعیت های موجود و میزان امکان پذیری آن، مشوره و تصمیم گیری صورت خواهد گرفت.
- سازماندهی مجدد مستلزم تغییر پالیسی ها و مرور و اصلاح قوانین و مقرراتی است که وزارت معارف، درحال حاضر، براساس آنها فعالیت می نماید. طرزالعمل ها و نورم های جدید گزارش دهی بعد از اصلاح با تمامی ادارات مرکزی وزارت، ادارات ولایتی و ولسوالی، مکاتب و مراکز تعلیمی درهمه سطوح، شریک خواهد شد.

5.3.3.2 اصلاح و یا ایجاد مکانیزم ها و طرزالعمل های قرارداد عرضه و تأمین خدمات، و عقد تفاهمنامه های مشارکت و همکاری

- وزارت معارف درنظردارد تا تفاهمنامه های موجود با مؤسسات تطبیق کننده و شرکای انکشافی خویش را بشمول (وزارت های سکتوری) از طریق بازبینی و تعریف واضح شرایط و معیارهای عقد تفاهمنامه همکاری با مؤسسات، تجدیدنظر و اصلاح نماید. چارچوب عقد تفاهمنامه های همکاری به منظور رسمیت بخشیدن به تطبیق برنامه های حمایتی بین وزارت معارف و شوراهای محلی، نهادهای جامعه مدنی، مؤسسات تطبیق کننده و سکتور خصوصی، تهیه و ترتیب خواهد شد.
- طرزالعمل های تدارکاتی که فعالیت های وزارت معارف و برنامه های تحت تمویل مؤسسات کمک کننده را تعیین و تنظیم می نمایند، درمطابقت با قانون تدارکات ملّی خواهند بود. اگرچه، وضاحت و مطابقت چارچوب های قانونی و مقرراتی لازم جهت به مصرف رسانیدن کمک های جمع آوری شده درمحدوده چارچوب مدیریت مالی عامّه، مورد مرور و ارزیابی قرارخواهند گرفت. وزارت معارف شمار پروسه ها و کارمندانی را که در پروسه عمومی تدارکات دخیل اند، درصورتی که باعث مؤثریت بیشتر و بهبود حسابدهی و شفافیت بهتر در فعالیت ها گردند، کاهش خواهد داد.
- قابلیت پیش بینی و انسجام منابع تمویل برنامه های تعلیمی از طریق مشخص نمودن تقسیمات بودجه خارجی و شامل ساختن آن در بودجه داخلی، بهبود خواهد یافت. انسجام و هماهنگی فعالیت ها با برنامه های وزارت معارف و نحوه فعالیت شرکای انکشافی که از پالیسی های وزارت معارف و دولت افغانستان تبعیت می کنند، به کاهش فعالیت های موازی، اتلاف منابع و حصول اطمینان از دست یابی مؤثر به اهداف پلان استراتیژیک، کمک خواهد کرد.

5.3.3.3 تطبیق سیستم توزیع منابع مبتنی برنتایج/ و مبتنی برنورم به منظور عرضه متوازن خدمات

- وزارت معارف بسته حداقل خدمات اساسی را به منظور تخصیص منابع به مکاتب و مراکز تعلیمی، تهیه و تطبیق خواهد نمود. این موضوع با شرکای انکشافی، وزارت های سکتوری و سایر جوانب ذیدخل جهت حصول اطمینان از تأمین منابع مالی پایدار و حمایت های لازم، مورد بحث و تبادل نظر قرارخواهد گرفت. تخصیص منابع براساس نورم و با درنظرداشت شرایط محلّی و اولویت های ولایات کشور، انجام خواهد شد.
- عرضه متوازن خدمات با رعایت فاکتورهای انعطاف پذیری به تطبیق یکنواخت معیارهای تعیین شده بستگی دارد که درعین حال موفقیت های محلّی را در دست یابی به نتایج مورد نظر، گزارش نموده و انعکاس میدهند. معیارهای مربوط به توازن عبارت اند از: نسبت شاگرد به معلم،

نسبت معلمان براساس جنسیت، نسبت شاگرد به صنف درسی (دررابطه به اعمار)؛ نسبت شاگرد به کتب درسی و تعداد اطفال سن مکتب که شامل یا خارج از مکتب اند.

5.3.3.4 استخدام و توظیف منابع بشری ماهر و شایسته به منظور پلانگذاری، مدیریت و عرضه خدمات بطور مؤثر

- طرح پلان جامع انکشاف منابع بشری به عنوان استراتیژی مرکزی در پلان استراتیژک سوم درنظرگرفته شده است. در مطابقت با پروسه اصلاحات ساختاری و بازبینی وظایف و عملکرد ها و به منظور افزایش مؤثریت در وزارت معارف، استراتیژی جامع انکشاف منابع بشری به عنوان بخشی از پلان استراتیژیک در مرکز و ولایات طرح و تطبیق خواهد شد. علاوه براین، سیستم معلوماتی فعلی مدیریت منابع بشری به منظور شامل سازی معلومات تمام کارمندان وزارت در آن از قبیل معلومات مربوط به برنامه های آموزش معلمان و استادان که توسط سیستم معلوماتی تربیه معلم جمع آوری می گردند، بهبود خواهد یافت که با وصل نمودن سیستم معلوماتی منابع بشری با سیستم رتب و معاشات به پلانگذاری بهتر، مدیریت مؤثر منابع بشری و ارتقای ظرفیت بهتر کارمندان، کمک خواهد کرد. پروسه مرور وظایف و عملکردها و همچنین اصلاحات ساختاری وزارت معارف اخیراً آغاز گردیده است و پیشنهادات و نتایج مورد نظر در سال اول ارایه و پیشکش خواهند شد.
- پروسه استخدام کارمندان نیز درمطابقت با چارچوب قابلیت ها و لایحه وظایف جدید و در هماهنگی با اصلاحات ساختاری وزارت معارف ، صورت خواهد گرفت. یک پلان جامع ارتقای ظرفیت با درنظرداشت حساسیت های جنسیتی طرح و تطبیق خواهد شد و به منظور حصول اطمینان از پیشبرد مؤثر برنامه های دارای اولویت، از تطبیق آن نظارت بعمل خواهد آمد. دراین راستا، برنامه های آموزشی پیشرفته تا سطح ماستری برای تعداد قابل توجهی از کارمندان داخل تشکیل در مرکز و ولایات فراهم خواهد شد تا بتوانند بعد از کسب دانش و تخصص مورد نیاز، از اندوخته هایشان برای مدیریت مؤثر برنامه های وزارت معارف استفاده نمایند. معیارهایی چون مهارت های تحلیلی، پلانگذاری و نظارتی و همچنین ظرفیت های تخنیکی لازم برای انکشاف نصاب های تعلیمی برنامه های تعلیمی، تألیف کتب درسی مناسب، آموزش و تربیه مؤثر معلمان و استادان ، بتدریج در تشکیل و تقرر کارمندان وزرات، درنظر گرفته خواهند شد. این مهارت ها نه تنها به داشتن مدرک تحصیلات عالی محدود خواهند بود بلکه داشتن مهارت های عملی و مدیریتی لازم جهت انجام طیف وسیعی از فعالیت های پیچیده تر را نیز شامل خواهند شد. بخاطر کاهش هزینه و حصول اطمینان از تمرکز بر واقعیت ها و نیازمندی های محلّی، زمینه تحصیلات و آموزش های عالی، درصورت امکان در داخل کشور نیز فراهم خواهد شد.
- رفع نیازمندی وزارت به کارمندان تخنیکی ماهر درگذشته و درحال حاضر، غالباً از طریق استخدام کارمندانی صورت گرفته است که معاش شان از طرف مؤسسات تمویل کننده خارجی پرداخت می شده است. این کارمندان در برخی موارد درقبال دست یابی به نتایج متوقعه و ارتقای ظرفیت کارمندان رسمی به وزارت پاسخگو نبوده و اغلب بطور موازی با کارمندان دایمی داخل تشکیل عمل کرده اند. از آنجایی که نحوه کمک های کشورهای تمویل کننده تغییر کرده و برنامه های انکشافی شان نیز به پایان رسیده است، وزارت معارف بخاطر از دست دادن تعداد زیادی از کارمندان کلیدی خویش با چالش ها و آسیب های جدی مواجه می باشد. تحت پلان استراتیژیک سوم، سیستم های بهتر و مؤثرتری برای استخدام، آموزش، ارتقای مهارت ها و رشد مسلکی کارمندان با تمرکز خاص بر ارتقای ظرفیت ادارات و کارمندان ولایتی و ولسوالی، طرح و بکارگرفته خواهند شد تا از فراهم آوری متوازن برنامه های ارتقای ظرفیت برای کارمندان با درنظرداشت نیازمندی های کاری ومسلکی آنان درهمه ولایات کشور، اطمینان حاصل گردد.
- دراین راستا، سیستم فعلی ارزیابی اجراات کارمندان اصلاح خواهد شد تا اطمینان حاصل گردد که ارزیابی از کارمندان بطور بی طرفانه و در هماهنگی کامل با برنامه های ارتقای ظرفیت و سیستم رسمی مکافات و مجازات، تطبیق می گردد.

5.3.3.5 ایجاد سیستم ها برای بهبود شفافیت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری و مبارزه با فساد به منظور مدیریت مؤثر منابع

- وزارت معارف در همکاری نزدیک با دیگر وزارت خانه ها، به طرح یک استراتیژی مؤثر جهت مبارزه با فساد اداری خواهد پرداخت تا از این طریق بتواند اعتماد همکاران بین المللی و باور عمومی به عرضه متوازن و شفاف خدمات را تقویت نموده و استحکام بخشد. دراین راستا، هر نوع تخلفات و تخطی های مشکوک و گزارش شده از مقررات و لوایح، بطور شفاف مورد بررسی قرار گرفته و نتایج آن بطور آزاد نشر خواهد شد.

- به منظور حصول اطمینان از اینکه تمامی وجوه کمکی تخصیص داده شده به مکاتب مطابق به پلان انکشافی مکاتب و برنامه میثاق شهروندی و بطور صحیح به مصرف می رسند، وزارت معارف تلاش خواهد نمود تا یک چارچوب مؤثرتر برای تنظیم نحوه مصرف کمک ها و تقویت عملکرد تفتیش داخلی و مرتبط ساختن آن با فعالیت های تفتیش خارجی، طرح نماید. تمامی فعالیت ها و عملکردهای وزارت معارف با توجه به پروسه های ارزیابی از اجراات و براساس معیارهای کنترول و تفتیش، صورت خواهند گرفت.
- مدیریت کارمندان تا سطح مکاتب و مراکز تعلیمی گسترش می یابد و شامل سیستم مراقبتی و گزارش دهی از وضعیت حاضری معلمان و کارمندان مکاتب خواهد بود. ارزیابی ها در پیوند و هماهنگی با کمپاین های عمومی نشر معلومات و گزارش دهی در سطح مکاتب، انجام خواهند شد.
- به عنوان بخشی از پروسه غیر مرکزی سازی صلاحیت های بودجوی به ولایات و کنترول و نظارت ازآن، سیستم معلوماتی پیگیری مصرف بودجه ایجاد و در سطح ولایات کشور، راه اندازی خواهد شد. سیستم اداری شدیداً متمرکز فعلی که درحال حاضر در ادارات و مؤسسات انکشافی تطبیق می گردد، به منظور کنترول بهتر و تفویض صلاحیت های بیشتر به ولایات، اصلاح خواهد شد.
- یکی از استراتیژی های عمده در جهت تطبیق اصلاحات که در بخش های مختلف پلان استراتیژیک سوم نیز مکرراً از آن یاد شده است، توزیع و نشر آزاد پالیسی ها، استندردها، پلان ها، تخصیصات بودجوی، نتایج و گزارش ها می باشد. این یک حقیقت است که حمایت و پشتیبانی از تعلیم و تربیه تنها وظیفه و مسئولیت وزارت معارف نبوده، و عرضه خدمات عامه نیازمند همکاری و مشارکت جوانب ذیدخل و استفاده از روش های جایگزین و بدیل می باشد. بنابراین، نقش و مسئولیت وزارت معارف عبارت است از حصول اطمینان از وجود هماهنگی ها و انسجام لازم بین برنامه های تعلیمی جوانب ذیدخل با اهداف وزارت و ارایه گزارش های شفاف از روند تحقق نتایج موردنظر پلان ها و برنامه های تعلیمی. ازاینرو، ارتقای ظرفیت در این ساحات یکی از اولویت های مورد نظر در پلان استراتیژیک سوم، بحساب می آید. اهداف کمّی تعیین شده در بخش مراقبت و گزارش دهی در جدول ذیل نشان داده شده است.

5.3.3.6 تطبیق سیستم مؤثر و منسجم مراقبت و ارزیابی از فعالیت ها

- سیستم معلوماتی اداره معارف یکی از معدود سیستم های موجود در کشور می باشد که بطور اختصاصی در وزارت معارف ایجاد و راه اندازی شده است. این سیستم حاوی ارقام و معلومات در رابطه به منابع بشری، معلمان، تجهیزات و منابع مالی وزارت معارف می باشد. درحال حاضر، این ارقام و معلومات بطور جداگانه از دیپارتمنت های مختلف جمع آوری می گردند که به منظور افزایش مؤثریت و شفافیت بیشتر، لازم است که ارقام ومعلومات مذکور بطورمنسجم جمع آوری، توحید و در یک سیستم واحد، درج گردند.
- در پلان استراتیژیک سوم، بودجه و منابع لازم برای ارتقای ظرفیت ادارات معارف در زمینه نظارت و ارزیابی تخمین و پیش بینی شده است که این منابع بغیر از مصارف مربوط به تطبیق برنامه های آموزشی، شامل مصارف مربوط به مرور و اصلاح اسناد تقنینی و لوایحی خواهد بود که براساس آن به ادارات محلّی صلاحیت های بیشتر برای جمع آوری، ذخیره و استفاده از معلومات اعطاء می گردد. انجام بازدیدهای نظارتی از ادارات مرکزی و ولایتی به تأیید میزان صحت و درستی ارقام جمع آوری شده ، کمک خواهد نمود. همچنین، از تجهیزات تکنالوژِی معلوماتی و ارتباطی وصفحات نمایشی به منظور نشر معلومت و گزارش ها استفاده خواهد شد.
- علاوه براین، امکان دسترسی به ارقام و معلومات موجود در سیستم معلوماتی بصورت مشروط، گزینشی و با درنظرداشت تدابیرلازم جهت افزایش مؤثریت سیستم معلوماتی و جلوگیری از استفاده نامناسب و غیرمسئولانه از منابع معلوماتی برای ادارات وزارت معارف و سایر جوانب ذیدخل بیرونی، مهیّا و فراهم خواهد شد.
- یکی از بخش های مهم این استراتیژی، ترک سریع سیستم های قدیمی نظارت و گزارش دهی مبتنی بر کاغذ و استفاده از سیستم های مبتنی بر تکنالوژی های معلوماتی وارتباطی، می باشد. که موفقیت و مؤثریت آنها اخیراً در نتیجه تطبیقات آزمایشی رونما گردیده است. همچنین، در این راستا، مطالعات امکان سنجی بر روی این سیستم ها و تطبیق آزمایشی کاربرد آنها در سایر بخش های شامل در پلان، قبل از توسعه این سیستم ها راه اندازی خواهد شد. درحال حاضر، گزارش های حاصله از نظارت و ارزیابی عملکرد ادارات ولایتی بعد از گذشت چندین ماه،

بدسترس ادارات ومسئولین مرکزی در وزارت، قرارمی گیرند، درحالی که با استفاده از تکنالوژی های معلوماتی و ارتباطی ارزان، می توان این ارتباطات را سریعتر و مؤثرتر ساخت.

- طوری که قبلاً هم در بخش های مختلف پلان استراتیژیک یادآوری شده است، یکی از اصل های دیگر پلانگذاری در پلان استراتیژیک، عبارت است از استخدام یک نهاد نظارتی مستقل جهت ارزیابی سیستم معلوماتی وزارت معارف و تأیید صحت و میزان اعتبار ارقام و معلومات تولید شده.

5.4 روش های ابتکاری جهت فایق آمدن بر چالش های موجود

شماری از استراتیژی هایی که باعناوین مختلف تحت بخش های سه گانه پلان استراتیژیک سوم، تشریح گردیده اند، به معرفی رویکرد جدید وزارت معارف و شرکای انکشافی آن به عرضه خدمات تعلیمی در طول پنج سال آینده، می پردازد.

در بخش های ذیل، به معرفی برخی از استراتیژی ها که از امتیازات و ارجحیت بیشتری برخورداراند، پرداخته شده است.

معلمان

- برغم افزایش قابل توجه در شمار معلمان در مدت 15 سال گذشته، سیستم تعلیمی کشور هنوز هم از کمبود معلم بخصوص در ساحات روستایی، رنج می برد. یکی از راه حل های آزمایشی عبارت است از شامل ساختن متقاضیان جدید شغل معلمی در پروسه استخدام معلمان، حتّی در صورت نداشتن حداقل معیار تحصیلی لازم یعنی فراغت صنف 14 ، یا عدم برخورداری از آموزش های رسمی تدریس. به فارغان برتر صنوف 12 در قریه جات، فرصت های لازم داده خواهد شد تا برای احراز پست های معلمی در دهات و محلات، درخواست نموده و خود را کاندید نمایند. درعین حال، می توانند بعد از احراز پست معلمی در برنامه های داخل خدمت تربیه معلم، آموزش های لازم را کسب نمایند. فارغان جدیدالتقرر مطابق کریدیت های درسی تعیین شده و بر اساس یک پلان رسمی ارتقای شغلی و مسلکی، به وظایف شان بحیث معلم ادامه خواهند داد. اشتراک این معلمان در برنامه های آموزشی، از طرف بورد معادلت معلمان به عنوان یک امتیاز برای تصدیق و اعتباردهی شغلی آنها در آینده، در نظر گرفته خواهد شد.
- درحال حاضر، سیستم تصدیق و اعتباردهی معلمان وجود داشته و تطبیق می گردد، امّا به یک پلان منظم، پالیسی های جدید، رهنمود و طرزالمعل های مؤثر برای هماهنگی نیاز دارد که مورد توافق و تأیید ریاست های نظارت تعلیمی و تربیه معلم نیز باشند. این سیستم با حمایت ریاست های معارف ولایات و آمریت معارف ولسوالی ها، توسط و تحت نظارت آنها تطبیق و توسعه خواهد یافت.

معلمان اناث

- دختران اغلب بخاطر نبود معلمان اناث تعلیماتشان را متوقف کرده و به مکتب نمی روند. براین اساس، وزارت معارف در نظر دارد تا از استراتیژی بهترین"کاندیدان موجود" بویژه برای استخدام معلمان اناث دردهات و قریه جات، استفاده نماید.
- تحت استراتیژی بهترین " کاندیدان موجود"، زنانی که علاقمند اند به حیث معلم در مکاتب محلی و درساحات محروم و دور افتاده، تدریس نمایند؛ حتی در صورت نداشتن معیارهای اولیه، شناسایی و استخدام می گردند. همچنین، درصورتی که این زنان به اشتراک در برنامه های ارتقای شغلی و رشد مسلکی به حیث معلم یا کارمند اداری تعهد رسمی بسپارند، وزارت معارف حمایت های لازم از قبیل پرداخت مدد معاش جهت ادامه تعلیم تا صنوف و دوره های بالاتر و فراهم آوری مواد آموزشی خود آموز جهت تکمیل صنوف آموزش داخل خدمت برای آنها مهیّا می نماید.
- با وزارت امور زنان در طول مدت انکشاف پلان استراتیژیک سوم در رابطه به طرح استراتیژی دیگری نیز برای افزایش تعداد معلمان اناث در ساحات روستایی، بحث وتبادل نظرصورت گرفت. در پلان استراتیژیک سوم، فراهم آوری مشوق هایی چون (تهیه محل سکونت، مدد معاش، همراه بودن با اعضای فامیل، امکانات امنیتی خاص و غیره) جهت تشویق معلمان اناث مسلکی و با تجربه از شهرها به جابجایی در ساحات محروم و دور افتاده به حیث معلم، بطور آزمایشی تطبیق خواهد شد. توافق مردم محل در رابطه به اتخاذ آمادگی ها برای حمایت از برنامه مورد نظر در مرحله تطبیق آزمایشی جلب خواهد شد.

- جدول ذیل نسبت معلمان اناث را در همه ولایات کشور براساس گزارش مرور مشترک تعلیم و تربیه که درسال 2015 تهیه شده است، نشان میدهد.

کتگوری	جدول (3): فیصدی معلمان اناث براساس کتگوری در سال 2015		
	ولایت	فیصدی	ولایات و فیصدی حقیقی معلمن اناث موجود در آنجا
40٪ +-50٪	5	14٪	شهر کابل (74٪)، نیمروز (59٪)، بلخ (56٪)، هرات (52٪)، جوزجان (44٪)
30٪-39٪	9	26٪	فراه (38٪)، دایکندی (35٪)، سرپل (33٪)، فاریاب (33٪)، بدخشان (33٪)، کابل (33٪)، تخار (32٪)، سمنگان (30٪) و قندوز (30٪).
20٪-29٪	4	11٪	بغلان (27٪)، پنجشیر(26٪)، غزنی(25٪)، بامیان(25٪)
1٪- 19٪	17	49٪	هلمند(19٪)، کاپیسا(18٪)،قندهار(17٪)، بادغیس(17٪)، پروان(16٪)، لوگر(14٪)٪ نورستان(13٪)، ننگرهار(11٪)، زابل(9٪)، غور(7٪)، لغمان(7٪)، ارزگان(6٪)، وردک (6٪)،پکتیا (5٪)، کنر(5٪)، خوست (3٪)، پکتیکا (1٪).

منبع: سیستم معلوماتی 2015

تعلیمات محلّی

- تعلیمات محلّی ثابت نموده است که این نوع آموزش ها به عنوان یک استراتیژی جهت توسعه عرضه خدمات تعلیمی به ساحات دورافتاده و در بسیاری از مناطقی که حساسیت ها در برابر مداخله وزارت معارف وجود داشته، کاملاً موفق عمل کرده است. درحال حاضر، مؤسسات غیردولتی و شرکای محلّی آن بطور مشترک مسئولیت عرضه سالانه خدمات تعلیمی به حدوداً 400000 طفل درکشور را برعهده دارند.
- چالش فعلی دراین زمینه، پلانگذاری، گزارش دهی و تخصیص سطح قابل قبول از منابع موجود جهت ایجاد مسئولیت پذیری مداوم درقبال این رویکرد تعلیمی در درون سیستم موجود تعلیمات عمومی، می باشد. رویکرد متذکره، برای تشویق معلمانی استفاده می شود که دارای قابلیت ها و معیارهای لازم معلمی نمی باشد تا آنها بتوانند با استفاده از سیستم ارزیابی اولیه فعلی در راستای کسب معیارها و قابلیت های مورد نظر، تلاش نمایند.
- طرح تطبیق مرحله به مرحله مکانیزم های مناسب برای پیشبرد حکومتداری خوب و مؤثر به عنوان یک اولویت در پلان استراتیژیک سوم درنظرگرفته شده است. طرزالعمل تطبیق و رهنمود عرضه تعلیمات محلّی توسط وزارت معارف تهیه خواهد شد. همچنین، مؤسسات تطبیق کننده نیز به ارایه خدمات معیاری یکسان مطابق به مواد قرارداد منعقد شده با وزارت معارف و یا مؤسسات تمویل کننده، خواهند پرداخت.

تعلیمات قبل از مکتب یا آموزش های مربوط به دوران اولیه طفولیت

- وزارت معارف برای تطبیق پلان استراتیژیک سوم، منابع محدودی دراختیار دارد. با این حال، وزارت معارف با اعتراف به تأثیرات مثبت تعلیمات قبل از مکتب بر شمولیت در دوره ابتدایی و تکمیل آن، درنظردارد تا به هماهنگی ها دراین بخش افزوده و شرکای انکشافی خویش را به حمایت بیشتر از تعلیمات قبل از مکتب، تشویق و ترغیب نماید. دراین راستا، تمرکز عمده بر انکشاف نصاب تعلیمی تعلیمات قبل از مکتب صورت خواهد گرفت. این در حالی است که درکشورهای دیگر، تعلیمات قبل از مکتب مربوط به نصاب تعلیمی صنف 1 دوره ابتدایی می باشد.
- آموزش های دوران اولیه طفولیت یک برنامه آموزشی خانگی برای اطفال و مادران، بخصوص در ساحات دورافتاده و مناطق محروم بحساب می آید. بنایراین، ارتباط بین تعلیمات محلّی و تعلیمات قبل از مکتب بتدریج توسعه خواهد یافت و از وضعیت شمولیت درهریک، بطور مداوم نظارت خواهد شد.
- یک برنامه جدید دیپلومه تخصصی تعلیمات ابتدایی/ یا انکشاف دوران اولیه طفولیت به منظور فراهم آوری نیروی بشری لازم برای تدریس در سه صنف اول دوره ابتدایی، طرح و راه اندازی خواهد شد. معلمانی که دانش و تخصص لازم در تدریس و آموزش مهارت های انکشافی را دارا

باشند، می توانند بر کاهش میزان ترک تعلیم اثرمثبت گذاشته و یادگیری یکنواخت و متوازن شاگردان را در صنوف پایین در دوره ابتدایی، تضمین نمایند. متخصصان تعلیمات قبل از مکتب یا صنوف ابتدایی روش های تدریس و آموزش خواندن درصنوف پایین را خواهند آموخت و از مشکلات مشترک مربوط به صحت، محیط و تساوی جنسیتی در آموزش اطفال، آگاه خواهند شد.

مدیران مکاتب

- در پلان استراتیژیک سوم، به نقش معلمان مکاتب در پیشبرد و مدیریت محلّی تعلیم و تربیه، ارزش بالایی قایل شده است. تصدیق و ارتقای مسلکی معلمان از طریق تطبیق استندردها و نصاب تعلیمی قابلیت محور برای مدیران مکاتب و همچنین معلمان، یک الزام و ضرورت اساسی بحساب می آید. مدیران مکاتب و شوراهای مدیریت مکاتب در زمینه های مختلف از قبیل راه اندازی سروی های محلّی از مکاتب، جمع آوری ارقام ومعلومات و مدیریت پروسه آن، ارتقای ظرفیت کارمندان و تجهیز مکاتب، کنترول و مدیریت بودجه مربوط به کمک های اعطاء شده برای انکشاف و توسعه مکتب و همچنین ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان ، آموزش خواهند دید.
- در پلان استراتیژیک سوم، بطور خاص بر افزایش شمار کارمندان اناث مسلکی در بخش های اداری و رهبری مراکز تعلیمی تمرکز شده است. بغیر از حلقه ها یا گروپ های خاص یادگیری که در حال حاضر برای مدیران و معلمان در سطح مکاتب وجود دارند، شبکه ای از حمایت های خاص برای مدیران اناث توأم با استراتیژی هایی جهت جابجایی بیشتر معلمان اناث در پست های اداری و مدیریتی و با هدف تضمین دسترسی آنان به این فرصت ها، راه اندازی خواهند شد. زنان علاقمند به احزار پست های مدیریت مکاتب در زمینه اصول و روش های عملی رهبری و مدیریت آموزشی، آموزش های لازم و ویژه کسب خواهند نمود.
- به عنوان بخشی از اصول مربوط به برنامه "مکاتب عاری از موانع"، این مدیران به رهنمایی و آموزش معلمان، والدین، شاگردان و سایر جوانب ذیدخل در زمینه نحوه نظارت و گزارش دهی از موارد تخلف و تخطی از مقررات تعلیمی و مقرره طرز سلوک معلمان و شاگردان و یا هم سایر تخلفات مربوط به عدم رعایت حقوق اطفال، خواهند پراخت. معلمان با پیامدهای منفی شغلی، درصورت تخلف از مقررات و بد رفتاری با شاگردان، مواجه خواهند شد. با زورگویی، تبعیض، سوء استفاده و بدرفتاری شاگردان با یکدیگر، بطور جدی برخورد خواهد شد که درنتیجه پیامدهای تنبیهی و تأدیبی نیز برای آنها بهمراه خواهد داشت.

استفاده انعطاف پذیر از منابع و امکانات

- محدودیت در تقسیم و تخصیص منابع ملّی به تعلیم و تربیه ایجاب می نماید که در تطبیق پلان استراتیژیک سوم، از " کمترین منابع بیشترین استفاده " را بعمل آوریم. تقاضا برای تعلیم و تربیه و خدمات آموزشی روز به روز افزایش می یابد که اساس و بنیان ثبات و توسعه درکشور را پایه ریزی می کند. این وضعیت باعث می گردد که در طول پنج سال آینده، استراتیژی های نوین و همکاری های جدید در کشور، طرح و تطبیق شوند:
- ولایات، ولسوالی ها و مکاتب مجبور خواهند بود که از زیربناها و منابع بشری شان به منظور افزایش و بهبود دسترسی به خدمات تعلیمی، حداکثر استفاه ممکن را بعمل آورند، و از انعطاف پذیری در استفاده از زیربناهای موجود برای تطبیق برنامه های مختلف تعلیمی اطمینان دهند. بعنوان مثال، استفاده از مکاتب برای تدویر کورس های سوادآموزی در خارج از ساعات رسمی برای شاگردان برنامه استاد-شاگردی. استفاده از مکاتب تعلیمات عمومی، مکاتب محلّی و مراکز تربیه معلم برای تدویر صنوف برنامه تعلیمات اسلامی و استفاده از مساجد به عنوان محل تدویر کورس های سوادآموزی و صنوف قبل از مکتب.
- همچنین، به منظور حمایت از معلمان تعلیمات عمومی و ملا امامان مساجد برای تدریس در کورس های سوادآموزی و صنوف تعلیمات قبل از مکتب، آموزش های اولیه و مواد رهنمودی تدریس برای آنها، فراهم خواهد شد.
- بخاطر استفاده مؤثرتر و بهتر از وقت در صنوف درسی، مضامینی که در حال حاضر جدای از هم در مکاتب تدریس می شوند، درآینده ممکن است با هم مدغم شده و به یک مضمون عمومی تبدیل شوند تا بین مهارت های خواندن، نوشتن، تکلم و رسم الخط ارتباط بهتر برقرار گردد، اگرچه، این روش ممکن است به وقت بیشتر نیاز داشته باشد، امّا در مقایسه با صرف وقت برای تدریس مضامین مختلف بطور جداگانه که فعلاً معمول است، زمان کوتاه تری صرف می شود. همچنین، ممکن است به جای تدریس جداگانه و رشته وار مضامین ساینسی، این مضامین بطور

موضوع وار در صنوف پایین تر تدریس شوند. مثلاً، مضمون ریاضی را می توان با یافتن موارد کاربرد آن در یادگیری تعداد زیادی از مضامین دیگر تقویت کرد؛ درعین حال، خواندن یک مهارت ضروری برای مرتبط ساختن ریاضی با امور زندگی بحساب می آید و باید در وقت تدریس ریاضی به عنوان یک مضمون به آن توجه بیشتر صورت گیرد.

- گزارش های مشاهداتی ناظران تعلیمی از صنوف درسی نشان میدهند که بیشترین و ارزشمند ترین وقت و زمان تدریس درصنف برای انجام فعالیت های غیرمؤثر و بیهوده، صرف می شود. در برنامه های آموزشی فعلی تربیه معلم، روش های استفاده بهتر ومؤثرتر از وقت برای اخذ حاضری از شاگردان و جمع آوری و ارزیابی کارخانگی آنها، به معلمان آموزش داده می شوند. روش های دیگر که می توانند به صرفه جویی در وقت معلمان در هنگام تدریس کمک کند و دربرنامه های آموزشی نیز به معلمان آموزش داده می شوند، روش کارگروپی است که براساس آن شاگردان به گروپ ها (و افراد) مختلف تقسیم شده و به انجام فعالیت های درسی باقیمنده تشویق می شوند، از این روش در مواقعی استفاده می گردد که معلم مصروف تمرین و کار با گروپ های کوچک و یا بر حل یک مسآله درسی خاص متمرکز باشد.
- پروسه چاپ وتوزیع میلیون ها جلد کتب درسی درطول دهه گذشته با موفقیت پیشبرده نشده است. بسیاری از شاگردان مکاتب تاکنون نتوانسته اند مجموعه کامل کتب درسی را که مستحق آن اند، دریافت نمایند. این درحالی است که والدین شاگردان نیز به ناچار به خرید و تهیه کتاب های کاپی از بازار، روی آورند. بنابراین، اتخاذ استراتیژی های جدید و مؤثر برای بهبود روند توزیع کتاب به شاگردان کاملاً ضروری است. دراین راستا، وزارت معارف، علاوه بر تهیه و نشر آزمایشی نسخه های الکترونیکی کتب درسی که در بخش های ذیل به تفصیل به آن پرداخته شده است، از روش های دیگر نیز بصورت آزمایشی استفاده خواهد نمود، بعنوان مثال، وزارت معارف با اعطای امتیاز تجارتی چاپ کتب درسی به سکتور خصوصی، می تواند با کمک سکتور خصوصی کتب مورد نیاز شاگردان را فراهم نماید. روش دیگری که بدین منظور در نظرگرفته شده است، استفاده از سند رسید یا بیل مصرف می باشد که از طرف وزارت معارف به مکاتب توزیع می گردد و مکاتب نیز می توانند بر اساس آن کتب درسی مورد نیاز شان را از بازار داخلی، خریداری نمایند.

تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی

- وزارت معارف تلاش می نماید تا روابط کاری خویش را با وزارت مخابرات و تکنالوژی معلوماتی بیشتر توسعه دهد تا از امکانات و تسهیلات تکنالوژی معلوماتی برای آموزش و همچنین گزارش دهی ارقام و معلومات در سرتاسر سیستم تعلیمی کشور، استفاده نماید. درحال حاضر، گسترش مداوم و استفاده روز افزون از تکنالوژی های ارتباطی و مخابراتی در ولایات و مناطق کشور باعث شده است که ارتباطات بین ولایت و مناطق مختلف توسعه و بهبود یابد، درحالی که ظرفیت های محلّی و همچنین تدابیر اتخاذ شده جهت جلب همکاری ها و مشارکت بخش خصوصی دراین عرصه، نیز می توانند به پایین آوردن قیمت ها تا حد ممکن کمک کند. تجهیزاتی مانند موبایل های هوشمند، قلم های ناطق، دستگاه های صوتی و تصویری و سی دی ها یا لوح های فشرده می توانند تداوم و استمرار پروسه یادگیری و آگاهی یافتن از تحولات بیرونی را حتی در مناطق شدیداً نا امن، تضمین نماید.
- ارسال و دریافت الکترونیکی سوانح کارمندان مکاتب بشمول اسناد و تصدیق نامه های آموزشی، اسناد حاضری و همچنین ارسال گزارش اجراات کاری آنها از طریق وسایل الکترونیکی برای مکاتب، مراکز تعلیمی و ریاست های معارف ولایات و آمریت های معارف ولسوالی ها در آینده، امکان پذیر خواهد بود. همچنین، از این طریق می توان معلومات لازم در رابطه به نحوه نظارت از صنوف درسی، گزارش های مشاهداتی ناظران (مدیران، ناظران تعلیمی، و یا مربیان)، گزارش جریان جلسات کاری با معلمان و فیصله آنها برای آوردن بهبودی در فعالیت ها را ثبت نموده و با سایر مربیان و کارمندان تدریسی، شریک کرد.
- با درنظرگرفتن هزینه های مجموعی چاپ، انتقال و توزیع کتب درسی، حتّی ذخیره نمودن نسخه الکترونیکی مجموعه کامل کتب درسی در یک دستگاه تبلت ارزان قیمت و درعین حال " مقاوم" به جای توزیع فیزیکی آنها، از نظر اقتصادی، به صرفه تر و از نظر تعلیمی، مطمئناً جذاب تر، خواهد بود. در حقیقت، دانلود نسخه های الکترونیکی تصحیح شده و جدید کتب درسی در داخل یک تبلت نسبتاً آسان می باشد که باعث کاهش هزینه های تکراری چاپ نسخه های جدید کتب درسی و انتقال فیزیکی آنها، می گردد.

یک دختر مکتب در حالت نشسته در پله های زینه بیرون از صنف درسی

فینبار اوریلی، ریوترسُ ۲۰۰۹

6. تدابیر و آمادگی ها برای تطبیق پلان

6.1 پلان ها و بودجه های عملیاتی سالانه

پروسه تطبیق پلان استراتیژیک سوم مطابق به چارچوب تعیین شده برای پلان های عملیاتی پیشبرده خواهد شد. ریاست عمومی پلان و ارزیابی به عنوان آمادگی ها و تدابیر لازم جهت تطبیق پلان استراتیژیک، ورکشاپ های آموزشی را به منظور ارایه رهنمایی ها و معلومات در رابطه به پلان استراتیژیک و عملیاتی به ادارات و رؤسای مربوطه، در سطح مرکز و ولایات، تدویر خواهد نمود. به تمامی کارمندان وزارت معارف در رابطه به رویکردهای جدید وزارت و همچنین اولویت ها و پالیسی های طرح شده در پلان استراتیژیک سوم، آگاهی ها و رهنمایی های لازم ارایه خواهد شد. در پلان های عملیاتی سالانه به جای تمرکز برفعالیت ها، بیشتر بر نتایج متوقعه سالانه که در جدول شاخص های مراقبتی و نظارتی نیز گنجانیده شده اند، تمرکز خواهد شد. سالانه، یک تعداد ورکشاپ های آموزشی و رهنمایی نیز در رابطه به پلان های عملیاتی، تدویر وراه اندازی خواهند شد تا اطمینان حاصل گردد که تمامی ریاست ها و کارمندان مربوطه شان از فعالیت های تعیین شده، درک واضح و آگاهی کامل دارند.

درعین حال، بخاطر اینکه تطبیق این پلان نسبت به پلان های گذشته با انسجام بهتر و اشتراک بیشتر جوانب ذیدخل صورت گیرد، جلسات کاری مشترک و جداگانه با مؤسسات تطبیق کننده، وزارت خانه های دیگر، مؤسسات غیردولتی و شرکای انکشافی جهت ایجاد هماهنگی های لازم و آگاهی از اهداف عمده پلان استراتیژیک، تدویر خواهد شد. رؤسای ریاست های مرکزی وزارت، مسئولین ریاست های معارف ولایات و آمریت های معارف ولسوالی ها درقبال برعهده گرفتن مالکیت و مسئولیت اهداف سالانه پلان های عملیاتی شان و همچنین تلاش برای سازماندهی وانسجام منابع (کارمندان و تجهیزات) درجهت دست یابی به نتایج متوقعه، مسئول و پاسخگو خواهند بود. علاوه براین، رؤسا و مسئولین ادارات مذکور، مسئولیت مدیریت و بررسی از فعالیت های هریک از جوانب ذیدخل متذکره را که به تطبیق مشترک پلان به وزارت معارف تعهد سپرده اند؛ برعهده خواهند داشت. کارمندان ریاست های معارف ولایات و ولسوالی ها نیز درپروسه انکشاف مسوده پلان استراتیژیک و به عنوان بخش جدایی ناپذیر و اساسی پروسه آمادگی برای تطبیق و افزایش مسئولیت پذیری و مالکیت برپلان، از طریق اشتراک در جلسات و ورکشاپ های مشورتی ، نظریات و پیشنهادات شان را مطرح و شریک نمودند. مسئولیت نظارت از پروسه پلانگذاری درسطح مرکز برعهده بورد انکشاف منابع بشری یا HRDB خواهد بود. بعد از منظوری و تصویب بودجه ازسوی وزارت مالیه، پلان های عملیاتی ملّی و ولایتی براساس بودجه تخصیص داده شده، اصلاح خواهند شد و بعد از اخذ منظوری مقام وزارت با ادارات ذیربط در مرکز و ولایات شریک خواهد شد.

6.2 اصلاح ساختارقانونی و اسناد تقنینی وزارت معارف

یکی از برنامه های عمده که هم پروسه پلانگذاری و هم روند تطبیق پلان استراتیژیک را شکل میدهد، عبارت است از بازبینی وظایف و عملکردهای فعلی وزارت معارف و اصلاح ساختارقوانین و اسناد تقنینی موجود که توسط خود وزارت معارف به پیش برده خواهد شد. درحال حاضر، جهت پاسخگویی و استقبال از فراخوان مقام محترم ریاست جمهوری برای اتخاذ یک رویکرد جدید به عرضه خدمات تعلیمی درکشور، تدابیرلازم و آمادگی های اوّلیه روی دست گرفته شده است. تقسیم مجدد صلاحیت ها، وظایف و فعالیت ها، اساس و زمینه بازاندیشی و بازبینی مجدد مسئولیت و نقش گروپ های مختلف دخیل در سیستم تعلیمی کشور را، فراهم و ممکن می سازد. درجدول ذیل، یک دید کلّی از تقسیم صلاحیت ها بین وزارت معارف و جوانب ذیدخل در تعلیم و تربیه، ارایه شده است:

وزارت معارف	سایر وزارت خانه ها	شرکای انکشافی/ مؤسسات غیردولتی/ نهادهای جامعه مدنی	سکتور خصوصی
وظایف اصلی تعلیم و تربیه	برنامه های قبل از خدمت تربیه معلم (وزارت تحصیلات عالی) اعمار مکاتب (ازطریق شوراهای انکشافی قریه، وزارت احیاء وانکشاف دهات، وزارت انکشاف شهری)	فراهم آوری تسهیلات، عرضه خدمات مانند، تعلیمات یا آموزش های محلّی	عرضه خدمات از قبیل، اعمار مکاتب، چاپ و توزیع کتب درسی، آموزش های تخنیکی و مسلکی و مهارت آموزی

همچنین درذیل، نقش و مسئولیت های ادارات ملّی و ولایتی وزارت معارف نشان داده شده است. پلان استراتیژیک سوم، تضمین خواهد نمود که صلاحیت ها و مسئولیت های جدید در سطوح مختلف، شناسایی و تعیین خواهند شد، و با طرح و تطبیق برنامه های انکشاف منابع بشری و ارتقای ظرفیت، مورد حمایت قرار خواهند گرفت و نهایتاً با اعطای صلاحیت های بودجوی بیشتر برای تحقق اهداف تعیین شده، بیش از پیش تقویت خواهند شد. تطبیق مؤثر پلان استراتیژیک از یک سو به وجود هماهنگی های بیشتر بین ریاست ها و ادارات مختلف در مرکز و ولایات و همچنین بین وزارت معارف و مؤسسات تطبیق کننده از سوی دیگر، بستگی دارد. وزارت معارف مسئول ایجاد هماهنگی و تدویر منظم جلسات کاری مشترک از طریق بورد انکشاف منابع بشری، خواهد بود.

مرکز وزارت	**پالیسی، استراتیژی، هماهنگی، مراقبت، ارزیابی، ارتقای ظرفیت**	
ریاست های معارف ولایات		حمایت، مراقبت/گزارش دهی، تدارکات/مدیریت منابع بشری/ مدیریت مالی/ مدیریت تعلیم و تربیه
آمریت های معارف ولسوالی ها		حمایت، مراقبت / گزارش دهی
مراکز تعلیمی		عرضه خدمات به مشتریان / شاگردان، تماس و ارتباط با والدین/ مردم محل

6.3 ارتقای ظرفیت

در راستای پروسه مرور و بازبینی وظایف و عملکردهای فعلی و بعد از منظوری پلان تجدید ساختارسازمانی وزارت معارف، یک برنامه مرحله به مرحله ارتقای ظرفیت، طرح و تطبیق می گردد که دربرگیرنده همه ریاست ها و ادارات مرکزی و ولایتی خواهد بود. پلان مورد نظر معلمان، استادان، مدیران عمومی و کارمندان اداری را شامل شده و با سیستم رتب و معاش، پلانگذاری، لایحه وظایف ریاست ها و کارمندان، گزارش اجراات کاری، مدیریت و استخدام منابع بشری، ارتقای ظرفیت، آموزش و پروسه ارزیابی، مرتبط خواهد بود. علاوه براین، در این پلان، روند شامل سازی کارمندان تخنیکی داخلی درداخل تشکیل رسمی وزارت نیز درنظرگرفته شده است. (با استخدام هماهنگ و شفاف، و تأمین حمایت های لازم).

با اعتراف به اینکه پروسه CBR یک راه حل بلند مدت برای حفظ و نگهداشت ظرفیت منابع بشری وزارت معارف بحساب نمی آید، امّا درمقایسه با برنامه های قبلی که عمدتاً بطور پراکنده، بدون حسابدهی و غالباً بطور موازی با مکانیزم ها و ساختارهای موجود دولت، و بطور موقت تطبیق می شدند، از امتیازات و نقاط قوت مهمّی برخوردار می باشد.

6.4 صلاحیت ها و مسئولیت های تفویض شده به ادارات غیرمرکزی وزارت معارف

بر مبنای تعاریف جدید ارایه شده از صلاحیت های اصلی و غیراصلی، وزارت معارف سطح صلاحیت ها، مسئولیت ها و ظرفیت ادارات و مدیریت های ولایتی بشمول ریاست های معارف ولایات و آمریت های معارف ولسوالی ها و مکاتب را افزایش و ارتقاء خواهد داد. به عنوان نتیجه تطبیق برنامه های آموزشی اخیر، میزان قابل توجهی از ظرفیت ها درسطح ولایات وجود دارند که درحال حاضر بلااستفاده باقی مانده اند. تفویض صلاحیت های بهتر و بیشتر، آموزش و حمایت زمینه رشد و انکشاف ظرفیت های موجود را فراهم خواهد نمود. موضوع استخدام و بکارگیری ظرفیت های مؤثرتر رهبری و مدیریت درسطح ریاست های معارف ولایات از طریق برنامه CBR، قبلاً نیز یادآوری شد. همچنین، تقویت مکانیزم های هماهنگی و ارتباطی موجود بین ادارات مرکزی وزارت معارف و ادارات ولایتی و ولسوالی و (همچنین بین ریاست های معارف ولایات و آمریت های معارف ولسوالی ها) ازطریق بکارگیری تکنالوژی های معلوماتی و ارتباطی، و بهبود ابزارهای موجود مراقبتی، درنظرگرفته شده است.

جمع آوری ارقام و معلومات در سطح مکاتب، آمریت های معارف ولسوالی ها و ریاست های معارف ولایات باعث انجام تحلیل مفید شاخص های تعلیمی و پلانگذاری مؤثر برای رسیدگی به نیازمندی ها درسطوح مختلف، خواهد شد. سیستم معلوماتی اداره معارف در ریاست های معارف ولایات

ایجاد می گردد و درعین حال، ظرفیت های موجود برای توسعه و تطبیق استراتیژی ها به منظور بهبود شمولیت، کاهش میزان ترک تعلیم و حصول اطمینان از بهتر شدن میزان تکمیل دوره های مختلف تعلیمی توسط شاگردان، بویژه دختران و شاگردان مناطق محروم، تقویت خواهد شد. وزارت معارف، لایحه وظایف موجود را اصلاح نموده و رهنمودهای لازم برای مدیران و کارمندان اداری مکاتب تهیه و ارسال خواهد نمود. همچنین از روند پیشرفت و بهبودی های بعمل آمده درتعلیم و تربیه براساس شاخص هایی که جهت گزارشدهی به رهبری وزارت معارف و شرکای انکشافی آن استفاده می گردد، مراقبت و نظارت مداوم بعمل خواهد آمد.

پلان های بهبود مکاتب از طریق کمک هایی تمویل خواهند شد که اقلام آنها در بودجه انکشافی شامل و منظور شده باشند، علاوه برآن، برنامه میثاق شهروندی چارچوب مشخص و قانونی برای انتقال وجوه کمکی به محلات، و هماهنگی نحوه مشارکت و سهم گیری مردم محل در حمایت از تعلیم و تربیه مثلاً در اعمار مکاتب و یا فراهم آوری سایر خدمات، تعیین و فراهم خواهد نمود. حسابدهی به مردم، به آمریت معارف ولسوالی و ریاست معارف ولایت و در رابطه به نحوه مصرف منابع و دست یابی به نتایج متوقعه، صورت خواهد گرفت.

6.5 همکاری با سایر وزارت خانه ها

درعین حال، وزارت معارف از طریق طرح و ترتیب چارچوب های قانونی واضح در رابطه به نحوه تشریک مساعی و همکاری با سایر وزارت خانه ها در راستای دست یابی به اهداف و نتایج متوقعه، اطمینان خواهد داد. به عنوان مثال، مسئولیت عمده وزارت معارف در بخش انکشاف تعلیمات تخنیکی و مسلکی، طرح یک استراتیژی عام و تعیین اهداف جهت فراهم آوری آموزش های حمایتی برای وزارت کارو اموراجتماعی، شهدا و معلولین، می باشد. این نوع روابط کاری و حیطه صلاحیت ها و مسئولیت های تعیین شده درجهت دست یابی به اهداف پلان استراتیژیک، در جدول شاخص های مراقبت و ارزیابی که ضمیمه این سند می باشد، مورد بحث قرارگرفته است. طی مدت پنج سال گذشته، روند انکشاف زیربناهای معارف و پروسه اعمار مکاتب درمقایسه با توقعات جهت پاسخگویی به تقاضاها، با موفقیت و سرعت لازم پیش نرفته است. وزارت معارف در شرایطی که تصامیم پالیسی به منظور تشریک مساعی با سایر ادارات دولتی و مردم محل دراین زمینه، اتخاذ می گردند، به تعیین اهداف برای تهیه چارچوب تفصیلی تفاهمنامه ها در مطابقت با پلان هایی که به منظور تکمیل پروسه اعمار مکاتب طرح شده اند و درعین حال وزارت ها نیز دررابطه به تطبیق آنها دربرابر مردم پاسخگو و مسئول می باشند، تلاش خواهد نمود.

چارچوب های مراقبتی مورد نظر جهت نظارت مداوم ازنحوه تطبیق فعالیت های مشترک، تعیین کننده اولویت های واضح در بخش عقد تفاهمنامه های همکاری و مشخص کننده اهداف مشترک می باشند، که حداقل در مراحل ابتدایی، مهمتر از تطبیق مستقیم برنامه های آموزشی در سطح ریاست ها و ادارات بحساب می آیند. گزارش دهی از نتایج و دستاوردها، در فضای موجود برای حسابدهی و مسئولیت پذیری، بشدت تقویت شده و از آن حمایت خواهد شد.

6.6 نقش نهادهای جامعه مدنی و مؤسسات غیردولتی

سهم گیری و مشارکت نهادهای جامعه مدنی و مؤسسات غیر دولتی در توسعه عرضه خدمات تعلیمی درطول دهه گذشته، اساسی و بسیار قابل توجه بوده است. این مشارکت ها با رشد و انکشاف در زمینه طرح پالیسی ها و پلان های استراتیژیک ، در وزارت معارف، همراه بوده است، اگرچه این پالیسی ها و پلان ها، بطور یکسان و عادلانه تطبیق و نظارت نشده اند.

وزارت معارف، مسئولیت فراهم آوری و عرضه برنامه های تعلیمات عمومی و اسلامی به همه اطفال سن مکتب و همچنین عرضه تعلیمات تخنیکی و مسلکی و سوادآموزی به جوانان و کلان سالان در کشور را بر عهده دارد. این وزارت به فراهم آوری این نوع خدمات تعلیمی در همراهی با سایر وزارت خانه ها مانند (وزارت کار و اموراجتماعی، شهدا و معلولین، وزارت تحصیلات عالی و غیره) نهادهای مردمی، مؤسسات غیردولتی و شرکای انکشافی می پردازد که مسئولیت توسعه عرضه خدمات اساسی و حمایتی را در ساحاتی برعهده داشته اند که یا تطبیق آن برای وزارت معارف مشکل بوده و یا نتوانسته است سطح مشخص از خدمات و برنامه ها را، بطور دوامدار ارایه نماید. این خطر وجود دارد که استندردها یا روش هایی که از سوی جوانب ذیدخل مختلف مورد استفاده قرارمی گیرند با یکدیگر همخوانی و سازگاری نداشته و یا اینکه عرضه خدمات در بعضی حالات به دلیل عدم تداوم کمک ها از سوی تمویل کنندگان خارجی، متوقف گردند. عدم تداوم و پایداری کمک ها و عدم سازگاری بین روش عرضه خدمات، ضرورت و اهمیت اختصاص وقت و زمان بیشتر به مدیریت و ایجاد هماهنگی های بیشتر و مؤثرتر در این زمینه را بیان داشته و بر آن تأکید می

کند. علاوه براین، محدودیت منابع موجود، بر اهمیت بالای توجه به الزامات و ضرورت ها برای دست یابی به مؤثریت بیشتر در فعالیت ها، بیش از پیش تمرکز می نماید.

تحت پلان استراتیژیک سوم، وزارت معارف همراه با همه جوانب ذیدخل از جمله شرکای انکشافی، مرسسات غیردولتی ونهادهای جامعه مدنی، جلسات حسابدهی دررابطه به دست یابی به مجموعه ای از نتایج متوقعه عمومی را مشترکاً راه اندازی و تدویر خواهد نمود، که مستلزم حصول توافق بر نورم ها، سیستم های تطبیقی و همچنین روند گزارشی دهی شفاف به مردم و به رهبری وزارت معارف، می باشد.

6.7 نقش سکتور خصوصی

جلب همکاری سکتور خصوصی صرفاً یک راه حل و پاسخ به رفع محدودیت های وزارت معارف دربخش منابع نمی باشد، بلکه درک واضح از مزایای استراتیژیک کار با سکتور خصوصی درجهت شناسایی مهارت های دارای اولویت و رفع نیازمندی ها و تقاضاهای موجود، بحساب می آید. به عنوان مثال، سکتور خصوصی از طریق فراهم آوری سیستم آموزشی استاد- شاگردی به مراتب وسیع تر از گذشته، در آموزش در کشور سرمایه گذاری می کند، تا بتواند فرصت های شغلی مورد نظر خویش را در بازار توسعه دهد. وزارت معارف تلاش می نماید تا این علاقه و انگیزه درونی موجود در سکتورخصوصی را جهت دست یابی به اهداف موردنظر خویش در سکتور عمومی، بطور مؤثرتر، سریع تر و با استفاده از منابع کمتر، تحت تأثیر قرارداده و تقویت نماید. به عنوان مثال، تهیه کتب درسی، پروسه ای است که بودجه و منابع زیادی را به خود اختصاص داده است بدون اینکه توانسته باشد به تقاضاهای موجود پاسخ گفته باشد. طوری که تعداد کتب درسی تهیه شده در مرکز که به مکاتب توزیع شده اند، مأیوس کننده و اندک می باشد. از علاقمندی بازار داخلی به رسانیدن کتب درسی به دست مصرف کنندگان تحت تطبیق طرح های آزمایشی که بر اساس آنها به سکتور خصوصی اجازه و امتیاز چاپ و نشر عناوین مشخص و فروش آنها به مکاتب اعطاء می گردد، استفاده خواهد شد. وزارت معارف روند تأمین پشتوانه مالی موردنیاز بیل ها یا رسیدهای دریافت کتب را که مکاتب می توانند برای تهیه و خرید کتاب از آن استفاده نمایند، تحت بررسی قرارخواهد داد. دراین صورت، متشبثین خصوصی نیز با علاقمندی درجهت حصول اطمینان از برخورداری همه اطفال از مواد و لوازم آموزشی، احساس مسئولیت خواهند نمود.درکنار سایر همکاری ها، نقش وزارت معارف ایجاد زمینه ها و تمهیدات قانونی لازم جهت تطبیق پروژه های آزمایشی درساحات مورد نیاز و نظارت از نتایج بدست آمده، خواهد بود.

6.8 نقش شرکای انکشافی

دولت افغانستان و وزارت معارف تحت پلان استراتیژیک سوم، به ایجاد یک رابطه منسجم تر و شفاف تر مبادرت خواهند ورزید که بر تعهدات متقابل دوطرف جهت تحقق اهداف تعیین شده، مبتنی خواهد بود. حرکت به سوی استفاده بیشتر از روش های تمویل و تأمین مالی چند جانبه به جای روش های دوجانبه به تقویت این رابطه کمک خواهد نمود، درحالی که این روش نیازمند سپردن تعهد بیشتر از سوی جوانب ذیدخل به نظارت مشترک از روند دست یابی به نتایج مورد نظر، می باشد. بنابراین، پلانگذاری مشترک که اهمیت آن در روند تهیه مسوده پلان استراتیژیک سوم نیز مشاهده شده است، یک اولویت بحاسب می آید. بررسی دقیق و چند جانبه لایحه وظایف که توسط وزارت معارف و نمایندگان شرکای انکشافی همکار در تعلیم و تربیه صورت گرفته است، می تواند درمقایسه با آنچه که در این اواخر به عنوان یک مشکل وجود داشته است به عنوان یک معیار به مراتب خوبتر برای تشریک مساعی در فعالیت هایی چون تحقیقات، ارزیابی ها و تطبیق پروژه های خارج از بودجه دولتی ، بحساب آید. شرکای انکشافی و وزارت معارف دررابطه به راه اندازی پروسه های منظم مدیریت پروژه بخصوص پروژه هایی که از طریق مکانیزم های خارج از بودجه دولتی تمویل می گردند، به توافقات لازم دست خواهند یافت. دراین راستا، یک تفاهمنامه همکاری بین وزارت معارف و مؤسسات تمویل کننده به منظور حمایت بهتر و منسجم تر از روند تحقق اهداف طرح شده در پلان سکتور معارف، و همچنین افزایش مؤثریت کمک های اعطاء شده، منعقد خواهد شد.

کارمندان تخنیکی در بخش هایی که از جانب کشورهای تمویل کننده حمایت می گردند از قبیل (کارمندان تخنیکی داخلی که از تمویل کوتاه مدت و بلند مدت تمویل کننده گان برخوردار می باشند و همچنین مشاوران خارجی) تحت نظارت مستقیم ادارات مربوطه مکلف به حصول نتایج مورد نظر، خواهند بود. از اجراات این کارمندان درصورت نیاز و اقتضاء ، و با توجه به ظرفیت های ایجاد شده درسطح ملّی، نظارت بعمل خواهد آمد.

درساحات و بخش هایی که کارمندان تخنیکی از طریق مکانیزم های تمویل مشترک، حمایت می شوند مانند برنامه CBR ، گزارش های دقیق از تحقق اجراات و نتایج متوقعه با توجه و درارتباط با اصلاحات مورد نظر، ارایه می گردد.

6.9 نقش والدین و مردم محل

پلان استراتیژیک سوم، به ایجاد روابط مختلف بین متقاضیان خدمات تعلیمی (شاگردان، والدین و مردم) و عرضه کنندگان خدمات، خواهد پرداخت. نه تنها والدین و مردم محل درجهت تشریک مساعی، درمحدوده چارچوب مشخص شده در تفاهمنامه ها (از جمله برنامه میثاق شهروندی)، برای ایجاد و توسعه زیربناها و سایر عناصر سیستم تعلیمی کشور، تشویق و ترغیب خواهند شد بلکه وزارت معارف نیز از سیستم های بهتر حسابدهی توأم با نشر عمومی اجراات و نتایج به شکلی که برای والدین نیز قابل درک باشد، حمایت خواهد نمود. برای مثال، طرزالعمل های جدید، معیارهای رفتاری و طرز سلوک درمکاتب را که معلمان، شاگردان، کارمندان و والدین نیز از آنها آگاهی خواهند یافت، تعیین می نماید. طرزسلوک و اخلاق درمکاتب برای همه بوده وجهت حصول اطمینان از حسابدهی و رفتار مطابق به اصول اخلاقی، بطور بیطرفانه و منظم تطبیق خواهد شد.

درسطح مکاتب و قریه جات، دخیل نمودن والدین و مردم محل وظیفه مدیر مکتب خواهد بود که به عنوان پل ارتباطی بین علایق مردم و ادارات دولتی عمل می کند. بوجود آمدن بهبودی عمومی در میزان شفافیت و حسابدهی توأم با مؤثریت و مثمریت بیشتر درکارها، در راستای تحقق اهداف عمده در سطح ملّی ، خواهد بود.

6.10 خطرات و کاهش خطرات

تطبیق پلان استراتیژیک سوم معارف درافغانستان تحت تأثیر خطرات جدی امنیتی می باشد که از یک سو روند تطبیق پلان را با خطر مواجه ساخته و از سوی دیگر بر روند نظارت و ارزیابی از آن، تأثیر می گذارد. تهدیدات موجود و خطرات ناشی از واقعیت های عینی کشورهای بی ثبات که درحال تجربه جنگ های داخلی و منازعات مداوم می باشند، بشمول چالش های عمده لوجستیکی برای همه جوانب ذیدخل کاملاً شناخته شده و قابل درک می باشند، همچنین، این جوانب ذیدخل در رابطه به اینکه انجام چه نوع اقداماتی ممکن و یا غیرممکن می باشد، آگاهی های لازم را ارایه می نمایند.

به جای ارایه فهرستی از چالش های سیاسی، جغرافیایی و امنیتی سرراه تطبیق پلان استراتیژیک سوم، دراین بخش تحلیلی از خطرات عمومی شناخته شده برای هر استراتیژی، ارایه می گردد. تهدیدات امنیتی و مشکلات دسترسی بشمول تنش های سیاسی زمینه شکل گیری شرایط و وضعیت های دشوار درساحاتی را فراهم میسازند که ممکن است روند عرضه خدمات تعلیمی را مورد تهدید قرارداده و درعین حال ممکن است، به منشاء ایجاد تغییرات مبدل شوند.

این موضوع که در جریان تطبیق استراتیژی هایی چون بهبود نظارت محلّی از اطفال خارج از مکتب، یا انجام ارزیابی های دقیق تر و معتبرتر از دستاوردهای تعلیمی شاگردان، خطرات زیادی وجود دارند، کاملاً قابل درک است. امّا، این خطر هم وجود دارد که تلاش های لازم جهت رسیدگی به این مشکلات و چالش های سیستماتیک، صورت نمی گیرد. شاید مردم از انجام ارزیابی های مشکل تر و بی طرفانه تراستقبال نکنند، امّا این احتمال وجود دارد که مردم از نتایج ناعادلانه و استخدام افراد بدون درنظرداشت شایستگی و لیاقت آنها، نارضایتی بیشتری داشته باشند. علاوه براین، درصورت عدم توسعه دسترسی به تعلیم و تبیه و بهبود کیفیت آن، بخش وسیعی از کشورو گروپ های زیادی از نفوس عمده کشور- بطور قابل توجهی از حقوق تعلیمی شان محروم خواهند شد که بر رشد اقتصادی کشور تأثیرات عمیق گذاشته، باعث تشدید فقر و نابرابری و تداوم مشکلات امنیتی و ناپایداری صلح و امنیت در کشور می گردد. بادرنظرداشت موضوعات فوق، واضح است که نوعیت خطرات و تهدیدها در سرتاسر کشور متفاوت می باشد. دربعضی ولایات، ظرفیت خوبتراست و مشکلات تطبیقی نیز کمتر می باشد. درحالی که دسترسی به برخی مناطق و محلات هنوز هم مشکل بوده و ممکن است وضعیت با گذشت زمان بهبود یابد. تطبیق موفقانه پلان در ولایتی که شرایط به سرعت سازگار شده و بهبود می یابد، ممکن است باعث کاهش خطرات و تهدیدها در دیگر ولایات نیزشود، بعلاوه ، ارایه گزارش های شفاف از تطبیق پلان استراتیژیک از بالارفتن گسترده آگاهی های عمومی، اطمینان خواهد داد. تحت پلان استراتیژیک سوم، کوشش خواهد شد تا ازتکنالوژی های جدید مانند موبایل های هوشمند، تجهیزات و تسهیلات تکنالوژی معلوماتی وارتباطی و غیره در مناطقی استفاده صورت گیرد که گسترش ساحه تحت پوشش خدمات مورد نظر هم برای آموزش شاگردان و هم برای برقرار نمودن ارتباطات، از لحاظ اقتصادی امکان پذیر باشد.

وزارت معارف به تلاش ها برای ایجاد و تقویت شوراهای مدیریت مکتب ادامه خواهد داد، تا بتواند از طریق این شوراها مردم محل را به سهم گیری بیشتر در محافظت از مکاتب، حمایت از تعلیمات محلّی، و کمک و پشتیبانی از عرضه خدمات تعلیمی درحالات اضطرار و درنهایت به منظور حصول اطمینان از دسترسی اطفال به تعلیم و تربیه، تشویق و ترغیب نماید. شوراهای انکشافی قریه وکمیته های تعلیمی تحت آنها در زمینه ایجاد و تقویت پاسخگویی و حسابدهی جوانب مختلف ذیدخل در تعلیم و تربیه ، افزایش میزان مرتبط بودن برنامه های تعلیمی با نیازمندی های مردم محل و تحرّک اجتماعی جهت تأمین حمایت و پشتیبانی مردمی از روند عرضه خدمات تعلیمی درکشور به حیث پل های ارتباطی بین مردم محل و عرضه کنندگان خدمات تعلیمی، عمل خواهند کرد. تقویت سیستم ها و ارتقای ظرفیت های وزارت معارف، بویژه در سطح ولایات، به کاهش خطرات و تهدیدها کمک خواهد کرد. دانستن این نکته ضروری است که برنامه های مربوط به بخش عرضه خدمات تعلیمی که تحت رهبری وزارت معارف به پیش برده می شوند، چیزی از سهم و پشتیبانی های مردم از فعالیت های مربوط به بخش تقاضا برای خدمات تعلیمی، نخواهد کاست.

ثبت و مستند سازی نحوه و نوعیت سهم گیری ها و حمایت های فراهم شده و همچنین تعیین یک چارچوب عمومی (به عنوان مثال برای تعلیمات دوران طفولیت یا صنوف تعلیمات قبل از مکتب و یا برای اعمار زیربناها) به افزایش شفافیت و حسابدهی کمک می کند، امّا ارزش تلاش ها و مشارکت محلّی را پایین نخواهد آورد. خوشبختانه، وزارت معارف توانسته است از طریق برنامه های عمده تحرّک اجتماعی از تجارب ارزشمند دراین زمینه بطور مؤثر، استفاده نماید.

در بسیاری از موارد، می توان با اتخاذ شماری از استراتیژی های مؤثر در جهت کاهش احتمال وقوع خطرات و همچنین کاهش اثرات منفی آنها، اقدام نموده و با آنها مقابله کرد. فراهم آوری آموزش های بهتر، راه اندازی کمپاین های آگاهی عامّه و تأمین ارتباطات مؤثر از جمله معمول ترین استراتیژی ها جهت کاهش خطرات بحساب می آیند که بطور مکرر در جدول ذیل به آنها پرداخته شده است. تأکید و تمرکز بر زنان عنصر مشترک در اکثر استراتیژی های طرح شده در پلان استراتیژیک سوم، می باشد. وزارت معارف درنظر دارد تا میزان شمولیت دختران را از طریق فراهم آوری شمار بیشتری از معلمان اناث، مدیران اناث و کارمندان اداری اناث، افزایش دهد. در بسیاری از بست های تخصیص داده شده به وزارت معارف، سهم زنان درنظر گرفته نشده است. در بعضی مناطق و محلات، رسیدن به یک تعادل بهتر در شمولیت دختران، چالش برانگیز خواهد بود و ممکن است سطح شمولیت در دوره متوسطه برای مدتّی، پایین باقی بماند. موجودیت زیربناهایی مانند (تشناب، دیوار احاطه) و حضور معلمان ومدیران اناث بر توسعه موفقانه فرصت های تعلیمی برای دختران، تأثیر گذارخواهند بود. همچنین، معرفی و ترویج مقررات لازم در این زمینه از طریق برنامه میثاق شهروندی، کمک خواهد کرد تا بر رسمیت دادن این موضوع و تشویق تمامی اقشار جامعه به تطبیق آن، تمرکز صورت گیرد.

تمامی ابعاد تطبیقی پلان استراتیژیک سوم با تهدید جدی در زمینه کسر بودجه دولتی مواجه می باشند. مشکل غیرقابل پیش بینی بودن مقدار بودجه تأمین شده از منابع تمویل خارجی بر دسترسی به خدمات تعلیمی و کیفیت آن تأثیر منفی خواهد داشت. مؤثریت و مثمریت بیشتر کمک های اعطاء شده نیز بطور قابل توجهی خطر کند شدن و حتّی متوقف شدن روند عرضه خدمات تعلیمی را کاهش خواهد داد. وزارت معارف از طریق بورد انکشاف منابع بشری برای کسب قناعت پارلمان کشور، وزارت مالیه و کشورهای تمویل کننده جهت تخصیص منابع مالی کافی و مورد نیاز به تعلیم و تربیه و تطبیق فعالیت های دارای اولویت خویش، تلاش خواهد نمود.خطرات مربوط به مصئونیت منابع مالی و استفاده نا مناسب یا سوء استفاده از کمک های اعطاء شده به تعلیم و تربیه مورد توجه شماری از تحقیقات و ارزیابی های مستقل بوده است. توصیه های ارایه شده برای آوردن اصلاحات و بهبودی ها دراین زمینه، هم مربوط به سیستم دولتی بوده وهم سیستم ها و فعالیت های شرکای انکشافی را شامل می گردند. درحالی که این خطرات در تطبیق تمامی استراتیژی های پلان استراتیژیک سوم صدق می کنند، بنابراین می توان از طریق سپردن تعهد جدی و گسترده به آوردن شفافیت بیشتر و حسابدهی بهتر در روند تخصیص منابع، گزارش دهی از نتایج بدست آمده از تطبیق فعالیت ها درهمه برنامه های تعلیمی وهمچنین ازطریق انکشاف و تطبیق یک استراتیژی مؤثرجهت مبارزه با فساد، در جهت رفع این خطرات تلاش نمود. (به جدول نتایج تطبیق پالیسی مراجعه نمایید)

6.10.1 جدول تحلیل خطرات

در جدول تحلیل خطرات که در ذیل آمده است، خطرات احتمالی تأثیر گذار بر نتایج پلان استراتیژیک سوم برحسب میزان احتمال وقوع خطرات و تأثیرات بالقوه حاصل از وقوع آنها، مورد ارزیابی قرار گرفته اند. علاوه برآن، استراتیژی هایی نیز برای کاهش خطرات درنظرگرفته شده اند. در حالت

کلّی، بغیر از نا امنی های عمده، تعداد خطرات با درجه بالا یا تهدیدات احتمالی، زیاد نمی باشد. از مجموع 25 نتیجه متوقعه پلان استراتیژیک سوم، تنها 6 نتیجه آن، انتظار میرود که با بالاترین درجه خطر مواجه شوند. براساس ارزیابی ها، 11 نتیجه احتمالاً با خطرات با درجه پایین مواجه خواهند بود، و 8 نتیجه متوقعه اخیر با خطرات با درجه متوسط روبرو خواهند شد.

جدول ذیل خطرات و تهدیدات اولیه تأثیرگذار بر تحقق نتایج موردنظر سکتور و همچنین استراتیژی های کاهش احتمال وقوع خطرات را بطور خلاصه نشان میدهد. عمق و میزان تأثیرگذاری هریک از خطرات براساس میزان احتمال وقوع آنها و همچنین اثرات نهایی آنها بر روند دست یابی به نتایج بلند مدت پلان استراتیژیک سوّم درصورت وقوع، مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفته اند. درمجموع، سطح کلّی خطرات از 1 تا 5 نمره گذاری شده است، به ترتیبی که نمره 5 به بالاترین سطح خطر اختصاص داده شده است. (به رنگ سرخ نشان داده شده است). در جدول ذیل، خطرات و درجه بندی آنها، بطور خلاصه ارایه شده است.

میزان احتمال وقوع (**L**)	بالا	**3**	**4**	**5**
	متوسط	**2**	**3**	**4**
	پایین	**1**	**2**	**3**
		پایین	متوسط	بالا
		اثرگذاری بالقوه (**I**)		

وزارت معارف، درجه بندی خطرات را بعد از انجام اقدامات و تدابیر اتخاذ شده برای کاهش این خطرات، در گزار ش های مراقبتی شامل خواهد ساخت تا درک بهتر و واضح تر از خطرات و تهدیدات احتمالی باقیمانده حاصل گردد.

چارچوب مخاطرات پلان استراتیژیک سوم

نتایج متوقعه بلند مدت	خطرات شناسایی شده	سطح خطرات			استراتیژی های کاهش خطرات
		سطح	اثرگذار	مجموعی	
نتیجه متوقعه 1- بخش کیفیت: ظرفیت فعلی سیستم تعلیمی کشور در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان و نظارت مداوم از آن با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی آنها، بهبود یافته است.	اصلاحات ساختاری لازم در زمینه انکشاف دوامدار نصاب تعلیمی ازنظر قانونی و لوجستیکی تحقق نیافته است.	M	M	3	علاوه بر اصلاحات عمده، نقش رهبری، بسیار مهمّ می باشد. حمایت های دولت و رهنمایی های تخنیکی وزارت معارف به روند تحقق سریع نتایج و درک مزایای حاصل از تغییرات، کمک خواهد کرد.
	پروسه اصلاح نصاب تعلیمی بیش از حد کند و آهسته بوده و نمی تواند بر روند تعلیم وتربیه شاگردان اثرگذار باشد.	M	M	3	پلانگذاری دقیق و شفاف که مورد قبول همه جوانب ذیدخل باشد (بشمول مشوره های تخنیکی)، باعث کاهش ابهامات و شک و تردید ها و همچنین تمرکز بیشتر بر فرصت های جدید خواهد شد. تعیین اهداف قابل حصول که از امکان تطبیق و تمویل مداوم و دراز مدت در سطح ملّی برخوردار باشد، بسیار مهم و ضروری می باشد.
	با درنظرداشت وضعیت سیاسی موجود و شرایط فعلی درمکاتب امکان تضمین اینکه سیستم ارزیابی از دستاوردهای تعلیمی شاگردان، معتبر و قابل کنترول بوده و بطور بی طرفانه تطبیق می گردد، وجود ندارد.	M	H	5	بی ثباتی فعلی درکشور و همچنین ارزش بالای موفقیت در امتحانات (با ریسک بالا) احتمال مذکور و اثرات منفی بالقوه این خطر را افزایش می دهد. درساحات جنگی و درحال منازعه که اعتماد مردمی به سیستم های دولتی پایین است، این احتمال درسطح بالا وجود دارد. ایجاد هماهنگی های بیشتر بین مدیران مکاتب، متنفذین محلّی و کارمندان معارف ولسوالی می تواند به کاهش احتمال وقوع این خطر کمک نماید. همچنین، تمرکز پلان استراتیژیک سوم بر شفافیت درکارها به این امر نیز کمک خواهد نمود.
نتیجه متوقعه 2- بخش کیفیت: ظرفیت فعلی مکاتب/ مراکز تعلیمی در بخش ارتقای سطح نتایج	تعداد کتب توزیع شده به شاگردان جهت بهبود دستاوردهای تعلیمی آنها، کافی نمی باشد.	M	H	4	درحال حاضر، چاپ و توزیع کتب درسی یک فعالیت پرهزینه می باشد. محدودیت های فعلی دربخش های (منابع، امنیت و وضعیت جغرافایی) خطر توزیع تعداد اندک کتب درسی را افزایش میدهند. بسیاری از استراتیژی های اتخاذ شده به کاهش خطرمتذکره کمک خواهند کرد، بشمول: اصلاح نصاب تعلیمی؛ فراهم آوری حمایت ها و منابع لازم برای ادارات ولایتی و ولسوالی؛ تطبیق آزمایشی چاپ و توزیع کتب درسی توسط سکتور خصوصی؛ تطبیق آزمایشی استفاده از تجهیزات تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی و کتب الکترونیک.

تعلیمی شاگردان/ سوادآموزان بهبود یافته است.	تجهیزات تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی، کیت مضامین ساینس و سایر منابع آموزشی جهت بهبود کیفیت خدمات تعلیمی بطور درست و مناسب مورد استفاده قرارنمی گیرند.	L	M	2	توزیع مرحله به مرحله تجهیزات آموزشی درهماهنگی با برنامه های آموزشی و همچنین ارایه رهنمود مشخص به ادارات ذیربط، خطر متذکره را کاهش خواهد داد. هدف از بکارگیری منابع آموزشی، تولید نتایج قابل سنجش می باشد. برنامه های آموزش مدیران مکاتب بر استفاده از منابع با توجه به نتایج، متمرکز خواهند بود.
	آموزش معلمان و استادان باعث افزایش مؤثریت و کیفیت تدریس نشده است.	M	M	3	آموزش های عملی مرتبط به قابلیت های تعیین شده برای معلمان به کاهش این خطر کمک خواهد کرد. برنامه های مرتبط از قبیل برنامه های آگاهی عامه؛ حمایت از ناظران تعلیمی و مدیران مسلکی و آموزش دیده) از تمرکز و سرمایه گذاری بر آموزش ها اطمینان خواهند داد.
	مدیران مکاتب وظایف جدید رهبری و تحرّک اجتماعی را که از آنها توقع میرود، بطور مؤثر انجام نمیدهند.	L	M	2	تطبیق برنامه های آموزشی مسلکی مدیران و فراهم آوری دیگر حمایت ها برای آنها، خطر متذکره را کاهش خواهد داد. دربعضی ساحات، چالش مورد نظر بزرگتر و جدی تراست که لازم است استراتیژی های خاص برای رسیدگی و رفع این موارد، اتخاذ گردند. استراتیژی های تحرّک اجتماعی، که درحال حاضر تطبیق می گردند، به منظور حمایت از مدیران مکاتب منسجم و تقویت خواهند شد.
	قابلیت ها و ظرفیت مسلکی معلمان بواسطه حمایت ها و آموزش های فراهم شده برای آنها بهبود نیافته است و دستاوردهای تعلیمی شاگردان را بهبود نمی بخشند.	L	M	2	تدویر برنامه های آموزش داخل خدمت و حمایت از ناظران تعلیمی و مدیران مسلکی و آموزش دیده، خطر متذکره را کاهش خواهد داد. تمرکز اصلی پلان استراتیژیک بر حصول نتایج و مرتبط بودن آنها، ضرورت مسئولیت پذیری معلمان و مدیران مکاتب در قبال دستاوردهای تعلیمی شاگردان را، تقویت می کند.
	مکاتب و مراکز تعلیمی حمایت های لازم و کافی برای تعیین استندردهای مناسب و مصنون برای یادگیری را دریافت نمی نمایند.	L	M	2	مشکلات لوجستیکی خطر عدم دسترسی مکاتب و مراکز تعلیمی به حمایت های لازم (تخنیکی و تجهیزات) را افزایش میدهند. رهبری و مدیریت ادارات مرکزی و همچنین تحرک اجتماعی درمحل به کاهش این خطر کمک می نماید. نشر پیام های ثابت در رابطه به ترویج دیدگاه حمایتی به تعلیم و تربیه و ایجاد زمینه تعلیم و تربیه جوانان در آینده، اثرات منفی این خطر را کاهش خواهد داد.
	ظرفیت کارمندان ریاست های معارف ولایات و ولسوالی ها مانع رشد انکشاف پلان های قابل تطبیق و منسجم می شود.	M	M	3	استراتیژی هایی برای ارتقای ظرفیت های محلّی از طریق پلان استراتیژیک سوم وبرنامه های مرتبط تطبیق خواهند شد. تطبیق پروسه غیرمرکزی سازی فعالیت ها وقت زیادی را دربر می گیرد، امّا این پروسه از طریق سیستم های نظارتی طرح شده در پلان استراتیژیک مورد

نتیجه متوقعه 1- بخش دسترسی متوازن: دسترسی متوازن و همگانی به فرصت های تعلیمی و آموزش های حرفوی مرتبط، مصئون و باکیفیت افزایش یافته است.					پیگیری و نظارت مداوم قرارخواهند گرفت. علاوه براین، حمایت های لازم نیز درصورت نیاز از طریق آموزش ها و رهنمایی های شغلی فراهم خواهد شد.
	وزارت معارف و شرکای انکشافی آن نمی توانند بر تعیین سطح معینی از هزینه ها جهت تمویل مداوم برنامه های آموزش محلّی و آموزش تسریعی به توافق برسند.	L	M	2	سطح اثرگذاری این خطر، پایین است، بدلیل اینکه پلان استراتیژیک سوم با مشارکت و مشوره شرکای انکشافی، نهادهای جامعه مدنی و وزارت معارف تهیه شده است، و همچنین بر اراده قوی جهت استفاده از روش های پایدار و بلند مدت، توافق گسترده وجود دارد. مذاکرات و بحث های مفصل، نظارت مداوم و گزارش دهی شفاف مطمئناً به پایین نگهداشتن سطح خطرکمک خواهد نمود. پس از طی نمودن یک دوره انتقالی، دست یابی به توافق بر سر تعیین سطح معینی از هزینه ها و چارچوب مدیریتی مورد توافق جهت تمویل و تطبیق دوامدار آموزش محلّی و آموزش تسریعی ممکن خواهد شد.
	سطح ومیزان حمایت های صورت گرفته از جانب وزارت معارف برای جذب تعداد زیادی از معلمان اناث برای افزایش شمولیت دختران در مکتب و مراکز تعلیمی کافی نمی باشد.	M	H	4	سطح متفاوتی از خطرات در ولسوالی ها و ساحات مختلف درنظرگرفته می شود. اگرچه، در مجموع، احتمال افزایش عمومی وقوع خطرات نسبتاً خوب ارزیابی می شود که نتایج مطالعات و سروی ها نیزآن را تأیید می کنند. پیام اصلی مورد نظر در تمامی برنامه های آموزشی و فعالیت های آگاهی دهی پلان استراتیژیک سوم، توجه به اهمیت نقش زنان خواهد بود که به کاهش خطر متذکره درسطح قابل توجهی، کمک می کند. با توجه به نقش کلیدی زنان در رشد و انکشاف اقتصدی و اجتماعی کشور، اثر منفی عدم موفقیت در افزایش شمولیت و ناکامی در بهبود میزان تکمیل دوره های تعلیمی، بسیار جدی تلقی می گردد.
	حمایت های فراهم شده برای شاگردان شامل در برنامه های آموزشی رسمی و غیر رسمی سکتورخصوصی توسط شاگردان مذکور جذب و دریافت نمی گردند.	L	M	2	دراستراتیژی مورد نظر، این امکان وجود دارد که به جای توجه زیاد برعرضه خدمات، بیشتر بر پاسخدهی به نیازهای متقاضیان تمرکز نماییم. با توجه به حمایت ها و آمادگی های صورت گرفته، و همچنین با نظرداشت ماهیت شناخته شده سیستم های مهارت آموزی، میزان اثرگذاری خطر مورد نظر کم خواهد بود، گرچه، ممکن است احتمال وقوع و بالارفتن سطح خطر، نظر به موقعیت و ساحه، متفاوت باشد. آموزش استادان تعلیمات تخنیکی و مسلکی و حمایت بیشتر از آنان به کاهش اثرات خطر کمک می کند.
	برنامه های سوادآموزی در راستای بهبود سطح سواد در کشور، نتایج و دستاوردهای ملموس و قابل سنجش ندارند.	L	M	2	مرور نصاب تعلیمی و آموزش استادان به کاهش احتمال وقوع این خطر کمک می کنند. تمرکز بیشتر بر گزارش دهی و نظارت مداوم از تحقق اهداف ملّی ، همچنین ایجاد هماهنگی های

					بیشتر درفعالیت ها از طریق ادارات محلّی نیز برای مقابله با این خطر، مؤثر خواهند بود. دراین راستا، به درک اثرات منفی سطح پایین سواد بر اقتصاد کشور نیز توجه می گردد.
نتیجه متوقعه 2- بخش دسترسی متوازن: میزان مشارکت و تعهد مردم محل (والدین شاگردان) در تعلیم و تربیه بشمول تعلیمات تخنیکی و مسلکی افزایش یافته است.	حمایت های مردمی از تعلیم و تربیه به حصول دستاوردهای تعلیمی بهتر برای کارآفرینی و اشتغال زایی، منتج نشده است.	L	M	2	براساس تجارب، احتمال نبود یک حمایت عمومی بسیار اندک است، گرچه ممکن است، اثرات بالقوه آن بالا باشد. آمادگی و اتخاذ تدابیر لازم برای کسب نتایج به وقت و زمان نیاز دارد و به توقعات وانتظارات نیز باید از طریق حمایت از شوراهای مکاتب، تدویر برنامه های آگاهی عامه و آموزش مدیران مکاتب، رسیدگی گردد.
	ممکن است جمع آوری کمک ها به تعلیم وتربیه از دید مردم نوعی از اخذ مالیات توسط دولت بحساب آید.	M	H	4	حسابدهی و گزارش دهی شفاف در مورد میزان و نوعیت کمک های جمع آوری شده در ازای منابع فراهم شده به مردم ، خطر مذکوررا کاهش خواهد داد. انکشاف ظرفیت محلّی جهت مدیریت و توزیع عادلانه حمایت های تثبیت شده، نقش مؤثری در این راستا خواهد داشت که در پلان استراتیژیک نیز شامل می باشد.
نتیجه متوقعه 1- بخش مدیریت مؤثر: چارچوب قانونی برای معیاری نمودن ارایه خدمات تعلیمی و مسئولیت ها بهبود یافته است.	اصلاحات درقوانین و اسناد تقنینی غیرمؤثر یا جنجال برانگیز بوده و به جای آوردن مؤثریت بیشتر در امور، باعث کندی پروسه اصلاحات شده است.	M	M	3	اصلاحات عمده در وظایف و عملکردها از طریق رهبری سیاسی دولت و طرح پلان های شفاف و همچنین بواسطه ارایه گزارش های واضح از دستاوردهای ملموس، موردحمایت قرار خواهند گرفت. حمایت کشورهای تمویل کننده نیز بسیارمؤثر خواهد بود. به توقعات نیز باید با توجه به تأخیرات و کندی های احتمالی در روند تطبیق پاسخ داده شود. اثرات خطر مذکور نیز با اتخاذ یک رویکرد وسیع به اصلاحات و تمرکز بر یک پیام واحد در پلان استراتیژیک سوم، کاهش خواهد یافت.
	اصلاحات اداری درعرضه بهتر خدمات به مکاتب ناکام می باشد.	M	M	3	برنامه های ارتقای ظرفیت در سطح محلات هم در کاهش احتمال وقوع خطر و هم در کاستن اثرات ناشی ازآن نقش مهمّ و قابل توجهی خواهند داشت. توقع میرود که پروسه تطبیق دارای سطوح متفاوت باشد و از اجراات نیز به عنوان هسته مرکزی دستاوردها نظارت بعمل آید. تدویر برنامه های آموزشی برای کارمندان معارف در سطح ولایات و ولسوالی ها و همچنین آموزش مدیران مکاتب در هماهنگی با برنامه **CBR** و سایر برنامه های انکشاف منابع بشری، از اهداف دراین راستا، حمایت خواهد کرد.

نتیجه متوقعه 2- بخش مدیریت مؤثر: مکانیزم های مشارکت و همکاری با جامعه مدنی، سکتور خصوصی و همکاران انکشافی ایجاد گردیده است.	تفاهمنامه های همکاری به مؤثریت بیشتر و عرضه بهتر و بادوام تر خدمات تعلیمی منتج نشده است.	**M**	**L**	**2**	بعد از طرح و ترتیب تفاهمنامه، می توان تخمین نمود که سطح خطر تفاهمنامه هایی که احتمالاً اثرات منفی خواهند داشت، پایین می باشد. بعضی احتمالات نیز وجود دارد که تهیه مسوده تفاهمنامه ها و تطبیق آنها، به عنوان یک استراتیژی نسبتاً جدید، وقت و زمان زیادی نیاز خواهد داشت تا بطور گسترده مورد استفاده قرارگیرند. موفقیت های اولیه از قبیل گزارش دهی درمورد میزان کمک های مردمی، اثرات مثبت استفاده ازتجهیزات تکنالوژی معلوماتی وارتباطی، تطبیق آزمایشی و موفقانه طرح چاپ وتوزیع کتب درسی توسط سکتور خصوصی بیانگر اثرات بالقوه این رویکرد خواهد بود.
	تفاهمنامه های همکاری، دخالت های گاه و بیگاه دولت به فعالیت های اجتماعی و اقتصادی سکتور خصوصی تلقی می شوند و به جای اینکه باعث افزایش فرصت ها شوند، باعث کاهش آنها می شوند.	**L**	**L**	**2**	سطح این خطر پایین ارزیابی می شود. از طریق حمایت های صورت گرفته، سیستم های اداری و مدیریتی در سطح محلات ایجاد شده اند که با تطبیق برنامه میثاق شهروندی بیش از پیش هماهنگ و منسجم تر خواهند شد. برنامه های آگاهی عامه و ارتقای ظرفیت ادارات محلّی در هماهنگی با روند تأمین منابع لازم تحت پلان استراتیژیک سوم به کاهش این خطر کمک خواهد نمود.
نتیجه متوقعه 3- بخش مدیریت مؤثر: همه منابع (بشمول منابع بشری) بصورت مؤثر مورد استفاده قرارگرفته ، مدیریت درهمه سطوح بصورت شفاف پاسخگو بوده و مقابله با فساد در تمام سطوح بهبود یافته است.	آداب و رسوم و معیارهای موجود در محل بر تبعیت از سیستم بی طرف ملّی ارجحیت و برتری می یابد.	**H**	**M**	**4**	توقع میرود که درک و برداشت های متفاوت از برنامه های ملّی اصلاحات به وقوع سطح متغییری از خطرات گوناگون منجر شود. ارتقای ظرفیت محلات در هماهنگی با عرضه شفاف و باور پذیر منابع به مردم احتمال وقوع خطر مذکور را کاهش میدهد.
	در پروسه اصلاحات، اعتبار لازم و کافی برای ایجاد تقاضا در محلّات برای آوردن حسابدهی و شفافیت بیشتر، وجود ندارد.	**M**	**H**	**5**	وجود رهبری قوی در سطح مرکز و ولایات، تطبیق مداوم و با ثبات استراتیژی های پلان استراتیژیک سوم و همچنین نشر پیام های عمده از طریق برنامه های آموزشی ، باعث کاهش اثرات خطر متذکره خواهند شد. اعتبار و باور مردم در پروسه اصلاحات بطور مرتب و تدریجی و همراه با افزایش شفافیت و حسابدهی درکارها، افزایش خواهد یافت.
	انکشاف منابع بشری با نتایج اجراات کارمندان به اندازه کافی مرتبط نمی باشد و به عنوان یک نوع امتیاز موقت و مکمّل در کنارمعاش عمل می کند.	**M**	**M**	**3**	تطبیق سریع برنامه **CBR** و برنامه های اصلاحات، خطر استفاده از روش های حمایتی گذشته را که درنتیجه تطبیق اصلاح و انکشاف منابع بشری بوجود خواهند آمد، کاهش میدهد. رهبری وزارت معارف و همچنین نشر موفقیت های اولیه می تواند باعث تقویت و افزایش حرکت ها دراین راستا گردند. ، سطح متوسطی از خطر بالقوه در برابر دست یابی به موفقیت های اندک، حداقل در زمانی وجود خواهد داشت که وزارت معارف فاقد ظرفیت دایمی لازم می باشد.

نتیجه متوقعه 4- بخش مدیریت مؤثر: پروسه مراقبت و ارزیابی در حمایت از روند تصمیم گیری تقویت شده و بهبود یافته است.	جمع آوری ارقام احصائیوی جهت ارسال به ادارات ذیربط در مرکز به عنوان فعالیتی تلقی می گردد که باعث هدر رفتن منابع شده و مزایای اندکی برای مردم دارد.	**M**	**M**	**3**	استفاده از تجهیزات تکنالوژی معلوماتی وارتباطی، ارتقای ظرفیت ادارات محلّی وهمچنین اصلاح و انکشاف منابع بشری احتمال وقوع و اثرات منفی خطر متذکره را کاهش میدهند. جمع آوری مقداری از ارقام با استفاده از ابزارهای مناسب که قابل استفاده در پلانگذاری نیز باشند، ظرفیت پلانگذاری محلی را تضمین خواهد نمود. آموزش ها و حمایت های تعقیبی نیز از پروسه پلانگذاری و تطبیق آن در سطح محلات، حمایت می نماید.
	شرکای انکشافی ارقام جمع آوری شده توسط وزارت معارف را به عنوان سیستم های نظارتی موازی با سایر ادارات و فاقد اعتبار لازم ارزیابی می کنند.	**L**	**M**	**2**	تفاهمنامه های همکاری حمایت شده و رسمی، اساس پلان استراتیژیک سوم و همچنین بنیان یک استراتیژی نظارتی خاص را تشکیل میدهند. طرح برنامه ها و پروژه ها، مجریان تفاهمنامه های بین المللی را مجبورمی کند که برای جمع آوری معلومات از ساختار و فارمت های مشترک و هماهنگ، استفاده نمایند.
فاکتورهای اساسی	بدترشدن اوضاع امنیتی در بخش هایی از کشور بر نحوه و روش های فعلی عرضه خدمات اثرات منفی می گذارد.	**L**	**M**	**2**	همکاری و مشارکت مردمی در طرح و انتخاب روش های عرضه خدمات بهبود خواهد یافت؛ دراین راستا، به شوراهای انکشافی قریه نیز نقش بیشتری در عرضه خدمات و نظارت از آن داده خواهد شد، علاوه براین ها، تعلیمات مبتنی برمساجد و آموزش های محلّی نیز بیش از پیش توسعه و گسترش خواهند یافت.
	منابع مالی کافی از جانب دولت/ تمویل کنندگان در وقت و زمان مناسب جهت حمایت از روند تحقق اهداف تأمین نگردیده و تخصیص داده نمی شود.	**M**	**H**	**4**	مرور لوایح و مقررات به منظور تمویل مشترک برنامه ها، انسجام بهتر کمک های مردمی، استفاده مؤثر از منابع مالی و بودجه انکشافی در مطابقت با اولویت ها ، انتخاب و بکارگیری روشهای مؤثرتر عرضه خدمات، توسعه مکاتب خصوصی

6.10.2 نظات از سکتور

ترتیبات و تدابیراتخاذ شده لازم برای نظارت از پروسه تطبیق پلان استراتیژیک مبتنی بر دست یابی به اهداف سالانه پلان عملیاتی خواهند بود که در بودجه انکشافی، جدول تطبیق پالیسی و بویژه در جدول شاخص های مراقبتی که در بخش بعدی ارایه می گردد، مشخص گردیده اند.

6.10.3 پروسه نظارت از تطبیق پلان

نظارت از تطبیق پلان دروزارت معارف از طریق پلان های عملیاتی، تعیین اهداف و بودجه سالانه و همچنین از طریق انجام یک پروسه دوامدار مراقبتی و ارزیابی از تمامی فعالیت های پلان استراتیژیک، صورت خواهد گرفت. گزارش های تطبیقی از پلان استراتیژیک سوم، از میزان پیشرفت فعالیت ها در مطابقت به اهداف تعیین شده و از میزان مصرف بودجه نظر به تخصیصات صورت گرفته به هر فعالیت، معلومات مفصل ارایه خواهند کرد که شامل کمک هایی که از سوی کشورهای تمویل کننده و خارج از بودجه داخلی به مصرف رسیده اند، نیز می شوند. همانند سال های گذشته، ریاست عمومی پلان و ارزیابی، سروی سالانه ای را به منظور جمع آوری ارقام و معلومات راه اندازی خواهد نمود که ریاست سیستم معلوماتی وزارت معارف نیز ارقام جمع آوری شده را بعد از تحلیل و توحید به مراجع ذیربط گزارش خواهد داد. ، در پلان استراتیژیک سوم، ترتیبات و آمادگی های لازم برای تقویت پروسه جمع آوری ارقام و معلومات در سطح مکتب (توأم با نتایج متوقعه و اهداف کمّی تعیین شده)، ترکیب و ساده سازی پروسه های مرکزی، ولایتی و ولسوالی و همچنین توحید و تنظیم معلومات مربوط به مدیریت مالی و بودجه و مدیریت منابع بشری درقالب یک سیستم واحد معلوماتی، درنظرگرفته شده اند.

هدف اصلی از این اقدامات اصلاحی عبارت است از افزایش میزان مؤثریت سیستم های اداری وزارت معارف، ازبین بردن موانع مربوط به استفاده منسجم از معلومات، و همچنین تسهیل پروسه تصمیم گیری در سطح مرکز و ولایات. با اطمینان کامل می توان گفت که بغیر از مشکلات ظرفیتی، ناامنی ها و حساسیت های موجود در محلات نیز در برابر تطبیق پروسه جمع آوری ارقام ومعلومات و استفاده ازآنها در نظارت و گزارش دهی، موانع جدی ایجاد می کنند. دراین راستا، استراتیژی طرح شده در پلان استراتیژیک سوم به منطور رفع این موانع، عبارت است از افزایش میزان مشارکت مردم در پروسه جمع آوری ارقام و معلومات و همچنین شریک سازی و نشر شفاف معلومات جمع آوری شده. شوراهای مدیریت مکاتب در زمینه مرور و اصلاح پلان های انکشافی مکاتب، فراهم آوری کمک ها و خدمات لازم جهت رسیدگی و رفع چالش های موجود در محل، و همچنین، سهم گیری در پیشبرد فعالیتهای مدیریتی و مشارکت در مرور مشترک سالانه از وضعیت تعلیم وتربیه در مکاتب، آموزش های لازم را کسب خواهند نمود. از نحوه فعالیت شوراهایی که دراین زمینه ها فعال می باشند، بطور سالانه نظارت و گزارش دهی بعمل خواهد آمد. هدف اصلی از این آموزش ها، تقویت روند تصمیم گیری محلّی و متناسب نمودن آن با علایق مردم محل می باشد. وزارت معارف، اهداف مورد نظر برنامه میثاق شهروندی را از طریق هماهنگ نمودن کمک های تخصیص داده شده به معارف با برنامه های ملّی و محلّی، تقویت و حمایت خواهد نمود. همانطور که دربالا نیز ذکرشد، و در جدول بودجه و جدول شاخص های مراقبتی نیز بطور واضح ذگر گردیده است، اهداف تعیین شده برای ادارات غیرمرکزی وزارت معارف به منظور طرح، تطبیق و نظارت از پلان های ولایتی، و براساس معلومات اخذ شده از سیستم نظارتی و معلوماتی وزارت معارف، طرح گردیده اند. بعنوان مثال، یکی از اهداف مذکور که در جدول مربوط به شاخص های مراقبتی تحت نتیجه متوقعه 4 و دربخش مدیریت مؤثرشامل شده است، پیگیری و نظارت از روند نشر و شریک سازی گزاش های تحلیلی سیستم معلوماتی وزارت معارف به ولایات، ولسوالی ها و مکاتب می باشد.

همچنین، وزارت معارف، پروسه جمع آوری منظم ارقام ومعلومات را دررابطه به 1) مصرف بودجه عادی و انکشافی، 2) تطبیق فعالیت ها، و 3) نتایج بدست آمده درمطابقت با اهداف تعیین شده در پلان استراتیژیک سوم و شاخص های تعیین شده در پلان های عملیاتی، ادامه خواهد داد. ارقام ومعلومات جمع آوری شده به منظور ارایه گزارش به کابینه دولت، پارلمان کشور و مردم؛ و جهت اصلاح پلان و بهبود در تطبیق پالیسی ها مورد استفاده قرارخواهند گرفت. علاوه براین، وزارت معارف پروسه ای را به منظور ارزیابی از فعالیت های انجام شده توسط ادارات داخلی خویش و یا مشترکاً با ادرات و سازمان های ملّی و بین المللی جهت انجام تحقیقات مستقل روی پالیسی ها، برنامه ها و تطبیق پروژه ها و همچنین حصول اطمینان از مؤثریت، مثمریت و مصرف دوامدار بودجه و استفاده از تجارب آموخته شده برای انکشاف و بهبود پالیسی های وزارت معارف، راه اندازی خواهد نمود. همچنین، وزارت معارف درجهت بلند بردن ظرفیت ادارات داخلی خویش در زمینه تحقیق و ارزیابی تحت برنامه ارتقای ظرفیت و به عنوان بخشی از آن، تلاش خواهد نمود.

ریاست ارزیابی و نظارت استراتیژیک ریاست عمومی پلان و ارزیابی از جدول شاخص های مراقبتی و ارزیابی جهت نظارت از روند رشد و توسعه تعلیم و تربیه درکشور(با استفاده از معیارهای تعیین شده در نصاب تعلیمی جدید، و نتایج بدست آمده از ارزیابی های انجام شده توسط ریاست

تربیه معلم و ریاست نظارت تعلیمی، و غیره)، استفاده خواهد نمود. پروسه های مرور مشترک سالانه از تعلیم و تربیه به منظور اندازه گیری بهبودی ها و پیشرفت های بوجود آمده در میزان مؤثریت و مثمریت پروژه های تطبیق شده تحت هربرنامه، راه اندازی خواهند شد. از مؤسسات خارجی جانب سوم بخاطر انجام ارزیابی های عمیق تر و تحلیلی تر از ساحات خاص در هر برنامه و براساس جلسات سالانه مرور مشترک، استفاده خواهد شد. وزارت معارف با شرکای انکشافی خویش بطور مشترک، استراتیژی های مؤثری را برای ارزیابی توسط مؤسسات خارجی یا (جانب سوم) طرح وتطبیق خواهند نمود تا مشخص گردد که آیا انجام ارزیابی مورد نظر در مناطق نا امن صورت می گیرد و یا اینکه تحت کدام شرایط، تعهد و تضمین مؤسسه ارزیابی کننده برای موارد خاصی چون (اعمار مکاتب، بررسی و تأیید ارقام تولید شده سیستم معلوماتی) لازم و ضروری می باشد.

طوری که در این سند نیز ذکرشده است، سکتور خصوصی در تطبیق پلان استراتیژیک سوم، نقش بیشتری خواهد داشت. لوایح و مقررات مربوط به تنظیم فعالیت های مکاتب خصوصی به منظور تشویق و تسهیل سرمایه گذاری بیشتر بخش خصوصی در تعلیم وتربیه و درعین زمان، طرح و تطبیق مقررات سخت گیرانه تر برای نظارت و ارزیابی از آنها، بازبینی و اصلاح خواهد شد تا از مطابقت و تناسب کیفیت خدمات ارایه شده با نورم های تعیین شده، اطمینان حاصل گردد. بهمین خاطر، یک ریاست مستقل برای نظارت از فعالیت های مکاتب خصوصی با هدف بهبود هماهنگی و مدیریت بهتر آنها، ایجاد گردیده است. علاوتاً، اقدامات و برنامه های جدیدی نیز برای نظارت از نتایج بدست آمده از اعمار مکاتب و چاپ و توزیع کتب درسی توسط شرکت ها و متشبثین خصوصی، درنظر گرفته خواهند شد.

6.10.4 گزارشدهی

درمطابقت با فعالیت ها و برنامه های موجود، و درهماهنگی با پیشرفت های صورت گرفته در پروسه مرور اصلاح ساختارسازمانی وزارت و با توجه به نتایج بدست آمده از اصلاحات در قوانین و اسناد تقنینی، وزارت معارف گزارش های شش ماهه و سالانه از فعالیت ها را براساس نظارت های صورت گرفته از روند تطبیق پلان های عملیاتی در مرکز، ولایات و ولسوالی ها، تهیه و ترتیب خواهد نمود. دراین بخش، تمرکز اصلی برفعالیت ها و مصرف بودجه نمی باشد بلکه بر دست یابی به نتایج متوقعه پلان خواهد بود. براساس تجارب بدست آمده از پروسه تطبیق، طرزالعمل های گزارشدهی و رهنمودهای تخنیکی به کارمندان درسطوح مختلف، بهبود و ارتقاء خواهند یافت. همچنین، ارتقای ظرفیت کارمندان ادارات وزارت معارف در زمینه مراقبت و گزارشدهی برای متخصصین مراقبت و گزارش دهی ریاست عمومی پلان و ارزیابی یک اولویت خواهد بود.

یکی از نقاط مورد تمرکز در ارتقای ظرفیت گزارشدهی ادارات معارف، مرور مشترک سالانه تعلیم و تربیه می باشد. تحت پلان استراتیژیک سوم، تلاش ها درجهت مشارکتی ساختن بیشتر پروسه مرور مشترک تعلیم وتربیه صورت خواهد گرفت تا از طریق آن زمینه شمولیت و سهمگیری تمامی جوانب ذیدخل از مرکز، ولایات، ولسوالی ها و مکاتب در پروسه مذکور، مهیّا گردیده و اطمینان حاصل گردد که پروسه پلانگذاری و گزارشدهی براساس واقعیت های عینی و با هدف برخورداری از یک آینده بهتر، انجام شده اند. بورد انکشاف منابع بشری و همچنین گروپ های کاری مشترک به عنوان مکانیزم های ایجاد هماهنگی بین دولت، مؤسسات غیردولتی و شرکای انکشافی عمل خواهند کرد. علاوه براین، نشست هایی نیز به منظور بررسی عملکردها و بعهده گرفتن مسئولیت های چند جانبه برای پیشرفت، توسط بورد مذکور و گروپ های کاری مربوطه تدویر خواهند شد.

6.10.5 نظارت از روند حصول نتایج تعلیمی

بهبود وارتقای کیفیت تعلیم وتربیه و مرتبط بودن آن با نیازمندی ها، ازجمله اولویت های اصلی پلان استراتیژیک سوم، بحساب می آیند که در بودجه عمومی و درجدول شاخص ها و اهداف مراقبتی نیز بطور عمده به آن پرداخته شده است. دو استراتیژی کلیدی و عمده برای تقویت سیستم نظارتی و همچنین بهبود سیستم ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان درنظرگرفته شده است. با آنهم، اذعان می گردد که اقدامات فعلی و امکانات موجود، هنوز معلومات لازم و قابل اعتبار را برای کارمندان، والدین و خود شاگردان در رابطه به دانش و مهارت های کسب شده از سیستم تعلیمی و برنامه های آموزشی، فراهم نمی کند. وزارت معارف به این معلومات بخاطر ارزیابی میزان مؤثریت برنامه های خویش نیازدارد. براین اساس و به منظور رسیدگی به این مشکل، ریاست ارزیابی دستاوردهای تعلیمی تحت تشکیل ریاست عمومی نظارت تعلیمی ایجاد گردیده است که مسئولیت نظارت و ارزیابی از نتایج تعلیمی شاگردان را برعهده خواهد داشت. این ریاست با ریاست انکشاف نصاب تعلیمی و ریاست تربیه معلم، روی تهیه و ترتیب چارچوب و ابزارهای ارزیابی نتایج تعلیمی شاگردان، بطور مشترک کار خواهد کرد.

کار بر روی طرح و ایجاد سیستم جامع ارزیابی نتایج تعلیمی شاگردان با کمک و همکاری متخصصان بین المللی، اخیراً آغاز گردیده است. درطول مدت تطبیق پلان استراتیژیک سوم، معیار اساسی برای تقویت این سیستم عبارت خواهد بود از کاربرد و استفاده دوامدار این سیستم توسط معلمان و کارمندان وزارت معارف. بعد از آزمایش مکرر این سیستم، چارچوب و ابزارهای واحد برای ارزیابی نتایج تعلیمی شاگردان درمراحل مختلف و در

همه مکاتب و مراکز تعلیمی کشور تطبیق و بکارگرفته خواهد شد، تا از معلومات بدست آمده از سیستم، در تعیین نقاط و ساحات جدید و قابل تمرکز دربخش بهبود کیفیت خدمات تعلیمی و افزایش میزان مرتبط بودن آن، استفاده بعمل آید.

6.10.6 نظارت از عملکرد تدریس معلمان

از عملکرد تدریسی معلمان به عنوان یک عنصر اساسی در بهبود کیفیت تعلیم و تربیه تحت پلان استراتیژیک سوم، نظارت و ارزیابی بعمل خواهد آمد. در پلان استراتیژیک سوم، تطبیق چندین برنامه آموزشی گنجانیده شده است که به منظور اضافه نمودن یک تعداد قابلیت های تعلیمی خاص به مجموعه مهارت های تدریسی معلمان طراحی شده اند. سیستم نظارت تعلیمی بیش از پیش تقویت و حمایت خواهد شد تا بتواند رهنمایی ها و حمایت های تدریسی لازم را برای معلمان، بویژه برای آنعده معلمانی فراهم نماید که از مناطق دورافتاده و دهات استخدام گردیده و درحین برخورداری از قابلیت ها و معیارهای پایین تر از نورم، علاقمند به اشتراک در برنامه های آموزش مسلکی داخل خدمت نیزمی باشند. دراین راستا، ریاست تربیه معلم نیز بر تصدیق و اعتباردهی معلمان موجود تمرکز خواهد کرد، و نتایج بدست آمده از تطبیق برنامه متذکره، بیانگر پیشرفت ها و بهبودی های حاصل شده در قابلیت های معلمان موجود و فراهم کننده زمینه های انکشاف و توسعه هرچه بیشتر برنامه های تربیه معلم در آینده خواهد بود.

درعین حال، مدیران مکاتب و کارمندان ادارات معارف ولسوالی ها نیز باید بیشتر بر مشاهده عملی از صنوف درسی و وضعیت حاضری کارمندان تدریسی، تمرکز و توجه نمایند. همزمان با برخورداری کارمندان مکاتب از حمایت ها، آموزش ها، مواد و تجهیزات لازم جهت بهبود کیفیت تعلیم و تربیه، میزان غیرحاضری کارمندان تدریسی نیز بطور منظم کاهش خواهد یافت.

6.10.7 جدول شاخص های نظارتی سکتور

دربخش های بعدی، جدول جامع شاخص های نظارتی پلان استراتیژیک سوم همراه با اهداف کمّی سالانه و شاخص های مربوط به نتایج متوقعه بلند مدت، ارایه می گردد. ارقام مندرج در جدول از مدل شبیه سازی و پروجکشن شاخص های تعلیمی و همچنین از ارقام سیستم معلوماتی اداره معارف که در گزارش سال 2016 مرور مشترک از تعلیم و تربیه نیز موجود می باشد، اخذ شده است. علاوه براین، دربخش های دیگر این جدول، ابزارهای تأیید معلومات و اداراتی که مسئول ارایه گزارش به مراجع ذیربط می باشند، تعیین و معرفی گردیده اند. مسئولیت های مربوط به گزارش دهی که برای ادارات مختلف تعیین شده است درجریان پروسه تحلیل و ارزیابی عملکردهای وزارت معارف، مورد بازبینی واصلاح قرارخواهند گرفت که اساس لازم برای تأمین حمایت های بعدی برای آنعده کارمندانی که مسئولیت تطبیق برنامه های تعلیمی را درسطح ولایات و ولسوالی ها برعهده دارند، فراهم می سازند.

مؤسسات غیردولتی، نهادهای جامعه مدنی و شرکای انکشافی نیز مسئولیت های واضح و مشخص درقبال دست یابی به اهداف تعیین شده، برعهده خواهند داشت. در برخی موارد، بدلیل اینکه تطبیق فعالیت مورد نظر هنوز آغازنگردیده است، ارقام سال مبناء نیز برای آن موجود نمی باشد، دراین صورت، لازم است که ارقام مورد نظر بطورتخمینی تعیین ومشخص گردند.

6.16.1 جدول چارچوب نظارت و ارزیابی

جدول چارجوب نظارت از سکتور									
نتایج بلند مدت	شاخص ها	سال مبناء	اهداف کمّی					منابع/ابزارهای تأیید	مسئولیت گزارش دهی
			1396 (2017)	1397 (2018)	1398 (2019)	1399 (2020)	1400 (2021)		
1. ظرفیت فعلی سیستم تعلیمی کشور در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان و نظارت مداوم از آن با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی آنها، بهبود یافته است.	٪ چارچوب نصاب تعلیمی انکشاف/بازنگری شده		تعلیمات اسلامی	صنوف 1، 4، 7، 10	صنوف 2، 5، 8، 11	صنوف 3، 6، 9، 12	تعلیمات تخنیکی و مسلکی و قبل از مکتب	گزارش تطبیق	ریاست انکشاف نصاب
	٪ معیار های ملی نتایج آموزشی انکشاف یافته		25٪ تخنیکی و مسلکی	تعلیمات عمومی، سواد آموزی	تعلیمات قبل از مکتب	75٪ تعلیمات تخنیکی و مسلکی	100٪ تعلیمات تخنیکی و مسلکی	گزارش تطبیق	ریاست انکشاف نصاب
	تعداد کارکنان آموزش یافته نصاب تعلیمی			25	75	75	25	گزارش ارزیابی	ریاست انکشاف نصاب
	تعداد اعضای مسلکی آموزش دیده مرکز ساینس			40	40	40	80	گزارش ارزیابی	ریاست مرکز ساینس
	%کتب درسی / رهنمای معلم مرور و بازبینی شده	موجود نیست	عنوان کتب درسی: 25٪ رهنمای معلم: 25٪	عنوان کتب درسی:50٪ رهنمای معلم: 50٪	عنوان کتب درسی:100٪ رهنمای معلم: 100٪			گزارش سالانه سیستم معلوماتی	معینیت نصاب و تربیه معلم
	٪ انکشاف سیستم ملی ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان	ارقام سال مبناء تعیین خواهد شد.	50%	100%				گزارش سالانه	ریاست عمومی تعلیمات عمومی
	٪ مکاتب/مراکز تعلیمی که سیستم ارزیابی در آنجا تطبیق گردیده است.	موجود نیست	10%	30%	70%	100%	100%	گزارش سالانه	ریاست عمومی تعلیمات عموی
	٪ مکاتب دارای لابراتوار ساینس (تعلیمات عمومی)	25.9% (2015)		40.7%			55.5%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عمومی

	٪ مکاتب دارای لابراتوار کمپیوتر (تعلیمات عمومی)	0.5% (2015)		18.4%			36.3%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عمومی
	٪ مکاتب دارای کتابخانه (تعلیمات عمومی)	10% (2015)		23%			36%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عمومی
	تعداد اوسط ورگشاپ ها برای مکاتب / انستیتوت های تخنیکی و مسلکی	0.2		0.3			0.5	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	
	تعداد معلمان تصدیق داده شده (تعلیمات عمومی)	n.a.	10,000	25,000	45,000	70,000	100,000	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست تربیه معلم
2. ظرفیت فعلی مکاتب/ مراکز تعلیمی در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان/ سوادآموزان بهبود یافته است.	میزان ابقاء در دوره ابتدایی	ذکور: 84.7٪ اناث: 84.2٪	ذکور: 85.1٪ اناث: 84.8٪	ذکور: 85.4٪ اناث: 85.1٪	ذکور: 85.6٪ اناث: 85.4٪	ذکور: 85.8٪ اناث: 85.7٪	ذکور: 86.0٪ اناث: 86.0٪	ALCS Report	CSO
	اوسط میزان ترک تعلیم (صنوف 1 الی 12	ذکور: 6.2٪ اناث: 5.9٪	ذکور: 6.1٪ اناث: 5.9٪	ذکور: 6٪ اناث: 5.9٪	ذکور: 5.9٪ اناث: 5.9٪	ذکور: 5.8٪ اناث: 5.9٪	ذکور: 5.7٪ اناث: 5.9٪	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست پلان و ارزیابی
	اوسط میزان تکرار (صنوف 1 الی 12)	ذکور: 15.8٪ اناث: 15٪	ذکور: 14.4٪ اناث: 14.0٪	ذکور: 13.7٪ اناث: 13.5٪	ذکور: 12.9٪ اناث: 13.0٪	ذکور: 12.2٪ اناث: 12.5٪	ذکور: 11.5٪ اناث: 12.0٪	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست پلان و ارزیابی
	اوسط میزان ارتقاء (صنوف 1 الی 12)	ذکور: 78٪ اناث: 79٪	ذکور: 78٪ اناث: 79.5٪	ذکور: 78٪ اناث: 80٪	ذکور: 78٪ اناث:80.5٪	ذکور: 78٪ اناث: 81٪	ذکور: 78٪ اناث:81.4٪	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست پلان و ارزیابی
	تعداد مکاتب دارای مدیران آموزش دیده در کورس های آموزشی مدیریت	7,000	9,000	12,000	15,000	18,000	22,000	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست منابع بشری ریاست تربیه معلم ریاست تعلیمات عمومی
	٪ مدیران مکاتب که تصدیق نامه تکمیل دوره آموزشی را دریافت نموده اند.	23%	33%	38%	44%	49%	54%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست منابع بشری ریاست تربیه معلم ریاست تعلیمات عمومی

	نسبت کتب درسی به شاگرد دوره ابتدایی	4.1		7			7	نسبت کتب درسی به شاگرد دوره ابتدایی	4.1
	نسبت کتب درسی به شاگرد دوره ثانوی	6.1		10			10	نسبت کتب درسی به شاگرد دوره ثانوی	6.1
	نسبت کتب درسی به شاگرد دوره لیسه	7.1		14			14	نسبت کتب درسی به شاگرد دوره لیسه	7.1
	نسبت رهنمای معلم به معلم (تعلیمات عمومی)	5	6	6	7	7	8	نسبت رهنمای معلم به معلم	5
3. میزان فرصت های مساعد و مرتبط آموزشی و مهارت آموزی بطور برابر و مصئون افزایش یافته است.	مجموع شمولیت اطفال 6 ساله در تعلیمات قبل از مکتب (دولتی، خصوصی)	مجموع: 30,993 ذکور: 14,141 اناث: 16,852	مجموع: 40,532 ذکور: 18,971 اناث: 21,561	مجموع: 50,083 ذکور: 23,809 اناث: 26, 274	مجموع: 59,647 ذکور: 28,654 اناث: 30, 993	مجموع: 69,224 ذکور: 33,506 اناث: 35, 718	مجموع: 78,813 ذکور: 38,366 اناث: 40, 447	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عموی
	تعداد اطفال شامل در صنوف آموزش محلی (صنوف الحاقیه (000)	مجموع: (333.8 ذکور: 50% اناث: 50%	مجموع: 366.9 ذکور: 50% اناث: 50%	مجموع: 376.4 ذکور: 50% اناث: 50%	مجموع: 399.3 ذکور: 50% اناث: 50%	مجموع: 443.5 ذکور: 50% اناث: 50%	مجموع: 519.1 ذکور: 50% اناث: 50%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عموی
	میزان شمولیت ناخالص در دوره ابتدایی (مجموع شمولیت)	مجموع: 112.4% ذکور: 131.2% اناث: 92.7%	مجموع:114.1% ذکور: 131.3% اناث: 96.0%	مجموع: 116.6% ذکور: 132.0% اناث:100.5%	مجموع: 120.3% ذکور: 133.5% اناث:106.4%	مجموع: 125.2% ذکور: 136.0% اناث: 113.9%	مجموع: 131.6% ذکور: 139.6% اناث: 123.3%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عموی
	میزان شمولیت در صنف اول دوره ابتدایی (جدیدالشمول)	مجموع: 98.6% ذکور: 116% اناث: 80%	مجموع: 103% ذکور: 117.7% اناث: 81.4%	مجموع: 106% ذکور: 118.3% اناث: 82.0%	مجموع: 108% ذکور: 118.9% اناث: 82.7%	مجموع: 110% ذکور: 119.6% اناث: 83.3%	مجموع: 112% ذکور: 120.2% اناث: 84%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عموی ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	میزان تکمیل دوره ابتدایی	مجموع: 50.2٪ ذکور: 40.3% اناث: 58.1% (2013/14)	مجموع: 51.8% ذکور: 59.7% اناث: 42.7% (پیش بینی)	مجموع: 52.6% ذکور: 60.5% اناث: 43.8%	مجموع: 53.3% ذکور: 61.3% اناث: 45.0%	مجموع: 54.1% ذکور: 62.1% اناث: 46.2%	مجموع: 54.9% ذکور: 62.9% اناث: 47.4%	ALCS Report 2013/14	CSO

	میزان شمولیت ناخالص (دوره ثانوی)	مجموع: 71.2% ذکور: 87.5% اناث: 54.0%	مجموع: 76.6% ذکور: 92.3% اناث: 60.0%	مجموع: 82.5% ذکور: 97.1% اناث: 67.2%	مجموع: 88.0% ذکور: 100.9% اناث: 74.3%	مجموع: 92.4% ذکور: 103.4% اناث: 80.9%	مجموع: 95.4% ذکور: 104.1% اناث: 86.1%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	میزان شمولیت ناخالص (دوره لیسه)	مجموع: 44.1% ذکور: 56.4% اناث: 31.0%	46.3% M: 58.0% F: 33.8%	49.4% M: 60.6% F: 37.6%	53.6% M: 64.4% F: 42.3%	59.0% M: 69.3% F: 48.3%	65.4% M: 74.6% F: 55.6%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	میزان شمولیت ناخالص تعلیمات اساسی	مجموع: 98.6% ذکور: 116.8% اناث: 79.4%	مجموع: 99.1% ذکور: 117% اناث: 80.3%	مجموع: 99.4% ذکور: 117% اناث: 80.9%	مجموع: 99.5% ذکور: 117% اناث: 81.1%	مجموع: 99.4% ذکور: 116.8% اناث: 81.1%	مجموع: 99.2% ذکور: 116.5% اناث: 80.9%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	میزان شمولیت خالص در تعلیمات اساسی	مجموع: 59.6% ذکور: 72.0% اناث: 46.1%	مجموع: 63.1% ذکور: 75.2% اناث: 49.9%	مجموع: 66.5% ذکور: 78.5% اناث: 54.1%	مجموع: 69.4% ذکور: 80.8% اناث: 57.5%	مجموع: 71.2% ذکور: 82.0% اناث: 60.0%	مجموع: 71.8% ذکور: 81.8% اناث: 61.3%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	میزان انتقال به دوره ثانوی	مجموع: 96.5% ذکور: 96.7% اناث: 95.9% (2014-2013)	مجموع: 96.7% ذکور: 96.9% اناث: 96.0% (پیش بینی)	مجموع: 96.8% ذکور: 97.0% اناث: 96.1%	مجموع: 96.9% ذکور: 97.0% اناث: 96.2%	مجموع: 97.0% ذکور: 97.1% اناث: 96.3%	مجموع: 97.1% ذکور: 97.2% اناث: 96.3%	ALCS Report 2013/14	CSO
	نسبت توازن جنسیتی در شمولیت دوره ابتدایی	0.67 (2015)	0.69	0.71	0.73	0.75	0.77	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	نسبت توازن جنسیتی در شمولیت دوره ثانوی	0.57 (2015)	0.63	0.65	0.66	0.68	0.69	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	نسبت توازن جنسیتی در شمولیت دوره لیسه	0.52 (2015)	0.55	0.57	0.60	0.62	0.64	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	مجموع شمولیت در تعلیمات تخنیکی و مسلکی (000)	81.5 (2015)	82.4	94.0	109.0	127.7	153.6	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	معینیت تعلیمات تخنیکی و مسلکی
	٪ شمولیت شاگردان اناث در تعلیمات تخنیکی و مسلکی	17.1% (2015)	18.9%	20.7%	22.4%	24.2%	25.9%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	معینیت تعلیمات تخنیکی و مسلکی

	٪ صنوف درسی/مکاتب دو شیفته (تعلیمات عمومی)	47.3% (2015)	48.7%	49.4%	50.1%	50.8%	51.5%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عمومی
	٪ صنوف درسی/مکاتب سه شیفته (تعیلمات عمومی)	10.6% (2015)	9.2%	8.5%	7.8%	7.1%	6.4%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عمومی
	٪ معلمان اناث در تعلیمات عمومی	33.3% (2015)	35.1%	36.5%	37.9%	39.3%	40.7%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست تربیه معلم
	تعداد مجموعی معلمان اناث استخدام شده (همه برنامه ها)	205,185	219,000	226,000	233,000	240,000	247,000	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست تربیه معلم
	نسبت شاگرد به صنف درسی (صنف فیزیکی)	89.8	87.5	84.7	81.9	79.3	76.3	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عمومی
	٪ شعبات درفضای باز ، خیمه یا بدون تعمیر (تعلیمات عمومی)	23.3% (2015)		18.6%			14%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عمومی
	تعداد سواد آموزان (000)	مجموع: 404.4 اناث: 53.9%	مجموع: 300.0 اناث: 56.2%	مجموع: 315.0 اناث: 57.5%	مجموع: 330.0 اناث: 58.7%	مجموع: 347.0 اناث: 60.0%	مجموع: 365.0 اناث: 60.0%	گزارش سالانه	معینیت سوادآموزی
	٪ فارغان کورس های سوادآموزی	مجموع: 55% اناث: 54%	مجموع: 57.0% اناث: 56.0%	مجموع: 59.0% اناث: 58.0%	مجموع: 61.0% اناث: 59.0%	مجموع: 63.0% اناث: 60.0%	مجموع: 65% اناث: 60.0%	گزارش سالانه	معینیت سوادآموزی
	تعداد کتب توزیع شده (تعلیمات عمویم)	12,819,279	15,874,502	12,110,762	12,797,912	13,216,777	13,354,957	گزارش سالانه	ریاست نشرات و اطلاعات
	تعداد کتب توزیع شده (تعلیمات اسلامی)	732	838	604	600	600	604	گزارش سالانه	ریاست نشرات و اطلاعات
	تعداد کتب توزیع شده (تعلیمات تخنیکی و مسلکی)	470	581	441	468	485	492	گزارش سالانه	ریاست نشرات و اطلاعات

	٪ مراکز محلی سوادآموزی که مواد آموزشی مستفید گردیده اند.	ارقام سال مبناء موجود نیست.	10%	10%	80%	100%			
4. میزان سهم گیری ، تعهد و مشارکت والدین در تعلیم و تربیه بشمول تعلیمات تخنیکی و مسلکی افزایش یافته است.	تعداد مکاتب دارای شوراهای آموزش دیده	تعلیمات عمومی: 657 تعلیمات اسلامی: 217 تعلیمات تخنیکی و مسلکی: (گزارش شش ماهه EQUIP)	تعلیمات عمومی: +2.000 تعلیمات اسلامی: +100 تعلیمات تخنیکی و مسلکی: +50	تعلیمات عمومی: +5.000 تعلیمات اسلامی: +250 تعلیمات تخنیکی و مسلکی: +100	تعلیمات عمومی: +8,000 تعلیمات اسلامی: +450 تعلیمات تخنیکی و مسلکی: +150	تعلیمات عمومی: +11,000 تعلیمات اسلامی: +700 تعلیمات تخنیکی و مسلکی: +250	تعلیمات عمومی: +15,000 تعلیمات اسلامی: +1,000 تعلیمات تخنیکی و مسلکی: +300	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست تحرک اجتماعی
	تعداد ولسوالی هایی که برنامه های آگاهی عامه/تحرک اجتماعی در آن تطبیق شده است.	43/10%	120/28%	196/46%	273/64%	350/82%	427/100%	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست تحرک اجتماعی
	تعداد مکاتب/ مراکز تعلیمی دارای برنامه های تعلیمی درحال اضطرار	ارقام سال مبناء جمع اوری خواهد شد.	تعلیمات عمومی: +2.000 تعلیمات اسلامی: +100 تخینکی و مسلکی: +50	تعلیمات عمومی: +5.000 تعلیمات اسلامی: +250 تخینکی و مسلکی: +100	تعلیمات عمومی: +8,000 تعلیمات اسلامی: +450 تخینکی و مسلکی: +150	تعلیمات عمومی: +11,000 تعلیمات اسلامی: +700 تخینکی و مسلکی: +250	تعلیمات عمومی: +15,000 تعلیمات اسلامی: +1,000 تخینکی و مسلکی: +300	گزارش سالانه سیستم معلوماتی	ریاست عمومی تعلیمات عمومی/ ریاست عمومی پلان و ارزیابی
	تعداد شوراهای فعال مدیریت مکاتب	مجموع: 7,234 از 14,684 (گزارش اکویپ / 2015)	مجموع: 8,609 از 15,274	مجموع: 9,480 از 16,001	مجموع: 10,395 از 16,733	مجموع: 11,356 از 17,470	مجموع: 11,838 از 18,212	گزارش سالانه	ریاست تحرک اجتماعی
5. چارچوب قانونی استندردها و مسئولیت	پروسه انکشاف پالیسی ها و رهنمود های تعلیم و تربیه	ارقام سال مبناء جمع آوری خواهد شد.	100%					گزارش سالانه	ریاست دفتر مقام وزارت / معینیت ها

ها برای عرضه خدمات تعلیمی بهبود بافته است.	٪ مرور و بازبینی انجام شده از چارچوب عملکردها/ مسئولیت های وزارت معارف	**10%**	**50%**	**100%**				گزارش سالانه	ریاست دفتر مقام وزارت وزارت/ ریاست منابع بشری / معینیت ها
	٪ ادارات وزارت معارف که مسئولیت ها و طرزالعمل های کاری دارند.	**10%**	**20%**	**40%**	**70%**	**100%**		گزارش سالانه	ریاست دفتر مقام وزارت وزارت/ ریاست منابع بشری / معینیت ها/ریاست پلان و ارزیابی
6. همکاری و روابط کاری با نهادهای جامعه مدنی، سکتور خصوصی و شرکای انکشافی ایجاد شده است.	٪ اسناد تقنینی، لوایح و طرزالعمل های تکمیل شده جهت عقد تفاهمنامه های همکاری و مشارکت	**20%**	**50%**	**100%**				گزارش سالانه وزارت معارف	ریاست پلان و ارزیابی
	٪ نهادهای جامعه مدنی، سازمان های خصوصی، شرکای انکشافی که تحت تفاهمنامه های رسمی با وزارت معارف همکاری می نمایند.	نهادهای جامعه مدنی: **10%** سازمان های خصوصی: **5%** شرکای انکشافی: **25%**	نهادهای جامعه مدنی: **40%** سازمان های خصوصی: **25%** شرکای انکشافی: **40%**	نهادهای جامعه مدنی: **70%** سازمان های خصوصی: **50%** شرکای انکشافی: **70%**	نهادهای جامعه مدنی: **100%** سازمان های خصوصی: **100%** شرکای انکشافی: **100%**			گزارش سالانه	ریاست پلان و ارزیابی
7. منابع (شامل منابع بشری) به صورت موثر استفاده گردیده و پاسخگوی شفافیت در تمام سطوح بوده و مبارزه با فساد اداره در وزارت معارف بهبود یافته است	فیصدی از سیستم برای تخصیص منصفانه منابع انکشاف و تایید گردیده است	**20%**	**100%**					راپور های سالانه سیستم مدیریتی معلوماتی تعلیم و تربیه	ریاست پلان و ارزیابی ریاست مالی
	تعداد ولایات که از سیستم های جدید که بر اساس نتایج/قوانین برای پلان های سالانه استفاده مینمایند	ارقام باید تعیین شود	**15**	**25**	**35**			راپور های سالانه سیستم مدیریتی معلوماتی تعلیم و تربیه	ریاست پلان و ارزیابی ریاست مالی

	تعداد ولایات که تخصیص بودیجه را منصفانه و بر اساس فی شاگرد تعیین مینایند	ارقام باید تعیین شود	15	25	35			راپور های سالانه سیستم مدیریتی معلوماتی تعلیم و تربیه	ریاست پلان و ارزیابی ریاست مالی
	فیصدی از سیستم تجدید نظر شده و فعال سیستم معلوماتی منابع بشری	10%	40%	80%	100%			راپور سالانه کارمندان	مدیریت منابع بشری
	فیصدی از سند پلان ارزیابی وارتقای ظرفیت منابع بشری تایید شده	10%	100%					راپور های سالانه	ریاست پلان و ارزیابی مدیریت منابع بشری
	فیصدی همکاران تخنیکی داخلی که(از بودیجه خارجی تمویل میگردند) در سیستم تشکیل گنجانیده شده اند	25%	75%	100%				راپور سالانه کارمندان	ریاست پلان و ارزیابی مدیریت منابع بشری
	تعداد کارمندان وزارت معارف که دارای ماستری میباشند	ارقام باید تعیین شود	+250	+375	+400	+325	+300	راپور سالانه کارمندان	مدیریت منابع بشری
	فیصدی کارمندان وزارت معارف در تمام سطوح که دارای قابلیت های درج لایحه وظایف شان میباشند.	ارقام باید تعیین شود	25%	50%	100%			راپور سالانه کارمندان	مدیریت منابع بشری سیستم مدیریت معلومات مالی
	فیصدی جدید از شافیت ها، مسسولیت و مبارزه با فساد اداری شامل شده در سیستم.	ارقام باید تعیین شود	100%					راپور های سالانه	وزیر/معین ها، ریاست پلان و ارزیابی، مدیریت منابع بشری

	تفتیش های سالانه و شش ماهه تکمیل گردیده اند	کمیسیون ملی	کمیسیون ملی	کمیسیون ملی تفتیش جانب سوم	کمیسیون ملی تفتیش جانب سوم	کمیسیون ملی تفتیش جانب سوم	کمیسیون ملی تفتیش جانب سوم	راپور های تفتیش	دیپارتمنت تفتیش داخلی
	تعداد مکاتب، آمریت معارف ولسوالی، ریاست معارف ولایت که دارای تابلو آگاهی های عمومی که پلان، حساب ها و غیره جدید را نشان میدهند	مکتب: انکشاف داده شود آمریت معارف ولسوالی: انکشاف داده شود ریاست معارف ولایت: انکشاف داده شود	مکتب: انکشاف داده شود آمریت معارف ولسوالی: انکشاف داده شود ریاست معارف ولایت: انکشاف داده شود	مکتب: انکشاف داده شود آمریت معارف ولسوالی: انکشاف داده شود ریاست معارف ولایت: انکشاف داده شود	مکتب: انکشاف داده شود آمریت معارف ولسوالی: انکشاف داده شود ریاست معارف ولایت: انکشاف داده شود	مکتب: انکشاف داده شود آمریت معارف ولسوالی: انکشاف داده شود ریاست معارف ولایت: انکشاف داده شود	مکتب: انکشاف داده شود آمریت معارف ولسوالی: انکشاف داده شود ریاست معارف ولایت: انکشاف داده شود	راپور سالانه سیستم معلوماتی داره معارف	ریاست تعلیمات عمومی ریاست شورا های اداری مکاتب
8. نظارت و ارزیابی که تصمیم گیری را حمایت مینماید تقویت گردیده است	تعداد اشتراک کننده گان از وزارت معارف که درتحلیل وضیعت مشترک سالانه تعلیم و تربیه و دیگر وزارت خانه ها، همکاران انکشافی، نهاد های جامعه مدنی و غیره	وزارت معارف: 20 دیگر وزارت ها: 2 همکاران انکشافی: 10 نهاد های جامعه مدنی: 5	وزارت معارف: 30 دیگر وزارت ها: 5 همکاران انکشافی: 15 نهاد های جامعه مدنی: 5	وزارت معارف: 40 دیگر وزارت ها: 5 همکاران انکشافی: 20 نهاد های جامعه مدنی: 10	وزارت معارف: 50 دیگر وزارت ها: 5 همکاران انکشافی: 20 نهاد های جامعه مدنی: 10	وزارت معارف: 60 دیگر وزارت ها: 5 همکاران انکشافی: 20 نهاد های جامعه مدنی: 10	وزارت معارف: 70 دیگر وزارت ها: 10 همکاران انکشافی: 20 نهاد های جامعه مدنی: 15	راپور ورکشاپ تحلیل وضیعت مشترک تعلیم و تربیه	ریاست پلان و ارزیابی
	فیصدی مکاتب که دارای نقشه مکتب میباشند	ارقام باید تعیین شود		**50%**	**70%**	**100%**		گزارش سالانه	ریاست پلان وارزیابی
	تعداد شورا های مکاتب که تحلیل وظیعت سالانه مشترک تعلیم و تربیه را در سطح مکتب انجام مدهند	ارقام باید تعیین شود	**5,000**	**6,500**	**8,000**	**10,000**	**11,500**	گزارش سالانه	ریاست پلان وارزیابی
	تعداد اطفال خارج از مکتب که توسط ولایت، ولسوالی شناسایی شده اند.	ارقام پراگنده نشان میدهند که 3.5 میلیون اطفال خارج از مکتب وجود دارند	تعیین شود	تعیین شود	تعیین شود	تعیین شود	تعیین شود	گزارش سالانه	ریاست پلان و ارزیابی

	تعداد آمریت های ولسوالی که ازتجهیزات تکنالوژی معلوماتی جهت جمع اوری و مدیریت معلومات استفاده می نمایند.	ارقام باید تعیین شود	50%	70%	100%			گزارش سالانه	ریاست پلان و ارزیابی
	٪ ریاست های ولایات که گزارش های کاری شان را از طریق تکنالوژی معلوماتی ارسال می نمایند.	ارقام باید تعیین شود	75%	100%				گزارش هاس سالانه	ریاست پلان و ارزیابی
	تعداد اعضای آموزش دیده نظارت تعلیمی	500	1000	2000	3000	4000	5000	گزارش سالانه	ریاست نظارت تعلیمی
	٪ مکاتبی که حداقل یک بار در طول سال از آنها بازدید نظارتی صورت گرفته است.	ارقام سال مبناء تعیین می گردد.			100%				ریاست نظارت تعلیمی
	٪ مرتبط شدن سیستم معلوماتی با سیستم معلوماتی مدیریت منابع بشری	10%	20%	50%	100%			گزارش های سالانه	ریاست پلان و ارزیابی و ریاست منابع بشری
	٪ مکاتب، ولسوالی ها و ولایات که گزارش سیستم های معلوماتی را دریافت می نمایند.	مکاتب: ?% ولسوالی ها: ?% ولایات: ?%	مکاتب: 5% ولسوالی ها 5% ولایات: 70%	مکاتب: 10% ولسوالی ها 20% ولایات: 100%	مکاتب: 20% ولسوالی ها 50% ولایات: 100%	مکاتب 40% ولسوالی ها 70% ولایات: 100%	مکاتب 70 % ولسوالی ها 90% ولایات: 100%	گزارش سالانه	ریاست پلان و ارزیابی

7. منابع موردنیاز: تأمین و تدارک منابع و ابزارهای مورد نیاز برای تحقق اهداف تعیین شده

7.1 هزینه ها و تأمین منابع مالی پلان استراتیژیک

دست یابی به اهداف تعلیمی پلان استراتیژیک سوم تا سال 1400 (2021) و همچنین مقابله با چالش های ناشی از شرایط دشوار امنیتی در طول این دوره، بسیار پرهزینه خواهد بود. طوری که در بخش های فوق نیز مشخصاً به آن پرداخته شده است، تقاضا برای توسعه خدمات تعلیمی درکشور ادامه خواهد داشت و بر بهبود کیفیت و افزایش میزان مرتبط بودن تعلیم و تربیه با نیازمندی ها، بیش از پیش تمرکز صورت خواهد گرفت. مؤسسات سکتور خصوصی درهمه سطوح و همچنین خانواده ها و شاگردان نیز در روند سرمایه گذاری در تعلیم وتربیه سهیم و شامل خواهند شد تا بتوانند نقش خود را در ایجاد فرصت های بهتر اشتغال و رشد اقتصادی درکشور، بیش از پیش مشاهده نمایند.

تعلیم وتربیه یک اولویت مهم برای دولت بحساب می آید. درسال 1394 (2015)، سهم مجموع مصارف دولت (بغیراز مصارف مربوط به پرداخت قرضه) 14.1٪ و از تولید ناخالص داخلی 3.7٪ محاسبه شده است. درمجموع، 15.5٪ از مصارف عادی و 10.3٪ از مصارف انکشافی دولت در سکتور معارف به مصرف رسیده است.[19]

درطول 5 سال گذشته، با درنظرداشت توسعه خدمات تعلیمی در کشور، تقرر کارمندان جدید، و استخدام و آموزش معلمان، مجموع مصارف دولت در سکتور معارف از 32.8 میلیارد افغانی به 44.4 میلیارد افغانی افزایش یافته است که بمراتب، بیشترین سهم از این مبلغ را بودجه عادی به خود اختصاص داده است (83.4٪) که شامل مصارف مربوط به دستمزد و معاشات بوده است. (بیش از 93٪ در سال 2016/ 1395). همانطور که قبلاً نیز یادآوری گردید، اگر چه تعداد معلمان افزایش یافته، ولی این افزایش با میزان افزایش در تعداد شاگردان برابر و یکسان نبوده است که در نتیجه باعث بالارفتن نسبت مجموعی شاگرد به معلم شده است. سهم اجناس و خدمات و خریداری تجهیزات (بعنوان بخش اندکی از بودجه تخصیص داده شده) به میزان 7٪ محاسبه شده است.

مبالغ پیش بینی شده برای بخش های عمومی بودجه معارف در سال 2016، 64.5٪ برای مصارف عملیاتی، و 35.5٪ برای مصارف انکشافی، تخمین شده است. درسال های اخیر، بودجه عادی تخصیص داده شده به وزارت معارف، تقریباً بطور یکسان بمصرف رسیده است، درحالی که میزان مصرف بودجه انکشافی در حدود 50٪ باقی مانده است. عوامل عمده ای که به پایین ماندن فیصدی مصرف بودجه انکشافی نسبت داده شده اند؛عبارتند از: پلانگذاری بیش از حد خوش بینانه پروژه های انکشافی، وجود مشکلات در قراردادها، پایین بودن ظرفیت های تطبیقی، و انتقال بخش زیادی از بودجه پروژ های انکشافی که در سال های گذشته پلان شده اند ولی به مصرف نرسیده اند. براین اساس، وزارت معارف مصمم است که میزان مصرف مؤثر بودجه انکشافی را در آینده با همکاری شرکای انکشافی خویش، بیش از پیش بهبود بخشد. طرح پلان های واقع بینانه تر که امکان پیش بینی دقیق تر بودجه در بلند مدت را فراهم می نماید، به دست یابی به این هدف وهمچنین ایجاد شفافیت بیشتر و ارتقای ظرفیت سیستم های اداری دولت کمک خواهد نمود.

مجموع تخصیصات اصلی (پیش بینی شده) که برای بخش های عمده در بودجه پلان استراتیژیک سوم از سال 2017 تا 2021 ، تخمین شده اند، (64.5٪ بودجه عادی، 35.5٪ بودجه انکشافی) درجدول ذیل نشان داده شده است:

نوعیت بودجه	1395 پلان	1396 تخمین	1397 تخمین	1398 تخمین	1399 تخمین	1400 تخمین	مجموع 5 سال
بودجه عادی	31,187	33,639	36,175	38,836	41,624	44,545	194,818
بودجه انکشافی	16,147	16,002	19,971	22,317	23,467	25,560	107,318
مجموع	**47,334**	**49,641**	**56,146**	**61,153**	**65,091**	**70,105**	**302,136**

[19] یادداشت: دراین بخش، ارقام مربوط به " تعلیم و تربیه" و "سکتور معارف" نه تنها به وزارت معارف بلکه به تمامی ادارات و وزارت خانه های شامل دراین سکتور مربوط می شود.

7.2 بودجه انکشافی

با توجه به اینکه عواید داخلی افغانستان افزایش یافته است امّا نتوانسته است از میزان بالای وابستگی این کشور به کمک های خارجی بکاهد. وزارت معارف و مؤسسات بیرونی نیز جهت عرضه خدمات تعلیمی به میزان بالایی به کمک های انکشافی دولت که برای تمویل بودجه انکشافی وزارت معارف، بخشی از بودجه عادی و همچنین تمویل پروژ ه های خارج از بودجه داخلی، تخصیص داده می شوند، وابسته می باشد.

دولت افغانستان به دلیل کمبود منابع، قادر نیست که تمامی هزینه ها و مصارف تعلیم و تربیه را از طریق بودجه عادی تأمین نماید. بنابراین، کمک ها و همکاری های کشورهای تمویل کننده در فراهم آوری و عرضه خدمات تعلیمی، پیش شرط های لازم برای موفقیت در دست یابی به اهداف طرح شده در پلان استراتیژیک سوم، و نهایتاً، تحقق اهداف انکشاف پایدار بحساب می آیند. سه بخش عمده در پلان استراتیژیک سوم، عبارتنداز: کیفیت، دسترسی و مدیریت (به ترتیب اولویت داده شده به هریک). فیصدی تخصیصات بودجوی (فیصدی های توصیفی) برای هر بخش به ترتیب عبارتند از : 66.3٪ ، 23.7٪ و 10٪ برای 5 سال آینده موردنظر در پلان استراتیژیک. مبالغ هریک از فیصدی های متذکره به میلیون دالر عبارتند از: 1062.55 میلیون، 379.76 میلیون و159.46 میلیون دالر (مجموعاً 1601.76 میلیون دالر امریکایی). تقسیمات سالانه مبالغ متذکره درجدول ذیل نشان داده شده اند:

جزاء بودجه انکشافی						
نوعیت مصارف/ هزینه ای بودجه انکشافی	1396	1397	1398	1399	1400	مجموع
کیفیت و مرتبط بودن	57.8٪	63.8٪	67.3٪	68.4٪	70.9٪	**66.3٪**
دسترسی متوازن	26.9٪	24.5٪	22.7٪	23.4٪	22.3٪	**23.7٪**
مدیریت	15.3٪	11.7٪	10.0٪	8.3٪	6.8٪	**10.0٪**
مجموع عمومی	**100٪**	**100٪**	**100٪**	**100٪**	**100٪**	**100٪**

بودجه انکشافی (میلیون دالر)						
نوعیت مصارف/ هزینه ای بودجه انکشافی	1396	1397	1398	1399	1400	مجموع
کیفیت و مرتبط بودن	138.07	190.17	224.32	239.44	270.55	**1062.55**
دسترسی متوازن	64.23	72.92	75.55	81.87	85.18	**379.76**
مدیریت	36.54	34.99	33.22	28.94	25.77	**159.46**
مجموع عمومی	**238.83**	**298.07**	**333.10**	**350.26**	**381.50**	**1601.76**

اهداف کمّی برای فعالیت های مختلف پلان استراتیژیک سوم نیز براساس مشوره های گسترده با شرکای انکشافی و رهبری دولت جمهوری اسلامی افغانستان و بویژه با همکاری متخصصین در داخل وزارت معارف در طول مدّت بیش از هفت ماه، محاسبه و تعیین گردیده اند. درنتیجه تدویر جلسات مشورتی مکرر با جوانب ذیدخل، یک تعداد مسوده های اولیه جهت مشوره و نظرخواهی های گسترده تر تهیه و ترتیب گردید. درتعیین اهداف کمّی متذکره، معیارهای عمده و مهمّی چون ظرفیت وزارت، سطح امکان تطبیق برنامه ها با درنظرداشت میزان بی ثباتی کشور و همچنین میزان موجودیت و قابل دسترس بودن منابع موردنیاز، درنظرگرفته شده اند. تعیین ارقام کمّی برای تمامی نتایج توصیفی پلان از طریق مشوره و نظرخواهی مکرر با جوانب ذیدخل، درحقیقت ارزش و اهمیت پروسه پلانگذاری مشارکتی را نشان میدهد که برای وزارت معارف به آسانی امکان پذیر نبوده است.

اقلام مصرفی عمده در پلان استراتیژیک سوم که جهت تمویل از طریق بودجه انکشافی، تخمین وپیش بینی گردیده ند، شامل موارد آتی می باشند: اعمار مکاتب و مراکز تعلیمی (بخش کیفیت، شماره 1.24، 2.3 و 3.7 مندرج در خلاصه بودجه) و برنامه های بهبود کیفیت تعلیم و تربیه بشمول برنامه های آموزش محلی و برنامه های آموزش اطفال خارج از مکتب (بخش دسترسی، شماره 1.1 و1.3) و اصلاح نصاب تعلیمی (بخش کیفیت، شماره 1.1، 1.4، 1.6، 3.1 و 4.1) و فعالیت های مربوط به آموزش معلمان (بخش کیفیت، شماره 1.10، 1.14 و غیره). هزینه ومصارف مربوط به تجهیزات (از قبیل لابراتوارهای ساینس، کمپیوتر و تجهیز ورکشاپ های مکاتب تعلیمات تخنیکی ومسلکی، شماره های 1.25، 2.4 و 3.8) و اصلاح ساختار وظایف و عملکردهای وزارت معارف بشمول برنامه های ارتقای ظرفیت و اصلاح مکانیزم استخدام کارمندان تخنیکی داخلی (بخش

مدیریت، شماره 1.1، 1.4، 1.6 و 1.7) عمده ترین اقلام مصرفی بعدی می باشند که تمویل آنها درحال حاضر از طریق بودجه عادی امکان پذیرنمی باشد. نمودار ذیل تصویر کلّی از اقلام مصرفی شامل در بودجه انکشافی پلان استراتیژیک سوم را نشان میدهد:

بودجه انکشافی معمولاً شامل هر دو نوع منابع مالی می گردد که هم از طریق کانال های مالی بودجه دولتی و هم خارج از آن به مصرف می رسند. در دوره های تطبیق پلان های استراتیژیک گذشته، روند پروژه سازی کمک های کشورهای تمویل کننده بدون هماهنگی و مطابقت با پروسه های اداری و برنامه های وزارت معارف، باعث کاهش مؤثریت فعالیت ها و برنامه ها و همچنین عدم تداوم آنها در بلند مدت، شده بود. لذا، خواست وزارت معارف و شرکای انکشافی آن از طرح و تطبیق پلان استراتیژیک سوم این است که با تحت پوشش قراردادن تمامی برنامه ها و کمک های مالی درنظرگرفته شده در بودجه، و از طریق یک مکانیزم مدیریتی مشترک و سرتاسری بتواند مسئولیت مشترک نظارت از تطبیق فعالیت ها را نیز بین همه جوانب ذیدخل تقسیم نماید.

7.3 بودجه عادی

بودجه عادی عمدتاً شامل مصارف مربوط به معاش کارمندان، امتیازات مالی آنها، مصارف مربوط به استخدام معلمان جدید و کارمندان غیرتدریسی شامل پلان و همچنین سایر مصارف عملیاتی غیر از معاشات می گردد.

بخاطر آشنایی بیشتر کارمندان خدمات ملکی با سیستم بودجه عادی دولت که مسئولیت مدیریت و پیشبرد امورمالی برنامه های شامل در بودجه عادی را برعهده داشته اند، میزان مصرف بودجه عادی در اکثر سال ها در سطح بالا بوده و بطور موفقانه صورت گرفته است. نبود تطابق و هماهنگی های لازم بین سیستم های مالی و تدارکاتی بودجه انکشافی با سیستم مالی دولت افغانستان، یکی از عواملی است که بطور عمده باعث کندی در روند مصرف بودجه انکشافی، شده است.

تحت پلان استراتیژیک سوم، میزان مصرف بودجه و نظارت منسجم از روند پیشرفت آن، از طریق طرح مؤثرتر برنامه ها، تمویل مالی هماهنگ و همچنین مسئولیت پذیری مشترک، بهبود خواهد یافت.

اجزاء بودجه عملیاتی							
نوعیت مصارف/ هزینه ای بودجه انکشافی	1395 (تخمین)	1396	1397	1398	1399	1400	مجموع
معاشات	93.3٪	92.7٪	92.0٪	91.3٪	90.5٪	89.8٪	**91.2٪**
اجناس و خدمات	6.6٪	7.2٪	7.9٪	8.7٪	9.4٪	10.2٪	**8.8٪**
تجهیزات و خریداری	0.1٪	0.1٪	0.1٪	0.1٪	0.1٪	0.1٪	**0.1٪**
مجموع عمومی	-	**100٪**	**100٪**	**100٪**	**100٪**	**100٪**	**100٪**

7.4 تمویل مالی

مصارف و ضرورت های مالی پیش بینی شده برای تطبیق پلان استراتیژیک سوم، بشمول تخمین مصارف عملیاتی سالانه قبلاً با شرکای انکشافی وزارت معارف، شریک شده است. بنابراین، تقسیمات اقلام مصارف عملیاتی پلان نیز براساس تخمین های قبلی و مورد توافق، تهیه خواهند شد. مصارف و نیازمندی های بودجه انکشافی بطور خلاصه در بخش فوق ارایه شد و بطور تفصیلی دربخش بعدی ارایه می گردد.

بخش اول) کیفیت و مرتبط بودن	1,062,545,329
بخش دوم) دسترسی متوازن	379,759,417
بخش سوم) مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو	159,455,146

مجموع مصارف مالی و بودجوی مورد نیاز پلان استراتیژیک سوم به تفکیک بخش های سه گانه آن درجدول و نمودار فوق نشان داده شده است. گزارش تحلیل وضعیت سکتور تعلیم و تربیه مشخص می سازد که پیش بینی های بودجودی موجود در چارچوب میان مدت مالی دولت، ثابت وغیرقابل تغییر بوده و تخصیصات بودجوی تخمین شده که برای سکتور تعلیم و تربیه تا سال 1398 (2019) در نظرگرفته شده است، نسبتاً غیر قابل تغییر خواهد ماند. با احتساب منابع مالی قابل تمویل از سوی شرکای انکشافی (بشمول منابع مالی خارج از بودجه دولت)، توقع میرود که میزان حمایت و کمک های مالی کشورهای تمویل کننده کمتر از میزان فعلی باشد. جدول ذیل که در سند گزارش تحلیل وضعیت عمومی سکتور تعلیم وتربیه نیز شامل می باشد، برگرفته از پیش بینی های بودجوی است که توسط وزارت مالیه جهت تخمین مصارف تعلیم و تربیه تا سال 1399 / 2020 تهیه و نشرگردیده است.

میلیارد افغانی	1395 2016	1396 2017	1397 2018	1398 2019	1399 2020
عواید و کمک های بلاعوض (منابع دولتی)	418.70	441.90	396.10	398.90	398.00
عواید داخلی	117.10	127.60	136.10	147.30	159.00
کمک های بلاعوض	301.60	314.30	260.00	251.60	239.00
مصارف دولت	461.80	429.40	444.10	458.75	475.00
مصارف عادی	283.30	302.90	318.60	339.45	360.00
مصارف انکشافی	178.50	126.50	125.50	119.30	115.00
- خارجی	178.50	126.50	125.50	119.30	0.00
قرضه ها	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
کسری بودجه با احتساب کمک ها	-43.10	12.50	-48.00	-59.85	-77.00
کسری بودجه بدون احتساب کمک ها	-166.20	-175.30	-182.50	-192.15	-201.00
مصارف سکتور معارف (MTFF)	59.60	54.70	56.00	57.20	59.60
فیصدی افزایش سالانه	34.3٪	-٪8.2	٪2.4	٪2.1	4.2٪
فیصدی مجموع مصارف دولت	12.9٪	٪12.7	٪12.6	٪12.5	12.5٪
سکتور معارف و تحصیلات عالی (96٪ مصارف)	57.22	52.51	53.76	54.91	57.22
-معارف (80.6٪ کل سکتور)	48.04	44.09	45.14	46.10	48.04
-تحصیلات عالی (15.4٪ کل سکتور)	9.18	8.42	8.62	8.81	9.18

منبع: وزارت مالیه، چارچوب میان مدت مالی، قوس 1393

تحلیل های صورت گرفته از تخمین های موجود در چارچوب میان مدت مالی وزارت مالیه که برای سکتور تعلیم و تربیه و برای دوره زمانی بین سال های 1395 تا 1399 (2016- 2020) تهیه شده است، نشان میدهند که در طول دوره زمانی بین این سال ها، هزینه فی واحد مصارف عادی (درسطح مکتب) برای تعلیمات عمومی، تربیه معلم، تعلیمات تخنیکی ومسلکی و تحصیلات عالی بین 16٪ تا 22٪ کاهش خواهد یافت، این مقدار میزان کاهش در هزینه فی واحد مصارف عادی تعلیم و تربیه بر کیفیت خدمات تأثیر قابل توجهی می گذارد و منابع مالی مورد نیاز برای تأمین مواد، عملیات، حفظ و مراقبت از تجهیزات و همچنین سایر خدمات را محدود ساخته و درنهایت باعث بالا رفتن بیشتر نسبت های شاگرد به معلم در کشور خواهد شد.

درحالی که فرصت های لازم برای بهبود بخشیدن به عملکرد وزارت معارف و افزایش مؤثریت در کارها فراهم می باشد، امکان دست یابی به سطح تعیین شده برای حفظ هزینه فی واحد مصارف جهت پیشبرد فعالیت ها مطابق به سقف مالی تعیین شده در چارچوب میان مدت مالی وزارت مالیه، مشکل خواهد بود. این موضوع بر ضرورت اولویت بندی بهتر بین نیازهای موجود، و همچنین انجام تحلیل ها و ارزیابی های دقیق از میزان مؤثریت منابع مصرف شده و مثمریت فعالیت ها جهت انتخاب و بکارگیری روشهای جایگزین و مؤثرتر عرضه خدمات، تأکید می نماید. در بخش های فوق، به سهم گیری مؤثر سکتور خصوصی به منظور تقسیم و کاستن مصارف فعالیت ها وعرضه خدمات تعلیمی کم هزینه تر، پرداخته شده است. همچنین، درپلان استراتیژیک، نحوه همکاری با سایر وزارت خانه های عرضه کننده برخی خدمات آموزشی و اهمیت سهم گیری و مشارکت مردم در تعلیم و تربیه برای پذیرفتن بخشی از مسئولیت های تعلیمی، درنظرگرفته شده اند.

موضوع نظارت مداوم از وضعیت پیشرفت اقتصادی در افغانستان و کسب آگاهی از خطرات مؤثر بر کاهش تخصیصات بودجوی دولت به تعلیم و تربیه و اطلاع دقیق از میزان منابع اضافی تخصیص داده شده از سوی دولت به سکتور معارف برای کشورهای تمویل کننده از اهمیّت بالایی برخوردار می

باشد. با درنظرداشت اینکه سکتور معارف بزرگترین سکتور عرضه خدمات در افغانستان می باشد و برای 264 هزار نفر زمینه اشتغال دایمی را فراهم می نماید و همچنین بطور بالقوه قادر به توسعه فرصت های اشتغال برای تعداد زیادی از زنان در کشور می باشد؛ بنابراین وزارت مالیه باید میزان تخصیص بودجه به تعلیم و تربیه را بطور تدریجی افزایش دهد تا از این طریق زمینه افزایش شمولیت اطفال در مکاتب را فراهم نماید، و یا هم با درنظرداشت بدترین سناریو، به حفظ کمترین سقف بودجه تخمین شده فعلی، اکتفا نماید.

تاکنون، سطح و میزان کمک های تعهد شده از سوی کشورهای تمویل کننده برای تطبیق پلان استراتیژیک سوم، مشخص نمی باشد. توقع میرود که تخصیصات مالی مورد نیاز از سوی آنها و برای یک دوره زمانی سه ساله در ماه نومبر سال 2016 صورت گیرد و منابع مالی موجود بطورسالانه تخصیص یابد. براساس تجارب سال های گذشته، وزارت معارف تخمینی از منابع مالی قابل تمویل از سوی کشورهای تمویل کننده را در رابطه به بخش های آتی تهیه نموده است که ممکن است تحت حمایه کشورهای مذکور قرارگیرند. وزارت معارف و شرکای انکشافی آن در رابطه به انتخاب مکانیزم گزارش دهی تحت بورد انکشاف منابع بشری که تمویل کنندگان نیز از طریق بورد متذکره از تخصیصات جدید مالی شان به بودجه خارجی دولت، سالی دو مرتبه، گزارش ارایه می نمایند، به توافق خواهند رسید. در رابطه به اعمار مکاتب، به عنوان عمده ترین اقلام مصرفی در بودجه، بحث های زیادی صورت گرفته است. ظرفیت های فعلی، نتوانسته است تا پروسه اعمار مکاتب و صنوف درسی (بشمول دیوارهای احاطه، دفاترادارای و تشناب و غیره) را با میزان موجودیت منابع مالی و افزایش تقاضا هماهنگ و همگام نماید. در پلان استراتیژیک سوم، از کانال های جدید اعمار مکاتب (از قبیل اعمار مکاتب توسط وزارت انکشاف شهری، وزارت احیاء و انکشاف دهات و از طریق کمک های مردمی تحت برنامه میثاق شهروندی) استفاده خواهد شد. اگرچه، مصرف بودجه دراین بخش، پر چالش خواهد بود. تحت اولویت های تعیین شده در بخش کیفیت درپلان استراتیژیک سوم، برای چاپ وتوزیع کتب درسی از روش های جدید بصورت آزمایشی استفاده صورت خواهد گرفت تا براساس آن روش های مؤثرتر و بادوام تر برای چاپ وتوزیع کتب به مکاتب، مورد آزمایش قرارگرفته و شناسایی شوند.

اهداف مورد نظر در بخش ارتقای ظرفیت که هم شامل برنامه های ماستری و هم شامل استخدام و توظیف کارمندان تخنیکی داخلی می باشند، در بخش های فوق تشریح گردیده است و در جریان اصلاح و بازبینی عملکردها و تجدید ساختار تشکیلاتی وزارت معارف و تحت برنامه جامع ارتقای ظرفیت، به تفصیل مورد تحلیل و توجه قرار خواهد گرفت. همانطوری که قبلاً نیز بیان گردیده است، برنامه های ماستری در بخش های کاری مربوطه و از طریق یک پروسه انتخابی دقیق، ارایه خواهند شد. وزارت معارف درحال حاضر تلاش می نماید تا ظرفیت های موجود را برای مدیریت فعالیت ها به سرعت انکشاف دهد و بیشتر بر ارتقای ظرفیت تشکیل در ساحات تخنیکی و تخصصی تمرکز نماید تا تمرکز زیاد بر استفاده از ظرفیت ها به مقاصد عمومی اکادمیک.

7.5 تهیه مدل شبیه سازی پلان استراتیژیک سوم

به عنوان بخشی از پروسه آمادگی برای ترتیب پلان استراتیژیک سوم و پروسه تعیین اولویت ها، نتایج و اهداف کمّی برای آن، مدلی برای شبیه سازی مالی و مصارف آتی پلان تهیه گردید که به عنوان ابزاری برای تخمین منابع موردنیاز و پلانگذاری مالی، مورداستفاده قرارگرفت. روش ها و تکنیک هایی که در تهیه این مدل از آنها استفاده شده است، مبتنی بر بهترین تجارب و تکنیک های بین المللی تخمین و پیش بینی است. مزایای مدل شبیه سازی قرار ذیل می باشند:

- ارایه اطمینان از یکسان بودن همه هزینه های مربوط به بخش های پیش بیینی شده در سرتاسر سیستم تعلیمی بخاطر وجود پیوند بین بخش های مختلف نرم افزار که در مدل تعبیه شده است، و این امکان وجود دارد که با تغییر در یک فاکتور، سایر فاکتورهای مرتبط نیز تغییر کنند.
- محاسبه سریع و آسان از طریق شیت هایی که بطور اتوماتیک و براساس فورمول های منطقی کار می کنند.
- ارایه اطمینان از ایجاد یک دیدگاه سکتوری بخاطر امکان اتصال همه سکتورهای فرعی و برنامه های شامل درسیستم تعلیمی با یکدیگر.[۲۰]
- برخورداری از ظرفیت منحصربفرد برای آزمایش چندین سناریوی مختلف که به پالیسی سازان امکان میدهد تا گزینه های مختلف را مورد بررسی و آزمایش قرارداده و سناریوی مناسب را انتخاب نمایند.

بااین حال، یادآوری می گردد که مدل شبیه سازی زیادتر بر ابعاد کمّی پلان تمرکز و تمایل دارد تا بر ابعاد کیفی آن. به عبارت دیگر، زمانی که منابع مورد نیاز از قبیل (بودجه، صنوف درسی، معلم و غیره) جهت شناسایی وانتخاب گزینه های مختلف باهم در پیش بینی ها درنظر گرفته می شوند، مزایای کیفی آنها در مدل انعکاس نمی یابد. این نقص مدل شبیه سازی که بخاطر جهت گیری و تمایل زیاد آن به ابعاد کمّی است، در سند

[20] یادداشت: تحصیلات عالی دراین مدل شامل نمی باشد.

تشریحی پلان و جدول تطبیق پالیسی که یک تحلیل متفاوت تر از اولویت های پلان ارایه می کنند، جبران گردیده است. بخصوص، ترکیبی از ارقام فرضی، ظرفیت و اولویت ها، بعنوان مثال، در تعیین اهداف کیفی مدل برای استفاده درجدول شاخص های نظارتی استفاده گردیده است که در بخش های قبلی تشریح گردید. مدل شبیه سازی و پروجکشن شاخص های تعلیمی که برای انکشاف پلان استراتیژیک سوم مورد استفاده قرارگرفته است (Afghanistan ANPRO Model)، تمامی فاکتورهای عمده را که نظام تعلیمی موجود براساس آنها استوار است، در پیش بینی ها درنظرگرفته است. بخش های عمده که جهت پیگیری و نظارت از طریق پلان استراتیژیک سوم درنظرگرفته شده اند، در جدول شاخص های نظارتی پلان ارایه گردیده اند. در ذیل، بعضی تحلیل های انجام شده بر اساس مدل، ارایه می گردد:

الف) پیش بینی شمولیت: میزان جذب جدیدالشمول و جریان های شمولیت (ارتقاء، تکرار و ترک) براساس پیش بینی نفوس سن مکتب (5 تا 24 ساله) و برای صنوف و دوره های مختلف تعلیمی و به تفکیک جنسیت، تعیین شده و در محاسبات مورد استفاده قرارگرفته اند. بطورکلّی، مجموع شمولیت درهمه دوره های تعلیمی براساس پیش بینی های انجام شده، از 9.2 میلیون در سال 1394 به 9.7 میلیون در سال 1396 و نهایتاً به 11.4 میلیون در سال 1400 افزایش می یابد. میزان شمولیت در تعلیمات اساسی (صنوف 1 تا 9) از 8 میلیون به 9.9 میلیون افزایش خواهد یافت.

ب) پیش بینی نیازمندی ها به منابع تعلیمی: پیش بینی نیازمندی ها به کارمندان تدریسی و غیرتدریسی، صنوف درسی و لابراتوارها، کتب درسی و رهنمای معلم براساس پیش بینی شمولیت شاگردان و با استفاده از نورم های تعیین شده برای استفاده از منابع از قبیل نسبت شاگرد به شعبه یا فیصدی صنوف درسی دو شیفته و سه شیفته، محاسبه و پیش بینی گردیده اند. براساس این نسبت ها، مدل نشان میدهد که به ازای این میزان افزایش شمولیت شاگردان که در بالا ذکر گردید، – مثلاً برای تعلیمات عمومی- به اعمار 17000 صنف درسی جدید، استخدام 58000 معلم و چاپ و توزیع 268 میلیون جلد کتب درسی و رهنمای معلم نیاز خواهد بود.

سالانه 100,000 معلم از طریق سیستم جدید برنامه تربیه معلم، تصدیق و اعتباردهی خواهند شد، درحالیکه 175,000 معلم دیگر از برنامه های آموزش داخل خدمت فارغ خواهند شد، و 33,000 مدیرمکتب نیز در برنامه های آموزشی مدیریت مکاتب تحت آموزش قرارخواهند گرفت.

پ) تخمین هزینه و مصارف: این تخمین ها براساس محاسبه هزینه های تعیین شده فی واحد مصرف خدمات تعلیمی انجام شده اند، برای مثال، اوسط هزینه ساخت یک صنف درسی، هزینه چاپ وتوزیع فی واحد کتاب درسی، یا معاش یک معلم و غیره. هزینه های مربوط به منابع موردنیاز با تخصیصات بودجوی تعیین شده از سوی وزارت مالیه که در چارچوب میان مدت مالی نیز مشخص گردیده اند بشمول کمک های تعهد شده از جانب شرکای انکشافی، مقایسه و تحلیل شده اند که در نتیجه نشان دهنده کسر بودجه در آینده، می باشد.

از سند رسمی چارچوب میان مدت مالی وزارت مالیه به عنوان منبع اصلی تخمین ظرفیت های مالی وزارت معارف، استفاده شده است. مجموع تخصیص درنظرگرفته شده برای وزارت معارف برای سال های 1396 تا 1400[21] بطورتخمینی 236.4 میلیارد افغانی می باشد که 150.4 میلیارد آن برای مصارف عملیاتی و 86.0 میلیارد آن برای مصارف انکشافی درنظرگرفته شده است. با این حال، یک بخش عمده از مصارف تعلیم و تربیه از طریق کمک های انکشافی رسمی به دولت تأمین می گردد، که یک مقدار آن از طریق بودجه دولتی به مصرف می رسد. پالیسی جدید دولت جمهوری اسلامی افغانستان، تلاش برای افزایش سهم کمک ها در بودجه دولت می باشد.

پیش بینی های صورت گرفته از کمک های انکشافی رسمی به دولت جهت حمایت از تطبیق پلان استراتیژیک سوم، بطور تخمینی می باشند. یکی از ملاحظات احتیاطی این است که کمک های خارج از بودجه دولت که به تعلیم و تربیه اختصاص می یابند، تقریباً معادل 80٪ بودجه انکشافی دولت می باشد که به وزارت معارف اختصاص داده می شود. یعنی 68.8 میلیارد افغانی یا (1.03 میلیارد دالر) برای تطبیق پلان استراتیژیک سوم. مقایسه دو منبع بودجوی (بودجه دولت و کمک های خارج از بودجه) با مصارف پلان شده که در بخش های فوق تشریح گردیده اند، معلوم می گردد که در مجموع به میزان 55.7 میلیارد افغانی کسر بودجه یا - 18٪ از مجموع کل بودجه قابل تخصیص یا پیش بینی شده (داخلی وخارجی) – در طول دوره تطبیق پلان استراتیژیک وجود خواهد داشت. یادآوری می گردد که میزان کسر بودجه در سرتاسر دوره تطبیق پلان یکسان نخواهد بود، طوری که میزان کسر بودجه در دو سال اول تطبیق پلان منفی خواهد بود و بعد از آن بطور قابل توجهی افزایش می یابد.

18٪ کسر بودجه در محدوده شرایط و احتمالاتی است که قابل مدیریت و کنترول می باشند، بخصوص با انجام تخمین دقیق تر از تعهدات جدیدی که در کنفرانس بروکسل سپرده خواهند شد و همچنین با درنظرداشت ابتکارات وزارت معارف برای یافتن منابع دیگر غیر از کانال های مربوط به تعلیم و تربیه یعنی جذب کمک های انکشافی که در زمینه مخابرات و از کانال های مربوطه اختصاص می یابند، برای تطبیق فعالیت های مربوط به

[21] تخصیص بودجه برای سال 1400 براساس مصارف تخمینی دولت به عنوان بخشی از تولید ناخالص داخلی محاسبه شده است.

کاربرد تکنالوژی معلوماتی و ارتباطی در تعلیم و تربیه و غیره. بنابراین، با درنظرداشت سناریوهای مختلف و بحث های متعددی که توسط متخصصین وزارت معارف و نمایندگان کشورهای تمویل کننده برای بررسی و انتخاب گزینه های ممکن، صورت گرفت، این میزان کسر بودجه پیش بینی شده در پلان استراتیژیک قابل قبول و توجیه پذیر می باشد. همچنین، درروند پیش بینی منابع مالی مورد نیاز و نیازمندی های بودجوی پلان، از یک سو تارگیت های مختلف مورد سنجش و آزمایش قرارگرفته و از طرف دیگر به محدودیت ها و ظرفیت های مالی فعلی و آینده سکتور معارف توجه شده است.

شاخص های مالی و هزینه های عمده (مبلغ به افغانی)

جدول ذیل شاخص های مالی پلان استراتیژیک سوم معارف را از سال 1396 الی سال 1400 نشان میدهد. پیش بینی شاخص های مالی متذکره برای سال های بعد، در مدل شبیه سازی و پروجکشن پلان استراتیژیک، موجود می باشد.

شاخص های مالی	1394[22] (2015)	1395 (2016)	1396 (2017)	1397 (2018)	1398 (2019)	1399 (2020)	1400 (2021)
مجموع مصارف عادی وزارت معارف (میلیون افغانی)	30,411	31,187	33,680	36,220	38,883	41,675	44,599
فیصدی معاشات	92.0%	93.0%	92.7%	92.0%	91.3%	90.5%	89.8%
مجموع مصارف انکشافی وزارت معارف (میلیون افغانی)	*5,873*	16,178	16,002	19,971	22,317	23,467	25,560
تولید ناخالص داخلی (ایده ال)	1,210.9	1,370.6	1,555.9	1,754.1	1,977.5	2,229.4	2,513.4
فیصدی مصارف عادی دولت از کل تولید ناخالص داخلی	*19.0%*	20.1%	19.6%	18.4%	18.4%	18.4%	18.4%
فیصدی مصارف انکشافی دولت از کل تولید ناخالص داخلی	*6.9%*	12.3%	7.5%	6.6%	6.6%	6.6%	6.6%
فیصدی مصارف عادی وزارت معارف از کل مصارف عادی دولت	12.9%	11.3%	9.9%	9.4%	9.2%	9.0%	9.0%
فیصدی مصارف انکشافی وزارت معارف از کل مصارف انکشافی دولت	7.1%	9.6%	9.6%	9.6%	9.7%	9.7%	9.7%
مجموع بودجه عادی تخصیص داده شده به وزارت معارف (میلیون افغانی)	30,411	31,187	30,260	30,362	33,599	37,012	41,727
مجموع بودجه انکشافی تخصیص داده شده به وزارت معارف (میلیون افغانی)	16,505	16,187	1,400	1,112	1,303	1,469	1,665
٪ کمک های خارج از بودجه وزارت معارف از کل مصارف انکشافی دولت	36.1%	36.6%	71.4%	62.2%	61.4%	60.8%	70.0%
مجموع کمک های خارج از بودجه وزارت معارف (میلیون افغانی)	9,329	9,329	9,329	9,329	9,329	9,329	9,329
کسر بودجه وزارت بغیر از کمک های خارج از بودجه (میلیارد افغانی)	**-**	**-**	**14,751**	**19,336**	**21,782**	**22,105**	**24,431**
کسر بودجه وزارت بشمول کمک های خارج از بودجه (میلیون افغانی)	–	**-**	**-5,422**	**-10,007**	**12,453**	**12,776**	**15,102**
٪ کسر بودجه وزارت بشمول کمک های خارج از بودجه درمقایسه با کل بودجه تخصیص داده شده	**-**	**-**	**-10.9%**	**-17.8%**	**20.3%**	**19.6%**	**21.5%**
مجموع کسر بودجه در طول مدت تطبیق پلان (1400-1396)			**18.0%**				

ضمایم

ضمیمه 1 – بودجه انکشافی (به دالر)

شماره	فعالیت های های پلان استراتیژیک	هزینه فی واحد	هزینه ها (دالر امریکایی)					
		1395 (2016)	1396 (2017)	1397 (2018)	1398 (2019)	1399 (2020)	1400 (2021)	مجموع
			238,832,250	**298,074,800**	**333,095,957**	**350,258,177**	**381,498,708**	**1,601,759,892**
	کیفیت و مرتبط بودن		**138,066,500**	**190,166,250**	**224,322,885**	**239,441,130**	**270,548,563**	**1,062,545,329**
1	**تعلیمات عمومی**		**101,884,250**	**149,341,625**	**173,152,528**	**201,823,709**	**233,102,389**	**859,304,500**
1.1	اصلاح و انکشاف نصاب، چارچوب و سرفصل ها		1,500,000	1,500,000	1,000,000	-	-	4,000,000
1.2	انکشاف و توزیع کتب درسی و مواد آموزشی		1,000,000	1,500,000	1,500,000	1,000,000	300,000	5,300,000
1.3	چاپ و توزیع کتب رهنمای معلم	0.5	23,625,000	27,562,500	30,677,063	33,426,422	36,374,025	151,665,009
1.4	برنامه ماستری در زمینه انکشاف نصاب تعلیمی / قابلیت های کارمندان نصاب انکشاف یافته	17,000	446,250	937,125	983,981	516,590	-	2,883,946
1.5	تبدیل کتب درسی / نصاب تعلیمی به مواد و محتوای سمعی و بصری		500,000	1,000,000	600,000	600,000	300,000	3,000,000
1.6	نصاب تعلیمی ، چارچوب و سرفصل انکشاف یافته است (تربیه معلم)		500,000	-	-	-	-	500,000
1.7	کتب درسی و کتب رهنمای معلم انکشاف یافته / مرور شده (تربیه معلم)		300,000	700,000		-	-	1,000,000
1.8	کتب درسی ، رهنمای معلم چاپ مو توزیع شده است (تربیه معلم)	0.9	236,250	248,063	260,466	273,489	287,163	1,305,430
1.9	چارچوب تصدیق / اعتباردهی معلمان	500,000	525,000	-	-	-	-	525,000
1.10	تصدیق / اعتباردهی معلمان	250	2,625,000	4,134,375	5,788,125	7,596,914	9,572,112	29,716,526
1.11	اعتباربخشی به مؤسسات تربیه معلم (بشمول پلان های انکشاف مؤسسات)	55,000	115,500	606,375	636,694	802,234	561,564	2,722,367

1.12	تهیه مشوق های منطقوی، کمک معاش برای معلمان اناث در کورس های داخل خدمت	400	4,200,000	6,615,000	9,261,000	12,155,063	15,315,379	47,546,441
1.13	برنامه های آموزش داخل خدمت	180	3,780,000	5,953,500	7,293,038	8,751,645	11,486,534	37,264,717
1.14	کورس های دیپلومه قبل از خدمت برای محصلین اناث	700	735,000	1,157,625	1,215,506	1,276,282	1,340,096	5,724,508
1.15	انکشاف چارچوب تصدیق / اعتباردهی به مدیران مکاتب		300,000	-	-	-	-	300,000
1.16	آموزش های مدیریت مکاتب برای مدیران و کارمندان اداری	425	1,338,750	2,811,375	2,951,944	4,132,721	5,424,197	16,658,987
1.17	تطبیق و انکشاف پلان های انکشافی / بهبود مکاتب	1,200	2,520,000	3,969,000	4,167,450	4,375,823	6,126,152	21,158,424
1.18	فراهم آوری برنامه های ماستری برای استادان مراکز تربیه معلم	17,000	1,785,000	2,811,375	2,951,944	2,066,361	2,169,679	11,784,358
1.19	انکشاف معیارها/ رهنمود برای نظارت تعلیمی		200,000	100,000	-	-	-	300,000
1.20	فراهم آوری برنامه های ماستری برای ناظران تعلیمی	17,000	446,250	1,405,688	1,967,963	2,066,361	2,169,679	8,055,939
1.21	فراهم آوری کورس های کوتاه مدت ارتقای ظرفیت مسلکی برای ناظران تعلیمی	450	236,250	496,125	520,931	546,978	574,327	2,374,611
1.22	انکشاف چارچوب ملی و رهنمود برای ارزیابی یادگیری شاگردان		1,000,000	500,000	200,000	200,000	200,000	2,100,000
1.23	تطبیق ارزیابی یادگیری شاگردان	900,000	945,000	992,250	1,041,863	1,093,956	1,148,653	5,221,722
1.24	اعمار مکاتب (صنوف درسی)	20,000	42,000,000	66,150,000	81,033,750	97,240,500	114,865,341	401,289,591
1.25	تجهیز مکاتب با لابراتوارهای کمپیوتر و ساینس	30,000	9,450,000	16,537,500	17,364,375	21,879,113	22,973,068	88,204,056
1.26	حمایت و تقویت خدمات صحی در مکاتب	1,500,000	1,575,000	1,653,750	1,736,438	1,823,259	1,914,422	8,702,869

2	**تعلیمات اسلامی**		**13,031,000**	**13,572,550**	**18,896,135**	**22,219,454**	**25,882,990**	**93,602,129**
2.1	چاپ و توزیع کتب درسی و رهنمای معلم	1.2	756,000	793,800	902,948	948,095	995,500	4,396,342
2.2	انکشاف چارچوب تصدیق / اعتباردهی به معلمان		200,000	100,000	50,000	-	-	350,000
2.3	اعمار مکاتب (صنوف درسی)	20,000	10,500,000	11,025,000	16,206,750	19,448,100	22,973,068	80,152,918
2.4	تجهیز مکاتب با لابراتوارهای کمپیوتر و ساینس	30,000	1,575,000	1,653,750	1,736,438	1,823,259	1,914,422	8,702,869
3	**تعلیمات تخنیکی و مسلکی**		**21,921,250**	**26,424,425**	**31,410,189**	**14,522,803**	**10,644,262**	**104,922,929**
3.1	انکشاف نصاب تعلیمی ، چارچوب و سرفصل ها		500,000	500,000	200,000	-	-	1,200,000
3.2	انکشاف کتب درسی و رهنمای معلم		200,000	300,000	300,000	300,000	300,000	1,400,000
3.3	چاپ و توزیع کتب درسی و رهنمای معلم	1.2	630,000	661,500	694,575	729,304	765,769	3,481,148
3.4	انکشاف چارچوب تصدیق / اعتباردهی به معلمان بشمول تطبیق آزمایشی		300,000	300,000	100,000	50,000	-	750,000
3.5	برنامه های داخل خدمت	450	236,250	297,675	364,652	437,582	516,894	1,853,053
3.6	انکشاف و تطبیق پلان های انکشافی/ بهبود مکاتب	12,000	630,000	661,500	1,389,150	1,458,608	765,769	4,905,026
3.7	اعمار مکتب (صنوف درسی)	30,000	15,750,000	19,845,000	24,310,125	7,293,038	3,828,845	71,027,007
3.8	تجهیز مکاتب بالابراتوارها و ورکشاپ ها	70,000	3,675,000	3,858,750	4,051,688	4,254,272	4,466,985	20,306,695
4	**سواد آموزی**		**1,230,000**	**827,650**	**864,033**	**875,165**	**918,923**	**4,715,770**
4.1	انکشاف نصاب ، چارچوب و سرفصل ها		200,000	-	-	-	-	200,000
4.2	انکشاف کتب درسی و رهنمای معلم		100,000	50,000	50,000	-	-	200,000
4.3	چاپ و توزیع کتب درسی ورهنمای معلم	1.2	630,000	727,650	764,033	875,165	918,923	3,915,770
4.4	تبدیل نمودن نصاب تعلیمی / کتب درسی به محتویات سمعی و بصری		100,000	50,000	50,000	-	-	200,000
4.5	انکشاف چارچوب ملّی و رهنمود برای ارزیابی یادگیری شاگردان		200,000	-	-	-	-	200,000

	دسترسی متوازن		**64,230,750**	**72,920,550**	**75,554,147**	**81,874,201**	**85,179,770**	**379,759,417**
1	**تعلیمات عمومی**		**55,673,250**	**60,572,550**	**59,636,803**	**62,000,673**	**61,121,862**	**299,005,139**
1.1	راه اندازی سروی اطفال خارج از مکتب در مکاتب	400,000	420,000	441,000	463,050	486,203	510,513	2,320,765
1.2	انکشاف پلان های تعلیمی ولسوالی ها	5,000	1,916,250	-	2,112,666	-	-	4,028,916
1.3	ایجاد صنوف آموزش محلی و آموزش تسریعی و حمایت از آنها	80	46,200,000	48,510,000	41,674,500	43,758,225	40,841,010	220,983,735
1.4	جابجایی و استخدام معلمان اناث در محلات	1,440	1,512,000	4,762,800	8,334,900	10,501,974	11,027,073	36,138,747
1.5	تدویر برنامه آگاهی عامه و تحرک اجتماعی	500,000	525,000	551,250	578,813	607,753	638,141	2,900,956
1.6	ایجاد و آموزش شوراهای مکاتب	1,000	2,100,000	3,307,500	3,472,875	3,646,519	5,105,126	17,632,020
	فراهم آوری خدمات تعلیمی درحالات اضطرار (تهیه منابع و حمایت)		3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	3,000,000	15,000,000
2	**تعلیمات اسلامی**		**105,000**	**165,375**	**231,525**	**303,877**	**382,884**	**1,188,661**
2.1	ایجاد و آموزش شوراهای مکاتب	1,000	105,000	165,375	231,525	303,877	382,884	1,188,661
3	**تعلیمات تخنیکی و مسلکی**		**2,152,500**	**5,567,625**	**8,740,069**	**12,276,613**	**16,017,334**	**44,754,140**
3.1	ایجاد و آموزش شوراهای مکاتب	1,000	52,500	55,125	57,881	121,551	63,814	350,871
3.2	حمایت از شاگردان تحت برنامه استاد-شاگردی (تعداد شاگردان شامل در برنامه)	500	2,100,000	5,512,500	8,682,188	12,155,063	15,953,520	44,403,270
4	**سواد آموزی**		**6,300,000**	**6,615,000**	**6,945,750**	**7,293,038**	**7,657,689**	**34,811,477**
4.1	ایجاد و راه اندازی کورس های سواد آموزی	60	6,300,000	6,615,000	6,945,750	7,293,038	7,657,689	34,811,477
	مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو		**36,535,000**	**34,988,000**	**33,218,925**	**28,942,846**	**25,770,375**	**159,455,146**
1.1	انکشاف چارچوب مرور و اصلاح ساختار تشکیلاتی و قوانین وزارت معارف و ساختار تشکیلاتی ۹۸مرا هبا تعیین وظایف عمده و صلاحیت ها	4,500,000	4,725,000	3,000,000	500,000	-	-	8,225,000
1.2	تهیه و تنظیم قراردادهای همکاری و عرضه خدمات توسط منابع بیرونی	1,000,000	1,000,000	1,000,000	-	-	-	2,000,000

1.3	تطبیق سیستم توزیع متوازن منابع ومبتنی برنتایج به منظور عرضه متوازن خدمات	1,200,000	1,260,000	1,323,000	1,389,150	1,458,608	1,531,538	6,962,295
1.4	انکشاف و تطبیق پلان ارتقای ظرفیت و ارزیابی از اجراات به منظور تربیه قوای بشری شایسته و ماهر درجهت پلانگذاری مؤثر، مدیریت و عرضه خدمات باکیفیت	5,000,000	1,200,000	500,000	500,000			2,200,000
1.5	فراهم آوری برنامه ماستری در زمینه مدیریت و اداره تعلیم و تربیه	17,000	1,785,000	1,874,250	1,967,963	2,066,361	2,169,679	9,863,252
1.6	تدویر کورس ها ی کوتاه مدت دیپلوم (2 ساله)	2,000	1,680,000	1,764,000	1,852,200	1,944,810	2,042,051	9,283,061
1.7	استخدان کارمندان تخنیکی داخلی	18,000	17,010,000	17,860,500	16,669,800	17,503,290	13,783,841	82,827,431
1.8	تطبیق سیستم مدیریت منابع جهت بهبود شفافیت، مسئولیت پذیری و مقابله با فساد	1,000,000	1,050,000	500,000	500,000	500,000	500,000	3,050,000
1.9	تطبیق سیستم مؤثر و جامع مراقبت و ارزیابی (منسجم ساختن و توسعه سیستم معلوماتی معارف، اتوماتیک سازی سیستم ها و پروسه های اداری، جمع آوری معلومات و مراقبت و ارزیابی از فعالیت ها)	4,500,000	4,725,000	4,961,250	5,209,313	5,469,778	5,743,267	26,108,608
1.10	تهیه وسایط ترانسپورتی برای نظارت و مراقبت	20,000	2,100,000	2,205,000	4,630,500	-	-	8,935,500

تعلیمات عمومی							
تحلیل کارمندان و بودجه	1395 بودجه	1396 تخمین	1397 تخمین	1398 تخمین	1399 تخمین	1400 تخمین	مجموع عمومی ۵ سال
ودجه عادی: معاشات و امتیازات	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع	مجموع
ارمندان تدریسی							
ارمندان تدریسی	***19,051,479,480***	***19,051,479,480***	***19,794,375,480***	***20,537,271,480***	***21,280,167,480***	***22,765,959,480***	103,429,253,400
زایش در معاشات (قدم)		***646,251,000***	***1,342,902,000***	***2,089,953,000***	***2,887,404,000***	***3,861,255,000***	10,827,765,000
					0	0	
ارمندان تدریسی جدید	***0***	***806,400,000***	***806,400,000***	***806,400,000***	***806,400,000***	***806,400,000***	4,032,000,000
سایر امتیازات (٪ معاشات)	***4,982,858,755***	***5,362,795,377***	***5,739,304,685***	***6,128,995,967***	***6,531,869,221***	***7,175,181,656***	30,938,146,906
مجموع بودجه کارمندان تدریسی	*24,034,338,235*	*25,866,925,857*	*27,682,982,165*	*29,562,620,447*	*31,505,840,701*	*34,608,796,136*	*149,227,165,306*
ارمندان غیر تدریسی							
امورین	***1,597,328,862***	1,597,328,862	1,646,473,662	1,695,618,462	1,744,763,262	1,793,908,062	8,478,092,310
جیران	***2,271,299,520***	2,271,299,520	2,354,291,520	2,437,283,520	2,520,275,520	2,603,267,520	12,186,417,600
زایش در معاشات (قدم)							
امورین		31,202,400	64,324,800	99,367,200	136,329,600	175,212,000	506,436,000
جیران		42,693,600	88,507,200	137,440,800	189,494,400	244,668,000	702,804,000
ارمندان جدید		***117,240,000***	***117,240,000***	***117,240,000***	***117,240,000***	***117,240,000***	586,200,000
امورین		34,560,000	34,560,000	34,560,000	34,560,000	34,560,000	
جیران		82,680,000	82,680,000	82,680,000	82,680,000	82,680,000	
سایر امتیازات (٪ معاشات)	1,205,934,113	***1,265,515,288***	***1,331,311,189***	***1,398,678,165***	***1,467,616,218***	***1,538,125,346***	7,001,246,205
مجموع بودجه کارمندان غیر تدریسی	*5,074,562,495*	*5,325,279,670*	*5,602,148,371*	*5,885,628,147*	*6,175,719,000*	*6,472,420,928*	*29,461,196,115*
مجموع عمومی بودجه عادی معاشات و امتیازات	*29,108,900,730*	*31,192,205,526*	*33,285,130,536*	*35,448,248,594*	*37,681,559,701*	*41,081,217,064*	*178,688,361,421*

ضمیمه 2 – بودجه عادی (به افغانی)

ضمیمه 3 – چارچوب مراقبت برای کیفیت و مرتبط بودن

بخش		1.کیفیت و مرتبط بودن						
نتایج بلند مدت	نتایج میان مدت	محصولات نهایی	اهداف کمّی[23]					هزینه (دالر امریکایی)
			1396 (2017)	1397 (2018)	1398 (2019)	1399 (2020)	1400 (2021)	
1. **ظرفیت فعلی سیستم تعلیمی کشور در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان و نظارت مداوم از آن با توجه به نیازهای فردی و اجتماعی آنها، بهبود یافته است.**	1.1 نصاب تعلیمی همه برنامه های تعلیمی درهمه دوره ها اصلاح گردیده است.	1.1.1 معیارهای ملی نتایج تعلیمی برای همه صنوف تعلیمات عمومی در مطابقت با معیارهای بین المللی تهیه شده است.	معیارهای ملی برای همه صنوف تعلیمات عمومی تعیین شده					1,000,000
		1.1.2 نصاب تعلیمی جدید تعلیمات عمومی مبتنی بر معیارهای ملی و قابلیت ها انکشاف یافته است.	**50**٪ از نصاب تعلیمی و مفردات درسی برنامه تعلیمات عمومی انکشاف یافته	**50**٪ از نصاب تعلیمی و مفردات درسی برنامه تعلیمات عمومی انکشاف یافته		مرور نصاب تعلیمی جدید و مفردات درسی برنامه تعلیمات عمومی انجام شده		3,000,000
		1.1.3 چارچوب، مفردات درسی و معیارهای نصاب تعلیمی برنامه تعلیمات تخنیکی و مسلکی مرور و بازبینی شده است.	طزالعمل و معیارهای مرور نصاب تعلیمات تخنیکی و مسلکی تهیه شده **50**٪ از نصاب تعلیمی و مفردات درسی تعلیمات تخنیکی و مسلکی انکشاف یافته	**50**٪ از نصاب تعلیمی و مفردات درسی تعلیمات تخنیکی و مسلکی انکشاف یافته				1,200,000
		1.1.4 نصاب تعلیمی جدید برنامه سوادآموزی انکشاف یافته است.	معیارهای ملی برای همه کورس های سوادآموزی تعیین شده					200,000

[23] اهداف کمّی تعیین شده در جدول فوق مجموعی نبوده و بطور سالوار تعیین شده اند.

			100٪ نصاب تعلیمی سوادآموزی انکشاف یافته					200,000
		1.1.5 نصاب تعلیمی جدید تعلیمات قبل از مکتب در سطح ملی تطبیق می گردد.	**100**٪ نصاب تعلیمی تعلیمات قبل از مکتب تهیه شده					شامل در بودجه فعالیت های 1.1.1/1.1.2
		1.1.6 قابلیت های مسلکی متخصصین و مؤلفین نصاب ارتقاء یافته است.	تعداد **25** متخصص ومؤلف نصاب آموزش دیده اند.	تعداد **50** متخصص و مؤلف نصاب آموزش دیده اند	تعداد **50** متخصص و مؤلف نصاب آموزش دیده اند	تعداد **25** متخصص و مؤلف نصاب آموزش دیده اند		2,883,946
	1.2 کتب درسی و موادآموزشی باکیفیت در تمام مکاتب و مراکز تعلیمی کشور تدریس می شود.	**1.2.1** کتب درسی و رهنمای معلم تعلیمات عمومی اصلاح، چاپ و مطابق به پلان توزیع گردیده است.	**45** میلیون جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	**50** میلیون جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	**53** میلیون جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	**55** میلیون جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	**57** میلیون جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	151,665,009
		1.2.2 کتب درسی و رهنمای معلم تعلیمات اسلامی اصلاح، چاپ و مطابق به پلان توزیع گردیده است.	**600,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	**600,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	**600,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	**600,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	**600,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب سراسر کشور توزیع گردیده	4,396,342
		1.2.3 کتب درسی و رهنمای معلم تعلیمات تخنیکی ومسلکی اصلاح، چاپ و مطابق به پلان توزیع گردیده است.	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب تخنیکی سراسر کشور توزیع گردیده	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب تخنیکی سراسر کشور توزیع گردیده	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب تخنیکی سراسر کشور توزیع گردیده	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب تخنیکی سراسر کشور توزیع گردیده	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مکاتب تخنیکی سراسر کشور توزیع گردیده	3,481,148
		1.2.4 کتب درسی و رهنمای معلم سوادآموزی	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مراکز	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مراکز سوادآموزی	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مراکز سوادآموزی	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مراکز	**500,000** جلد کتب درسی چاپ و در مراکز	3,915,770

		اصلاح، چاپ و مطابق به پلان توزیع گردیده است.	سوادآموزی سراسر کشور توزیع گردیده	سراسر کشور توزیع گردیده	سراسر کشور توزیع گردیده	سوادآموزی سراسر کشور توزیع گردیده	سوادآموزی سراسر کشور توزیع گردیده	
	1.3 سیستم ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان انکشاف یافته و تطبیق شده است	1.3.1 چارچوب ارزیابی ملی دستاوردهای تعلیمی برای افغانستان در مطابقت با معیارها و قابلیت های تعیین شده در چارچوب نصاب تعلیمی انکشاف یافته است.	چارچوب و رهنمود ارزیابی ملی دستاوردهای تعلیمی شاگردان برای تعلیمات عمومی و سوادآموزی انکشاف یافته است.					2,100,000 200,000
			ارزیابی نتایج تعلیمی تطبیق شده است.	ارزیابی نتایج تعلیمی تطبیق شده است.	ارزیابی نتایج تعلیمی تطبیق شده است.	ارزیابی نتایج تعلیمی تطبیق شده است.	ارزیابی نتایج تعلیمی تطبیق شده است.	2,610,861
2. ظرفیت فعلی مکاتب/ مراکز تعلیمی در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان/ سوادآموزان بهبود یافته است.	2.1 معلمان و استادان مسلکی تر و شایسته تر مطابق به معیارها و مقررات ملّی استخدام و توظیف گردیده اند.	**2.1.1** نصاب تعلیمی جدید و قابلیت محور انکشاف یافته است.	چارچوب، مفردات و معیارهای نصاب تعلیمی انکشاف یافته					500,000
		2.1.2 کتب درسی و کتب رهنمای معلم اصلاح شده و انکشاف یافته است.		کتب رهنمای معلم مرور و اصلاح شده				1,000,000
		2.1.3 کتب درسی، کتب رهنمای معلم و مواد ممد درسی توسط معلمان تطبیق گردیده است.	**250,000** جلد کتب درسی، کتب رهنمای معلم و مواد ممد درسی چاپ و توزیع گردیده است.	**250,000** جلد کتب درسی، کتب رهنمای معلم و مواد ممد درسی چاپ و توزیع گردیده است.	**250,000** جلد کتب درسی، کتب رهنمای معلم و مواد ممد درسی چاپ و توزیع گردیده است.	**250,000** جلد کتب درسی، کتب رهنمای معلم و مواد ممد درسی چاپ و توزیع گردیده است.	**250,000** جلد کتب درسی، کتب رهنمای معلم و مواد ممد درسی چاپ و توزیع گردیده است.	1,305,430
		2.1.4 چارچوب تصدیق و اعتباردهی معلمان انکشاف یافته و در برنامه تعلیمات عمومی، اسلامی و تخنیکی و مسلکی مورد استفاده قرارگرفته است.	چارچوب تصدیق و اعتباردهی معلمان تعلیمات عمومی، اسلامی و تخنیکی و مسلکی انکشاف یافته **10,000** معلم تصدیق نامه دریافت نموده اند.	**15,000** معلم تصدیق نامه دریافت نموده اند.	**20,000**معلم تصدیق نامه دریافت نموده اند.	**25,000**معلم تصدیق نامه دریافت نموده اند.	**30,000**معلم تصدیق نامه دریافت نموده اند.	525,000 29,716,526

		2.1.5 مراکز تربیه معلم و برنامه ها معیارهای لازم تصدیق و اعتباردهی مؤسسات را دارا می باشند.	**2** انستیتوت تصدیق نامه / جواز فعالیت دریافت نموده اند.	**10** انستیتوت تصدیق نامه / جواز فعالیت دریافت نموده اند.	**10** انستیتوت تصدیق نامه / جواز فعالیت دریافت نموده اند.	**12** انستیتوت تصدیق نامه / جواز فعالیت دریافت نموده اند.	**8** انستیتوت تصدیق نامه / جواز فعالیت دریافت نموده اند.	2,722,367
		2.1.6 معلمان برنامه آموزشی دیپلوم 2 ساله داخل خدمت را سپری نموده اند.	**10,000** معلم آموزش دیده اند.	**15,000** معلم آموزش دیده اند.	**20,000** معلم آموزش دیده اند.	**25,000** معلم آموزش دیده اند.	**30,000** معلم آموزش دیده اند.	47,546,441
		2.1.7 معلمان تعلیمات عمومی در کورس های کوتاه مدت داخل خدمت آموزش دیده اند.	**1,000** معلم آموزش دیده اند.	**1,500** معلم آموزش دیده اند.	**1,500** معلم آموزش دیده اند.	**1,500** معلم آموزش دیده اند.	**1,500** معلم آموزش دیده اند.	37,264,717
		2.1.8 معلمان تعلیمات تخنیکی و مسلکی در کورس های کوتاه مدت داخل خدمت آموزش دیده اند.	**500** معلم آموزش دیده اند.	**600** معلم آموزش دیده اند.	**700** معلم آموزش دیده اند.	**800** معلم آموزش دیده اند.	**900** معلم آموزش دیده اند.	1,853,053
		2.1.9 معلمان (اناث) در کورس های قبل از خدمت آموزش دیده اند.	**1,000** معلم آموزش دیده اند.	**1,500** معلم آموزش دیده اند.	**1,500** معلم آموزش دیده اند.	**1,500** معلم آموزش دیده اند.	**1,500** معلم آموزش دیده اند.	5,724,508
		2.1.10 استادان مراکز تربیه معلم در برنامه های ماستری آموزش دیده اند.	**100** استاد آموزش دیده اند.	**150** استاد آموزش دیده اند.	**150** استاد آموزش دیده اند	**100** استاد آموزش دیده اند.	**100** استاد آموزش دیده اند.	11,784,358
		2.2.1 چارچوب تصدیق و اعتباردهی مدیران مکاتب انکشاف یافته است.	چارچوب تصدیق و اعتباردهی انکشاف یافته است.					300,000

	2.2 مدیران مکاتب از مصئونیت، همگانی و مساعد بودن محیط	2.2.2 مدیران مکاتب از طریق برنامه آموزشی **SMT** اموزش مسلکی دیده و تصدیق نامه مسلکی دریافت نموده اند.	**2,000** مدیر مکتب تصدیق نامه مسلکی دریافت نموده اند.	**3,000** مدیر مکتب تصدیق نامه مسلکی دریافت نموده اند.	**3,000** مدیر مکتب تصدیق نامه مسلکی دریافت نموده اند.	**3,000** مدیر مکتب تصدیق نامه مسلکی دریافت نموده اند.	**4,000** مدیر مکتب تصدیق نامه مسلکی دریافت نموده اند.	7,493,609
	مکاتب برای تعلیم و یادگیری و تأمین روابط اجتماعی مثبت با مشارکت جوانب ذیدخل اطمینان خواهند داد.	2.2.3 پلان انکشافی مکاتب/ مراکز تعلیمات تخنیکی و مسلکی با مشارکت معلمان، شاگردان و شورای مکتب تطبیق گردیده است.	**2,000** پلان تهیه و تطبیق شده است. **50** پلان مراکز تعلیمات تخنیکی تهیه و تطبیق شده است.	**3,000**پلان تهیه و تطبیق شده است. **50** پلان مراکز تعلیمات تخنیکی تهیه و تطبیق شده است.	**3,000**پلان تهیه و تطبیق شده است. **100** پلان مراکز تعلیمات تخنیکی تهیه و تطبیق شده است.	**3,000**پلان تهیه و تطبیق شده است. **100** پلان مراکز تعلیمات تخنیکی تهیه و تطبیق شده است.	**4,000**پلان تهیه و تطبیق شده است. **100** پلان مراکز تعلیمات تخنیکی تهیه و تطبیق شده است.	21,158,424 4,905,026
	2.3 میزان حمایت از معلمان و مسئولیت پذیری شان بهبود و ارتقاء یافته است.	2.3.1 معیارهای جدید و رهنمود نظارت تعلیمی از تعلیمات عمومی تهیه شده است.	رهنمود جدید منظور و شریک گردیده است.					300,000
		2.3.2 اعضای نظارت تعلیمی به منظور حمایت از معلمان در مکاتب کشور آموزش دیده اند.	**25** عضو نظارت تعلیمی در برنامه ماستری آموزش دیده اند.	**75** عضو نظارت تعلیمی در برنامه ماستری آموزش دیده اند.	**100** عضو نظارت تعلیمی در برنامه ماستری آموزش دیده اند.	**100** عضو نظارت تعلیمی در برنامه ماستری آموزش دیده اند.	**100** عضو نظارت تعلیمی در برنامه ماستری آموزش دیده اند.	8,055,939
			500 عضو نظارت تعلیمی در برنامه های کوتاه مدت ارتقای ظرفیت مسلکی آموزش دیده اند.	**1,000**عضو نظارت تعلیمی در برنامه های کوتاه مدت ارتقای ظرفیت مسلکی آموزش دیده اند.	**1,000**عضو نظارت تعلیمی در برنامه های کوتاه مدت ارتقای ظرفیت مسلکی آموزش دیده اند.	**1,000**عضو نظارت تعلیمی در برنامه های کوتاه مدت ارتقای ظرفیت مسلکی آموزش دیده اند.	**1,000**عضو نظارت تعلیمی در برنامه های کوتاه مدت ارتقای ظرفیت مسلکی آموزش دیده اند.	2,374,611
	2.4 مکاتب و مراکز تعلیمی کشور معیارهای مصئونیت و	2.4.1 اعمار تعمیر مکاتب تعلیمات عمومی، اسلامی و تخنیکی و مسلکی	**4,000**صنف درسی برای مکاتب تعلیمات عمومی اعمار گردیده است.	**4,000**صنف درسی برای مکاتب تعلیمات عمومی اعمار گردیده است.	**4,000** صنف درسی برای مکاتب تعلیمات عمومی اعمار گردیده است.	**4,000** صنف درسی برای مکاتب تعلیمات عمومی اعمار گردیده است.	**4,000** صنف درسی برای مکاتب تعلیمات عمومی اعمار گردیده است.	464,153,025 80,152,918

	مساعد بودن فضای تعلیمی را تطبیق و تکمیل نمود ه اند.		**500** صندف درسی برای مراکز تعلیمات اسلامی اعمار گردیده است. **500** صنف درسی برای مراکز تعلیمات تخنیکی و مسلکی اعمار گردیده است.	**500** صنف درسی برای مراکز تعلیمات اسلامی اعمار گردیده است. **600** صنف درسی برای مراکز تعلیمات تخنیکی و مسلکی اعمار گردیده است.	**700** صنف درسی برای مراکز تعلیمات اسلامی اعمار گردیده است. **700** صنف درسی برای مراکز تعلیمات تخنیکی و مسلکی اعمار گردیده است.	**800** صنف درسی برای مراکز تعلیمات اسلامی اعمار گردیده است. **200** صنف درسی برای مراکز تعلیمات تخنیکی و مسلکی اعمار گردیده است.	**900** صنف درسی برای مراکز تعلیمات اسلامی اعمار گردیده است. **100** صنف درسی برای مراکز تعلیمات تخنیکی و مسلکی اعمار گردیده است.	71,027,007
		2.4.2 برنامه های صحی در مکاتب ایجاد و تطبیق شده است.	پلان برای انکشاف و تطبیق برنامه صحی تهیه شده است. برنامه های صحی در **10**٪ از مکاتب و مراکز تعلیمی تطبیق شده است.	برنامه های صحی در **25**٪ از مکاتب و مراکز تعلیمی تطبیق شده است.	برنامه های صحی در **50**٪ از مکاتب و مراکز تعلیمی تطبیق شده است.	برنامه های صحی در **75**٪ از مکاتب و مراکز تعلیمی تطبیق شده است.	برنامه های صحی در **100**٪ از مکاتب و مراکز تعلیمی تطبیق شده است.	8,702,869

ضمیمه 4 – چارچوب مراقبت برای دسترسی متوازن

بخش		2.دسترسی متوازن						
نتایج بلند مدت	نتایج میان مدت	محصولات نهایی	اهداف کمّی					هزینه (دالر امریکایی)
			1396 (2017)	1397 (2018)	1398 (2019)	1399 (2020)	1400 (2021)	
1. فرصت های دسترسی متوازن، مصئون و مساعد به خدمات تعلیمی و آموزش مهارت ها افزایش یافته است.	1.1 پلان های انکشاف مکاتب و مراکز تعلیمی در سطح ولایات و ولسوالی ها و براساس نیازمندی های مردم محل تهیه و ترتیب شده است.	1.1.1 سروی از مکاتب و مراکز تعلیمی در رابطه به اطفال سن مکتب و اطفال خارج از مکتب	انجام سروی محلی از مکاتب توسط مدیران مکاتب	انجام سروی محلی از مکاتب توسط مدیران مکاتب	انجام سروی محلی از مکاتب توسط مدیران مکاتب	انجام سروی محلی از مکاتب توسط مدیران مکاتب	انجام سروی محلی از مکاتب توسط مدیران مکاتب	2,320,765
		1.1.2 پلان های انکشاف معارف درسطح ولسوالی ها تهیه شده و براساس نیازمندی های محل تجدید گردیده اند.	**365** پلان انکشاف معارف ولسوالی تهیه و تجدید شده		**365** پلان انکشاف معارف ولسوالی تهیه و تجدید شده			4,028,916
	1.2 برنامه های آموزش محلی و آموزش تسریعی ایجاد و تقویبت گردیده است.	1.2.1 استراتیژی های بلندمدت ملی برای تطبیق آموزش محلی در کشور مرور و تطبیق گردیده است. 1.2.2 استراتیژی ملی توسعه آموزش محلی براساس نیاز در سطح کشور تطبیق شده است.	**550,000** طفل در مکاتب/صنوف آموزش محلی آموزش دیده اند.	**550,000** طفل در مکاتب/صنوف آموزش محلی آموزش دیده اند.	**550,000** طفل در مکاتب/صنوف آموزش محلی آموزش دیده اند.	**450,000** طفل در مکاتب/صنوف آموزش محلی آموزش دیده اند.	**400,000** طفل در مکاتب/صنوف آموزش محلی آموزش دیده اند.	220,2983,735
	1.3 میزان استخدام و توظیف معلمان اناث درهمه ساحات بخصوص در قریه جات افزایش یافته است.	1.3.1 سیستم استخدام و توظیف معلمان از طریق " استخدام معلمان اناث موجود" در دهات انکشاف یافته و تطبیق شده است.	**1,000** معلم اناث استخدام ، توظیف و در محلات جابجا شده اند.	**3,000** معلم اناث استخدام ، توظیف و در محلات جابجا شده اند.	**5,000** معلم اناث استخدام ، توظیف و در محلات جابجا شده اند.	**6,000** معلم اناث استخدام ، توظیف و در محلات جابجا شده اند.	**6,000** معلم اناث استخدام ، توظیف و در محلات جابجا شده اند.	36,138,747
	1.4 آموزش های تخنیکی و مسلکی و حمایت ها از آن در مطابقت با نیازمندی های سکتور خصوصی بوده است.	1.4.1 شمار شاگردان شامل در برنامه های تخنیکی و مسلکی افزایش یافته است.	**4,000** شاگرد در برنامه های تخنیکی و مسلکی شامل شده اند.	**10,000** شاگرد در برنامه های تخنیکی و مسلکی شامل شده اند.	**15,000** شاگرد در برنامه های تخنیکی و مسلکی شامل شده اند.	**20,000** شاگرد در برنامه های تخنیکی و مسلکی شامل شده اند.	**25,000** شاگرد در برنامه های تخنیکی و مسلکی شامل شده اند.	44,403,270

	1.5 برنامه های سوادآموزی در کاهش سطح بی سوادی در کشور مؤثر بوده است.	1.5.1 کورس های سوادآموزی ایجاد و تدویر گردیده و معلومات لازم در رابطه به نتایج فراغت از کورس ها فراهم می کنند.	**100,000** سوادآموز از کورس های سوادآموزی با موفقیت فارغ گردیده اند.	**100,000** سوادآموز از کورس های سوادآموزی با موفقیت فارغ گردیده اند.	**100,000** سوادآموز از کورس های سوادآموزی با موفقیت فارغ گردیده اند.	**100,000** سوادآموز از کورس های سوادآموزی با موفقیت فارغ گردیده اند.	**100,000** سوادآموز از کورس های سوادآموزی با موفقیت فارغ گردیده اند.	34,811,477
2. میزان سهم گیری و تعهد مردم (و والدین شاگردان) در تعلیم و تربیه بشمول تعلیمات تخنیکی و مسلکی افزایش یافته است.	2.1 شورای مکاتب / مراکز تعلیمی در حمایت از تعلیم و تربیه و آموزش مهارت ها بطور فعال سهم گرفته اند.	2.1.1 شورای مدیریت مکاتب برای مکاتب تعلیمات عمومی، اسلامی، تخنیکی ومسلکی و (تعلیم و تربیه در حالات اضطرار) ایجاد گردیده و اعضای آن آموزش دیده اند.	**2,000** شورای مکاتب تعلیمات عمومی آموزش دیده اند. **100** شورای مراکز تعلیمات اسلامی آموزش دیده اند. **50** شورای مکاتب تخنیکی و مسلکی آموزش دیده اند.	**3,000** شورای مکاتب تعلیمات عمومی آموزش دیده اند. **150** شورای مراکز تعلیمات اسلامی آموزش دیده اند. **50** شورای مکاتب تخنیکی و مسلکی آموزش دیده اند.	**3,000** شورای مکاتب تعلیمات عمومی آموزش دیده اند. **200** شورای مراکز تعلیمات اسلامی آموزش دیده اند. **50** شورای مکاتب تخنیکی و مسلکی آموزش دیده اند.	**3,000** شورای مکاتب تعلیمات عمومی آموزش دیده اند. **250** شورای مراکز تعلیمات اسلامی آموزش دیده اند. **100** شورای مکاتب تخنیکی و مسلکی آموزش دیده اند.	**4,000** شورای مکاتب تعلیمات عمومی آموزش دیده اند. **300** شورای مراکز تعلیمات اسلامی آموزش دیده اند. **50** شورای مکاتب تخنیکی و مسلکی آموزش دیده اند.	17,632,020 1,188,661 350,871 (+Ed. in E. 15,000,000)
		2.1.2 برنامه های آگاهی عامه و تحرک اجتماعی راه اندازی گردیده اند.	**1** برنامه آگاهی عامه تدویر شده است.	**1** برنامه آگاهی عامه تدویر شده است.	**1** برنامه آگاهی عامه تدویر شده است.	**1** برنامه آگاهی عامه تدویر شده است.	**1** برنامه آگاهی عامه تدویر شده است.	2,900,956
		2.1.3 شمار شوراهای فعال مدیریت مکاتب افزایش یافته است.	*مجموعا* **8,609** /*از* **15,274**	*مجموعا* **9,480** /*از* **16,001**	*مجموعا* **10,395** /*از* **16,733**	*مجموعا* **11,356** /*از* **17,470**	*مجموعا* **11,838** /*از* **18,212**	(See 2.1.1 above)
		1.4.**2** کمک های رضاکارانه نقدی و غیرنقدی از طرف مردم افزایش یافته است.	اهداف تعیین شده در بخش تقاضا					

ضمیمه 5 – چارچوب مراقبت برای مدیریت مؤثر و شفاف

بخش								
نتایج بلند مدت	نتایج میان مدت	محصولات نهایی	اهداف کمّی					هزینه (دالر امریکایی)
			1396 (2017)	1397 (2018)	1398 (2019)	1399 (2020)	1400 (2021)	
3.مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو								
1. چارچوب قانونی برای معیاری نمودن ارایه خدمات تعلیمی و مسئولیت ها بهبود یافته است.	1.1 چارچوب قانونی و ساختار تشکیلاتی مبتنی بر نتایج توأم با لایحه وظایف و قابلیت های مشخص انکشاف یافته است.	1.1.1 مرور و بررسی از اجراات به منظور تعیین فعالیت های اصلی و فرعی صورت گرفته است. 1.2.1 مرور و اصلاح مجدد قوانین و مقررات سازمانی انجام شده است.	مرور و اصلاح مجدد قوانین و مقررات سازمانی					8,225,000
2. مکانیزم های مشارکت و همکاری با جامعه مدنی، سکتور خصوصی و همکاران انکشافی ایجاد گردیده است.	2.1 مکانیزم ها و طرزالعمل های قرارداد عرضه خدمات، مشارکت و همکاری متقابل اصلاح و یا ایجاد گردیده است.	2.1.1 تفاهمنامه های همکاری با شوراهای محلی، نهادهای جامعه مدنی، مؤسسات غیردولتی، سکتور خصوصی، همکاران انکشافی و وزارت های کلیدی عقد گردیده است.	پروتوکل های همکاری و تأمین خدمات از منابع بیرونی تهیه و ترتیب شده است.					2,000,000
3.همه منابع (بشمول منابع بشری) بصورت مؤثر مورد استفاده قرارگرفته ، مدیریت درهمه سطوح بصورت شفاف پاسخگو بوده و	3.1 سیستم توزیع منابع مبتنی برنتایج و مبتنی برنورم به منظور عرضه متوازن خدمات تطبیق شده است.	3.1.1 روش (مکانیزم) عرضه حداقل خدمات مبتنی بر نتایج و نورم ها ترتیب و تطبیق شده است. 3.1.2 روش عرضه حداقل خدمات در پلان های عملیاتی سالانه ولایتی مورد استفاده قرارگرفته است.	روش (مکانیزم) عرضه خدمات ترتیب و تطبیق شده است. ریاست های معارف ولایات از مکانیزم جدید	**25** ریاست معارف ولایتی از مکانیزم جدید استفاده می نمایند.	**35** ریاست معارف ولایتی از مکانیزم جدید استفاده می نمایند.	**35** ریاست معارف ولایتی از مکانیزم جدید استفاده می نمایند.	**35** ریاست معارف ولایتی از مکانیزم جدید استفاده می نمایند.	6,962,295

مقابله با فساد در تمام سطوح بهبود یافته است.			عرضه خدمات استفاده می نمایند.					
		3.2.1 سیستم جامع و بنیادی ارتقای ظرفیت وزارت معارف انکشاف یافته است.	پلان ارتقای ظرفیت تهیه و تطبیق شده است.	پلان ارتقای ظرفیت تهیه و تطبیق شده است.	پلان ارتقای ظرفیت تهیه و تطبیق شده است.	پلان ارتقای ظرفیت تهیه و تطبیق شده است.	پلان ارتقای ظرفیت تهیه و تطبیق شده است.	2,200,000
	3.2 منابع بشری ماهر و شایسته به منظور پلانگذاری، مدیریت و عرضه مؤثر خدمات استخدام و توظیف شده است.	3.2.2 کارمندان براساس مهارت های مورد نیاز آموزش دیده اند. 3.2.3 سیستم ارزیابی مبتنی برنتایج از اجراات کارمندان وزارت معارف (کارمندان انکشافی و کارمندان رسمی) تقویت شده است. 3.2.4 از همکاران تخنیکی داخلی تحت برنامه اصلاح ساختار تشکیلاتی حمایت صورت گرفته است.	**100** کارمند در زمینه رهبری برنامه های تعلیم و تربیه تا سطح ماستری آموزش دیده اند. **800** کارمند در کورس های کوتاه مدت/ دیپلوم آموزش دیده اند. **900** کارمند از طریق سیستم شفاف و پاسخگو استخدام، مقرر شده اند.	**100** کارمند در زمینه رهبری برنامه های تعلیم و تربیه تا سطح ماستری آموزش دیده اند. **800** کارمند در کورس های کوتاه مدت/ دیپلوم آموزش دیده اند. **900** کارمند از طریق سیستم شفاف و پاسخگو استخدام، مقرر شده اند.	**100** کارمند در زمینه رهبری برنامه های تعلیم و تربیه تا سطح ماستری آموزش دیده اند. **800** کارمند در کورس های کوتاه مدت/ دیپلوم آموزش دیده اند. **800** کارمند از طریق سیستم شفاف و پاسخگو استخدام، مقرر شده اند.	**100** کارمند در زمینه رهبری برنامه های تعلیم و تربیه تا سطح ماستری آموزش دیده اند. **800** کارمند در کورس های کوتاه مدت/ دیپلوم آموزش دیده اند. **800** کارمند از طریق سیستم شفاف و پاسخگو استخدام، مقرر شده اند.	**100** کارمند در زمینه رهبری برنامه های تعلیم و تربیه تا سطح ماستری آموزش دیده اند. **800** کارمند در کورس های کوتاه مدت/ دیپلوم آموزش دیده اند. **600** کارمند از طریق سیستم شفاف و پاسخگو استخدام، مقرر شده اند.	9,863,252 9,283,061 82,827,431
	3.3 سیستم ها برای مدیریت مؤثر منابع و به منظور بهبود شفافیت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری و مبارزه با فساد ایجاد گردیده است.	3.3.1 استراتیژی مقابله با فساد اداری تطبیق شده است. 3.3.2 پالیسی ها، نورم ها، پلان ها ، بودجه، نتایج و گزارش ها در دسترس عموم قرارگرفته است.	استراتیژی انکشاف یافته و تطبیق شده است.					3,050,000

4. پروسه مراقبت و ارزیابی به منظور حمایت از روند تصمیم گیری ها تقویت شده و بهبود یافته است.	4.1 سیستم مؤثر و منسجم مراقبت و ارزیابی از فعالیت ها تطبیق شده است.	4.1.1 سیستم های معلوماتی معارف به یک سیستم واحد و جامع و قابل دسترس برای عموم و جوانب ذیدخل مبدل گردیده است. 4.1.2 تیم های نظارتی و تیم های مراقبت و ارزیابی وزارت معارف فعال می باشند.	سیستم مراقبت و ارزیابی انکشاف یافته و تطبیق شده است. دفاتر و ادارات معارف با تجهیزات و وسایل جمع آوری و شریک سازی معلومات مجهز گردیده اند. **100** عراده وسایط ترانسپورتی برای تیم های نظارت و ارزیابی تهیه گردیده است.	سیستم مراقبت و ارزیابی انکشاف یافته و تطبیق شده است. دفاتر و ادارات معارف با تجهیزات و وسایل جمع آوری و شریک سازی معلومات مجهز گردیده اند. **100** عراده وسایط ترانسپورتی برای تیم های نظارت و ارزیابی تهیه گردیده است.	سیستم مراقبت و ارزیابی انکشاف یافته و تطبیق شده است. دفاتر و ادارات معارف با تجهیزات و وسایل جمع آوری و شریک سازی معلومات مجهز گردیده اند. **200** عراده وسایط ترانسپورتی برای تیم های نظارت و ارزیابی تهیه گردیده است.	سیستم مراقبت و ارزیابی انکشاف یافته و تطبیق شده است. دفاتر و ادارات معارف با تجهیزات و وسایل جمع آوری و شریک سازی معلومات مجهز گردیده اند.	سیستم مراقبت و ارزیابی انکشاف یافته و تطبیق شده است. دفاتر و ادارات معارف با تجهیزات و وسایل جمع آوری و شریک سازی معلومات مجهز گردیده اند.	26,108,608 8,935,500

ضمیمه 6 – چارچوب نتایج برای کیفیت و مرتبط بودن

1. کیفیت و مرتبط بودن		
نتایج متوقعه بلند مدت	**نتایج متوقعه میان مدت**	**محصولات نهایی**
ظرفیت فعلی سیستم تعلیمی کشور در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان و نظارت مداوم از آن با توجه به	1.1 نصاب تعلیمی همه برنامه های تعلیمی درهمه دوره ها اصلاح گردیده است.	1.1.1 معیارهای ملی نتایج تعلیمی برای همه صنوف تعلیمات عمومی در مطابقت با معیارهای بین المللی تهیه شده است. 1.1.2 نصاب تعلیمی جدید تعلیمات عمومی مبتنی بر معیارهای ملی و قابلیت ها انکشاف یافته است. 1.1.3 چارچوب، مفردات درسی و معیارهای نصاب تعلیمی برنامه تعلیمات تخنیکی و مسلکی مرور و بازبینی شده است. 1.1.4 نصاب تعلیمی جدید برنامه سوادآموزی انکشاف یافته است. 1.1.5 نصاب تعلیمی جدید تعلیمات قبل از مکتب در سطح ملی تطبیق می گردد. 1.1.6 قابلیت های مسلکی متخصصین و مؤلفین نصاب ارتقاء یافته است.
	1.2 کتب درسی و موادآموزشی باکیفیت در تمام مکاتب و مراکز تعلیمی کشور تدریس می شود.	1.2.1 کتب درسی و رهنمای معلم تعلیمات عمومی اصلاح، چاپ و مطابق به پلان توزیع گردیده است. 1.2.2 کتب درسی و رهنمای معلم تعلیمات اسلامی اصلاح، چاپ و مطابق به پلان توزیع گردیده است. 1.2.3 کتب درسی و رهنمای معلم تعلیمات تخنیکی ومسلکی اصلاح، چاپ و مطابق به پلان توزیع گردیده است.

نیازهای فردی و اجتماعی آنها، بهبود یافته است.		1.2.4 کتب درسی و رهنمای معلم سوادآموزی اصلاح، چاپ و مطابق به پلان توزیع گردیده است.
	1.3 سیستم ارزیابی دستاوردهای تعلیمی شاگردان انکشاف یافته و تطبیق شده است.	1.3.1 چارچوب ارزیابی ملی دستاوردهای تعلیمی برای افغانستان در مطابقت با معیارها و قابلیت های تعیین شده در چارچوب نصاب تعلیمی انکشاف یافته است.
2. ظرفیت فعلی مکاتب/ مراکز تعلیمی در بخش ارتقای سطح نتایج تعلیمی شاگردان/ سوادآموزان بهبود یافته است.	2.1 معلمان و استادان مسلکی تر و شایسته تر مطابق به معیارها و مقررات ملّی استخدام و توظیف گردیده اند.	2.1.1 نصاب تعلیمی جدید و قابلیت محور انکشاف یافته است. 2.1.2 کتب درسی و کتب رهنمای معلم اصلاح شده و انکشاف یافته است. 2.1.3 کتب درسی، کتب رهنمای معلم و مواد ممد درسی توسط معلمان تطبیق گردیده است. 2.1.4 چارچوب تصدیق و اعتباردهی معلمان انکشاف یافته و در برنامه تعلیمات عمومی، اسلامی و تخنیکی و مسلکی مورد استفاده قرارگرفته است. 2.1.5 مراکز تربیه معلم و برنامه ها معیارهای لازم تصدیق و اعتباردهی مؤسسات را دارا می باشند. 2.1.6 معلمان برنامه آموزشی دیپلوم 2 ساله داخل خدمت را سپری نموده اند. 2.1.7 معلمان تعلیمات عمومی در کورس های کوتاه مدت داخل خدمت آموزش دیده اند. 2.1.8 معلمان تعلیمات تخنیکی و مسلکی در کورس های کوتاه مدت داخل خدمت آموزش دیده اند. 2.1.9 معلمان (اناث) در کورس های قبل از خدمت آموزش دیده اند. 2.1.10 استادان مراکز تربیه معلم در برنامه های ماستری آموزش دیده اند.
	2.2 مدیران مکاتب از مصئونیت، همگانی و مساعد بودن محیط مکاتب برای تعلیم و یادگیری و تأمین روابط اجتماعی مثبت با مشارکت جوانب ذیدخل اطمینان خواهند داد.	2.2.1 چارچوب تصدیق و اعتباردهی مدیران مکاتب انکشاف یافته است. 2.2.2 مدیران مکاتب از طریق برنامه آموزشی **SMT** اموزش مسلکی دیده و تصدیق نامه مسلکی دریافت نموده اند. 2.2.3 پلان انکشافی مکاتب/ مراکز تعلیمات تخنیکی و مسلکی با مشارکت معلمان، شاگردان و شورای مکتب تطبیق گردیده است.
	2.3 میزان حمایت از معلمان و مسئولیت پذیری شان بهبود و ارتقاء یافته است.	2.3.1 معیارهای جدید و رهنمود نظارت تعلیمی از تعلیمات عمومی تهیه شده است. 2.3.2 اعضای نظارت تعلیمی به منظور حمایت از معلمان در مکاتب کشور آموزش دیده اند.
	2.4 مکاتب و مراکز تعلیمی کشور معیارهای مصئونیت و مساعد بودن فضای تعلیمی را تطبیق و تکمیل نمود ه اند.	2.4.1 اعمار تعمیر مکاتب تعلیمات عمومی، اسلامی و تخنیکی و مسلکی 2.4.2 برنامه های صحی در مکاتب ایجاد و تطبیق شده است.

ضمیمه 7 – چارچوب نتایج برای دسترسی متوازن

1. دسترسی متوازن		
نتایج متوقعه بلند مدت	**نتایج متوقعه میان مدت**	**محصولات نهایی**
3. فرصت های دسترسی متوازن، مصئون و مساعد به خدمات تعلیمی و آموزش مهارت ها افزایش یافته است.	1.1 پلان های انکشاف مکاتب و مراکز تعلیمی در سطح ولایات و ولسوالی ها و براساس نیازمندی های مردم محل تهیه و ترتیب شده است.	1.1.1 سروی از مکاتب و مراکز تعلیمی در رابطه به اطفال سن مکتب و اطفال خارج از مکتب 1.1.2 پلان های انکشاف معارف درسطح ولسوالی ها تهیه شده و براساس نیازمندی های محل تجدید گردیده اند.
	1.2 برنامه های آموزش محلی و آموزش تسریعی ایجاد و تقویبت گردیده است.	1.2.1 استراتیژی های بلندمدت ملی برای تطبیق آموزش محلی در کشور مرور و تطبیق گردیده است. 1.2.2 استراتیژی ملی توسعه آموزش محلی براساس نیاز در سطح کشور تطبیق شده است.
	1.3 میزان استخدام و توظیف معلمان اناث درهمه ساحات بخصوص در قریه جات افزایش یافته است.	1.3.1 سیستم استخدام و توظیف معلمان اناث از طریق انتخاب بهترین" کاندیدان موجود" در دهات انکشاف یافته و تطبیق شده است.
	1.4 آموزش های تخنیکی و مسلکی و حمایت ها از آن در مطابقت با نیازمندی های سکتور خصوصی بوده است.	1.4.1 شمار شاگردان شامل در برنامه های تخنیکی و مسلکی افزایش یافته است.
	1.5 برنامه های سوادآموزی در کاهش سطح بی سوادی در کشور مؤثر بوده است.	1.5.1 کورس های سوادآموزی ایجاد و تدویر گردیده و معلومات لازم در رابطه به نتایج فراغت از کورس ها فراهم می کنند.
2. میزان سهم گیری و تعهد مردم (و والدین شاگردان) در تعلیم و تربیه بشمول تعلیمات تخنیکی و مسلکی افزایش یافته است.	2.1 شورای مکاتب / مراکز تعلیمی در حمایت از تعلیم و تربیه و آموزش مهارت ها بطور فعال سهم گرفته اند.	2.1.1 شورای مدیریت مکاتب برای مکاتب تعلیمات عمومی، اسلامی، تخنیکی ومسلکی و (تعلیم و تربیه در حالات اضطرار) ایجاد گردیده و اعضای آن آموزش دیده اند. 2.1.2 برنامه های آگاهی عامه و تحرک اجتماعی راه اندازی گردیده اند. 2.1.3 شمار شوراهای فعال مدیریت مکاتب افزایش یافته است. 2.1.4 کمک های رضاکارانه نقدی و غیرنقدی از طرف مردم افزایش یافته است.

ضمیمه 8 – چارچوب نتایج برای مدیریت مؤثر و شفاف

1. مدیریت مؤثر، شفاف و پاسخگو		
نتایج متوقعه بلند مدت	**نتایج متوقعه میان مدت**	**محصولات نهایی**
1. چارچوب قانونی برای معیاری نمودن ارایه خدمات تعلیمی و مسئولیت ها بهبود یافته است.	1.1 چارچوب قانونی و ساختار تشکیلاتی مبتنی بر نتایج توأم با لایحه وظایف و قابلیت های مشخص انکشاف یافته است.	1.1.1 مرور و بررسی از اجراات به منظور تعیین فعالیت های اصلی و فرعی صورت گرفته است. 1.2.1 مرور و اصلاح مجدد قوانین و مقررات سازمانی انجام شده است.
2. مکانیزم های مشارکت و همکاری با جامعه مدنی، سکتور خصوصی و همکاران انکشافی ایجاد گردیده است.	2.1 مکانیزم ها و طرزالعمل های قرارداد عرضه خدمات، مشارکت و همکاری متقابل اصلاح و یا ایجاد گردیده است.	2.1.1 تفاهمنامه های همکاری با شوراهای محلی، نهادهای جامعه مدنی، مؤسسات غیردولتی، سکتور خصوصی، همکاران انکشافی و وزارت های کلیدی عقد گردیده است.
3.همه منابع (بشمول منابع بشری) بصورت مؤثر مورد استفاده قرارگرفته ، مدیریت درهمه سطوح بصورت شفاف پاسخگو بوده و مقابله با فساد در تمام سطوح بهبود یافته است.	3.1 سیستم توزیع منابع مبتنی برنتایج و مبتنی برنورم به منظور عرضه متوازن خدمات تطبیق شده است.	3.1.1 روش (مکانیزم) عرضه حداقل خدمات مبتنی بر نتایج و نورم ها ترتیب و تطبیق شده است. 3.1.2 روش عرضه حداقل خدمات در پلان های عملیاتی سالانه ولایتی مورد استفاده قرارگرفته است.
	3.2 منابع بشری ماهر و شایسته به منظور پلانگذاری، مدیریت و عرضه مؤثر خدمات استخدام و توظیف شده است.	3.2.1 سیستم جامع و بنیادی ارتقای ظرفیت وزارت معارف انکشاف یافته است. 3.2.2 کارمندان براساس مهارت های مورد نیاز آموزش دیده اند. 3.2.3 سیستم ارزیابی مبتنی برنتایج از اجراات کارمندان وزارت معارف (کارمندان انکشافی و کارمندان رسمی) تقویت شده است. 3.2.4 از همکاران تخنیکی داخلی تحت برنامه اصلاح ساختار تشکیلاتی حمایت صورت گرفته است.
	3.3 سیستم ها برای مدیریت مؤثر منابع و به منظور بهبود شفافیت، پاسخگویی، مسئولیت پذیری و مبارزه با فساد ایجاد گردیده است.	3.3.1 استراتیژی مقابله با فساد اداری تطبیق شده است. 3.3.2 پالیسی ها، نورم ها، پلان ها ، بودجه، نتایج و گزارش ها در دسترس عموم قرارگرفته است.
4. پروسه مراقبت و ارزیابی به منظور حمایت از روند تصمیم گیری ها تقویت شده و بهبود یافته است.	4.1 سیستم مؤثر و منسجم مراقبت و ارزیابی از فعالیت ها تطبیق شده است.	4.1.1 سیستم های معلوماتی معارف به یک سیستم واحد و جامع و قابل دسترس برای عموم و جوانب ذیدخل مبدل گردیده است. 4.1.2 تیم های نظارتی و تیم های مراقبت و ارزیابی وزارت معارف فعال می باشند.